

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijk en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

1359

.625

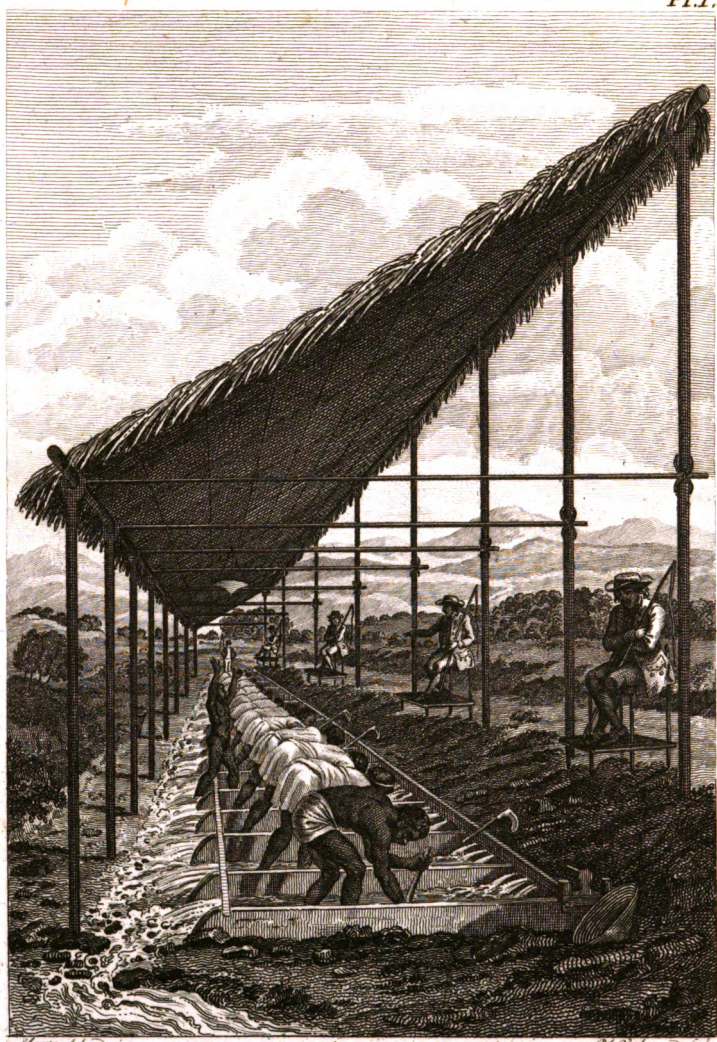
v.1

Library of

Princeton University.

SCHOOL OF PUBLIC AND
INTERNATIONAL AFFAIRS

Naam del ad rin.

P. Velwaard sculp.

*Het Diamantwasfchen door Negers te Mandanga, aan de
Rivier Jigitonhonka in Cerro de Frio.*

R E I Z E N
I N D E
BINNENDEELEN
VAN
B R A Z I L I Ë,
VOORAL IN DESZELFS
GOUD- EN DIAMANTRIJKE STREEKEN,
OP GEZAG VAN DEN PRINS REGENT
VAN PORTUGAL,
BENEVENS EENE
REIS NAAR RIO DE LA PLATA,
EN EENE
SCHETS DER OMWENTELING VAN
BUENOS-AYRES.
DOOR
J O H N M A W E.
Uit het Engelsch.
MET PLATEN.
EERSTE DEEL.

TE HAARLEM, BIJ
FRANÇOIS BOHN,
MDCCCXVII.

B E R I G T

VAN DEN

NEDERDUITSCHEN VERTALER.

Omtrent den aanleg en het gewigt dezès werks zal het genoeg zijn, den Lezer te verwijzen op de korte, doch zaakrijke opnoeming der voordeelen, welke deze reisbeschrijving der Aardrijkskunde heeft aangebragt, door den *Hoogduitschen* Uitgever, en op de *Inleiding* van den *Franfschen* Vertaler, (zeer vrij gevolgd, en met een naauwkeuriger verflag van de *Nederlandsche* zaken in *Brazilië* vermeerderd). Dan nog een enkel' woord van mijnen arbeid. Daar de *Franfsche* Vertaling, wanneer men de inleiding uitzondert, weinig aanmerkingen of bijvoegselen heeft, dan eene *reductie* der *Engelfche yards* in onze *voeten*, van geldspeciën, enz., zoo kon de-
* 2 zel-

1359
625

888171

zelve mij van weinig nut zijn. Daarentegen heeft de kundige ZIMMERMANN een' schat van aantekeningen, meestal de dierkunde (*zoölogie*) betreffende, bij zijne overzetting gevoegd, die ik dacht, den *Nederlandschen* Lezer niet te mogen onthouden. Deze ontvangt dus hier niet slechts de Vertaling van dit werk uit het *Engelsch*, maar ook belangrijke bijvoegselen, die hem te zamen dat gewigtig en onschatbaar gedeelte der Nieuwe Wereld, zoo rijk aan gewassen en delfstoffen, en waar zich nog een oneindig verschiet van verbetering opent, gewis naauwkeuriger dan eenig ander werk zullen leeren kennen. De Vertaler heeft de vrijheid gebruikt, hier en daar ook eene kleine aantekening van zich zelf onder den Tekst te voegen.

VOOR-

VOORBERIGT

VAN DEN

HOOGDUITSCHEN VERTALER (*).

Moet de Voorrede, gelijk doorgaans het geval is, aan een boek tot aanbeveling verstreken, zoo is zij bij het tegenwoordige volstrekt overtoollig. Niet ligt vindt de Aardrijkskundige elders belangrijker narigten, dan hier bij den Engelschman MAWE. Immers, juist dat groote, aan voortbrengfels zoo rijke land, Brazilië, bestond naauwelijks voor de Aardrijkskunde: aan gene zijde der kustbergen was het zelfs voor de meeste Portugeezen een onbekend land. En terwijl wij van
West-

(*) Den voortreffelijken Aardrijkskenner, door zijn uitmuntend Werk: *de Aarde en hare Bewoners*, bij elken beminaar dier wetenschap ten gunstigste bekend, den Hofraad R. A. W. VON ZIMMERMAN.

VI VOORBERIGT VAN DEN

Westindië, van Hindostan, ja zelfs van Achter-Indië, eene geheele reeks van beschrijvingen hebben, moest de Aardrijkskenner zoowel als de Natuurbeschrijver zich op zijn best met het gezigt op de eerste bergketen van het beloofde land der Nieuwe Wereld vergenoegen.

Maar door het voor ons liggende Werk is niet alleen deze onbekendheid weggenomen, maar zelfs de tweede, diep landwaarts inliggende Alpen-reeks heeft de Schrijver beklommen, ons de daarvan afvloeiende stroomen beschreven, en tevens den aard der gebergten en gewigtigste schatten voor de Delfstofkunde, aldaar te vinden, benevens derzelver waarde voor den Staat, blootgelegd.

Dan, hoe veel dit alles zij, zoo blijfe het echter slechts een gedeelte, en ik durf zeggen, het minste gedeelte van de waarde dezes Werks.

De verbazende Provincie of het Kapiteinschap Matto-Grosso, van vele duizend vierkante mijlen, geheel in den achtergrond des vasten lands gelegen, moest, volgens het zooveen gemelde, nog minder bekend zijn. En hier vertoont ons nu de Schrijver in der daad een geheel nieuw land. Schoon hij namelijk
zelf

zelf deze streek niet bereisd heeft, vond hij toch in den Ingenieur MARTINEZ eenen man, die aldaar vele jaren gewoond, en ook eene afzonderlijke kaart daarvan heeft vervaardigd. Deze dacht edel genoeg, hem echte bescheiden van dat Gewest medetedeelen; en hierdoor is dus eene der aanzienlijkste gapingen in onze kennis der Aarde vervuld. Immers, op dit ruime bergvlak ontspringen eene menigte stroomen, gedeeltelijk tot de grootste der Nieuwe Wereld behorende, welke of, zoo als de Madeira, de Xinga, de Araguay, de Tocantin, noordwaarts vloeijen, en de grootste takken des geweldigen Amazonenstrooms, den koning der vloedten des Aardrijks, uitmaken, of zuidwaarts neêrdalen, gelijk de Paraguay, de Cujava, de Taguari, en voor het meerendeel den Rio de la Plata vormen.

Matto-Grosso is dus als 't ware de voedselster der beide reuzenstroomen van Zuidamerica, de Amazone en de Plata. Dit groote bergvlak, waartoe vooral Parefis behoort, is hier naauwkeurig beschreven, en de jongste, grootste kaart van ARROWSMITH bevestigt dus deze, genoegzaam nieuwe, ontdekkingen voor de wetenschap.

Tot beter verstand van zijnen togt door het

land der diamanten, heeft de Schrijver een kaartje van het distrikt Del Frio, 't geen hij zelf heeft doorreisd, bij zijn werk gevoegd, en ook het gansche werk van diamant- en goudwaschen met platen opgehelderd. Dat de overige voortbrengselen dezer rijke Gewesten, al is het dan ook minder uitvoerig, mede vermeld worden; en dat men ook berigten van de oorspronkelijke inwoners, (zoo wel als van de thans in Brazilië levende Portugeezen) aantreft, blijkt uit den aard der zake,

IN.

I N H O U D.

OVER BRAZILIËN IN 'T ALGEMEEN. Blz. XL

E E R S T E H O O F D S T U K.

Inleiding. Overtogt van *Cadix* naar *Rio de la Plata*.
Toeval te *Monte Video* den Schrijver overgekomen. Ka-
rakter der ingezetenen. Koophandel. Geologische op-
merkingen Blz. I.

T W E E D E H O O F D S T U K.

Reis naar *Barriga-Negra*. Aardkunde der landstreek.
Kalksteen, en manier om dien te branden. Horenvee.
Peons. Paarden. Gebrekkige staat van den landbouw. Ze-
den der inboorlingen. Wilde dieren. *Monte-Video* door
de Engelschen genomen. Ik keer derwaarts terug. 37.

D E R D E H O O F D S T U K.

Opderneming tegen *Buenos-Ayres*. Oorzaken van
derzelver mislukking. Verslag der bevolking van dit
oord, en verschillende klassen waaruit zij is zamenge-
steld 72.

V I E R D E H O O F D S T U K.

Reis naar *St. Catharina*. Beschrijving van dat ei-
land, en van de naburige kust. Aankomst te *Santos*,
en reis van daar naar *St. Paul* 91.

V I J F D E H O O F D S T U K .

Beschrijving van *St. Paul*. Stelsel van landbouw in deszelfs omstreken in zwaag. Uitstap naar de goudmijnen van *Jaragua*. Manier van derzelve bewerking. Terugkeering naar *Santos* 136.

Z E S D E H O O F D S T U K .

Reis langs de kust van *Santos* naar *Zapitiva*, en van daar over land naar *Rio de Janeiro*. 179.

Z E V E N D E H O O F D S T U K .

Beschrijving van *Rio de Janeiro*. Handel. Staat der Maatschappij. Bezoek op de landhoeve van den Prins Regent te *Santa Cruz*. 197.

A C H T S T E H O O F D S T U K .

Reis naar *Canta Gallo* 224.

N E G E N D E H O O F D S T U K .

Beschrijving van *Canta Gallo*, en van de goudwasching van *Santa Rita*. Berigt van de gewaande Zilvermijn 241.

T I E N D E H O O F D S T U K .

Vergunning tot een bezoek der Diamantmijnen. Verslag van een' voorgewenden diamant, aan den Prins Regent aangeboden. Reis naar *Villa-Rica*. 274.

OVER

OVER BRAZILIËN IN 'T ALGEMEEN.

(TER INLEIDING, VRIJ GEVOLGD NAAR
DEN FRANSCHEN VERTALER.)

Brazilië werd voor het eerst in 1499 gezien door VINCENT YANZÉ PINSON, een' der togtgenooten van den ontdekker van *America*, CHRISTOFFEL COLUMBUS. Deze Zeevaarder, de eerste *Spanjaard*, die gene zijde der evennachtslijn bezeilde, ontdekte, volgens HERRÉRA, een land, uitloopende in een voorgebergte, 't welk hij *Cap Consolation* (*Troostkaap*) noemde, doch 't welk thans *St. Augustin* heet, en op negen graden zuiderbreedte ligt. De weinige genegeheid der inwoners, om zich met de *Spanjaarden* intelaten, bewoog PINSON om nog vóór den nacht het anker te ligten, en Noordwestwaarts optevaren, zoodat hij het land tot den mond van den *Amazonen*-stroom langs voer, na eerst, volgens de gewoonte dier tijden, plegtig verklaard te hebben, dat hij

XII OVER BRAZILIËN

hij dit land in naam der kroon van *Castiliën* in bezit nam. Deze eerste ontdekking van *Brazilië* had echter geen gevolgen.

PEDRO ALVAREZ CABRAL, een *Portugees*, was de eerste, die dit land aan *Europa* bekend maakte. Met eene vloot, naar *Indië* bestemd, had hij *Lisbon* in Maart des jaars 1500 verlaten. Om de veelvuldige windstillten langs de kust van *Guinea* te mijden, zeilde hij van de *Kaap-Verdische* eilanden westwaarts, tot den 24sten April, wanneer hij, tot zijne groote verbazing, op den 10 graad zuiderbreedte land in het *Westen* ontdekte. Hij verbeeldde zich eerst, dat zulks een of ander eiland in de *Atlantische* zee was; een gevoel, alstoen door de meeste Zeevaarders bij het zien van een onbekend land gekoesterd: maar terwijl hij de kust verscheidene dagen lang in 't gezigt behield, moest hij wel denken, dat een zoo uitgestrekt gewest tot een groot vast Land behoorde. Eenige aan Land gezondene soldaten berigten, dat het vruchtbaar en boomrijk was, besproeid door schoone rivieren, en dat de inwoners, die hun talrijk voorkwamen, koperkleurig, naakt, en met boog en pijl gewapend waren. Daar het slechte
we-

weder niet vergunde, in eene naburige haven inteloopen, deed CABRAL eene andere, die meer gemaklijk was, opzoeken. Dezelve werd gevonden, en *Porto Seguro* (veilige haven) genoemd. Toen ging hij aan land, deed de mis lezen, nam het land in naam van den Koning van *Portugal* in bezit, en rigtte naar den toenmaligen smaak een kruis op, van waar het land den naam van *Santa-Cruz* ontleende. Eenige inwoners, door vriendelijkheid en geschenken gelokt, maakten geene zwarigheid, ververschingen aan de schepen te brengen. Men liet twee ballingen, die de *Portugeesche* vloten toen altijd aan boord hadden, op de kust, om de landstaal te leeren, en van al het merkwaardige berigt intewinnen; CABRAL zond intuschen een schip naar *Lisbon* met een verhaal der ontdekking, en vervolgde zijne reis naar *Indië*.

Zoodra EMMANUEL, Koning van *Portugal*, hiervan verwittigd was, deed hij het bezochte land door AMERICUS VESPUTIUS (AMERIGO VESPUCCI) die reeds met de *Spanjaarden* de Nieuwe Wereld bezocht had, en op EMMA-NUELS groote beloften den *Spaanschen* dienst verliet, nader in oogenschouw nemen. AME-

RI-

xiv OVER BRAZILIËN

RICUS vertrok den 10 Mei 1501 van *Lisbon*, en zeilde van Kaap *St. Augustin* tot aan de *Patagonische* kust, d. i. van den 31 tot den 47 graad zuiderbreedte, genoegzaam gansch *Braziliën* om, maar hij vond noch het gedenkstuk van CABRAL, noch *Porto - Seguro* weder. Te meermalen ging hij aan land, en overtuigde zich ten volle, dat CABRAL een onmetelijk Land had ontdekt. De ingezetenen toonden hem niet altijd vreedzame gezindheden; hij nam er drie met zich, en vernam, dat men hier te Lande goud vond, maar dat de inwoners daarvan geheel geen werk maakten; aan Kaap *St. Augustin* gaf hij deszelfs tegenwoordigen naam, maar geene bijzonderen benaming aan het Land. Door stormen belooopen, moest hij den steven weder naar *Portugal* zetten, waar hij den 7den December 1501 terugkwam. EMMANUEL, met deze reis wel voldaan, wilde dat VESPUTIUS eene tweede voor hem zou ondernemen; deze ging den 10 Mei 1503 onder zeil, met oogmerk, om zoo mogelijk door het Westen heen een' nieuwen weg naar *Malacca* te vinden; maar, door tegenwind gekweld, verloor hij een schip, en zocht heul in de *Al-lerheiligen - Baai*, (*Bahia de todos los Santos*).
Hier

Hier deed hij eene sterkte bouwen, waarin hij vierentwintig man terug liet, met voorraad en krigsbehoefte voor zes maanden. Na aldus de eerste *Portugeefche* volkplanting in dit Land gevestigd te hebben, belaadde hij zijne schepen met eene soort van rood verwhout, zeer overvloedig op deze kust, en reeds bekend in *Europa*, waar het uit *Oost-indië* was aangebragt. VESPUTIUS geeft in zijn verhaal aan dit hout den naam van *Verzino*, even als reeds PINSON gedaan had, die het bij *Paria* zag. Hij keerde den 18 Junij 1504 andermaal in *Portugal* weder.

De *Portugeefche* Regering, die op dat pas oogen noch ooren had dan voor de verovering van *Oostindië*, welke zij toch zoo kort behield, verwaarloosde geheel en al de nieuwe ontdekking in *America*, die eenmaal hare schuilplaats, en de kern van een magtig Rijk zou worden. Schoon het land niet minder schoon noch vruchtbaar was, dan CABRAL zulks had voorgesteld, goud scheen er niet, of toch zeer schaars te zijn, en men weet dat goud alléén de zeilsteen was, die in de zestiende Eeuw *Europeanen* kon naar *America* lokken. Niemand bezocht dus *Brazilië*, dan ballingen, door de Regering daar-

XVI OVER BRAZILIËN

daarheen gezonden: het werd *Portugals Botany - Baai*, en was gevaarlijker dan dit: want de woeste, ontembare inboorlingen, niet minder barbaarsch, en talrijker dan de dungezaaide *Nieuw - Hollanders*, zagen met ongerustheid de vreemdelingen op hunne kusten landen. Zij namen de wapenen op, en wanneer de *Europeanen* verrast of overwonnen werden, hadden zij geene genade te hopen.

Het Hof trachtte door ruime uitdeeling van landerijen, zelfs van geheele gewesten aan sommige Grooten, of door een' zeer matigen landpacht, den regenzin tegen de landverhuizing naar *Brazilië* te overwinnen. Vergeefs! de volkplanters bleven schaars: men moest te gelijk het land bouwen, en het zwaard ter verdediging voeren. Naar *Portugal* zond men niets dan apen, papegaaijen en verwhout, 't welk men alles voor de moeite van het nemen had, en dat in *Europa* wel afging. Verwhout was het voornaamste handelsartikel; deszelfs naam, *brasil*, *bresil* of *brasijle* (van *brasa*, heete kool, naar de vuurroode kleur), ging over op het land, doch vooreerst alléén op de kusten van *Para* ten Noorden, tot *Rio Grande de San Pedro* ten

to the

ten Zuiden; eerst veel later omvatte deze naam alle de *Portugeefche* bezittingen in de Nieuwe Wereld; het Binnenland droeg oondtijds den naam van *land der Amazonen*, en zelfs die van *Paraguay* strekte zich tot een gedeelte der zuidwestelijke Provinciën uit.

Nood intusfchen leerde den bouwlieden den arbeid, en deze beloonde hen zoo rijkelijk, dat ook andere *Europeërs* zich uitgelokt voelden om hen te volgen. De woelige geest der *Indianen* bragt de *Europeërs* in *Kapiteinschappen*, (*Capitaineriën*) ter onderlinge bescherming bijeen, en dit maakte het begin uit der staatkundige gedaante, die het land nu aannam. Binnen minder dan vijfzig jaren deed de bewerking der aarde, die grootere fchat dan de mijnen van *Peru*, verscheidene vlekken ontftaan, waarvan *Tamaraca*, *Pernambucco* of *Phernambucco*, *Ilheos*, *Porto Seguro*, en *San Vincente* de gewigtigfte waren. Nu gingen der Regering de oogen open: zij zag, dat zij in 't onbepaalde uitdeelen van land en voorregten te ruimschoots was geweest, en zocht dit kwaad nog in tijds te verhelpen.

De Koning herriep alle volmagten, aan de hoofden der *Kapiteinschappen* verleend, en

**

in

XVIII OVER BRAZILIËN

in 1549 zond hij THOMAS DE SOUZA, als *Gouverneur - Generaal*, naar *Brazilië*, met last, om niet alleen volgens een hem medegegeven ontwerp een nieuw Bestuur te scheppen; maar ook in de *Allerheiligenbaai* eene nieuwe stad te bouwen. Tot een en ander had hij soldaten en zendelingen bij zich. Dus verrees de stad *St. Salvador*, die tot in het midden der achttiende Eeuw de hoofdstad des Lands is geweest. souza had lange en bloedige oorlogen tegen de ingehorenen doortestaan: maar met dat alles verreezen er gedurig nieuwe steden. De eersten waren zeer zwak en eenvoudig tegen de Wilden verschanst, doch ras noodzaakte de verschijning van allerlei *Europische* Natien in de naburige zeeën dezelve tot eene zorgvuldiger versterking en verdediging.

Nauwelijks toch had souza vijf jaren zijnen post bekleed, of de *Franfchen* zochten zich in *Brazilië* te vestigen. In 1555 maakte de *Maltezer* Ridder NICOLAAS DURAND DE VILLEGAGNON, die den Hervormden Godsdienst had aangenomen, het Plan eener *Protestantsche* Volkplanting en vrijplaats in *America*; hij stelde zulks aan het *Franfche* Hof, 't welk de *Protestanten* destijds vervolgde,

voor

voor onder den schijn eener *Fransche* vestiging in de Nieuwe Wereld, op het spoor der *Spanjaarden* en *Portugeezen*. HENDRIK II. gaf hem twee schepen, waarmede hij in *Brazilië*, en wel niet verre van het tegenwoordige *Rio de Janeiro*, te *Guanabara*, aan land kwam. Maar de godsdienstgeschillen, die toen de geheele *Europische* Wereld in vuur zetteden, waren ook op den bodem, dier volkplanters van de beide Geloofsleuzen overbragt, kwalijk gesnoord; naauwelijks was de manschap aan land, of de vlam van tweedragt brak uit, en in plaats van zich tegen de *Portugeezen*, de Wilden en de honger te vrijwaren, gingen *Roomsehen* en *Protestanten* over de *Transsubstantiatie* aan 't twisten. Broodsgebrek, verval, en geheel verloop was het natuurlijk gevolg; de Colonie werd in 1558 reeds verlaten.

De *Portugeezen* daarentegen breidden zich gedurig verder uit; hunne zendelingen maakten vreedzame veröveringen onder de wilde stammen, aan welke zij, al was het dan ook geen zuiver licht van kennis, ten minsten betere beginselen van beschaving bijbragten. Eindelijk vond men dat goud, waarnaar men zoo lang te vergeefs had gezocht; de

xx OVER BRAZILIEN

eerste mijnen werden in 1577 ontdekt.

Doch niet lang mogt het *Portugeesche* Rijk dit zoo geroemde, zoo hooggeschatte voordeel genieten. Het werd in 1581 door FILIPS II. den kwelgeest van alle zijne naburen zoo wel als onderdanen, in de onmetelijke *Spaansche* Monarchie verzwolgen. Behalve de gewone, onvermijdelijke gevolgen eener zulke inlijving bij Vreemden, waren hier bijzondere omstandigheden, die deze ramp nog verdubbelden. De *Vereenigde Nederlanden* hadden juist dat zelfde jaar, waarin *Portugal* bezweek, FILIPS afgezworen; en zochten nu gelegenheid, om den Dwingeland overal te benadeelen, waar hij zijnen ijzeren scepter uitstrekke. *Portugal* werd dus ook het onschuldige, maar onvermijdelijke slagtoffer zijner gehoorzaamheid aan hem, dien de nakomelingschap *den Duivel van het Zuiden* noemde. Reeds zwierven er *Hollandsche* schepen op de *Brazilische* kust; (en op welke kusten zwierven die toen niet?) de rijkdom en vruchtbaarheid van dit onmetelijk oord viel hen in 't oog, een oord waar onlangs ook het suikerriet uit *Madera* was ingevoerd, hetgeen *Negers* van de kust van *Angola* bewerkten. Daarenboven leefde men

ex

er in volkomenen vrede, de geschillen van *Europa* waren er vreemd; zoo dat bevelhebbers en soldaten genoegzaam in kooplieden waren veranderd. *Hollandfche* fluikhandelaars, bij de *Indianen* wel ontvangen, omdat zij, naar den aard van hun Volk, met kleiner winst verkochten dan de *Portugeezen*, om veel te kunnen verkoopen, hadden bij de weinige inboorlingen, die nog de kusten bewoonden, den weg reeds voor de *Hollandfche* vloeten gebaad.

Zoodanig waren de zaken gesteld, toen de *Hollandfche* Admiraal JACOB WILLEKENS, met den Vice-Admiraal PIETER PIETERSZ. HEIN, in Mei 1624 eensklaps voor de Hoofdstad *San-Salvador* verscheen. De schrik slaat de inwoners om 't hart; zij verlaten de stad, om niet in de handen der gevreesde ketters te vallen, met achterlating zelfs hunner meeste goederen, wier vervoer de Bevelhebber, om hen een' riem onder 't hart te steken, op levensstraf verboden had. De *Hollanders* vonden er dus 1200 kisten suiker, en eene menigte andere goederen; doch eensdeels de noodlottige dood van den Bevelhebber JOAN VAN DORTH, die in eene hinderlage des vijands omkwam, anderdeels het losbandig en

xxii OVER BRAZILIËN

zorgeloos gedrag der bezetting, dat ook tot tweedragt aanleiding gaf, en na dit alles de komst eener magtige *Spaansche* vloot, onder *Don* FREDÉRIK DE TOLEDO, die in zulke omstandigheden, en bij zulke verdedigers, weinig tegenstand vond, dit alles gaf aanleiding tot de lafhartige overgave der stad, in April 1625, *zonder eenigen nood*, gelijk de waarheidlievende en naauwkeurige J. DE LAET zich uitdrukt. Het ontzet kwam te laat, en voerde niets uit van belang.

Beter slaagde men vijf jaren later. HENDRIK LONCQ had het bevel over acht schepen, waarmede men in 1630 de gewigtige stad *Pernambucco*, ook wel *Olinda de Phernambucq* genoemd, benevens het smalle klippige schiereiland *Recif* aantastte. Deze stad was reeds in een' strooptogt der *Engelschen*, ten jare 1595, ingenomen; doch na een verblijf van 31 dagen weder verlaten geworden. Sedert had men het *Recif* nog meer versterkt, en zelfs nadat de stad bezweken was, boden de twee schansen op hetzelfde nog een' moedigen tegenstand. Doch de moed der *Nederlanders* kwam alles te boven. Beide sterkten moesten zich kort na elkander overgeven, en daarmede won de toenmalige

West-

Westindische Maatschappij, welke deze onderneming bekostigd had, een steunpunt, hetwelk haar van een' allervoordeeligsten handel verzekerde, en hare uitdeelingen weldra tot hetzelfde, ja tot nog hooger peil verhief, dan die der toen zoo bloeiende *Oostindische* Maatschappij. De handel naar *Phernambucq* werd aan alle *Nederlanders* vrij gesteld, doch de W. I. Maatschappij behield den alleenhandel in verwhout voor zich.

Na dien tijd werden nog verscheidene gevechten, zoo te land als ter zee, geleverd, in welke de *Hollandische* dapperheid zich altijd uitstekend deed kennen, hoewel soms met een' ongunstigen uitflag, zoo als in het Zeegevecht van 1631 in de *Allerheiligenbaai*, waarin ADRIAAN PATER met zijn schip in brand vloog. Over 't algemeen gingen de zaken der Maatschappij merkelijk vooruit; onder anderen werd *Pariba* veroverd, en deszelfs hoofdplaats in *Frederikstad* herdoopt: Graaf JOAN MAURITS van *Nasfau*, in 1637 tot Landvoogd van *Brazil* aangesteld, breidde de veroveringen nog verder uit, tot *Seregippe*, ten Zuiden, en *Seara* ten Noorden, in weêrwil van een' mislukten aanval op *St. Salvador*; de *Nederlanders* behaalden de uitste-

XXIV OVER BRAZILIËN

kende overwinning aan het *Recif*, waarin tachtig groote schepen der *Spanjaarden*, uit het Moederland ter herneming van *Olinda*, althans van *Pariba*, gezonden, in den volsten zin de nederlaag kregen, en, even als eene halve Eeuw te voren de *onverwinnelijke vloot*, hetzij door wind en golven, hetzij door de veel lichtere en vluggere *Hollandsche* schepen vernield werden; en 't stond geschapen, dat geheel *Braziliën* eerlang de wet uit *Nederland* zou ontvangen, toen twee gebeurtenissen, de eene buiten, de andere binnen het bereik der menschelijke voorzigtigheid, den zaken eene keer deed nemen, die op het lot der Nieuwe Wereld tot in onze dagen den grootsten invloed gehad heeft.

Zestig jaren hadden nu de *Portugeezen* met verbeterd' wrok onder het *Spaansche* juk gezocht. Het vermeederde hunnen haat, en verlangen naar redding, dat zij, buiten nood in *Spanjes* geschillen gewikkeld, jaar op jaar hunne schepen, sterkten of volkplantingen door *Nederlands* Helden zagen veroveren. Dit schreef men, volgens de gewone redenering van den volksafkeer, daaraan toe, dat de *Spanjaarden* gaarne de verzwakking der *Portugeezen* zagen, op dat zij

Zij dan te langer en gedweeër hunne boeijen mogten dragen. Vergeefs had *FILIPS IV.* bij gelegenheid der verövering van *St. Salvador* in 1624, eigenhandig aan de *Portugeefche* Grooten geschreven, om hen tot herwinning van het verlorene te bewegen; vergeefs had hij dadelijk eene vloot van 26 schepen uitrust, welke de hoofdstad van *Brazilië* herwon: het vooroordeel bleef, en vereenigde zich met alle de overige, maar al te gegronde redenen tot misnoegen, om de groote Omwenteling van 1640 te begunstigen, waarbij het huis der inlandsche Hertogen van *Braganza* op den troon van *Portugal* verheven werd, dien het thans nog bekleedt.

Ongeloofelijk was de uitwerking dezer gebeurtenis op de *Portugeezen* in *Zuidamerica*. Zij, die tot hiertoe, zoo lang het vreemde belangen gold, weinig sterkeren tegenstand geboden hadden, dan de *Hollandsche* volkplanters aan *Groot - Britannië*; toen hun Vaderland afhankelijk was, — zij voelden zich thans eensklaps met vaderlandsch vuur doordrongen. Onder de veroverde *kapiteinschappen* was *Maranao* de eerste, die de banier des opstands verhief. Van alle zijden groeide die vlam aan: en men gevoelde, dat

XXVI. OVER BRAZILIËN

men weder een Vaderland had. Reeds vroeger had een Aartsbisfchop (*Don MIGUEL DE TEXEIRA*) de eer zijns Volks opgehouden, en zich tegen de *Ketters* (hij moest die ambtshalve haten) heldhaftig in een vlek bij *St. Salvador* verfanst. Zóó werkten Vaderlandsliefde en Godsdienstijver te zamen, om *Braziliën* aan het *Nederlandsch* bestuur te onttrekken. —

Slechts eene verdubbelde mate van ijver voor 's lands belangen, onbaatzuchtigheid en veêrkracht had dit bestuur kunnen redden; en juist in deze hagchelijke oogenblikken heerschten bij hetzelfde niet dan eigenbaat, flapheid en kleingeestige winzucht. Om *kosten te sparen*, liet men den dapperen en bekwamen JOAN MAURITS, na hem vernedering op vernedering te hebben doen ondergaan, zijn afscheid nemen, of riep hem zelfs terug: zijne plaats werd door lieden vervuld, die niets kenden dan den koophandel, en van niets dan vermeerdering van inkomsten droomden: hun inhalig gedrag verbitterde hoe langs zoo meer de *Portugeezen* niet alleen, maar zelfs de inboorlingen, en maakte de herwinning dier onwaardeerbare Volkplanting voor hare oude bezitters gemaklijk.

Daar

Daar de nieuwe *Portugeefche* Regéring en het *Nederlandsche* Gemeenebest nog ééne gemeenschappelijken vijand, *Spanje*, hadden, zoo werd den 23 Junij 1641 een tienjarig bestand tusfchen beiden gesloten, volgens welke ieder behouden zou, 't geen hij op den dag der bekendmaking in bezit had; men zou in dien tusschentijd in den *Hage* over den Vrede handelen. Doch terwijl de *Westindifche* Maatschappij zich ongaarne dus in den loop harer overwinningen zag stuiten, droegen de *Portugeezen* in *Brazilië* nog ongeduldiger *Nederlands* oppergezag. Een algemeene opstand in 1645 ontnam den *Hollanderen* bijna alles, behalven *Phernambucco*, het *Recif*, *Rio Grande* en *Pariba*. JOAN MAURITS, op nieuws tot het opperbevel aangezocht, verontschuldigde zich; *Portugal* voorkwam, door listige handeling, en onopregte verzekeringen krachtadige maatregelen van de zijde der Staten, die ook uit zich zelve, door de onderscheidene belangen der gewesten, de zaak op het sleetpouw hielden. Intusfchen werd de oorlog in *Brazilië* met kracht doorgezet, en terwijl men in den *Hage* raadpleegde, ging *Olinda* verloren. Eene vloot uit *Lisbon* sterkte de belegeraars,

en

xxviii OVER BRAZILIËN

en in 1654 werd eindelijk, met het *Recif*, het laatste overschot van *Neerlands* Rijk in *Brazilië* vernietigd, een Rijk, hetwelk, bij den werkzamen aard der Natie, voor het algemeene vertier van de voortbrengfelen der Nieuwe Wereld waarschijnlijk nuttiger zou geweest zijn, dan het *Portugeesche*. Men stelde zich in *Oostindië* gedeeltelijke schade-loos: doch zelfs het rijke *Ceylon* met een gedeelte der *Malabaarsche* kust woog niet tegen *Braziliën* op.

De *Franschen* hadden reeds in 1612 op nieuws in dit rijke gewest vasten voet zoeken te bekomen, en voor ditmaal het noordelijk gedeelte tot hunne volkplanting gekozen. In het eiland *Maranao* bouwden zij de stad *St. Louis*: maar het ontwerp was gebrekkig, en *Frankrijk*, door inwendige onlusten gefchokt, kon zich met geene rust aan buitenlandsche ondernemingen toegeven. Reeds drie jaren na hunne komst moesten de tweede aankomelingen, even als eene halve Eeuw te voren de eerste, het land ruimen.

Dus is dan *Portugal*, sedert het vertrek der *Hollanders*, vreedzame bezitster gebleven van dit uitgestrekte gebied; een' togt van den *Franschen* vrijbuiters DUGUAY-

TROUIN

IN 'T ALGEMEEN. XXXI

PROUIM in 1711 tegen *Rio de Janeiro* niet medegerekend. Hij veroverde de verschanfingen dier Stad, welke men voor overwinnelijk hield, in elf dagen; maar zijn spoedig vertrek was oorzaak, dat de Volkplanting slechts weinig leed, en dat de *Portugeezen* tegen vreemde *Europische* schepen slechts te wantrouwender werden.

De ontdekkingen der talrijke goudmijnen in de Provincie *Minas-Geraes*, tegen het einde der zeventiende, en die der diamanten, in het begin der achttiende Eeuw, maken de twee gewichtigste tijdstippen uit in de Geschiedenis van *Brazilië*, die voor het overige niet dan kleine inwendige onlusten en oorlogen tegen de inboorlingen bevat. In 1777 dreigde een opgekomen twist tusfchen de Hoven van *Lisbon* en *Madrid* de grenzen van *Brazilië* tot het tooneel van bloedige gebeurtenissen te maken: dan gelukkig werd de twist, na eenige kleine schermutselingen, bijgelegd.

Men weet dat het Huis van *Braganza* op het einde des jaars 1807, door de bedreigingen van BUONAPARTE en KAREL IV. van *Spanje*, die geheel in *Frankrijks* belang was ingewikkeld, zijne *Europische* Staten verliet, en zich te *Rio de Janeiro*, toen reeds de

Hoofd-

III OVER BRAZILIËN

Hoofdstad van *Brazilië*, ging neêrzetten: Deze gebeurtenis, die den zetel des bewinds naar *America* overbrengt, moet het land geheel en al van gedaante doen veranderen. *Brazilië* is nu geene Volkplanting meer, die een moederland te gehoorzamen heeft, en die, in weerwil van haren nog zoo grooten bloei, in weerwil zelfs van een zacht bestuur, in eene altijd onaangename afhankelijkheid zich bevindt: neen! *Brazilië* is thans een onmetelijk Rijk, 't welk zijnen Monarch — die het reeds tot een Koningrijk, even als *Portugal*, heeft verklaard, in deszelfs midden bezit, en onder zijn oog tot den hoogsten trap van welvaart moet opklimmen.

De *Portugeezen* hebben over 't algemeen zeer weinig geschreven over de landen, die zij buiten *Europa* bezaten. Hunne Staatskundige Geschiedboeken hebben wel den roem hunner helden en veroveraars vermeld: priesters en monniken hebben de werkzaamheden hunner zendelingen doen kennen; maar in alle die werken zoekt men vergeefs eene naauwkeurige en omstandige beschrijving der landen, waarvan gesproken wordt: hunne Schrijvers weiden slechts nu en dan over de zeden der Wilden uit, een belangrijk onderwerp zeker, in-

Indien het verhaal niet met zoo vele fabelen vermengd ware, maar 't geen toch ook niet alles bevat, hetgeen men over die landen te weten verlangt. Ook zijn de meeste *Portugeefche* boeken buitenslands niet bekend, en het getal der vertaalden in andere *Europifche* fpraken is zoo gering, dat wij aan dit Volk althans de weinige kunde, die wij nog van *Brazilië* hebben, niet verſchuldigd zijn.

Immers, zelfs de twee buiten *Portugal* meest bekende Schrijvers: SIMON DE VASCONCELLOS (*Noticias curiosas e neceſſarias das Couſas do Brazil, Lisboa 1668. I. Vol. 4to.*) en SEBASTIAAN DE ROCHA PITTA (*Historia da America Portuguesa de o anno 1500 de ſu deſcobrimento are o de 1724, Lisboa 1730. I. Vol. fol.*) zijn wel verre van eene behoorlijke nieuwsgierigheid te kunnen voldoen: de tweede is zelfs zoo gezwollen en overdreven in zijn' ſtjl, dat hij naauwelijks te lezen is, zoo dat men weinig uit deze troebele bronnen kan putten. En geen wonder! wanneer eene Regéring er belang in ſtelt, de beſcheiden, die hare onderdanen omtrent een of ander *ſtatistiek* punt verlangen, te verdonkeren, zoo is het op zijn minst zeer moeilijk, iets dat echt en zeker is, te vernemen. Dit heeft de

de *Europische* Natien zoo lang onkundig gehouden van de buiten-*Europische* bezittingen der *Spanjaarden* en *Portugeezen* (*), terwijl *Frankrijk*, *Engeland* en andere Mogendheden geene zwaarigheid maakten, om over hare Koloniën alles vrijelijk in druk te laten verschijnen. Om die reden zeide de beroemde LESSING met veel Regt, dat de Wereld slechts door zulke Natiën moest worden bezeten, die haar deden kennen. Wij weten, voegt hij er bij, sedert honderd jaren niets nieuws over het *Portugeesch* gebied in *Africa*, niets over *Bra-*

(*) En der *Nederlanders*, mag men er bijvoegen. Niet ten onrechte hebben vreemde Natiën over onze kleingeestige en bekrompene Staatskunde geklaagd, die, als ware 't uit vrees, alle onze bezittingen in *Oostindië* met een' geheimzinnigen sluier bedekte, welke slechts zelden door een' nieuwsgierigen werd opgeligt. Men weet, wat VALENTYN, (wiens berigten, hoe langdradig ook, nog altijd waarde hebben) om zijne voorbarige opregtheid heeft moeten lijden. WOUTER SCHOUTEN was te oppervlakkig, om bij de Ed. Compagnie in 't oog te loopen. In de nieuwere tijden echter hebben de *Hollanders* zich hieromtrent in een beter licht getoond: reeds STAVORINUS gaf veel ophelderingen, en in de laatste tijden zijn de zaken van *Indië*, vrijmoedig en van alle kanten, voor den Regterstoel van het algemeen gevoelen ten toon gespreid.

Ned. Vert.

Brazilië en *Spaansch-America*, dan eenige brokken, door hedendaagſche Reizigers toevallig in hunne verhalen ingelascht. Deze opmerking doet LESSING bij gelegenheid der opdelving (in 1780) van een oud lang vergeten boek in de *Wolfenbuttelfche* Bibliotheek, hetwelk uit het oorspronkelijk *Spaansch* in 't *Hoogduitsch* was overgebracht, en den volgenden titel droeg: „Beschrijving van *Brazilië*, op eene uitgestrektheid van duizend acht „en dertig mijlen, ontdekt door MARAGNON Y „GRAN PARA, door deszelfs naauwkeurig kom- „pas, als mede van den *Amazonenſtroom*, die „onder den evennachtslijn ligt, en bij deszelfs „mond zeventig mijlen breed is, en van den „*Rio de la Plata*, op 36 graden ten Zuiden „dier lijn, en wier uitloop zes en veertig mij- „len breed is, enz.” Dit verhaal is geſchreven door een' *Spaanfchen* Reiziger, PEDRO CUDE-NA, in 1634 op deszelfs terugkomst van *Brazilië*, hetwelk hij langen tijd had doorkruist, en waarfchijnlijk opgeſteld voor den toen alvermogenden Hertog van OLIVAREZ, aan wien het is opgedragen, om denzelven te toonen, hoe veel ſchade de inneming van *Brazilië* door de *Hollanders* aan *Spanje* berokkende.

De

xxxiv OVER BRAZILIËN

De berigten in dit boekje vervat, zijn kort, maar belangrijk, en toen LESSING zijnen landgenoot LEISTER verzocht, eene nieuwe uitgave der *Hoogduitsche* Vertaling met het *Spaansche* Origineel te bezorgen, deed hij een' wezenlijken dienst aan de Aardrijkskunde, hoewel latere berigten het belang van dit boekje verminderd hebben. Want de *Portugeesche* Regèring, van hare bekrompene staatkunde afgaande, heeft thans het uitgeven van Werken over de Volkplantingen toegestaan. Zoo heeft men van JOSEPH D'ACUNHA, Bisschop van *Phernambucco*, eene uitmuntende *Proeve over den Handel van Portugal en deszelfs Kolonien*, en andere zeer leerrijke stukken, in de *Huishoudkundige Gedenkschriften der Academie van Lisbon*.

De pogingen der *Franschen* en *Hollanders*, om zich in *Brazilië* te vestigen, hebben bijna de eenige bescheiden en bronnen over dat verbazende land opgeleverd. JEAN DE LERY, in 1556 derwaarts vertrokken, en in 1558 teruggekomen, heeft ons de beschrijving zijner reize nagelaten, getiteld: *Histoire d'un Voyage fait en la terre de Brésil, autrement dite Amérique, etc.* Rouen 1578. 8vo.

Hij

Hij treedt in vele bijzonderheden omtrent de wilde Volken, als mede over de luchtstreek en voortbrengfelen. Men zou thans moeite hebben, de streken die hij beschrijft te herkennen, vermits de *Europeërs* juist dáár de meeste veranderingen hebben bewerkstelligd.

P. CLAUDE D'ABBEVILLE, een kapucijnnermonnik, in 1612 als Opperhoofd eener zending naar *St. Louis de Maragnan* gezonden, meldde de poging om in die afgelegene streek het geloof voortteplanten; in zijn verhaal, getiteld: *Histoire de la mission des P. P. Capucins à l'île de Maragnan et terres circonvoisines, où il est traité des singularités admirables, et des mœurs merveilleuses des Indiens, etc. Paris 1614. I. vol. 8vo.* Deze Pater CLAUDE is zeer ligtgeloovig; hij weldt veel uit over zijne zendingen, en toch erkent men in hem eenen man, die de gave van opmerken bezit, die veel gelet heeft op de zeden der inboorlingen; waarvan hij, na zijn hoofddoel, het meeste spreekt, en in wiens werk men ook eenige goede opmerkingen vindt over het klimaat en de voortbrengfelen van het eiland *Maragnan*.

Graaf JOAN MAURITS VAN NASSAU begunst

*** 2

fig: 2

stigde, in de tijd van zijn bestuur, de kunsten des Vredes. Onder zijne bescherming bezochten PISO en MARCGRAF *Brazilië*, en onderzochten de schatten van deszelfs grond. Aan deze opmerkingen hebben wij bij uitstek gewigtige narigten wegens de Natuurlijke Geschiedenis en Aardrijkskunde van dat land te danken (*). PISO heeft vooral de luchtstreek van *Brazilië* met eene wijsgeerige juistheid beschreven, die men, volgens de aanmerkingen van ROBERTSON, zou wenschen in andere beschrijvingen van *Americaansche* gewesten wederte vinden.

Ook Geschiedenis en Poëzij vereenigden zich, om de daden en de magt der *Hollanders* in de Nieuwe Wereld te vereeuwigen. De beroemde KASPAR VAN BAARLE, zoo bekend als *Latijnsch*, en ook als *Nederduitsch* Dich-

(*) *Historia naturalis Brasiliæ, in quâ non tantum plantæ et animalia, sed et indigenarum morbi, ingenia et mores describuntur, etc.* Lugd. Bat. et Amst. 1684. I. vol. Fol. (vol platen). Na dezen titel vindt men den volgenden: PISONIS (GUIL.) *de Medicinâ Brasiliensî Libri IV, de aëre, aquis et locis, de morbis endemiis, de venenatis et antidotis, de facultatibus simplicium.* MARCGRAFII (GEORGII) *Historiæ naturalis Libri VIII, cum appendice de Tapuyis et Chilenfibus etc.*

Dichter, schreef de verrigtingen zijner landgenooten in de Nieuwe Wereld (*). Dit boek, met vele platen en plans van Steden verrijkt, bevat ook vele bijzonderheden tot Aardrijkskunde, Natuur- en Volkenkennis betrekkelijk: want JOAN MAURITS deed van tijd tot tijd de binnenlanden onderzoeken. Onder anderen is de reis van ELIAS HERKMAN gedenkwaardig. — FRANCISCUS PLANTA, Hervormd Leeraar in *Brazilië* en Hofprediker van JOAN MAURITS, vijzelde den lof van zijn Beschermer in een *Latijnsch* gedicht van twaalf zangen op, waarin men echter weinig merkwaardigs over *Brazilië* zelve kan vinden (†). Ook in de *Reizen* van NIEUHOFF (§), de *Beschrijving van Westindië*,
door

(*) CASPARIS BARLÆI *rerum per octennium in Brasiliæ et alibi gestarum sub præfecturâ Ill. J. MAURICII NASSOVIC Comitis Historia*. Amst. 1647. fol. Cliv. 1648. 12mo.

(†) FRANCISCI PLANTAE *Brugenfis Mauritiados, Libri XII. h. e. Rerum ab illustrissimo hercœ JOANNE MAURITIO, Comite Nassavia, in Occidentali Indiâ gestarum Descriptio Poëtica*. L. B. 1647. ap. BLAEU. Achter hetzelfde vindt men A. THYSII *Discursus Oratorius ad Maurit. Comitem*.

(§) NIEUHOFF *Gedenkweerdige Brasiliaansche Zee- en Lantreise*. Amst. 1682. fol. platen.

XXXVIII OVER BRAZILIËN

door J. DE LAET; en deszelfs *Verhaal van Westindië*, zijn menige belangrijke berigten wegens den toenmaligen staat van *Nederlandsch Brazilië* opgeteekend.

In de verzameling van DEBRY vindt men de lotgevallen van HANS STADE (*), die vele jaren onder de Wilden in *Brazilië* doorbragt, en in die van HACKLUYT verscheidene *Engelsche* reizen (†). Eindelijk heeft nog MORISOT van *Dijon* de geschiedenis van den Oorlog tusfchen de *Portugeezen* en *Hollanders*, en de reis van ROELOF BARO naar de *Tapuyen* (§) beschreven.

Alle deze boeken loopen, gelijk men ziet, slechts over 'slands ouden toestand. In de achttiende Eeuw hebben vele Reizigers, hetzij naar of van *Indië*, of rondom de Wereld, *Brazilië* aangedaan, vooral *Rio de Janeiro* en *St. Salvador*; en zich wel eens niet enkel met de beschrijving dier Steden tevrede ge-

(*) STADIUS (J.) *de Brasilia et Provincia Rio de la Plata*.

(†) DUDLEY, HARE, HAWKINS, LANCASTER, PERT en CABOT, DUDLEY, RENIGER, TENTON, enz.

(§) In de verzameling getiteld: *Relations véritables et curieuses de l'île de Madagascar et du Brésil*. Par. 1651. I. Vol. 4to.

gesteld, maar ook berigten wegens het gansche land opgezameld. Men denke slechts aan LA CONDAMINE, FROGER, FREZIER, BOUGAINVILLE, COOK, LA PÉROUSE, STAUNTON, BARROW (*), KRUSENSTERN en andere, te veel om optenoemen.

SOUTHEY heeft het eerst eene *Geschiedenis van Brazilië* in 't *Engelsch* uitgegeven, voor welke hij in *Portugal* eene menigte geheel onbekende stukken had geraadpleegd. Maar dit werk zondigt door eene geweldige langdradigheid; in twee quarto deelen moeten zich gewis eene menigte kleine bijzonderheden opeenstapelen, die den Lezer vervelen; onder anderen heeft de Schrijver geheele oude Reisbeschrijvingen daarin gevlochten, en sommige ten minste even belangrijke over het hoofd gezien. De Heer ALPHONSE DE BEAUCHAMP schijnt in zijne *Histoire du Brésil* het werk van SOUTHEY te hebben verkort: hij geeft daarin eenige uittreksels der Reize van
MA.

(*) In deszelfs *Reis naar Cochîn-China*, in 't *Fransch* vertaald, heeft de Heer MALTE-BRUN verscheidene zeldzame en onuitgegevene stukken wegens *Brazilië* ingelascht.

*** 4

XL OVER BRAZILIËN

MAWE, die wij hier geheel vertaald aan het Publiek aanbieden.

De Heer MAWE, een bekwaam delfstofkundige, heeft het zeldzame geluk gehad van den Prins-Regent, thans Koning van *Portugal*, vrijheid te erlangen, om de binnendeele van *Brazilië* te bezoeken. Voorzien van aanbevelingsbrieven van den Prins en deszelfs Ministers, heeft hij de gedeelten van dat land, welke zelfs voor *Portugeezen* gesloten waren, bezocht; gewesten zeker, der aandacht van *Europa* ten hoogste waardig, vooral thans, nu *Brazilië* open staat voor allen, die aldaar hunnen handel of nijverheid willen bevorderen. Waarschijnlijk heeft zich federt het vertrek van den Heer MAWE nog veel daar te lande veranderd: maar zijn boek zal daarom toch het eenige blijven, waarin men uitgebreide en naauwkeurige bescheiden over de binnenlanden vindt, vóór den tijd, waarin de omstandigheden waarschijnlijk andere werken zullen voortbrengen, die omstandiger berigten kunnen opleveren.

Men moet den Heer MAWE het Regt doen te erkennen, dat hij slechts van zaken spreekt, die hij zelf gezien, of omtrent welken hij

ze-

zekere narigten heeft ingewonnen: hij heeft zijn boek niet willen vullen met bijzonderheden, die hij ligtelijk had kunnen vermeederen, door alles, 't geen men reeds over *Brazilië* had, bijeenteverzamen. Het is jammer, dat hij niets meldt van de algemeene opbrengst der goudmijnen; doch gelukkig vindt men in de *Proeve over Nieuw-Spanje*, van den beroemden HUMBOLDT, berigten die de zijnen op dit punt kunnen aanvullen.

De Heer HUMBOLDT dan zegt, dat men tot hiertoe in *Brazilië* nog geene eigenlijke goudmijnen, maar slechts goudwaschingen heeft (genoegzaam uitvoerig in ons werk beschreven), waarvan de jaarlijksche opbrengst 30,000 Mark is, zijnde te zamen waardig vier Millioenen, 360,000 *Spaansche* Piasters, of omtrent elf Millioenen Guldens, en dus meer dan een derde der geheele opbrengst van *America*,

- Sedert 1577 zijn de goudlanden gedeeltelijk bekend geworden: maar daarna hebben verscheidene hinderpalen het zoeken naar goud belet, zoo dat de tegenwoordige goudwaschingen eerst in 1699, onder

XLII OVER BRAZILIEN

de Regering van PEDRO II., begonnen zijn.

Het goud der *Portugeefche* Volkplantingen, sedert de ontdekking der *Brazilifche* mijnen tot 1755 geregistreerd, en naar *Europa* overgemaakt, bedraagt . 480,000,000 Piasters.

Van 1756 tot 1803 . 204,544,000

'T niet geregistréerde goud 171,000,000

855,544,000

Of omtrent 2100 Millioenen Guldens.

Het in *Brazilië* bestaande, of ooit gemunte of bewerkte goud en zilver, beloopt 60,000 Millioenen Guldens.

In weêrwil van dezen schijnbaren rijkdom zal men in de reis van den Heer MAWÉ zien, dat juist die streken, waar goud en diamanten het overvloedigst zijn, de meeste blijken van armoede, en zelfs behoefte vertoonen; en dit zijn gestelde komt volmaakt overeen met de opmerking van HUMBOLDT, dat *Choco*, in het Onderkoningfchap *Santa-Fé*, het rijkste in goud, het meest door gebrek wordt bezocht,

Deze bijzonderheid, die ons *Europeanen* vreemd voorkomt, hangt gewis eensdeels van de

de traagheid der inwoners af, die zich enkel op het zoeken naar goud toelèggen, en daar door den landbouw en alle andere werkzaamheid minachten: — maar ook ten anderen van een verkeerd staatkundig stelsel: het be- ruchte verbods- of *prohibitief systeem*, waar door sommige staatkundigen 's Lands kas den- ken te stijven, terwijl zij de welvaart ver- bannen, en toch hun doel niet bereiken. Alléénhandel, verpachtingen, verbodene of geweldig bezwaarde goederen, hebben aan *Brazilië*, vooral in de binnenlandsche gewes- ten, een' noodlottigen slag toegebracht; de moedeloosheid is er ten top gerezen, en van daar tot misnoegdheid is dikwijls niet meer dan één stap. De inwoners klaagden; zelfs hebben eenige Reizigers onder hen voortte- kenen eener aanstaande uitbarsting meenen te zien (*). Het is te hopen, dat de komst van den Vorst te midden zijner On- derdanen een einde aan hunne grieven zal maken.

De

(*) Deze uitbarsting heeft in dit jaar 1817 plaats gehad in de stad *Phernambucco*, den ouden hoofdzetel der *Nederlanders*, en is slechts met veel bloed we- der gedempt.

De bevolking van *Brazilië* was, in 1812, omtrent vier Millioenen inwoners, waaronder 1500,000 Negers; de telling van 1798 had slechts drie Millioenen opgeleverd. Deze verbazende toeneming moet geene verwondering baren: in weêrwil der gebreken van het bestuur werd de bevolking door instellingen en zeden begunstigd. Thans vooral zal zij met groote snelheid toenemen; het is zelfs moeilijk te voorzien, tot welk eene hoogte zij kan opklimmen, op eene uitgebreidheid gronds, gelijk die van *Brazilië*, welke het geheele uitspek van *Zuidamerica*, tusschen den derden Graad Noorder-, en den 35 Zuiderbreedte, en den 37 tot 75 Westerlengte (van den *Meridiaan* van *Parys*), en dus ruim tweevijfden van het Zuiderdeel der Nieuwe Wereld bevat. Men kan de lengte van *Braziliën* op vijfhonderd twintig, en de breedte op drie honderd veertig uren bepalen.

De bergen zijn aldaar, van de Zuiderpunt tot de *St. Rochus*-kaap, nabij de kusten; de openingen, die zij laten, vormen ruime en veilige havens. Van gemelde kaap tot aan het eiland *Maragnan* wordt de kust ge-

gezoomd door eene klippenreeks (*recif*) die eene natuurlijke schutsweer aanbiedt, even als in de meeste Zuidzee-eilanden tusschen de Keerkringen. Deze *reciven*, benevens zandbanken, maken de nadering tot de kust moeilijk. Van *Maragnan* tot den mond des *Amazonen*-strooms vindt men onafgebroken verdronken land op de kust, hetwelk met een bosch van *manga*-boomen bedekt is. Deze lage streken zijn de vochtigsten en heetsten, en toch niet ongezond: over 't algemeen draagt de Zeewind, welke het geheele jaar door waait, veel bij tot matiging der hette. De luchtsgesteldheid is veel koeler in de hooge landen en in den zuidhoek; en de koude is daarin somtijds vrij gevoelig.

Brazilië vereenigt dus alle voordeelen van den gematigden en heeten Aardgordel, en naar die mate ook verschot van voortbrengselen. Suiker, koffij, katoen, en eene verbazende menigte andere min gewigtige Artikelen, leveren aan dit land de middelen op, om eenen zeer werkzamen handel met *Noord-america* en *Europa* te drijven. Men bouwt er met voordeel tarwe, en alle voedende
ge-

XLVI BRAZILIEN IN 'T ALGEMEEN.

gewassen; onmetelijke wouden van kostbaar en nuttig geboomte bedekken nog de binnenlandsche gewesten; en talrijke vloedendoor kruisen dezelve; het land ligt tot handelsbetrekkingen met alle deelen der Aarde gelegen, niets ontbreekt dus aan de *woonplaats* der inwoners, om hen op den duur welvarend en gelukkig te maken.

REI-

R E I Z E N

IN DE

BINNENDEELEN

VAN

B R A Z I L I Ë.

EERSTE HOOFDSTUK.

Inleiding. Overtogt van Cadix naar Rio de la Plata. Toeval te Monte Video den Schrijver overgekomen. Karakter der ingezetenen. Koophandel. Geologische opmerkingen.

Een Reiziger, die het waagt, zijn verhaal in het licht te geven, wordt doorgaans aangemoedigd door het vertrouwen, dat hij iets nieuws, leerrijks en belangrijks zal kunnen leveren. Dit is ook mijn geval, en eer ik mijn verslag begin, zal ik den Lezer het onderwerp daarvan kortelijk blootleggen, ten einde hij zien moge, in hoe verre het zijne aandacht verdient.

Ik had in 1804 het oogmerk, eene reis naar *Rio de la Plata* te doen. De koophandel was mijn doel, maar ik waagde slechts

A

eene

eene proeve in 't klein. Bij mijne aankomst te *Monte-Video* werd fchip en lading aangehaald, ik zelf in de gevangenis geworpen, en in de binnenlanden gezonden tot de inneming dier Stad door de *Engelfche* troepen onder *Sir SAMUEL AUCHMUTY*. Ik verkreeg toen vrijheid, om het leger van den Generaal WHITELOCKE te volgen, hetwelk tegen *Buenos-Ayres* gezonden was, en in dezen krijgstogt deed ik alle dienften, waartoe mij een tweejarig verblijf binnenslands in de gelegenheid ftede. Hierop begaf ik mij naar *Rio-Janeiro*, waar een brief van aanbeveling des *Portugeefchen Afgezants te Londen* aan den Onderkoning van *Brazilië* mij de gunst en befcherming van deszelfs broeder, den Graaf DE LINHARES, verwierf. Deze laafte was toen juist met het Hof in *Brazilië* aangekomen, en ftede mij aan den Prins-Regent voor als iemand, die zich met de delfstofkunde bezig hield, en in de rijke en uitgebreide bezittingen van *Portugal* in *America* een onmetelijk veld voor zijne nafporingen zag. De Prins had de goedheid mijn ontwerp te begunftigen, niet slechts door brieven voor de onderscheidene ambtenaren in de plaatfen, die ik verlangde te bezoeken, maar ook door een ge-

BINNENDEELLEN VAN BRAZILIE. 3

geleide van soldaten, en al het noodige tot de reis. Ik had zoo veel te meer reden, over die edelmoedige bescherming en mildheid te vrède te zijn, daar ik wist, dat Vreemdelingen, volgens een koninklijk besluit, niet in het binnenste van *Brazilië* mogen reizen, en dat geen *Engelschman* nog ooit eenen dergelijken togt met toestemming der Regèring, die toch zoo onmisbaar is tot deszelfs goed gevolg, had ondernomen.

De opmerkingen, gedurende deze reize gemaakt, leveren dus de stoffe des tegenwoordigen werks. Het belangrijke diens onderwerps in den tegenwoordigen tijd, hoedanig dan ook de bewerking moge zijn, loopt in 't oog. Voor staatkunde en koophandel beiden is eene Volkplanting hoogstgewichtig, die de grootste natuurlijke hulpbronnen bezit, en die bestemd schijnt, om, ten gevolge der jongste verandering, een aanzienlijk Rijk te worden. Dit wenschte ik te ontwikkelen, en tevens het karakter eener Natie te schilderen, die *Groot-Brittannië's* oudste en trouwste Bondgenoot is.

Volgens mijn genomen besluit om *Rio de la Plata* te bezoeken, ontving ik van den Koning, in 1804, een' vrijbrief (*licençæ*) om mij

4 REIZEN IN DE

mij in een schip voor eigene rekening op boardemarij genomen, onder *Spaansche* vlag, derwaarts te begeven. Die voorzorg was noodzakelijk door onzen oorlog met *Frankrijk*, en de dagelijksche vrees voor eene vredebreuk met *Spanje*. Deze vrijbrief was zeer uitdrukkelijk en naauwkeurig bepaald; „alles wat „aan boord van het *Spaansche* schip mijn „eigendom was, werd daarin gewaarborgd, „indien hetzelfde bij een' Oorlog met *Spanje* „door een' *Engelschen* Kaper of Oorlogschip „mocht genomen worden.” Ik vertrok dus den 1. Augustus 1804, en kwam, na een' voorspoedigen overtocht, te *Cadix*. Hier moest ik mij aan de bestaande *Coloniale* wetten onderwerpen, die de losfing en aangifte van alle naar *Zuid-America* bestemde goederen voorschrijven, welke alsdan aan het tolhuis de Regten betalen, en het noodige merk bekomen, dat zij in het moederland voortgebracht of bewerkt zijn.

Ik was nog te *Cadix*, toen het noodlottige gevecht van vier *Spaansche* t'huis keerende fregatten met een *Engelsch* smaldeel op de hoogte van Kaap *Finisterre* plaats had; de toestand der *Engelschen* in die koopstad werd daardoor, zoo als te begrijpen is, zeer be-

den-

denkelijk. Weldra barstte de Oorlog tusfchen de beide landen uit, en de haven van *Cadix* werd strengelijk geblokkeerd. Hierbij kwamen nog andere en zwaardere rampen. De pest verwoestte juist toen het Zuiden van *Spanje*, en sleepte bijna een vierde der bevolking van *Cadix*, *Gibraltar* en andere naburige fteden in 't graf. Bijna ieder huisgezin leed door deze treurige bezoeking, die door den fchrik, welke zij alomme verfpreadde, misfchien nog noodlottiger werd. Nog beef ik op de herdenking, dat ik, van vijf vreemdelingen, die des zaturdags in volkomen' welstand met el- kander koffij dronken, den volgenden Maan- dag over acht dagen alléén in leven was! Want de toeneming van het kwaad was zoo geweldig, dat de pest van de anderen reeds drie op den vierden dag had afgemaaid (*).

Ook

(*) Men zie over deze ziekte, gelijk over de *zwarte braking*, bijzonder den Reiziger VON HUM- BOLDT in deszelfs *Esfai politique sur la Nouvelle Espagne*, T. II. p. 750-788; waar men het voornaam- fte over deze pestziekten ook uit *Engelfche* en andere Schrijvers zal bijeen vinden, en met de ondervindin- gen des Reizigers vergeleken. De Heer VON HUM- BOLDT houdt de *zwarte braking* voor gelijkfoortig met de gele koorts. Deze befmetting fleeps fomtijds in weinige maanden vele duizende menfchen in 't graf,

6. REIZEN IN DE

Ook ik werd daarvan aangetast, doch herstelde. Het zou voor den Lezer vervelend of onaangenaam zijn, mijne ziekte in bijzonderheden nategaan; echter zal een kort verslag derzelve mischien niet onnut wezen voor anderen, die in 't vervolg aan een dergelijk gevaar mogten blootstaan.

De eerste kenteekenen der ziekte, die ik gevoelde, waren hevige vermoeidheid, loomheid en beving, met eene harde koorts, die ik bespeurde, toen ik bij een' Vriend ging eten. Ik keerde terug, en nam een grein *calomelas* (*), volgens mijne dagelijksche gewoonte, die ik sedert eenigen tijd had ingevoerd, op raad van een' bekwamen Scheikundigen te *Londen*, welke mij van dit middel een' genoegzamen voorraad had medegegeven om het regelmatig intenemen, bij gevaar van besmetting. Ik meende nogtans, dat het euvel slechts eene zware verkoudheid was, dronk thee, en ging te bed; doch bleef dien nacht zeer onrustig. Des morgens bij het ontbijt deed

zoo als in 1804 in *Spanje* 47,000, en in 1764 in de stad *Mexico* alléén 25,000. Men zie ook CHAPPE D'AUTEROCHE *Voyages en Californie par Casini. Paris 1762. p. 55. et suiv.*

Aanmerking des Hoogduitschen Vertalers.

(*) *Submuriat hydrargyri*, zesmaal verzoete kwik.

deed mijn uitzigt en afkeer van woedsel het *Spaansche* huisgezin, waarbij ik woonde, erg bekomen; althans de Vrouw van den huize, die zeer menschlievend, en om mij van eene krachtige gemeenzame uitdrukking te bedienen, geheel *moeder* was, verzekerde mij dat ik de pest had. Ik kon dit niet gelooven, schoon ik van oogenblik tot oogenblik erger werd; maar ik verdubbelde mijne *dosis calomelas*, en dronk veel thee. Den volgenden namiddag schreef ik aan den waardigen Consul-Generaal DUFF, om den *Engelschen* Doctor FIFE. Deze kwam, en bevestigde het vermoeden der Vrouw van den huize, doch met bijvoeging, dat de teekenen gunstig waren. Hij schreef mij ook geen middel voor, doch raadde mij slechts, om van tijd tot tijd tamarinde en veel heete thee van munt te gebruiken. Na een' derden onrustigen nacht, vond ik dat de pols 130 maal sloeg, en de vierde dag was het keerpunt der ziekte. Des avonds werd ik eensklaps zeer kwalijk, 't geen langer duurde, door de vele warme drank, die ik gebruikt had; daarop volgde eene overvloedige uitwaseming, die mij, te voren zeer sterk, dood-zwak en zeer mager achterliet; toen volgde de herstelling zeer

spoedig, en ik kon in zes dagen mijne Vrienden bezoeken. Dr. FIFE verzekerde mij, dat ik de gunstige wending mijner ziekte aan de kwik te danken had, dien ik vooraf gebruikt had; wanneer ik de *dosis*, zeide hij, terstond bij de eerste waarneming der verschijnselen had verdubbeld, zou ik zijne bezoeken waarschijnlijk niet hebben noodig gehad.

Daar nu de Oorlog stellig verklaard was, leide de blokkering van *Cadix* door de *Engelschen* aan mijne reis groote hinderpalen in den weg. Het wangedrag van mijn' Kapitein maakte mij nieuwe moeite, en boezemde mij nopens zijn karakter en bekwaamheid twijfelingen in, die naderhand maar al te zeer zijn bewaarheid geworden. Eindelijk werd de lading, na de behoorlijke formaliteiten, aan het tolhuis ingescheept, en wij gingen in het laatst van Maart 1805 onder zeil. — Onze manschap bestond geheel uit *Genuezen* en *Cataloniërs*, uitgezonderd den *Biscaaischen* stuurman, en één' goed' *Portugeesch* matroos. Zoo als ik wel verwacht had, deed een schip van het blokkerend *Engelsche* smaldeel, de *Amphion*, mij bijdraaijen, en bragt mij bij den Admiraal Sir JOHN CRDE; deze onderzocht mijne papieren, behan-

handelde mij zeer beleefd, en gaf mij een *certificaat*, om niet alleen ongemoeid door de Oorlogschepen heentevaren, maar zelfs des noods op hunnen bijstand te kunnen rekenen. Dit stuk deed mij groote diensten; want eenige dagen daarna werd ik door het *Britsche* Fregat *Mercury* aangehouden, 't welk ons op vertoon der papieren dadelijk liet voortgaan, en achterevolgens door twee Kapers van *Guernsey*. De eerste van dezen gedroeg zich bij uitstek onbeschoft: ook bestond zijn volk slechts uit deugnieten. Twee uren lang stond ik aan hunne beleedigingen en bedreigingen bloot; eindelijk lieten zij mij door. De ander integendeel, met naam *le Tartare*, dien ik op vier uren afstands van *Sta. Cruz de Teneriffe* ontmoette, was zeer beleefd, en zijn gedrag stak bij dat van den anderen Kapitein geweldig af.

Met een' sterken Oostenwind, die geen' tijd overliet, om ons behoorlijk van water te voorzien, waren wij uit *Cadix* geloopt, en moesten dus *Sta. Cruz de Teneriffe* aandoen, om het overige intenemen. Na onderzocht te zijn, bekwam ik vrijheid om aan land te gaan. Ik verzamelde daar eenige staaltjes van delfstoffen, Zij waren alle vol-

kaniek, en gemengd met *olivine* en *augite*.

Wij stевenden nu Zuidwaarts op, en hadden eenige dagen lang een' zeer sterken Pasfaatwind, maar vervolgens windstilten, die men weet dat tusfchen den 2 en 7 graad Noorderbreedte zoo menigvuldig zijn. De verveling, daardoor veroorzaakt, werd een weinig verminderd door ontelbare troepen *boniten* (*Scomber Palamys*) en vliegende visfchen; van de laatste fchoot vaak eene groote menigte in onze zeilen, en viel op het dek. Dit verfchafte ons eenen heerlijken maaltijd, en daar onze ballast in zout bestond, vulden wij de ledige vaten met gezouten *boniten*. Het vleesch dezer visfchen is taai en droog, en dus onfmakelijk zonder eene goede faus; wij wierpen dus alles weg, behalve de beste ftukken. Onze oplettendheid werd gedurig bezig gehouden door de menigte dier vlugge visfchen, welke in alle rigtingen zwemmen en daar heen fchieten, en door de pogingen der arme weerlooze vliegende visfchen, om hen te ontfnappen. Deze laaften vielen, juist wanneer zij veiligheidshalve uit het water opsprongen, in de steeds geopende keel hunner vervolgers. Des nachts maakte de
phos-

phosphorus, waarmede die tallooze visfchen zoo rijkelyk voorzien zijn, alle hunne snelle bewegingen zigbaar; het was of men een naar alle zijden rondgezwaaid brandhout zag. Na ons omtrent twaalf of veertien dagen gezelschap te hebben gehouden, trokken deze vischsoorten, tot onze grootte spijt, een' anderen weg op.

Vermoeid en uitgeput door de gedurige kalmte, terwijl de zon lijnregt boven ons hoofd brandde, kwam ons eindelijk eene frische koelte eenige verademing schenken. Wij gingen op 23 Graden Oosterlengte de Linie door, en hadden verder eene voorspoedige reis tot aan den mond des *Plata*-strooms. Wij begrepen reeds lang, eer wij land zagen, aan de vuile kleur van het water, en het groot aantal zeevogels, dat wij deze geweldige rivier waren binnengeloopen.

Onze verdere togt werd belemmerd door eene frische koelte uit den Zuidwesten, in deze streken een *pampero* genaamd, die verscheidene dagen aanhield, en ons noodzaakte, al dien tijd op het water te blijven; wij schepten zoo veel water, dat onze booten elk uur in gevaar waren van weggespoeld te worden, en door de domme achteloosheid
van

van een' *Genueeschen* matroos was onze kajuit eens half vol water. Eindelijk bedaarde de landwind; een Oosterkoeltje stak op, en wij zetteden alle zeilen bij; na twee dagen lang Zuidwestwaarts gestevend te zijn, peilden wij 35 vademmen, en zagen 's anderen daags op den middag het hooge land van *Maldonado* op omstreeks 9 mijlen afstands, en het eiland *Lobos* vier of vijf uren verder voor ons. In het kanaal tusschen die twee landen hadden wij eene stijve koelte, en vonden ons weldra in eene zeer netelige omstandigheid; de nacht was duister, de wind werd hoe langs zoo heviger, de stroomen der rivier, die wij niet kenden, waren geweldig, de *Engelsche* bank hadden wij ten Zuiden, en het eiland *Flores* ten West-Noordwesten. De Kapitein verstond niets van de scheepvaart, en ik moest bevelen, in plaats van raad uittedeelen. Ik deed dus zoo veel mogelijk zeil minderen, gedurig peilen, en om de twee uren het schip wenden. De nacht was een der akeligste die ik immer heb bijgewoond; de maan werd door zware donkere wolken bedekt, die den regen in geheele stroomen uitstortten, verzeld met onophoudelijken bliksem en verdoovenden donder;

de

de golven vertoonden zich door de ondiepte des waters (zeven en acht vademmen) als eene branding tegen de klippen. Toen de dag aanbrak, was onze toestand niet veel verbeterd; een dikke mist belette ons buiten het schip iets te zien, en door de tegenovergestelde rigting van wind en stroom gingen de baren nog holler.

Met den morgen bedaarde het onweêr, maar niet de storm en de plasregen: geen voorwerp was duidelijk te onderscheiden; blinde klippen en zandbanken omgaven ons van alle kanten; en wij naderden een kanaal, dat geene mijl breed was, en door een' sterken, gedurig draaijenden stroom nog gevaarlijker werd. Gedurige bezigheid putte alle mijne krachten uit; en toch kon ik geen oogenblik rust nemen, daar de Kapitein en het scheepsvolk door het gevaar geheel zinneloos schenen, en al hetgeen voorviel met eene diepe gevoelloosheid, het gevolg van hunn' angst, beschouwden. Meermalen had ik gelegenheid, in zulke gevallen den onvertsaagden moed en de werkzaamheid van *Britsche* zeelieden waartenemen; en hoe moest mij dus hier het tegendeel treffen! Wij zeilden als 't ware door eene branding, en moes-

moesten dus gedurig met het dieplood in de hand staan. Ten elf uur des morgens was het water niet meer dan vier vademen, en op een' zeer harden grond; ik begreep dus, dat wij aan de punt der *Engelsche* bank waren, en liet het dus terstond op het eiland *Flores* zetten. De mist belette om hoogte te nemen, doch ten drie uren des namiddags klaarde die op, en tot onze groote vreugde zagen wij, op vier uren afstands, *Monte-Video* voor ons. Dit stak onze zeelieden een' riem onder 't hart, en zij begonnen zich weder van hunnen pligt te kwijten; wij zetteden alle zeilen bij, doch daar de wind nu ging liggen, en een sterke stroom uit de haven kwam, moesten wij des avonds omtrent twee uren buiten de haven voor anker komen. De nacht viel, met zware windvlogen, 't welk mij noodzaakte om gedurig op het dek te zijn, daar de *Spanjaarden* geen denkbeeld hebben van eene wacht te houden, als het schip voor anker ligt, en voor de moeite, daaraan verknocht, hartelijk zouden bedanken. Zij smaalden en schempten dus op mij en mijne Natie, wegens den overlast die ik hun deed, toen ik volstrekt genoodzaakt was, hen opteroepen, om nog een

een anker uittewerpen, zonder 't welk wij
 denkelijk waren verloren geweest. Na nog
 24 uren met slecht weder te hebben door-
 geworsteld, kwamen wij den volgenden dag
 in de haven van *Monte-Video*.

De moeilijkheden mijner invaart in deze
 noodlottige haven, schenen het voortteeken
 van alle de rampen die mij dáár ter plaatse
 verwachtten. Wij hadden den wil naar *Bue-
nos-Ayres*, doch onze Kapitein, die mij zoo-
 wel in *Londen* als te *Cadix* verzekerd had,
 dat hij de *Plata-Rivier* zoo goed kende als
 een loots, bleek volstrekt onkundig te zijn
 van de vaart op dien stroom, en hierom ver-
 koos hij, te *Monte-Video* inteloopen. Ge-
 lukkig nog, zoo dit het eenige staaltje zij-
 ner domheid ware geweest! doch hij gaf ook
 van mij een ongerijmd en verkeerd bericht
 aan den Gouverneur, en de matrozen zeiden,
 dat ik een *Engelschman* was, en dat wij,
 hoezeer onder *Spaansche* vlag, midden door
 eene *Engelsche* vloot hadden gazeild. Dit
 was genoeg, om de hebzucht van den Gou-
 verneur te prikkelen, die, schoon ik der
 Volkplanting wezenlijk dienst had bewezen,
 door eene toen zeer gezochte lading mede-
 tebrengen, welke te *Cadix* de volle Regten be-

beraald had , mij in de gevangenis deed werpen. Ik werd zeer naauw opgesloten op eene akelige oorlogsloep ; en hoezeer mijne gezondheid , uit hoofde der geledene moeilijkheden , zeer verzwakt was , werden mij alle verkwikkingen geweigerd ; ik ontving er slechts eenigen in stilte van de officieren aan land. Daar ik geene brieven van aanbeveling aan iemand in de stad bezat , noch andere middelen om mij bekend te maken , moest ik met leede oogen aanzien , dat mijn geheele eigendom in beslag genomen , en ook mijne papieren weggenomen werden , om die te onderzoeken. Ik moest verklaringen doen , en alle blijkbaarheid geven tegen mij zelve , voor menschen wier eenige zucht het was , mij schuldig te kennen. Na drie of vier verhooren vond men , dat ik uit *Cadix* gezeild was met eene blijkbaar als *Spaansch* aangegevene lading ; ook zag men geenen grond tot beschuldiging tegen mij , dan het sterke vermoeden dat ik een *Engelschman* was , en als zoodanig niet te hard kon behandeld worden. Van den Gouverneur had ik zekerlijk geene inschikkelijkheid te verwachten , zoo min als van iemand zijner raadslieden , die allen vlugtelingen uit *Oud-Spanje* wa-

waren, ontsnapt aan regterlijke vervolging. Zijne overige makkers waren Kapiteins en Officieren van twee *Spaansche* Kapers, allen *Franschen* van geboorte, wier ingekankerde haat tegen een' *Engelschman* mij gewis ook alles behalve goed deed. Mijne eenige hoop berustte nog op den Koopman te *Buenos-Ayres*, aan wien de lading gerigt was: deze kwam eindelijk, doch in plaats van de zaak optehelderen, voegde hij zich bij mijne vervolgers, wel wetende, dat alsdan, onder behoorlijke borgstelling, de lading aan hem zou worden overgegeven. Deze gunstige gelegenheid liet hij niet ontsnappen; hij verkocht de lading, en hield de gelden daarvoor onder zich, onder voorwendfel, dat hij niet betalen kon, zoo lang ik gevangen was. Dit gedrag omtrent iemand die op zijne hulp gerekend, en zijne gedurige belofte van bijstand geloofd had, bewijst, dat hij een van die lage, ziellooze schepsels is, die in de Maatschappij rusfchen den zot en den schurk staan.

Misfchien zou mijne gevangenis nog lang geduurd hebben, zonder de goede diensten van eenen man uit *Lima*, die mij gedurende mijne ziekte te *Cadix* had opgepast, en thans op het Schip met mij was overgekomen.

B

Hij

Hij was de eenige, wien de toegang tot mij vergund was, en stelde zoo veel belang in mij, dat eene oude Dame, eene kennis van hem, op het vernemen van mijn geval besloot voor mij in de bresse te springen, en niet rustte voor dat zij twee personen gevonden had, die borg voor mij bleven, dat ik bij de eerste oproeping zou verschijnen.

Mijne behandeling in deze gevangenis is een der talrijke voorbeelden van onderdrukking, die het bestuur van den Gouverneur, PASQUAL RUIS HUIDOBRO, hebben onteerd. Het is wel bekend, dat zijn staatkundig gedrag volkomen dienstbaar was aan de *Fransche* belangen, en dat hij geene gelegenheid verzuimde, om zijne gehechtheid aan hunne zaak te betoonen. Een nieuw bewijs hiervan is het volgende: alle de gevangene *Engelsche* matrozen werden in den kerker opgesloten, en schoon de ruime binnenplaats daarvan dubbel getralied en wel bewaakt was, mogten zij daarvan echter geen gebruik maken, maar werden nacht en dag in een klein kamertje opeengepakt, waarvan de deur nimmer open ging, dan om hun spijs te geven.

Van deze gestrengheid verwittigd, en wetende, dat ik van de gevangenen alleen onderhand-

handtasting ontslagen was, gedroeg ik mij zeer omzigtig, en poogde mijn gedrag en mijne gesprekken tegen opzettelijke misduiding te beveiligen; doch ik had het ongeluk, op een oogenblik dat ik zulks het minst verwachtte, door eene nietige en zekerlijk niet opzettelijke beleediging, de gramschap des Gouverneurs op mij te laden. Op bevel der Regering waren er geschrevene uitmoedigingen aan vreemde zeelieden, om dienst te nemen, hier en daar in de stad aangeplakt. Van een bezoek des middernachts naar huis keerende, zag ik een dier plakaten, reeds door den stortregen half losgemaakt van de muur, en door den wind heen en weder bewogen. Daar ik den inhoud van een papier wenschte te kennen, herwelk dien dag de aandacht van velen getrokken had, nam ik het van de muur af en bragt het naar huis. Dit was gezien door een' ouden Spanjaard, met name DIAS, die er eene eere in stelde, mij te kunnen benadeelen, schoon ik hem geheel vreemd was, en niet weet, hem ooit eenig kwaad te hebben gedaan. Op aandrang van dezen man gaf de Gouverneur bevel, mij in hechtenis te nemen; ik werd uit het bed geligt, en weder naar den kerker gesleept.

Wat men tegen mij intebrengeu had, vernam ik slechts bij geruchte; de beschuldigingen waren los, onbepaald, en men gaf mij geene gelegenheid tot verantwoording. Na eene harde gevangenjs van zes weken, in welke mijn geval aan den Onderkoning van *Buenos-Ayres* werd blootgelegd, stelde men mij weder op vrije voeten, tegen betaling eener boete van 300 Dollars. Aan de menschlievende pogingen van mijnen Advokaat, vereeuigd met die van den *Limaner* en de bovengenoemde brave Vrouw, had ik deze verzachting in mijn ongeluk dank te weten, en ik erken met dankbaarheid, dat zij alles deden wat in hun vermogen was, om mijnen toestand dragelijk te maken.

Gedurende mijn verblijf te *Monte-Video* had ik nog een ander geval, 't welk mij bijna het leven gekost had: ik vind mij gedrongen zulks te verhalen, omdat het eene zekere klasse des Volks in hun karakter leert kennen. Met mijn' waarden Vriend Kapitein COLLET, eigenaar van twee of drie groote *Americaansche* Schepen, en den Koopman GODEFROY, in de stad woonachtig, had ik eene jagdpartij aan het voorgebergte tegen over *Monte-Video*. Na eenige uren te hebben gejaagd, ontmoeten

ten wij eene partij van vier *Spanjaarden*, onder andere den Heer ORTIGA, *Commisfionair* van Kapitein COLLET, en zekeren MANUEL D'JAGO. Onze vriend GODEFROY had op eenigen afstand van ons een gesprek met hun, en zeide bij de terugkomst, hoe d'JAGO zich had laten verluiden, dat het hem niet meer dan 500 Dollars zou kosten, mij eene kogel door den kop te jagen, en dat hij het zonder bedenking zou hebben gedaan, wanneer wij alleen geweest waren. Ik kon volstrekt geene reden voor deze bloeddorst van dien man bedenken; ik kende hem niet dan bij geruchte, en wist dat hij een Kapitein der landmilitie was, zeer geftreng in zijne handelwijze met de ongelukkige *Engelfchen*, wanneer hij de wacht aan den kerker had.

Wij zetteden intusfchen ons jagdvermaak voort; terwijl hij en zijn gezelfchap aan den *feinpost*, omtrent drie mijlen boven ons, kwamen, en aldaar iets gebruikten. Eenigen tijd daarna kwam een ruiter op ons af, die, nader komende, ons met zeer veel argwaan befchouwde. Ik wifelde eenige woorden met hem, daar ik hem voorheen te meermalen gezien had. Hij reed toen dadelijk naar den *feinpost* terug, en een uur nader-

hand kwamen vijf gewapende ruiters, of *bandengues*, in vollen ren aan, omringden ons, en eischten ons geweer of ons leven. Elk gaf zijn jagdgeweer over; doch de Heer GODEFROY vroeg de oorzaak dezer vreemde handelwijs: zij geboden hem te zwijgen, en met ons medetegaan, of zij zouden hem op zijn paard vastbinden. Wij werden naar het wachthuis gebragt, en bij afwezigheid van den Officier aan den wachthebbenden Korporaal overgegeven, een' vurigen ouden *Spanjaard*, die ons in eene binnenkamer wees, en twee schildwachten voor de deur plaatste. De knaap was zoo gramstorig, dat wij geen antwoord uit hem krijgen konden; elk oogenblik trok hij een' langen fabel, dien hij op zijde had, en gaf aan zijne gramschap lucht, door de beleedigendste taal uitteslaan. Na dat hij dus een half uur gedreigd, en wij even zoo lang reden geëischt hadden, kon de Heer GODEFROY zich eindelijk bij hem gehoor verschaffen. Deze bewees nu, dat hij een gezeten en getrouwd Koopman te *Monde Video* was, en verzocht te weten, op wiens last en onder welk voorwendfel hij vastgezet was. De Korporaal, dit vernemende, zond om den wacht-

doen.

doenden Officier, en terwijl hij diens terugkomst afwachtte, zeide hij, dat d' JAGO ons voorgesteld had als *Engelschen*, behorende bij een' kaper, die geland was met oogmerk, om de kruidmagazijnen in de lucht te doen springen, rundvee te slachten, en de inboorlingen te plunderen. Uit alle zijne manieren bleek ten duidelijksten, dat hij zeer geneigd was dit berigt te gelooven, en door eene gestrengte handelwijze met ons zijn dienstijver hoopte te toonen, en bevordering te erlangen. Nadat men eindelijk het getuigenis van den Heer GODEFROY begon in aanmerking te nemen, werd er een soldaat afgevaardigd naar het gezelschap van d' JAGO, 't welk nog niet was ingescheept, met berigt, dat een van ons beweerde te *Monte-Video* woonachtig te zijn. Dit spraken zij dan ook niet tegen, maar hielden hunne beschuldiging vol omtrent den Heer COLLET en mij; zelfs verloochende de Heer ORTIGA zijne kennis aan dien Heer, waarschijnlijk hopen-
de, dat, zoo wij schuldig mogten bevonden worden, hij zijn voordeel zou doen uit de ladingen, die aan hem waren toegezonden. Wat mij betrof, dien men als spion beschuldigde, kon geene straf in hunne oogen te

zwaar zijn. Bij de wederkomst van den soldaat achtte de Korporaal goed, den Heer GODEFROY te ontslaan, die met onze boot de haven overstak naar *Monte-Video*, met oogmerk om een bevel tot onze bevrijding uitte werken. Doch naauwelijks waren zij onder zeil, of er stak eene windvlaag op, en daar hij, en de twee jongens die bij hem waren, niet met de zeilen konden omgaan, sloegen zij bijna om, en werden, na groot gevaar geloopt te hebben, door een schip daar ter Reede opgenomen. Ondertuschen bleef Kapitein COLLET met mij ten strengsten opgesloten, en bij het minste geluid van klacht, dat wij uitboezemden, zwaaide de grimmige Korporaal zijn fabel over onze hoofden, riep al bulderend om de wacht, en sloeg de hatelijkste taal tegen de *Engelschen* uit. Dus ieder oogenblik in levensgevaar zijnde, begaven wij ons in een' hoek van 't vertrek, en wachtten tot de komst van den Officier van de wacht, waarop wij in volle plegtigheid, tuschen twee man met bloote fabels, naar de kamer geleid werden, waar hij ons zat te wachten. Maar men stelle zich mijne vreugde voor, toen ik in dezen Officier een' waardigen Vriend herkende,

de, dien ik te meermalen aan zijne *chacara* of landhoeve bezocht had, en die mij herhaalde bewijzen van zijne onbekrompene denkwijze, en van zijn' verlichten geest had gegeven! Hij was nog meer verbaasd dan ik; want in plaats van plundersaars of bespieders, zoo als het valsche berigt ons had afgeschilderd, vond hij een' *Americaanschen* koopman, en een' onder handtasting ontslagen' gevangenen. Diep getroffen en voor zijne Natie beschaamd, stelde hij ons terstond in vrijheid, leende ons zijne eigene paarden, en gaf ons een' vertrouwd' persoon mede naar *Monte-Video*, waar wij des avonds ten acht uren aankwamen. De teleurstelling van den Korporaal was nu even groot, als voorheen zijne woede: en de herinnering van zijn gedrag was ons eene goede waarschuwing tegen lieden van zijne soort, die zelden eene gelegenheid, om een' *Vreemdeling* nadeel te doen, voorbij laten gaan, zonder zich daarvan te bedienen.

Terwijl ik dus vrij rondging, had ik tijd en gelegenheid, om eenige berigten opte-
doen wegens *Monte-Video*. Deze stad is tamelijk wel gebouwd, en staat op eene zachtglooiende hoogte aan de punt van een

klein schiereiland, zijnde geheel met muren omringd. De bevolking bedraagt tusſchen de 15 en 20,000. De haven of reede, ſchoon ondiep, en geheel open voor de *pamperos*, is toch de beſte in de *Plata-Rivier*, en heeft een' zeer weeken en diepen ſlijkgrond. Wanneer de wind een' tijdlang uit het Noordoosten waait, zitten ſchepen die twaalf voet diep gaan, dikwijls verſcheidene dagen op den grond, zoodat de haven niet goed kan genoemd worden voor ſchepen boven de 3 of 400 tonnen.

Er zijn ſlechts weinige aanzienlijke gebouwen; de ſtad beſtaat meestal uit huizen van ééne verdieping, met bakſteenen gevloerd, en ſlechts met weinige gemakken voorzien. Op het plein is de zeer fraaije Domkerk; die echter ſlecht geplaatſt is: daar tegen over is een gebouw, in een ſtadhuis of *cabildo*, en eene gevangenis verdeeld. In de ſtraten, die niet geplaveid zijn, ſtikt men van ſtof, of zinkt weg in het ſlijk, naardat het weder droog of vochtig is. In tijden van droogte is het gebrek van waterleidingen een groot ongemak; de bronwel, die de ſtad voornamelijk voorziet, is twee (*Engelſche*) mijlen van daar.

Le-

Levensmiddelen zijn hier goedkoop en overvloedig, vooral rundvleesch, 't welk inderdaad zelden vet of malsch is, maar toch heerlijke soep maakt. De beste stukken zijn slechts tamelijk, meer niet. Varkensvleesch is niet eerbaar. Doch voor 't overige heeft men hier zoo vele vleeschspijzen, dat de nabuurschap twee mijlen in 't rond, en zelfs tot dicht bij de stad, op iederen voetstap het walgelijke gezigt vertoont van beenderen en stukken ruw vleesch, die ontelbare troepen van zeemeewen lokken, en des zomers bij duizende vliegen uitbroeijen, tot grooten last der ingezetenen, die altijd een paar knechts aan tafel moeten houden, om de schotels met veeren voor deze lastige gasten te vrijwaren.

Van het karakter der inwoners van *Monte-Video* kan ik mischien niet onpartijdig genoeg spreken, daar ik met onverdiende hardheid behandeld, van mijn eigendom beroofd, en herhaalde malen op eene gronde-looze verdenking vervolgd ben geworden. Dan deze mishandelingen waren toch eenig-lijk de schuld van den Gouverneur, en van hen, die onder zijn' onmiddelijken invloed stonden, en ik moet opregt in billijkheid
er.

erkennen, dat ik bij het volk in 't algemeen niet de minste geneigdheid bespeurd heb, om mij te beleedigen of te verdrukken. Van bijzondere personen in de stad ontving ik alle hulp, die belangelooze menschenliefde aan iemand in mijnen moeilijken toestand kan geven, en zoo ik volgens mijne dankbaarheid het geheel naar een gedeelte mogt beoordeelen, dan zou ik zeggen, dat de inwoners van *Monte - Video*, vooral de *Creolen* of geborene *Americanen* van *Spaansche* afkomst, menschelijk en welgezind zijn, wanneer er geene staatkundige of godsdienstige vooroordeelen in het spel komen. Hunne levenswijze komt veel met die hunner broederen in *Oud-Spanje* overeen, en schijnt uit dezelfde merkwaardige vereeniging van twee tegenoverstaande, maar niet tegenstrijdige eigenschappen, traagheid en matigheid, te ontstaan. — De Dames zijn over 't algemeen spraakzaam en beleefd, houden ongemeen veel van opschik, en zijn net en zindelijk op hun uiterlijk voorkomen. In huis gaan zij volgens de *Engelsche* manier gekleed, doch gaan doorgaans in 't zwart uit, en zijn altijd met een' grooten sluijer of mantel bedekt. In de mis verschijnen zij al-

altijd in zwarte zijde met breede franje. Haar onderhoud is zeer levendig, en zij zijn omtrent vreemdelingen bijzonder beleefd.

De voornaamste handel van *Monte-Video* bestaat in huiden, talk, en gedroogd rundvleesch; de twee eerstgenoemde artikelen worden naar *Europa*, het laatste naar de *Westindiën*, vooral naar de *Havana*, verzonden. Soms scheidt men hier ook ruw koper in vierkante blokken in, benevens een kruid, met name *matté* (*), van
Pa-

(*) *Matté* is de naam, dien het volk in het algemeen, zoowel in *Paraguay*, als in *Tucuman* en *Braziliën* aan den beroemden thee van *Paraguay* geeft, of veel meer aan het opgietsel daarvan, voor het drinken geschikt. Deze thee is van groot belang, zoowel wegens deszelfs veelvuldig gebruik, als wegens den handel, dien men daarmede drijft.

Het schijnt nog niet bepaald te zijn, tot welk een geslacht de plant behoort, die deze voordeelige thee geeft. Volgens MILLER is het de *Casfia Peragua foliis alternis, semper virentibus, floribus axillariis*; volgens SCHREBER het *Viburnum Casfinoides*; volgens andere kruidkenners de door FEUILLÉ in *Chili* ontdekte *Psoralea glandula lora*. P. DOBRITZHOFFER, die vele jaren in *Paraguay* woonde, heeft ons daarvan tot nu toe de beste berichten gegeven; jammer maar, dat hij geen kruidkundige was.

De boom, wiens bladeren de *Paraguay*-thee opleveren, heet volgens hem *Cad*, bij de *Quaraniërs* (een volk

Paraguay komende, waarvan het aftrekfel hier te lande een even gewone drank is, als de thee in *Engeland*.

De

volk tusfchen de rivieren *Parana* en *Uruga*) en groeit daar meest in bosfchen, op een' kleiachtigen en natten grond, als het riet. In gedaante, grootte en bladeren gelijkt hij naar de oranjeboomen, doch is fterker, en de bladeren zijn zachter. De witte bloefems zijn klein, vijfbladerig; het rijpe zaad gelijkt naar *Americaanfchen* peper, en ligt in eene fchel, die drie of vier witachtige langwerpige korrels bevat.

Om de bladeren te kunnen gebruiken, fniijdt men de takken van de boomen, en zet ze bij een zacht vuurtje, waarop zij bij het droogen met veel gedruifch openbarften, en als dan nog verder gerooft worden. De dus gedroogde bladen worden met de kleinste takjes tot een fijn poeder geftooten, en heeten als dan bij de *Spanjaarden* *Terba de Palos*, d. i. *houtkruid*, als bestaande uit bladeren en houtftelen. In de bosfchen zelve kost de *arroba* (25 pond) van deze thee twee Guldens; maar in *Asumption*, de hoofdstad, wegens de vracht bij den verren afstand, reeds vier Guldens. Doch de hieruit met groote moeite bereide *Cad-miri*-thee geldt dubbel zoo veel. De *Quaraniers* nemen hiertoe ftechts de bladeren, die zorgvuldig van de ftelen zijn afgenomen, fampfen die, maar niet zeer fijn, en mengen er eene kruidige of veeleer geurige ftof bij, de vrucht van eene heester of een boompje, met name *Quabira-mirt*, die op de zandgronden van *Taruma*, naar de *Brazilifche* grenzen heen, in het District van *St. Paul* groeit, zoo groot is als een kleine appel, of mifpel, verfcheidene zaadkorrels heeft, van eene roodbruine kleur, een' uitmun-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 31

De inwoners waren geenszins welgesteld, eer de *Engelschen* de bezetting gevangen namen;

munten zuurachtig zoeten smaak en aangenaam van geur is, welke laatste zoowel in de schil als zelfs in de bladeren huisvest. Deze laatste worden tot poeder gewreven en met den *Caà*-thee gemengd, wanneer het te zamen die bovengenoemde fijne theesoort, of *Caà-miri*, (dat is het kleine kruid, omdat het vrij is van stelen) oplevert.

De handel met deze *Paraguay*-thee strekt zich door geheel *Zuid - America* uit. In *Peru* alleen worden 100,000 *arroba's*, elk tegen bijna veertien Gulden, ingevoerd. Rekent men volgens dezen maatstaf de invoer in *Chili*, *Braziliën* en de overige *Zuidamerikaansche* gewesten, zoo moet zulks Millioenen bedragen. De vervoer geschiedt op muilezels in lederen zakken, waarvan elk zeven *arroba's* bevat. Het is merkwaardig, dat, zoodra men het dier meer oplegt dan dezen last, het door geene stokslagen van de plaats te brengen is, zich op de aarde wentelt, of ook hevig achteruitslaat; iets dergelijks moeten de lastkameelen doen.

Dit kruid houdt vele duizend *Indiënen* aan 't werk, en de *Jesuiten* hebben daarmede de kosten hunner beroemde volkplanting in *Paraguay*, met alle derzelver rijke en prachtig versierde kerken, goedgemaakt. Men wil, dat hij in *Europa* geen' ingang gevonden heeft, omdat de *Engelschen* dien, ten behoeve van hunnen *Chineeschen* theehandel, overal als ongezond deden voorkomen. Hij is, gelijk de *Chineesche* thee, van een' bitteren, doch aangename smaak, maar zeer *astringent*. Laat men het opkooksel met warm water te lang staan, zoo maakt het kwalijk bij het gebruik, veroorzaakt zelfs

men; maar door de ongelukken der onzen te *Buenos - Ayres*, en de verliezen onzer kooplieden door kwalijk beraamde ondernemingen, verrijkten zij zich aanzienlijk. De groote vooruitzigten der *Engelschen*, vóór den togt naar de *Plata*-Rivier gekoesterd, zijn over 't algemeen op den ondergang der ondernemers uitgelopen, waarvan althans weinigen zonder aanzienlijke schade daarvan zijn afgekomen. Wanneer eenmaal het eigendom in een Regtsgeding kwam, kon men het bijna verloren achten, en zoo men het eenmaal, tot op de beslissing van een of ander punt, had in bewaring gegeven, kon men

zelfs braken, en verandert het water in inkt. Men drinkt hem daar te lande uit hoornen vaten, of ook uit opzettelijk daartoe vervaardigde kalebasfchalen.

Aanm. des Hoogd. Vert.

Uit het bovenstaande blijkt reeds, dat de grond in het gematigde deel van *Zuid-America*, (hetwelk omtrent op dezelfde poolshoogte, en in dezelfde strekking ligt in het Zuidelijk halfrond, als *China* in het Noordelijke) zeer geschikt is voor de kweeking eener plant, wier eigenschappen den *Chineeschen* thee zeer nabij komen. Dit maakt het hoogstbelangrijke nieuws, onlangs in de dagbladen medegedeeld, als of de Staatsdienaar d'ARAÚJO ook geslaagd was met den *Chineeschen* thee in *Braziliën* aantekweeken, niet onwaarschijnlijk.

Ned. Vert.

men het niet terugbekomen dan met de helft verlies. Het gebeurde menigmaal, dat goederen in de tolhuizen, of in pakhuizen van particulieren opengebroken en bestolen werden; waarvan men niet wel anders dan den Faktoor of *Commissiounair* kon beschuldigen, die zelfs met weinige ladingen doorgaans zeer spoedig rijk werd. Niet tevreden met zijn Commissieloon, was hij zelden te naauwgezet, om zich alle voordeelen toeteëigenen, die hem het *dadelijke* bezit der goederen, ten nadeele van zijnen Correspondent, aan de hand gaf. Vrees voor een Regtsge-
ding kon hem slechts weinig terughouden; want in de *Spaansche* gerichtshoven, zoo wel als in andere, staan een inboorling en een vreemde zelden op gelijken voet. — De inwoners van *Monte - Video* hebben echter ook nog andere middelen gehad om zich te verrijken. Het is eene bewezene daadzaak, dat de *Engelschen* derwaarts ten bedrage van anderhalf Millioen P. St. hebben uitgevoerd, waarvan een klein gedeelte, bij de teruggave der plaats aan de *Spanjaarden*, naar de *Kaap de Goede Hoop* en de *Westindiën* is overgescheept; het overige is meestal tot den prijs achtergelaten, dien de *Spanjaarden*

C

ver-

verkozen te geven. Daar nu hunne eigene voortbrengstelen rezen, in evenredigheid dat de onze daalden, zoo wonnen hunne *speculateurs* aanzienlijk. De houders van *Engelsche* goederen verkochten hunnen voorraad, terstond na de ontruiming der stad, met vijftig pCt. winst.

Het klimaat van *Monte-Video* is vochtig. Het weer is in de wintermaanden (Juni, Juli en Augustus) somtijds buijg, en de lucht alsdan doorgaans fijn en scherp. In den zomer wordt de meestal heldere lucht door vreesfelijke onweersstormen afgebroken, voorafgegaan door geduchte bliksemen, die veel schade aan de Schepen doen, en gevolgd door zware regenbuijen, die somtijds de oogsten verwoesten. De hette is hinderlijk, en wordt het nog meer voor vreemdelingen door de zwermen *moskiten*, die in den zomer alle vertrekken vullen.

De stad is op een' graniet-grond gebouwd; de *feldspath* daarvan (*) is meerendeels van eene

(*) De graniet, gelijk alle oorspronkelijke aardfoorten, bevat namelijk *quartz*, *feldspath* en *mica*, die of volkomen, of onvolkomen, somtijds echter nauwelijks merkbaar gekristalliseerd zijn. *Ned. Vert.*

eene ondoorfchijnende melkwitte kleur, en is aan 't verweëren; hier en daar is dezelve vleeschkleurd en gekristalliseerd. De *mica* is doorgaans groot en gebladerd; op vele plaatsen is die onvolkomen gekristalliseerd. Het is blijkbaar, dat de verbazende menigte slib in de haven en langs de oevers der rivier niet uit deze bedding kan ontstaan zijn. De hooge berg aan de overzijde der baai, waarop een vuurtoren staat, en die den naam aan de stad geeft, bestaat voornamelijk uit kleiachtigen leisteen (*schistus argillaceus*) in dunne lagen, loodregt met den horizon liggende. Deze zelfstandigheid komt veel overeen met de *basalt*, doch de breuk is minder schelpachtig; zij wordt onthouden in eene onvolmaakte soort van *wacke*, en eindelijk in tizer-klei (*argilla ferruginosa*). Op verschillende gedeelten van den berg ziet men klei-beddingen, waarvan veel water vloeit.

De nabijheid van *Monte-Videa* wordt aangenaam afgewisseld door lage, zachtelijk afhellende heuvelen, en lange valleijen, waar bevallige beekjes kronkelen; maar dit gezigt wordt zelden door aangebouwde landen verlevendigd; behalven de tuinen der voornaamste Kooplieden ziet men slechts weinig omheinde

velden. Het zelfde gebrek vertoont zich aan de Noordoostelijke zijde der stad, waar dezelfde verscheidenheid van heuvel en dal en water heerscht, en slechts de verfraaijing van boschaadjen vereischt, om het landschap te voltooijen. Slechts aan de boorden van den *Riachuelo* groeit eenig geboomte, en dient tot het bouwen van hutten en tot brandhout. Omtrent tien uren van *Monte-Video* is een bekoorlijke stroom, de *Louza* genoemd, wiens oevers om beplanters schijnen te roepen, en overvloed van timmerhout zouden opleveren (*). Men moet opmerken, dat het bijna volflagen gebrek aan dit Artikel hier groote bezwaren en kosten veroorzaakt. Hout voor werktuigelijk gebruik is bij uitstek schaars, en planken zijn zoo duur, dat men naauwelijks één huis met eene planken vloer zal vinden.

(*) Ik vond hier munt, komijn, en andere geurige planten, in den grootsten overvloed in het wild was-
sen. De laag *humus* of plantaarde was ten minsten twee *Engelsche* ellen (*yards*) of ruim zes voet dik.

TWEE-

T W E E D E H O O F D S T U K .

Reis naar Barriga-Negra. Aardkunde der landstreek. Kalksteen, en manier om die te branden. Horenvee. Peons. Paarden. Gebrekkige staat van den landbouw. Zeden der inboorlingen. Kleeding. Wilde dieren. Monte-Video door de Engelschen genomen. Ik keer derwaarts terug.

Toen nu de Generaal BERESFORD op de Plata-Rivier was aangekomen, zou ik andermaal in eene naauwe hechtenis gesloten worden: doch mijn Advokaat verwierf de vrijheid voor mij, om naar de binnenlanden gezonden te worden, op voorwaarde van op geene veertig mijlen *Monte-Video* te naderen. Deze verbanning scheen alle hoop op herkrijging mijner vrijheid in eens afteknijden, en dreigde mij tevens met nieuwe gevaren; doch ik vertrouwde op het edelmoedig aanbod van bescherming, 't welk ik van een' braven *Spanjaard*, met name *Don JUAN MARTINEZ*, ontving, wiens verblijf, niet meer dan vijftig uren van het meer van *Meni*, op den

vollen afstand was, dien men mij had voorgeschreven. Zulk een afgelegen en weinig bezocht verblijf beloofde weinig uitspanningen ter afwisseling van de eenzame uren eens ballings: maar daarentegen een ruimer veld voor mijne delfstofkundige onderzoekingen, en meer tijd om in dit mijn lievelingswerk te arbeiden.

Op de reis naar mijn nieuwe verblijf trof mij het woeste en eenzame uitzigt des lands. Omtrent 25 uren ten Noordoosten van *Monte-Video*, bespeurde ik eene onregelmatige reeks granietbergen in eene bijna Zuid- en Noordelijke rigting (*), en het land neemt van hier af allengs eene ruwe gedaante aan. Op dezen weg is *mica*, en hier en daar *quartz* zeer gemeen: op eenen heuvel verzamelde ik verscheidene losse kristallen van de laatstgenoemde zelfstandigheid. De stroombeddingen dezer klippige wildernissen, en de belommerde oevers der rivieren verschuilen vele wilde dieren, zoo als *jaguars*, hier tijgers genoemd, leeuwen (†) en oncen. Ook zag

(*) Volgens de nieuwste kaart van ARROWSMITH heet dit gebergte *Asperzas de Polanca*,

Aann. des Hoogd. Vert.

(†) Zekerlijk de *Puma* (*Felis concolor* L.) of ook de

zag ik groote scharen wilde honden (*), die in de rotsen voorttellen, en somtijds onder het jonge vee groote verwoesting aanrigten. De boerderijen in dezen oord bestaan meestal uit landstreken van 20 of 30 *Engelsche* mijlen lang, en half zoo breed, door aangename stroomen bevochtigd. Groote kudden vee grazen daarop: men berekend ieder uur (*league*) in 't vierkant op 1500 of 2000 stuks (†).

Op omtrent 40 uren van *Monte-Video*, in de bovengemelde strekking, vermindert en ver-

de nog sterkere *Jaguarat*: (*Fel. nigra* *Erxleb.*) want eigenlijke Leeuwen heeft *America* nooit gehad. Het onmiddellijk volgende dier zal ook wel niet de *once* (*Felis unzia*) zijn, want deze behoort aan de oude wereld. Intusschen zijn er zekerlijk nog vele groote soorten van het kattengeslacht in *Zuid-America*: misschien is het wel de *Ozelot* (*Felis Pardalis*) die aldaar tehuis is.

Hoogd. Vert.

(*) Deze stammen af van de wild gewordenen honden, die zich mede in *Paraguay* en omliggende landen verspreid hebben, en daar voor het mede in het wild loopende horenvee schadelijk zijn. Deze honden zijn oorspronkelijk van een *Spaansch* ras, door de eerste veroveraars ingevoerd.

Hoogd. Vert.

(†) Van deze dieren komen de bekende *Buenos-Ayres*-huiden, bij 80 ja 100 duizend stuks gelijk, tot ons over. Deze dieren worden ten deele geschoten, ten deele door snel rijdende jagers met strikken gevangen.

Hoogd. Vert.

verdwijnt allengs de gemelde heuvelrug; het land wordt aan de linkerhand vlakker, en door talrijke beken doorsneden. Velen derzelven trokken wij over, eer wij aan de bron van een riviertje kwamen met name *Polancos*, en eenige mijlen lager *Barriga-Negra*. Aldaar ontvangt het namelijk eenige andere kleine vlooden en tien uren verder nog meer, zoodat het eene aanzienlijke rivier wordt, omtrent zoo breed als de *Trent* bij *Gainsborough* (*), en aldaar den naam van *Godoy* aanneemt, doch op het *Portugeesche* grondgebied verandert zij haren naam in dien van *Zebo-lytti*, en vloeit in het meer of den poel (*lagun*) van *Meni*. Nabij de vereeniging der twee beken, die de *Barriga-Negra* uitmaken, staat de groote kalkbranderij van mijn Vriend, in wiens huis ik mijn verblijf nam, en met die vriendelijkheid en gulle herbergzaamheid werd ontvangen, welke oogenblikkelijk alle twijfelingen uit mijn hart verbanden, en gevoelens van dankbaarheid in mij opwekten, die dagelijks in mijn hart dieper wortelschoten.

Toes

(*) Dit is omtrent als de *Waal* bij *Nymegen*.

Ned. Vert. IV

Toen ik nu in mijn nieuw verblijf geheel t'huis was, begon ik mijne togtes in het om-
liggende land, en verder op. Het land is
over 't geheel steen- en bergachtig, schoon
de bergen niet hooger zijn dan in *Derbyshire*.
Men ziet er geene sporen van vuurbergen of
aanspoelingen; de vaste rots vertoont zich dik-
werf boven de oppervlakte, en steekt hier en
daar in *masfa's* van verschillende grootte uit.
De bergen en rotsen zijn van graniet; men
heeft tot hiertoe nog geene sporen van eenige
metalen, maar wel fraaije roode en gele jas-
pis, *chalcedoon*-steen en *quartz*, meerma-
len los op den grond gevonden. Men ont-
moet ook enkele malen delfstoffen van de
soort van asbest, en *oxydum ferri*, doch dit
bevat slechts weinig ijzer. De grondlagen
van velen dezer kegelvormige granietbergen
zijn bedekt met dunne lagen kalksteen (waar-
schijnlijk van de eerste *formatie*) donker-
blauw van kleur, waarin ik menige haar-
vormige aderen van *kalkspath*, en somtijds
kristallen van *pyriten* vond. In deze nabuur-
schap is ook eene vlakte, omtrent eene hal-
ve mijl in 't vierkant, boven op welke
men eene menigte witte kalksteen in kleine
stukjes vindt, die zeer dicht van stof, maar

minder van hoedanigheid gerekend wordt, dan de andere soort, en dus nimmer tot kalk wordt gebrand. De toppen der bergen zijn nergens kalkachtig, behalve van éénen rug, welks zonderling voorkomen mij aanspoorde, denzelfven zoo ver doenlijk natesporen. De kalksteen is op deze toppen digt en vast, en vereenigt zich met doorschijnenden *quartz*, in de gedaante van groote dobbelsteenen, in dunne lagen, als 't ware loodregt op den gezigteinder staande, en dus naar de regtopstaande grafsteenen op een kerkhof gelykende. Deze zonderlinge bergrug begint waarschijnlijk bij een' berg van eene zeer vreemde gedaante, steekt twee mijlen verre twee of drie valleijen over, en eindigt in eene drooge stroombedding van aanzienlijke diepte. In dezen steen ziet men geen spoor van kalkachtige kristallisatie (*). Het is opmerkelijk, dat de holten tusschen de lagen schuulhoeken zijn voor kruipend gedierte, vooral ratelslangen; de persoon, welke de Heer MARTINEZ bezigde, om den

(*) In het stadje *Minas*, tien uren van *Maldonado*, moet er eene loodmijn in de kalkrots zijn. Men zond mij een stukje dier zelfstandigheid; het was vleeschkleur, korrelig, en digt van Ref.

den steen te halen, vernielde in eenige weken meer dan zevenéntwintig derzelven.

De kalksteen wordt door de wigge en den hefboom losgemaakt, en in groote steenen naar de ovens gebragt, aldaar in stukken van behoorlijke grootte gebroken, en met hout gebrand. De ovens zijn ruim, maar zoo slecht gebouwd, dat het kalkbranden zeer langzaam en moeilijk gaat. Zoodra de kalk gebluscht is, wordt zij gemeten, in zakken van ongelooide huiden gedaan, en in groote door osfen getrokken huiden, vooral naar *Colonia*, *Monte-Video*, en *Buenos-Ayres* verzonden.

Barriga-Negra is omtrent 160 mijlen ten Noordoosten van *Monte-Video*, omtrent 120 van *Maldonado*, en 90 van de stad *Minas* (*).

Het

(*) Men kan tot beter begrip dezer aardrijkskundige beschelden de groote kaart van G. ARROWSMITH (1811) gebruiken, die ten titel voert: *Outlines of the physical and political divisions of South-America*. Lond. 1811. 6 bladen. Het bovengenoemde meer, of de laguna van *Ment*, meer naar binnenlands *Merih-Neutral*, strekt zich ruim twee graden langs de kust uit (29 tot 32 Zuider Breedte) evenwijdig met dezelve, tot aan de veel grootere *Laguna grande di Pafor*. Beide deze ruime poelen zijn waarschijnlijk achtergeblevene moerasen uit de overstromingen des Oceans, thans door gene menigte riviértjes gevoed. *Barriga Negra* vindt men

Het omliggende land is bergachtig, wel besproeid, en niet zonder houtgewas. De oevers zijn sterk begroeid met geboomte; dit is echter zelden groot van stuk, want de kruipende planten, met de jonge scheuten ineen-gesslingerd, belemmeren derzelver groei, en maken eene ondoordringbare ruigte. Er zijn hier ook vele groote weilanden, voor de teelt van rundvee geschikt, sommigen wel met 60,000, ja tot 200,000 stuks voorzien. Deze beesten worden voornamelijk door lieden uit *Paraguay* gehoed, met name *Peons*, (*Pions*) die in hutten wonen, tot dat einde op behoorlijke afstanden van elkander gebouwd. Vier of vijf *Peons* hebben 10,000 stuks onder hun opzigt; zij moeten die elken morgen en avond bijeendrijven, en eens of tweemaal in de maand in perken jagen, om er dien nacht te blijven. Op deze wijze wordt het vee spoedig getemd; ik heb nog nimmer een wild of koppig beest onder den hoop gezien. Het doel hierbij is enkel om aantefokken; men maakt

men niet op de gemelde kaart. Het is jammer, dat onze Schrijver geene eigene kaart van dit togtje bij zijn werk gevoegd heeft, daar vele plaatsen enz. bij ARROW-SMITH ontbreken.

Hoogd. Vert.

maakt noch boter noch kaas, en melk is, als voedsel, naauwelijks bekend. Het volk eer bestendig, ochtend, middag en avond, rundvleesch, meestal zonder brood, en dikwijls zonder zout. Deze gedurige gewoonte van sterk voedsel zou waarschijnlijk ziekten voortbrengen; doch het veelvuldig drinken van hunne geliefkoosde *Matté*-thee verzacht het nadeel daarvan.

De woningen der *Peons* zijn over 't algemeen ellendig; de muren bestaan uit eenige weinige overeind staande posten met kleine boomtakken tusschen beiden, van buiten en binnen met slijk bestreken, en het dak met lang gras en biezen bedekt. De deur is ook van teenen horden, of anders eene ruwe dierhuid, op stokken uitgerekt, en naar willekeur vervoerbaar. De inboedel dezer armoe-dige hutten bestaat uit eenige paardenschedels, die voor zitplaatsen dienen, en uit eene huid, om op te liggen. Het voornaamste, zoo niet het eenige keukengereedschap is een ijzeren staf of braadspit, schuins in den grond gestoken, zoo dat het over 't vuur heen hangt. Het rundvleesch wordt hier aan vastgestoken; wanneer de zijde, die over 't vuur is, voor gaar wordt gehouden, keert men het spit

spit om, en herhaalt dit zoo lang, tot het vleesch gebraden is. Door zulk eene manier loopt het beste sap in 't vuur, en onderhoudt dit: ook schijnt het volk hier niet te begrijpen, dat het voor iets anders kan dienen. Men kan zich ligt voorstellen, dat het vleesch, 't welk bovendien mager en taai is, aldus tot een' koek uitgedroogd, weinig overeenkomst heeft met het *Engelsche Roast-beef*. Op sommige plaatsen is zoo weinig brandstof, dat men tot het volgende middel de toevlugt neemt om vuur te maken: Daar de merriëns hier te lande slechts dienen om paarden te fokken, en nimmer tot den arbeid gebruikt worden, zijn zij doorgaans naar evenredigheid talrijk; men schiet er dus een' geheelen troep van dood, en gebruikt het doode ligchaam, (doch niet de huid noch den staart) om te branden.

De *Peons* zijn meest uit *Paraguay* tehuis, en het is eene zonderlinge daadzaak, dat, onder de talrijke hier gevestigde volkplantingen (*), zeer weinige Vrouwen gevonden worden. Men kan dagen reizen, zonder ééne enkele Vrouw

te

(*) Die dus veel gelijken naar de *Boucaniers* op de *Westindische* eilanden in de 17de Eeuw. *Ned. Vert.*

te zien of te hooren. Hieraan moet men gewis het volstrekt gemis van huisfelijk gemak in de woningen dezer Ongelukkigen, en de treurige onverschilligheid in hunne geaardheid en levenswijze toeschrijven. Soms tijds bezoekt de eigenaarster van zulk eene bezitting die wel eens voor eenige maanden, maar moet zich dan zeer afgezonderd houden, wegens de ijsfelijke gevolgen, die zij voor haar' persoon te duchten heeft.

De behendige wijze op welke de *Peons* hun vee weten te vangen, door het namelijk een' strik over 't hoofd te werpen, is dikwerf verhaald, doch geene beschrijving kan hunne behendigheid naar behooren regt doen. Zij werpen dien strik even naauwkeurig en zeker, hetzij het paard in volle galop, of in rust is. Hunne manier om paarden te vangen door middel van ballen (*) aan lederen riemen gehecht, is gelijksoortig met de voorgaande, maar gaat nog zekerder: er zijn weinig voorbeelden bekend, dat zulks immer gemist heeft, dan in de noodige oefeningen, om zich deze bekwaamheid eigen te maken.

Zij

(*) Van ijzer of zware steenen.

Hoogd. Vert.

Zij hadden eene zeer vreemde en eenvoudige wijze om muilezels en paarden aan het trekken van ligte karren en rijtuigen te gewennen. Men gebruikt daartoe geen tuig; alléén wordt het dier een zadel of kussentje opgebonden, en aan de eene zijde ook een lederen riem aan den buikriem vastgemaakt, zoo dat het beest, in eene meer of min schuinſche rigting vooruitlopende, de beenen geheel vrij heeft van het voertuig waaraan het vast is, en het dus met eene behendigheid en vlugheid voorttrekt, waarvan een vreemdeling zich geen denkbeeld kan maken. Hetzelfde heeft plaats bij het vangen van het vee. De *Peon* maakt het eene eind van zijn' *lazo* (of ſtrikriem,) aan den buikriem van zijn paard vast, hetwelk spoedig leert, zich in de behoorlijke houding te plaatsen, om het rund, door zijn' meester gevangen, voorttetrekken, en wanneer de ruiter moet afklimmen, houdt het paard nog den riem ſtijs genoeg, dat de os niet ontsnappen kan.

De paarden hier te lande zijn zeer moedig, en kunnen ongelooflijk veel uitvoeren. Doch zelden werken zij langer dan ééne week achtereen, en worden dan voor geheele maanden

den naar de weide gezonden. Hun eenig voedsel is gras, en de behandeling van hunne meesters is ongevoelig en wreed. Men laat hen dikwijls galloperen, tot dat hun vuur geheel uitgedoofd is, en zij, van vermoeijing uitgeput, nedervallen. De lompe *Spaansche* toom is genoeg om het arme dier te kwellen. Men beslaat hen nooit. De buikriem is van een wonderlijk maakfel; doorgaans van reepen ruwe huiden, of van de halspeesen; het middelgedeelte is twintig duim breed, en heeft aan elk einde eenen ijzeren ring; een dier einden is met den ring aan den zadel vast; aan het andere einde van den zadel is een derde ring en een buigzame riem, welke drie of viermaal door dezen en den ring aan den buikriem wordt heengehaald, en den rijder dus veel spelens geeft, zoo dat hij naar goedvinden den zadel al zeer naauw kan toehalen, en dus geen' staatriem behoeft, dien men dan ook niet gebruikt.

De paarden, aldus tot rijden of trekken opgeleid, kosten hier van vijf tot zeven *dollars* het stuk; goed horend, bij de kudde van duizend stuks, twee *dollars*, en merriën, drie *realen* (zeventien stuivers *Hollandsch*)

D

landsch)

landsch) het stuk. Schapen zijn zeer schaars, en worden nooit gegeten; eenige huisgezinnen houden die slechts om de wol, waarmee men de bedden vult. Het is merkwaardig dat diep in de binnenlanden, waar geene volkplantingen zijn, het vee donkerbruin is van eene vuile kleur, uitgezonderd een klein gedeelte van den buik, die wit is: doch wanneer het getemd wordt, zijn de jongen ligter van kleur, met fraaije vlakken en streepen. De schoone kudden horenvee, die men in vele streken van dit distrikt opkweekt, hebben de *Portugezen* dikwerf tot strooptogten uitgelokt; en daar het land aan de grenzen, zoo wel als ten Noorden der *Plata-Rivier*, gemakkelijke doortogten oplevert, heeft deze schending van grondgebied wel eens eene zeer ernstige hoogte bereikt; op zekeren tijd moest men de *Spaansche* grenzen tegen deze stroopers door krijgsmagt in veiligheid stellen.

Wanneer men het land in 't algemeen beschouwt, ziet de vreemdeling met leedwezen, dat, terwijl de Natuur alles voor deze streken gedaan heeft, de inwoners verzuimd hebben daarvan gebruik te maken. Bij voorbeeld: hier is overvloed van voortreffelij-

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 51

lijken kleigrond en houtgewas aan de oevers der Rivieren, en nogtans ontmoet men schaars eene omtuining, zelfs voor een' moestuin, laat staan voor een korenveld. Zij kiezen hunne bouwgronden meest aan den oever van een beekje, zoodat daardoor ééne, somtijds twee zijden omheind worden: het overige wordt op de onhandigste, lompsste wijze, die men bedenken kan, beschut. Het ploegen geschiedt door twee ossen, aan een krom stuk hout gespannen, dat omtrent vier duim middellijns heeft, en aan het einde is toegepunt. Heeft men den grond een weinig opgehaald, zoo wordt de tarwe gezaaid, zonder voorzorg tegen onkruid. Terwijl het koren groeit, wordt het nimmer gewied, zoodat wilde haver, mankop, en andere schadelijke gewassen daarin bij uitstek welig opwasfen, en den groei beletten. Op dezelfde wijze leeft men met *Turksch* (of *Indiaansch*) koren, boonen, meloenen, enz. Wanneer de tarwe rijp is, wordt zij met seizen afgemaaid, en in schoven gebonden. Daarna slaat men eene ronde loots van traliewerk en huden op, tusschen de veertig en zestig *Engelsche* ellen, (150 of 200 voet) middellijns, en legt in het midden daarvan

omtrent 100 of 200 *quarters* (800 of 1600 schepels) tarwe in het stroo. De stapel wordt zoo gemaakt, dat de airen zoo veel mogelijk naar de buitenzijde gekeerd zijn. Een klein gedeelte wordt als dan naar den omtrek van dien kring heengelegd, en men drijft eene kudde van omtrent twintig merriën in de loots, die ongetemd, en dus schuw zijnde, terstond aan 't galopperen gaan; en op die wijze vier of vijf uren met de zweep rondgejaagd worden, tot het koren uit de airen, en het stroo geheel plat getrapt is. Nu legt men weder een ander gedeelte der schoven naar den omtrek heen, en laat een' nieuwen troep merriën in; en dit gaat zoo voort, tot de geheele hoop uitgedorscht, en het stroo tot kaf vertreden is. Zoo laat men alles liggen, tot er een frische wind opsteekt, en als dan want men het koren, door, op acht voet van den grond, mandjes van gemengd koren en kaf uittestorten. Terwijl het laatste door den luchtstroom wegwaait, valt het koren op den grond, en wordt, nadat alles gedaan is, in ruwe huiden genaaid, en aldus naar de zeehavens verzonden, waar men er veel scheepsbeschuit van maakt. Het loopt in 't oog, dat

dat eene zulke wijze van toebereiding zeer veel koren moet doen verloren gaan, zoo- wel door vertrapping, als door vermenging met den grooten hoop aarde, die liggen blijft, en niet weg waait.

De land- en luchtfreek zijn beiden even gunstig voor den groei van druiven, appelen, perziken, kortom van alle vruchten tot den gematigten aardgordel behoorende; — en toch zijn deze hier slechts als zeldzaamheden bekend. De aardappel, die onwaardeerbare vrucht, zou heerlijk voortkomen, indien zij slechts eenmaal werd ingevoerd: doch hoe zeer men die ook aan het volk heeft aanbevolen, het blijft volstrekt afkeurig zoowel van dit, als van elk ander voorstel, om hunne middelen van bestaan te verbeteren (*), en schijnt niets dan de eerste, volstrekt-

(*) De *Hoogduitsche* Vertaler merkt hierop aan, dat dit naauwelijks geloofbaar is, daar de aardappel niet slechts uit *Zuid-America* oorspronkelijk, maar *thans* ook in *Peru* bekend is. Maar dit *thans* ook is juist een bewijs voor onzen Schrijver. De aardappel, die in *Peru* te huis behoort, is daar dus *naderhand* eerst ingevoerd? Dus kan het gebruik te voren ook niet bestaan hebben, of verloren geraakt zijn, even als zoo vele dingen in onderscheidene landen, b. v. de *papyrusplant* en het *was* in *Egypte*, de *Cassia* en andere specerij-

strekte levensbehoefsten te verlangen. Inderdaad verzwakt hun maatschappelijke toestand die handen, welke den mensch van natuur aan den grond hechten, waarop hij gewoon is te leven. De *Peons*, in de kindsheid uit *Paraguay* vervoerd, groeijen tot den mannelijken leeftijd in eenen staat van dienstbaarheid op, zonder de genoegens van het huisfelijk leven te kennen: daarna trekken zij doorgaans, om werk te zoeken, naar de kust, waar meer geld is. Over 't algemeen zijn zij een eerlijk en goed slach van menschen, hoewel hunne omstandigheden hen aan spel (*) en dronkenschap blootstellen,

niet

rijen in *Arabie*, enz. Dit kan dus ook met *Paraguay* het geval zijn.

Ned. Vert.

(*) Hunne speelzucht is zoo groot, dat zij dikwijls kaarten in den zak dragen, en zoodra zich eene gelegenheid aanbiedt, partijtjes maken, en zich op eene geschikte plaats nedervleijen, waar één hunner zijnen *pacho* of mantel als eene tafel op den grond uitspreidt. Is de verliezer al zijn geld kwijt, zoo verspeelt hij zijne klederen, en dus gaat, bij 't einde van 't spel, een der spelers bijna moedernaakt heen. Deze kwade gewoonte heeft dikwijls ernstige gevolgen. Ik zag eens eene partij volks nabij eene kapel, waar men zoo even de mis gelezen had, op de kaart spelen: de Priester kwam, en schopte de kaarten weg, om dus een einde aan het spel te maken. Daarop stond een der *Peons* op, stapte een

paar

niet minder dan de hoogere standen, waar-
van velen als slagtoffers dier verleidelijke on-
deugden vallen. De onheilen, hieruit ont-
staande, verergeren nog door de slappe hand-
having der wetten; zelfs in geval van moord
heeft de misdadige weinig te vreezen, zoo
hij

paar schreden achteruit, en sprak den ongenoodigden
gast dus aan: „Hoor, Vader! als Priester zal ik u ge-
„hoorzamen, maar (zijn mes trekkende) pas op, dat
„gij ons vermaak niet stoort.” De Geestelijke, die
den aard dezer lieden kende, wachtte zich wel van een
woord te spreken, en ging met verhaaste schreden heen,
schoon zijn gemoed vol was.

Op een' anderen tijd speelden eenige *Peons* met een'
Spaanschen Korporaal in de gevangenis; er ontstond ge-
schil: de *Spanjaard* trok het zwaard tegen zijn' onge-
wapenden tegenstander, en kwetste hem zoo zwaar in
den arm, dat die den volgenden dag moest afgezet
worden.

Een *Peon*, die in 't spel gelukkig geweest is, gaat
doorgaans naar *Monte-Video*, en steekt zich geheel in 't
nieuw in een' uitdragerswinkel. Terwijl de uitdrager
zoekt wat hij noodig heeft, stapelt hij bedaardelijk zijne
dollars op de toonbank, op afzonderlijke hoopjes voor
ieder stuk kleeding, gaat dan naar een' hoek, en kleedt
zich aan; een arme kameraad verzelt hem gedurig, die
de afgelegde kleederen bezieet, en aantrekt, wameer ze
beter zijn dan de zijne. De *Peon* van fornuin brengt
eenige dagen in lediggang te *Mente-Video* door, en
keert dan naar huis om in zijn nieuw gewaad te pronken.

hij op twintig of dertig uren afftands kan ontsnappen; daar leeft hij dan onbekend, waarschijnlijk voor zijn overigen leeftijd, en wordt nimmer voor het Regt gedaagd. Ik weet niet, of dit gebrek aan waakzaamheid van de zijde der overheid geen lokaas is voor de talrijke vlugtelingen, die hier een schuilplaats zoeken, en waarvan sommige *Europifche Spanjaarden* zijn, uit den dienst weggelopen, of om hunne misdaden gebannen. Deze ellendigen, doorgaans zware boosdoenders, vlugten naar de binnenlanden, waar het zelden mist, of zij vinden een' of anderen hunner landslieden, die hun gewillig werk geeft, schoon dikwerf met gevaar van zijn leven. Door het slechte voorbeeld dezer vlugtelingen wordt ook de onschuldige *Kreool* (*Spanjaard* in *America* geboren) weldra in de misdaad ingewijd, en de prooi van alle geweldige hartstogten, door gedurende dronkenschap geteeld en gekoesterd.

De gewone kleeding van dit volk is zoo als men van deszelfs traagheid en armoede kan verwachten. Meestal gaan zij zonder schoenen en kousen; trouwens schoenen hebben zij weinig noodig, als gaande zelden te voet. Sommigen hunner, vooral de *Peons*,
ma-

maken eene foort van laarzen uit de ruwe huid van jonge paarden, die zij menigmaal, tot dat oogmerk alléén, dooden. Wanneer het beest dood is, snijden zij de huid rondom de dijen af, omtrent achttien duim boven den voet: deze bereiden zij, tot al het haar daarvan af, en het vel geheel wit is. Het lagere gedeelte, hetwelk het gewricht bedekte, maakt de hiel, en het uiterste einde wordt in een' bundel zamengeknoopt, om de teenen te bedekken. Wanneer deze laarzen pas gemaakt zijn, is de kleur zeer fraai, en zij worden algemeen geacht. Het overige van hun gewaad bestaat in een wambuis, algemeen door alle standen gedragen, een hemd, en grove katoenen onderbroek, waarvan de stof uit *Brazilië* komt. De kinderen loopen tot hun vijfde of zesde jaar alleen in het hemd. Hunne opvoeding wordt zeer verwaarloosd, en bestaat slechts uit de eerste beginselen der beschaving: een man die lezen en schrijven kan, wordt voor genoegzaam kundig gehouden.

Onder de vele natuurlijke voorregten van dit gewest behooren de vele watervallen in de grootere en kleinere rivieren, die men tot vele werktuigkundige einden zou kunnen ge-

bruiken, indien de bevolking talrijker en be-
 schaafder was. Eenige dezer wateren veree-
 nigen zich, gelijk reeds te voren gemeld is,
 met de onderscheidene armen der *Godoy-*
Rivier, en storten zich als dan in het meer
Meni; van de andere zijde der bergen vloe-
 ijen de stroomen in eene noordelijke rigting,
 voornamelijk door den *Riachuelo* en *St. Lucia*,
 in de *Plata*-Rivier.

Het gebrek aan bebouwing van dit ruime
 grondgebied blijkt aan de menigte en de vele
 soorten wilde dieren, die zich hier ophou-
 den. Tijgers, oncen, en leeuwen zijn er
 gemeen. De eersten zijn logge, trage die-
 ren; hunne voornaamste buit is het jonge
 vee, hetwelk zij in genoegzamen overvloed
 vinden, om zelden een' mensch aantedoën.
 Er is van hun dus weinig gevaar te vree-
 zen voor iemand die te paard rijdt, of hij
 moest onverhoeds het hol van een wijfje
 met jongen naderen (*).

De

(*) Onder de vele stoute en vlugge daden der *Peons*
 was een der buitengewoonste in latere tijden het vangen
 van een' tijger, door eene *Vrouw* uit dien volksstam.
 Zij was eene *Mulatte*, opgebragt in de nabijheid van
Barriga-Negra. In hare jeugd was zij gewend te
 paard te rijden, en beroemde zich op hare behendigheid
 in

De *once* heeft dezelfde geaardheid, en de leeuw wordt voor minder kwaadaardig dan die

in de gewone mannelijke verrigtingen, zoo als het vangen van het vee met strikken, het dooden van hetzelfde, enz. Zij was mannelijk van gestalte, en zij werd zoo aan mannenwerk gewoon, dat men haar als *Peon* huurde, en dat zij haren Heer volkomen genoeg gaf. Men koos haar zelfs uit, om, in volle galop, de wildste paarden te berijden. Eens, van haren arbeid terugkomende, ziet zij, bij 't oversteken van een riviertje, eenen grooten tijger op weinig afstands van haar. Verwonderd, dat het dier niet wegsloof, zoo als doorgaans, wanneer het een' man te paard ziet (*), naderde zij, doch hield den kop van het paard van hem afgekeerd, zoo dat zij, bij den eersten sprong van het dier, kon voortgalopperen. Dan het bleef onoplettend en roerde zich niet; de Vrouw, dit bespeurende, en denkende dat het iets schortte, hield een paar minuten stil, deed daarop haar paard achteruit stappen, en toen zij 20 yards (70 voet) verre van hem was, maakte zij den strik los, wierp hem dien zeer behendig over den hals, en galoppeerde terstond een groot eind weegs verder met hem. Hetzij de tijger te voren ziek geweest was, of niet, zij wist toch nu, dat hij wel zeker dood moest wezen; dus stapte zij van 't paard, haalde hem de huld af,

(*) Dit is een sprekend bewijs, dat de hier genoemde tijger niet de gewone groote *Aziatische* of koningstijger kan zijn, (als welke zoo ligt niet vervaard is) maar de *jaguarata*, volgens PENNANT de *Yaguar*, volgens SCHREBER de *felis discolor*. De leeuw, door MAWE genoemd, is de *felis concolor* van LINNÆUS, *congar* of *ponna*. Hoogd. Vert.

die beide diersoorten gehouden. Er is hier een dier uit het zwijnengeslacht, *boschzwijn* genoemd, hetwelk op den rug eene opening heeft, waaruit het, van nabij vervolgd zijnde, een' volstrekt ondragelijken stank verspreidt (*). Wanneer men het dier doodt, en er dat gedeelte oogenblikkelijk uitsnijdt, levert het vleesch eene goede spijs; doch verzuimt men dit, ook slechts een oogenblik, zoo bederft die reuk het geheele ligchaam. De tamme zwijnen zijn naauwelijks eetbaar; zij voeden zich met zoo veel rundvleesch, dat zij hard en taai worden. Er is hier ook een dier van het geslacht der buidelratten, omtrent zoo groot als een konijn, en *zurilla* genoemd, waarvan het vel met zwart en wit gestreept, en nog al van
waar-

af, en bragt die in zegepraal t'huis. Het dier was boven de gewone grootte, en niet minder dan een kalf van zes weken. Deze heldendaad was lang het onderwerp van het gesprek in de buurt, en ik heb die zelf de Vrouw hooren verhalen.

(*) *Sus Tajasu dorso cystiferâ cauda nulla* L. Het wordt ook *Pecari*, eigenlijk *Paquirâ*, genoemd, en deze soort strekt zich tot naar *Mexico* toe uit. Het gaat in groote troepen en verdedigt zich woedend, zelfs tegen de groote roofdieren: nogtans kan het getemd worden.

Hoogd. Vertaakr.

waarde is. Zoodra het wordt aangevallen, spuit het een stinkend vocht uit, en dit is zoo scherp, dat men een stuk kleeding, waarop het gevallen is, maanden moet luchten, eer de reuk verdwijnt. De *zurilla* houdt veel van eijeren en hoenderen, en komt somtijds stout weg in een huis, om zijne gading te zoeken; dan haasten zich de bewoners, om te ontvlugten, en laten den onwelkomen bezoeker in het geruste bezit, zoo lang hij slechts verkiest. Want zij weten zeer wel, dat de minste poging, om hem uittedrijven, hen noodzaken zou, om het huis voor altijd te verlaten (*). Adelaars, zoo wel van de graauwe als blaauwe soort (†), benevens andere

(*) De *Zurilla* behoort volstrekt niet tot de buidel-dieren of *Opossum*, maar tot de *Viverra's*. *Viverra Zorilla albo nigroque variegato*. SCHREBER en BUFFON hebben de hier bedoelde soort dezer dieren *stinkdieren* genaamd. De stinkende stofte zweemt, volgens MURIX, naar amandelolie, en wordt in twee klieren nabij het achterste voortgebracht. Eene spier, welke die klieren omringt, spuit dit vocht tot op een' grooten afstand. Het is zoo sterk, dat een mensch van den reuk in slaauwte valt. Ook blijven de honden, welke deze dieren opjagen, bij iedere uitwerping staan, en keeren de staarten naar den grond, om weder bijtekomen. Hoogd. Vertaler.

(†) Of een van dezen de *Harpya L.* is, kan men slechts

dere roofvogels, zijn hier zeer talrijk; alsmede geweldig groote scharen van parkieten of kleine papegaaijen, duiven, groote patrijzen met roode pooten, kleine patrijzen, wilde eenden, en wilde kalkoenen. Ook fruisvogels van eene groote soort (*) vindt men in menigte, en wel zoo vlug, dat ik hen, zelfs op een goed paard, niet dan bij verrassing kon bereiken; men zegt, dat de slag hunner wieken verbazend sterk is.

Hier zijn ook aanzienlijke troepen van kleine damherten (†), welke in dit schoone land

slechts gissen, uit hoofde van zijn Vaderland. Waarschijnlijk vindt men hier ook den *Vultur Jota* van MOLINA. Hoogd. Vertaler.

(*) Dit is de *Struthio Rhea pedibus tridactylis*, *Molina Chili*. HELMS heeft een goed bericht van dezen grooten vogel gegeven. Het nuttigste van den fruisvogel zijn deszelfs eijeren, die voedzaam en smakelijk zijn; het vleesch is voor wilden slechts eetbaar. Hij legt 40 tot 60 jongen, en broeit alleen des nachts. Het jonge dier is, reeds uit het ei komende, zoo groot als een hoen van twee maanden, en eet ook terstond gras. Deze fruisvogel wordt nogtans niet tam; ook graast hij gerust ter zijde van het wilde rundvee. Uit zijne vederen worden zonneschermen en pluimen tegen de vliegen gemaakt, en uit de huid beurzen en valiezen: het achterlijf geeft mutsen en helmen. Hoogd. Vertaler.

(†) Waarschijnlijk de *Apara* van MARCGRAVE. (De Cer-

land den jager voortreffelijk zouden te stude komen, maar ongelukkig degen de honden volstrekt niet, daar men geene zorg draagt, om het ras te bewaren. De rivieren bevat ten schildpadden en andere tweeflachtige die ren, maar vooral verscheidene soorten zeer leelijke vischen, die eene dragelijke, maar geenszins smakelijke kost opleveren.

Zoo sleet ik mijn leven gedurende zes maanden in deze afgelegene landstreek, meer als een welkome gast bij den herbergzaam sten man, dan als een Gevangene; gerust, ongestoord door die kanswisselingen, welke mij elders troffen, en dus ook van weinig belang voor den Lezer, wiens aandacht ik dus liever door mijne opmerkingen over het land zelve, in mijne dagelijksche uitstapjes gemaakt, dan met het verhaal mijner beurtelingsche hoop op vrijheid, en derzelver teleurstelling, heb willen bezig houden. Hoe langer ik hier bleef, des te grooter werd de vriendelijkheid en verpligtende goedheid van mijn

Cervus bezoardicus van LINNÉ?) BARRÈRE noemt hem *biche des bois*. De horens zijn volgens LABORDE slechts iets boven de vijf duim, volgens anderen dubbel zoo groot en van boven in drie takken verdeeld. Het strekt zich ook naar den kant van *Peru* uit. Hoogd. Vert.

mijn gastheer. Doch eene gebeurtenis, die mij aan den eenen kant verblijdde, aan den anderen bedroefde, stoorde voor een' tijd lang die goede overeenstemming tusfchen mijnen beschermer en mij. Ik bedoel de inneming van *Monte-Video* door de *Britfche* troepen onder *Sir SAMUEL AUCHMUTY*.

Zoodra ik deze overgave vernam, verzocht ik den Heer MARTINEZ, mij in vrijheid te stellen, daar ik mij niet langer als gevangen beschouwde. Hij fcheen hier over zeer verwonderd, en gaf mij te verftaan, dat ik wel degelijk nog krijgsgevangen was, en, mij niet dadelijk te *Monte-Video* bevindende, onder de magt en het regtsgebied van den Onderkoning van *Buenos-Ayres* behoorde. De brave man was door het verlies der ftad, en de vernedering der *Spaanfche* wapenen, zoo diep terneêrgedrukt, dat hij zich van de Maatschappij afzonderde, en alle gemeenfchap met mij ontweek. Men gaf mij den raad, om te ontfnappen: doch ik kon mij niet gewennen aan het denkbeeld, dus het hart van een' man te grieven, die mij vol menschenliefde uit de gevangenis bevrijd, en als een broeder behandeld had. Ik wendde mij dus tot zijne beminnelijke Gade,
en

en verzocht haar, mijne voorspraak te zijn, met bijvoeging, dat ik hem, te *Monte-Vidso* teruggekeerd, mogelijk van dienst zou kunnen zijn. Dan hij verwierp dit voorstel op de geweldigste wijze, en verbood ieder een om verder van dit voorstel iets te reppen. Nu dacht ik, dat mijne vrijheid mij onredelijk geweigerd werd: en daar ik geene kans zag, die te bekomen, dan door mijne eigene pogingen, besloot ik om in allen gevalle eene poging te doen. Na eenige dagen de zaak overwogen, en met twee mannen geraadpleegd te hebben, die meermalen daarvan met mij gesproken hadden, nam ik mijn besluit, en gaf hun zes oncen goud, om zich paarden en al het noodige aanteschaffen. Op den bepaalden tijd was alles gereed, de paarden gezadeld, en de lieden stonden mij te wachten. Dit oogenblik was een der droevigsten in mijn leven: ik dacht met berouw, dat ik door deze poging tot herkrijging mijner vrijheid waarschijnlijk het vertrouwen van een' man van eer zou misbruiken, die al wat hij kon gedaan had, om mijne vriendschap te winnen. Door deze bedenkingen, en door de akelige duisternis van den nacht in eene diep zwaarmoedige stemming ge-

E

bragt,

bragt, wandelde ik heen en weder op de plaats, waar ik mijne gidsen moest afwachten, toen eene welbekende stem in mijn oor drong. De man stond mij zeer nabij: maar daar alles pikdonker was, kon ik hem niet zien. Hij vroeg mij, wat ik hier deed? — Gaan wandelen, was het antwoord. — *Don JUAN*, was zijn antwoord: gij wilt dezen nacht ontsnappen! — Neen, in der daad niet, hervatte ik. — Ik zeg u van ja, hernam hij: en de lieden, die gij tot uwe geleiders gekozen hebt, zullen u vermoorden, uw geld nemen, en u omtrent een uur van hier in eene drooge stroombedding begraven. De man, waarin gij het meeste vertrouwen stelt, heeft een mes in zijn' zadel verborgen, waarmee hij u den doodsteek zal geven. — Dit bedwelmd mij zoo van ontzetting, dat ik niet antwoorden kon. Ik meende zeker te weten, dat mijn voornemen een geheim was, behalve voor de twee gidsen en mij zelve. Hoe weet gij dat? vroeg ik eindelijk. — Ik heb het afgeluisterd, terwijl zij er van spraken, was zijn antwoord. Gij weet, dat beiden spelers zijn, en dat een van hun voorleden jaar twee menschen vermoord heeft. — Eer ik hierop iets zeggen kon, was de man weg.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 6

weg. Terwijl ik over de keuze van rampen nadacht, of ik namelijk gevaar zou loopen, van vermoord en in eene stroombedding geworpen te worden, of mijn plan op te geven, en gevangen te blijven, kwam een mijner gehuurde *Péons*, om mij te zeggen, dat de paarden stonden te wachten. Ik klaagde over geweldige maagpijn, en zeide dat ik nu niet rijden kon. Hij behandelde dit als eene kleinigheid, en drong mij sterk, om toch vooral nu de zaak niet te laten steken. Daar ik op dit oogenblik begreep, dat geld niets was in vergelijking van mijn leven en mijne vrijheid, bood ik hem twee oncen goud, indien hij mij eenen dienst wilde doen, dien ik hem te middernacht uit mijn venster zou melden. Hij gebruikte nogmaals alle zijne kracht van overreding, om mij terstond te doen vertrekken; dan ik hield mij bij mijne ongekeldheid, en zoo nam hij eindelijk mijn voorstel aan. In mijne kamer schreef ik terstond aan een' magistraatspersoon in *Monte-Video*, dien ik wel wist, dat, zoo hij de bestorming der stad overleefd had, bevel tot mijne bevrijding zou zenden. Op den bepaalden tijd kwam de man: ik gaf hem den brief, gelaste hem, dien naar *Monte-Video*

te brengen, en gaf hem de beloofde twee oncen goud, met belofte van nog een derde, wanneer hij mij antwoord bragt. Hij vertrok in stilte, en kwam, des voormiddags van den vijfden dag, tot mijne onuitsprekelijke blijdschap terug, met een papier geteekend door *Senhor FRANCISCO JUANICO*, de persoon aan wien ik geschreven had, meldende dat ik vrij was, en mij dadelijk derwaarts diende te begeven. Nu vloog ik terstond naar den Heer MARTINEZ, omarmde hem van ganscher harte, en overhandigde hem het papier. Hij las het door, en zeide, dat het wel niet *officieel* was, maar mij nogtans een redelijk voorwendsel kon verschaffen om heen te gaan, waarmede hij van harte kon instemmen. Terstond gelastte hij drie *Peons*, en een' vertrouwden ouden *Creool*, om mij te verzellen, met vijf en twintig paarden, opdat wij aldus meer op ons gemak de reis zouden doen. Men maakte zoo goed een middagmaal gereed als de tijd toeliet, en ik ontving op hetzelfde de hartelijkste gelukwenschingen van mijnen braven Gastheer en zijne edele Vrouw over mijne bevrijding. Toen nam ik van het geheele beminnelijke huisgezin een teeder afscheid, en dankte hen allen

len voor de vele aan mij bewezene diensten. Mijne geleiders en ik beklommen daarop ieder een paard, en ten drie ure in den namiddag vertrokken wij in allen spoed, de overige paarden voor ons heendrijvende. Mijn eerste paard bragt mij veertig mijlen: ten tien uren beklom ik een ander. De nacht was schoon, en na een' snellen doch aangename togt reden wij de *St. Lucia* - Rivier door, en hielden des morgens ten twee uren stil, halfweg *Monte-Video*. Aan het huis, waar wij van paarden wisselden, gebruikte ik een ligt maal van gedroogde vijgen; wij beklommen toen op nieuws onze kleppers, draafden goed door tot 's morgens ten zes uren, en namen toen weder andere paarden, na omtrent honderd *Engelsche* mijlen gereisd te hebben. Hier begonnen de paarden te verslappen: wij moesten dus langzamer reizen, gedurig meer verwisselen, en dit maakte mij te meer verlegen, omdat ik wist, dat er *Spaansche* partijgangers om *Monte-Video* stroopten, en alle levensmiddelen uit de binnenlanden terughielden. Om dus verdenking te mijden, reed ik in de kleeding van een' *Peon*, met den strik (*lozo*) aan den zadeld. Ten elf uren werd de hette drukkend,

en onze paarden ,waren doodvermoeid; daarbij kwam eene ongelukkige, zeer hevige neusbloeding van mij, zonder dat ik water kon bekomen om te drinken of mij mede te wasschen, zoodat ik door dorst, en de ophooping van geronnen bloed, bijna verstikte. Twaalf *Engelsche* mijlen (vier uren) van *Monte - Video* lagen onze paarden bijna terneêr, maar wij konden hun zoo min als het volk eenige rust gunnen. Tegen den middag bereikten wij een *Engelsch* piket aan de buitenposten; na de gewone vragen werd ik door een' Soldaat bij den Officier gebragt, gaf dien de noodige ophelderingen, en reed toen naar de tent van den Generaal LUMLEY, en naderhand in de stad.

Geene pen kan mijne gewaarwordingen beschrijven, toen ik de *Engelsche* vlag zag wapperen op dien toren, waarin ik zoo lang was gevangen geweest, en *Engelsche* soldaten in het bezit eener plaats, waar ik zoo veel onregtvaardigheid en verdrukking had uitgestaan. De vreugde daarover deed mij de geledene moeite en gevaren vergeten. Ik reed naar het huis van mijn' Vriend: alles was gesloten, en ik vreesde het ergste; maar naar het venster gaande zag ik eene der Dames, die mij aanstonds

stonds herkende. Het geheele huisgezin noemde mij hartelijk welkom, en noodigde mij ten eten, waarop ik, nog in mijne vermomming als *Peon*, eenige Vrienden ging bezoeken. Bij de bezitting van het huis van den Heer MARTINEZ vond ik mijne koffers enz. onaan-geroerd, en in denzelfden staat als toen ik ze achterliet, om naar het land te vertrekken (*).

(*) Men vindt omtrent de *Peons*, en hunne levenswijjs, ook berigten in de *Voyage d'Azara* (oorspronkelijk in het *Spaansch*, doch daaruit in het *Fransch* overgebragt). Die Reiziger noemt hen niet anders, dan *Spaansche herders*. Tom. I. p. 141. Tom. II. p. 290-310. *Fransche Vertaler.*

*

DERDE HOOFDSTUK.

Onderneming tegen Buenos-Ayres. Oorzaken van derzelver mislukking. Verslag der bevolking van dit oord, en der verschillende klasfen waaruit zij is zamengesteld.

Toen alles tot de onderneming tegen *Buenos-Ayres* zeilreê was, verkreeg ik verlof van den Generaal WHITELOCKE om met het leger mede te gaan, op hoop van mijn eigendom daar ter stede terug te bekomen, en ik bood de Commisfaris-Generaal mijnen dienst aan, welke denzelven ook aannam. Bij onze aankomst aan de landingsplaats was ik zeer verwonderd te hooren, dat het leger volftrekt geene gidfen, en ook genoegzaam geene *Peons* had, wier hulp toch zoo zeer werd vereischt, om vee tot onderhoud der troepen bij elkander te drijven. De Opperbevelhebber, wien ik op den oever aantrof, was zeer verdrietig over de verkeerde berigten, hem omtrent deze en andere bijzonderheden medege-deeld. Hij had eene landingsplaats verwacht, waar de manschappen hunne fchoenen niet zou-

zouden behoeven nat te maken; hier waren zij tot aan de borst in het water: hij was verwittigd, dat zich aan deze zijde des strooms geheele scharen zouden opdoen: en geen enkele was er te zien. Vroeg in den morgen na de landing, verzocht mij een Officier om hulp ter bekoming van gidsen: en de moeilijkheid die wij vonden in het zoeken daarvan deed genoegzaam den mislag blijken, dat men te *Monte-Video* niet naar de noodige geleiders had omgezien. Eenige nuttige personen hadden zich daartoe aangeboden, en slechts verlangd, om voor de leus geprest te worden, ten einde de schande van een vrijwillig aanzoek te mijden. Thans kon men, na vele moeite, slechts eenen ouden Neger vinden, die genoodzaakt werd, het leger den weg naar *Buenos-Ayres* op te brengen. Hoe vele moeite het inhad, om de moerasfen over te trekken, de rivieren door te waden, enz. is bekend uit het berigt van den Generaal WHITELOCKE, en ik geloof, dat elk mij zal toestemmen, dat deze moeilijkheden grootendeels aan dat geweldig verzuim van voorzorg waren toe te schrijven. Eer wij aan *Quilmes*, eene plaats op vier uren afftands van *Buenos-Ayres*, aankwamen, verzocht de Op-

per-Generaal mij het bestuur over onze weinige *Peons* te aanvaarden, om toch de troepen met het noodige levensonderhoud te voorzien. Hierin kon ik van eenigen dienst zijn, hoewel geene inspanning het verzuim, om trent eene voor het leger zoo wezenlijke behoefte kon vergoeden. De vijand dreef het vee overal weg, waar hij kon, en onze *Peons* vonden hunne taak verbazend lastig en gevaarlijk, want zij werden menigmaal door de *Spanjaarden* opgejaagd, en binnen onze voorttrekkende kolommen gedreven. Toen wij eindelijk, na vele onaangename ontmoetingen, te *Quilmes* aankwamen, waren de soldaten geheel afgemat, en meer dan tweehonderd konden volstrekt niet verder. De afdeeling van het midden, onder den Generaal *WHITELOCKE*, verliet die plaats, zonder eenen gids die het land kende, en na vier of vijf uren te zijn voortgegaan, vonden de manschappen dat, in plaats van de voorhoede onder den Generaal *CRAWFORD* te zijn gevolgd, zij eenen omweg links gemaakt hadden, en genoegzaam zoo ver van *Buenos-Ayres* waren, als bij hun vertrek. Ik ontmoette den Generaal bij toeval, terwijl hij rondreed, om zijne bevelen aan de *Peons* te geven; en hij toonde zich zeer vergramd en

re-

zeleurgesteld over zijnen toestand. Den volgenden morgen trok de *Divisie* vooruit, de *Riachuelo* over, en voegde zich omtrent ten vier uren in den namiddag bij die van den Generaal CRAWFURD, waar wij vernamen, dat ons Volk in eene schermutseling eenige kanonnen had buitgemaakt.

Het is geenszins onwaarschijnlijk, dat het lot der onderneming door deze vertraging in de vereeniging onzer voorhoede met ons middelpunt werd beslist: want had die daags tevoren kunnen plaats hebben, zoo waren onze troepen naar alle gedachten onmiddellijk de stad ingerukt, vermits de magt des vijands gedeeltelijk buiten dezelve, en onvoorbereid was. Deze, hoezeer korte tuschenpoos, gaf den vijand tijd om de straten te versterken en te verschanzen, en zich in de voordeligste stellingen te plaatsen,

Gedurende de weinige dagen, dat wij in het bezit der voorsteden waren, verzocht men mij, zorg te dragen voor de *Pulperias* (huizen waar drank verkocht wordt) ten einde de soldaten voor dronkenschap te behoeden. Ik had een' serjant en eenige soldaten onder mij, en zette overal schildwachten uit, waar ik zulks voegzaamst oordeelde,

In

In dezen dienst had ik gelegenheid, aan vele huisgezinnen, die om hulp uit de stad hier hunne toevlugt genomen hadden, dienst te bewijzen. Verscheidene huizen waren vol doodelijk verschrikte vrouwen; dezen beschermde ik zoo goed als mijn invloed op de soldaten zulks toeliet, en verschaftte haar levensmiddelen door de *Peons*.

Vervolgens besloot men tot den aanval op de stad. De ongelukken welke die vermetele poging teleurstelden, zijn al te bekend, om die hier te vermelden. Onze Opperhoofden teekenden eene *Capitulatie*, en men sloot eenen wapenstilstand tot rekening der vastgestelde bedingen. In der daad was de toestand van ons Leger zoo netelig, dat zij de voorwaarden, door den vijand voorgeschreven, moesten inwilligen, of zich mischien op genade of ongenade overgeven. De teruggave van *Monte - Video* was het meest te beklagen; want alle beginselen van goede staatkunde noopten ons die stad tot het uiterste toe te verdedigen, ja sommige der best onderrigte *Spanjaarden* waren van oordeel, dat ons Leger zich met het bezit van den noorderoever des *Plata*-strooms moest vergeenoegd hebben, zonder verder iets te wagen; daar

daar als dan de binnenlandsche handel tocht ter onzer beschikking stond, en *Buenos-Ayres* op het laatst wel op voorwaarden, die voor ons zeer voordeelig waren, zou hebben moeten in verdrag komen (*).

Na

(*) Het is met veel leedwezen, dat ik de slechte behandeling moet vermelden die de *Peons* van ons Leger ontvingen. Men had hun veel beloofd voor hunnen lijver om gedurende den optogt vee bijeen te drijven, en voor levensmiddelen te zorgen, en voor hunne groote diensten als boodschappers. Na het teekenen der *Capitulatie* vergezelden zij eenen wagen, vol met onze gekwetsten, uit de *Corrals* van *Miserère* naar *Retiro*, de bestemde plaats der inscheping; maar, hoezeer vermomd, werden zij nogtans door eenige *Spaansche* partijgangers ontdekt, die den wagen doorlieten, maar de ongelukkige *Peons* in de gevangenis wierpen. Zoodra ik dit vernam, verzocht ik den Commissaris-Generaal herhaalde keeren, hunne vrijheid te bewerken; hij verzekerde mij, dat hij de zaak aan den Opperbevelhebber had voorgesteld, die beloofd had, er acht op te zullen slaan. De mannen werden nogtans nimmer bevrijd: sommigen veroordeelde men ter dood, en anderen tot harden arbeid. Zij bleven dus niet alléén van hunne belooning verstoken, maar ook in levensgevaar verlaten door menschen, op wier goede trouw zij zich verlaten hadden, en wier zaak zij met belangstelling hadden gediend. De Opperbevelhebber *kon* hen door eene hartige voorstelling bevrijd hebben — hij deed het niet, en werd voor deze gevoellooze nalatigheid vrij algemeen berispt: de

Span-

Nadat ons Leger weder naar *Monte-Video* was ingescheept, bleef ik nog eenige dagen, om voor den Commislaris eenige bezigheden te bezorgen, alsmede voor mij zelve. Het was aangenaam voor mij te ondervinden, dat men de diensten, die ik aan de gevlugte huisgezinnen in de Voorsteden had kunnen bewijzen, niet vergeten was: elk trachtte om 't eerst zijne erkentenis te betuigen door alle mogelijke beleefdheden, die men mij slechts kon aandoen.

Gedurende mijn kort verblijf te *Buenos-Ayres* had ik geene gelegenheid tot aardkundige onderzoekingen; inderdaad gaf het land achter die stad, eene ruime vlakte, zonder eenig spoor van rotsgrond, weinig stof tot zulk een onderzoek. Met uitzondering van een gedeelte van den oever nabij de moelje, die uit graniet bestaat, zag ik op den geheelen weg naauwelijks ééne verharde zelfstandigheid. Uit de schelpen en andere zeevoortbrengselen, die men hier en daar in de *pampas* (of grasvlakten) vindt, zou ik schier

Spanjaarden zelve spraken met verontwaardiging over onze onmenscheiljkheid, dat wij deze arme lieden als verraders lieten straffen.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 79

schier besluiten, dat deze uitgestrekte effene gronden eenmaal den bodem der Rivier hebben uitgemaakt, en door de toenemende aanslibbing der oevers, en de werking des strooms, die zijne tegenwoordige bedding heeft uitgegraven, in eene lange reeks van Eeuwen gevormd zijn. Dit schijnt ook bevestigd te worden door de omstandigheid, dat de oevers gedurig grond winnen, en dat, wanneer de wind uit de *pampas* waait, eene aanzienlijke streek land van den zuidwesteroever (aan de zijde van *Buenos-Ayres*) droog blijft.

De bevolking van *Buenos-Ayres* en deszelfs voorsteden, behalve het omliggende land, wordt op meer dan 60,000 zielen begroot. Men zegt dat de evenredigheid der vrouwen tot de mannen is als vier tot één, maar zoo wij overwegen, dat vele mannen bijna dagelijks uit *Europa*, zoowel als uit de *Zuid-Americaansche* Provinciën aankomen, en dat onder de oude Regering zoo min het krijgs- als zeevolk uit de *masa* der bevolking werd aangeworven, dan hebben wij reden te gelooven, dat het verschil der beide geslachten niet zóó verbazend groot is. In de binnenlanden zijn er veel meer man-

mannen, want daar de landerijën slechts in groote perceelen worden uitgegeven en elendig bebouwd zijn, zoo is er voor de arbeidende klasse geene aanmoediging om te trouwen, en zich daarop nedertezetten. De armen blijven dus ongehuwd uit hoofde van gebrek aan bestaan, en beschouwen het huwelijk slechts als een' last en een ongeluk. Het is niet ongewoon, landstreken, grooter dan een *Engelsch* Graaffschap aantetreffen, met naauwelijs meer dan 100 arbeiders daarop, die van een weinig koren leven, hetgeen elk voor zich zelve mag aankweken, maar slechts zoo veel als één man kan beploegen.

De verschillende rassen, waaruit de bevolking bestaat, zijn:

1. Wettig erkende *Spanjaarden* of *Europeanen*, in de stad zelve omtrent ten getale van drie duizend; binnen 'slands zijn er zeer weinige, behalve in *Potosi*, een land van mijnwerken, hetwelk dus vele *Europeërs* bevat.
2. *Creolen*; wettige afstammelingen van *Spanjaarden* of *Europeanen*.
3. *Mestizen*; ontsproten uit *Europische* en *Indische* ouders.

4. *In-*

4. *Indianen*; doch bijna alle deze hebben eenig *Spaansch* bloed in de aderen.
5. Bruine gemengde soorten van *Africanen* en *Europeanen*.
6. *Mulatten* van verschillende soorten.

Alle deze rasfen vermengen zich zonder onderscheid, zoodat het moeilijk is, de fijnere schakeringen te bepalen, of grenzen te stellen aan verscheidenheden, die hoe langs zoo menigvuldiger worden. Weinige huisgezinnen zijn geheel zonder sporen van *Indiaansche* afkomst, natuurlijk zoowel als *zeedelijk*. Men weet, dat op zuiverheid van bloed, ook in de *Spaansche* Volkplantingen, thans weinig gezien wordt. De verschillende regelingen ter onderscheiding der rasfen zijn van lieverlede in onbruik geraakt. Men mag deze mengeling als een voorbijgaand kwaad aanzien: doch kan zij op den duur niet op het welzijn der Maatschappij uitloopen, door de belangen der onderscheidene klassen ineentefmelten, die anders, elk op zich zelve, de duurzaamheid der Regèring zouden kunnen in gevaar brengen, even als in de *Fransche* Volkplanting *St. Domingo*?

Terwijl ik de klassen der Maatschappij te

F

Bue-

Buenos-Ayres beschrijf, moet ik den Lezer doen gevoelen, dat ik daarin geene geboorte, rang, of beroep, maar slechts de verschillende achting, waarin zij ten aanzien van gegoedheid of nut voor 't algemeen staan, ten grondslag zal leggen.

De eerste, die hier in aanmerking komen, zijn de *kooplieden*. Ieder die handel drijft, van den uitdrager op de hoek van de straat, tot den rijken handelaar in zijn uitgebreid pakhuis, draagt hier den naam van *koopman*, schoon weinigen Regt daarop hebben, want aan de meesten ontbreken alle noodige beoefenende kundigheden in hun vak. Zij houden niet van wagen en ondernemen; hun gewone handelsfleur is, *orders* naar *Spanje* te zenden, om het benoodigde, en het dan met buitengewoon voordeel te verkoopen. Buitendien kennen zij geene *speculatiën*, en men zegt, dat de groote reden, waarom zij den vrijen handel met vreemdelingen tegenwerken, de bewustheid is van hunne eigene nietigheid in 't stuk van ondervinding. De meer aanzienlijke huizen zijn genoegzaam allen takken van eenig *Europisch* kantoor; de *Creolen* weten er weinig van geregelde koophandel; doch diegenen hunner, welke dien drij-

drijven, zijn veel onbekrompener in hunne handelwijze, dan de oude *Spanjaarden*, en maken ook hunne fortuin niet zoo snel; want hun mannelijk en onafhankelijk karakter veracht die ellendige schijnheiligheid, waardoor slechts pijlaarbijters, die twee of driemaal daags te kerk gaan, zich de gunst van rijke Familiën verschaffen, en als dan verrijken kunnen. Onder de kleine kooplieden winnen de *pulperos* of kruideniers, de magazijnhouders, en de kramers het meest. De *pulperos* verkoopen in 't klein wijn, brandewijn, kaarsen, worst, zout, brood, specerijen, hout, vet, zwavel enz. Hunne winkels zijn gemeenlijk de verzamelplaatsen der tragen en verkwisters; men rekent er omtrent 700 te *Buenos - Ayres*, elk meer of min met rijkere personen in betrekking staande. De magazijnhouders verkoopen aarde en glaswerk, droogerijen, verscheidene levensmiddelen, en eenige inlandsche fabriekgoederen, in 't groot en in 't klein. De kramers of winkeliers zijn omtrent ten getale van 600: zij verkoopen wollen goederen, zijde, katoene goederen van alle soorten, hoeden, en meer andere stukken van kleding. Velen van hun maken groot fortuin,

vooral zij, die op *Lima, Peru, Chili, of Paraguay* handelen, door jonge lieden, die zij als Agenten of Faktors daarheen zenden. Er is nog eene andere soort van kooplieden, (indien zij dezen naam verdienen,) die op den achtergrond blijven, en zich door eenen schandelijken opkoop van levensmiddelen verrijken, vooral van het uit de binnenlanden ter markt gebragte koren, zeer ten nadeele der landbouwers.

De tweede klasse van ingezetenen bestaat uit de eigenaars van landen en huizen. Dezen zijn meest *Creolen*, want weinige *Europeanen* besteden hunne kapitalen in het aanleggen of koopen van vaste goederen, of zij moeren een genoegzaam vermogen hebben om te kunnen bestaan, hetwelk gewoonlijk in hunnen ouderdom plaats heeft, zoodat de vrucht van hunnen arbeid al ras in handen hunner erfgenamen valt. De eenvoudige landeigenaar trekt hier zoo weinig van zijne bezittingen, dat hij meestal bij zijnen koopman in schulden steekt; de opkoopters verflinden zijne voornaamste winst; en daar hij geene magistraatspersoon heeft, die hem vertegenwoordigt, zoo is hij zonder bescherming ten prooi aan onregt en knevelarij. De be-

belangen van den landbouw zijn in dit land zoo gebrekkig en zoo flecht geregeld, dat de bezitter van een landgoed van 20,000 *dollars*, wezenlijke waarde, daarvan naauwelijks kan leven.

Onder de landeigenaars mag ik ook de bouwlieden, hier *quinteros* of *chacareros* genoemd, betrekken; zij telen tarwe, *mais*, en andere graanfoorten. Deze menschen zijn zoo verdrukt en zoo arm, dat men hen, niettegenstaande hun voor de Maatschappij zoo belangrijk beroep, onder de laagste volksklassen rekent.

De derde klasse bestaat uit handwerkslieden, zoo als metselaars, timmerlieden, kleermakers en schoenmakers, die, schoon hard werkende en veel geld verdienende, toch zelden iets overleggen. Hunne knechts zijn gewoonlijk lieden van kleur: de bazen meest *Genuezen*, althans allen vreemdelingen, want de *Spanjaarden* verachten die beroepen, en kunnen zich niet vernederen, om met Negeren of *Mulatten* te werken. Velen uit de lagere standen verdienen met deze en dergelijke bezigheden de kost. Men heeft hier ook kalkbranders, houthakkers, looijers, blooters enz. De vrije lastdragers maken een talrijk lig-

chaam uit; zij zijn altijd op de straat te vinden om karren te laden en te losfen, en pakken te dragen; maar dit volk is zoo traag, en zoo los van zeden, dat men onmogelijk eene week achtereen op hunnen diens kan rekenen; zoodra zij een weinig geld hebben, verdrinken en verspelen zij het, en wanneer zij dan weder ontbloot zijn, ontzien zij zich niet van te stelen. In weêr wil dezer levenswijze, die hen reeds voorlang tot eene last der Maatschappij gemaakt heeft, zijn er nog geene maatregelen genomen om hen te beteugelen, en de hoogere standen schijnen zich aan hunne verbetering niets te laten gelegen liggen.

Lands-ambtenaren zijn de vierde klasfe. De beste Regéringsposten worden aan geboren Spanjaarden, zulke die minder voordeelig zijn aan *Creolen* gegeven; de eerften vereischen hoegenaamd geenen arbeid, en de vruchtgebruikers dienen der Maatschappij niet anders, dan door hun aanzienlijk inkomen daarin te verteren.

Het krijgsvolk maakt de vijfde klasfe uit. Vóór den inval der *Engelschen* waren de Officiëren niet zeer bekend door hunne krijgskunde of lust tot dezelve: hunne voornaamste

ste zucht was om bevel te voeren in steden en dorpen, vooral op de *Portugeesche* (*Brazilijsche*) grenzen, waar zij zich door den snokkelhandel konden verrijken. De gemeenen hielden eene slechte krijgstuicht, waren slecht gekleed, en slecht betaald. De wezenlijke magt der *Spaansche* Kroon in die gewesten bedroeg slechts één Regiment van Linie, op het papier 1200, doch inderdaad niet half zoo sterk; één Regiment Dragoners van 600, twee van Ruiters, genaamd *blandengues*, elk van 600 man; en ééne of twee *Compagnien Artillerie*. De *blandengues* uitgezonderd, werden alle de andere troepen uit *Spanje* overgezonden, maar daar zij in de laatste twintig jaren geene *Europische* Rekruten hadden ontvangen, moest men hen wel allengs met inboorlingen aanvullen. Zij werden bij uitstek *Veteranen*, (oude troepen) genaamd, maar zijn onlangs afgedankt, en hunne Officiëren zijn tot het bevel der nieuwe, bij den *Engelschen* inval opgerigte benden overgegaan. Men kan deze troepen in 't geheel op 9000 man begrooten.

De zesde klasse is de Geestelijkheid, 9000 in getal. De wereldlijke Geestelijken onderscheiden zich door geleerdheid, eer en braafheid

heid van de Monniken, die doorgaans zoo diep onwetend en bijgeloovig zijn; dat zij geen nut hoegenaamd stichten, maar eerder de gemoederen der brave en welgezinde leeken zouden verwarren.

Wat het volk in 't algemeen betreft, zoo bevestigde mij elke opmerking, die ik maakte, in een gunstig denkbeeld van hetzelfde: het is handelbaar, voorzigtig en edelmoedig, en gewis, zoo het onder een zachter en weldadiger bestuur dan het *Spaansche* geplaatst was (*), het zou een voorbeeld voor andere Volkplantingen hebben kunnen worden; dan men moet er met leedwezen bijvoegen, dat deze lieden, wat de zedelijkheid betreft, boven de andere inwoners van *America* niet verre vooruit zijn. Men schrijve dit toe aan het gebrek eener behoorlijke manier van opvoeding, aan het gevaarlijke voorbeeld der *Europische* ondeugden, en aan de heerschappij van een onverdraagzaam stelsel,

(*) Het heeft zich daarvan thans ontslagen, en zelfs het aanzienlijke *Chili* veroverd, zoo dat men nu de vrijheid van *Zuid-America* met vertrouwen mag te gemoet zien. Een verslag dier gewigtige omwenteling zal men als aanhangsel achter dit Deel aantreffen.

Ned. Vert.

fel, hetwelk den mensch tracht te maken wat hij niet wezen *kan*, en hem daardoor maakt tot hetgeen hij niet *moer* zijn. De buitensporige gestrengheid der bedienaars van den Godsdienst, zoo wel als van de Regering, om de zedeloosheid te stuiten, bewerkt juist het tegendeel; even als de verkeerde handelwijze eens Geneesheers, die al-
 léén op uiterlijke toevallen werkte, en daardoor de ziekte, in plaats van te verbeteren, verergeren zou. Terwijl dus *openbare* buitensporigheden in *Buenos - Ayres* beteugeld worden, behandelt men een nog gevaarlijker zedenbederf met oogluiking, zoo al niet met toegefelijkheid; en de rust der aanzienlijkste burgerhuisgezinnen staat bloot voor verleiders, die noch vrouwelijke deugd, noch de heiligheid van den echt ontzien. Dit kwaad verspreidt zich door alle klasfen der Maatschappij, en is de bron van huisfelijke twist, die vaak ernstige gevolgen heeft.

Terwijl ik dus poogde den toestand van *Buenos - Ayres* te schetsen, gelijk ik dien in den jare 1807 bevond, heb ik mij met opzet van alle staatkundige geschilpunten onthouden, en in geene bijzonderheden willen treden ten opzigte der gebeurtenissen, die

tot 's Volks tegenwoordige worstelingen om onafhankelijkheid hebben aanleiding gegeven. In mijne toenmalige omstandigheden kon ik geene naauwkeurige en onpartijdige berigten daaromtrent inwinnen, maar na mijne terugkomst ben ik met eene mededeeling begunstigd geworden, behelzende eene korte geschiedenis der Omwenteling, door een' Heer, wiens ambtsbezigheden te *Buenos-Ayres* hem zeer ruime gelegenheid gaven, om de opkomst en den voortgang daarvan optemerkten. Dit berigt was zoo belangrijk, dat ik verlof verzocht en verkreeg, om hetzelfde bij wijze van Aangangsel tot dit werk uittegeven, en ik leg het dus aan het *Publiek* voor, verzekerd dat deszelfs volkomene echtheid, en de gematigde geest die daarin heerscht, hetzelfde gunstig zal doen ontvangen.

VIERDE HOOFDSTUK.

Reis naar St. Catharina. Beschrijving van dat eiland, en van de naburige kust. Aankomst te Santos, en reis van daar naar St. Paul.

Bij mijne terugkomst te *Monte-Video* verloor ik geen' tijd, om mijne voorgenomene reis naar *Rio de Janeiro* ten uitvoer te brengen, en daar men berigt ontvangen had, dat het inloopen van een *Engelsch* schip in die haven groote zwarigheden zou ontmoeten, nam ik op bodemarij een *Portugeesch* vaartuig, met name *the Vencedor*; en eenige Heeren, die bezigheden in de Hoofdstad van *Brazilië* hadden, voegden zich bij mij.

In het begin van September 1807, toen wij juist onzen voorraad voor deze reis hadden ingescheept, kwam er onverwacht bevel ter onmiddellijke ontruiming van *Monte-Video*. Daar men algemeen aan eene verlenging van den vastgestelden termijn had geloofd, zoo had de grootste spoed en verwarring plaats in het inschepen der troepen

en

en van den voorraad, zoowel als van ieders bagaadje. Tegen middag was alles aan boord; toen vuurde men een seinschor af voor de *Spaansche* troepen om binnentetrekken, en tegen drie uren in den namiddag hadden wij het verdriet van hunne vlag te zien wapperen op de wallen van dien gewigtigen krijgshandelspost, kort te voren zoo dapper en tot zulk een' hoogen prijs door onze troepen gewonnen.

Daar ik nog eenige inkoop te doen had, keerde ik met twee mijner vrienden omstreeks drie ure weder aan land, doch wij hadden weldra reden om die vermetelheid te berouwen; want bij het gaan voorbij de moelje werden wij als vijanden opgemerkt en zwaar bedreigd, zoodat wij raadzaam keurden de naauwe zijstraten inteslaan, om de vijandelijke smaadreden van die zelfde menschen, welke zich nog zoo onlangs onze vrienden genoemd hadden, te ontgaan. Om onze zaken zoo spoedig mogelijk afte doen, verdeelden wij ons, en ik kon eerst des avonds ten 8 uren weder bij mijne makkers komen. Zij waren zeer ongerust wegens mijne veiligheid: de *Spanjaarden* hadden van het Kasteel *St. Joseph* een vreugdevuur ontsto-

stoken, en maakten zich nu gereed tot *iluminatiën*; mijne vrienden, schoon zoo veel mogelijk de schreeuwende volkshoopen mijndende, waren echter bijna door de soldaten geplunderd. Des avonds ten tien ure kwamen wij veilig aan boord, elkander geluk wenshende over de ontsnapping aan een gevaar, waar aan ons vertrouwen op de vriendelijke gezindheid der inwoners ons had blootgesteld (*).

Den 11. September zeilden wij uit de *Rio de la Plata*; de schepen, naar de *Kaap de Goede Hoop* bestemd, waren toen bijna uit het gezigt, en wij zagen ze met genoegen verdwijnen in de overweging, dat, na zulke grievende en onverwachte tegenspoeden, onze brave landslieden zich toch nu weder in hun onmetelijk, onbetwist gebied, de

(*) Zie hier eene zonderlinge manier, op welke zij hunne zegepraal op de thans gewekene veroveraars van hun land ten toon spreidden. Zij bragten alle de nithangborden, aan de *Engelsche* magazijnen en winkels behoorende, te zamen, en stookten er een vreugdevuur van. Eene groote menigte dier borden was van de *pulperias*, waarvan de meesters op dezelve met groote letters het volgend opschrift hadden moeten plaatsen: *Vrij wijn en sterke drank (licensed to sell liquor)*.

de wereldzee, bevonden. Na eene reis, waarop niets merkwaardigs voorviel, bereikten wij, den 29. met zonneopgang, het eiland *St. Catharina*, en wij genoten het grootſche en ſchilderachtige gezigt van dezelfde kegelvormige rotſen, loodregt uit zee oprijzende, en geſtoffeerd met de hooge *Braziliſche* bergen, waarop houtgewas in den achtergrond prijkte. Dit voortreffelijke landſchap gaf ons te meer genoegen, naar mate het aftak bij de uitgebreide, eentonige en houtelooze vlakten van *Buenos Ayres*. Het eiland *St. Catharina* ligt op den 27 en 29. graad N. B. en wordt door eene ſtraat, die op ſommige plaatſen geen half uur breed is, van het vaſte land geſcheiden (*).

De

(*) Deze opgave is niet juist; als dan zou namelijk dit kleine eiland twee volle graden beſtaan. Het ligt, volgens LA PEROUSE's naauwkeurige opmerkingen (die daarvan ook eene afzonderlijke kaart heeft gegeven) van den 27 Gr. 19 Min. 10 Sec. Zuiderbreedte, tot 27 Gr. 49 Min. Op de nieuwſte kaart van *Zuid-America* is dezelfde lengte omtrent 48 Gr. 40 Min. weſt van *Greenwich* (31 Gr. W. L. van het eiland *Ferro*). Het beſtaat dus nog niet ten vollen een' graad van het N. naar het Z. De uitgeſtrektheid O. en W. is nog veel minder, en bedraagt ſlechts twee *Franſche* uren. LA PEROUSE geeft een zeer naauwkeurig verſlag wegens het

De haven van *St. Catharina* ten Noorden invarende, moesten wij eenige kleine eilanden voorbij, op een van welken, ten westen van den ingang, het aanzienlijke fort *Sta. Cruz* stond. Na eenige mijlen in ondiep water te hebben gedreven, zeilden wij eene naauwe opening in, beschermd door twee schansen, en die de haven uitmaakt. Van de anker- en bijzonder van de landingsplaats, aan den voet eener groene heuveling van omtrent 1250 voet, vertoont de stad een allerschoonst gezigt, hetwelk bekroond wordt door de fraaije Domkerk. Deze groene hoogte wordt met groepen van oranjeboomen afgewisseld, en maakt eene aangename vertooning. Dadelijk bij het intreden der stad, ontdekten wij in het algemeene voorkomen, en de zeden der ingezetenen, eene

het kanaal tusschen dit eiland en het vaste land; en noemt ook onderscheidene hier slechts in 't algemeen vermelde eilandjes in hetzelfde (*). *Hoogd. Vert.*

(*) *LANGSDORFF*, een der *Russische* reizigers rondom de Aarde, geeft de N. N. O. punt van *St. Catharina* ook op 27 Gr. 19 Min. 10 Sec. Z. B. en de W. Lengte op 47 Gr. 49 Min. 10 Sec. aan; hij schat de lengte van het eiland op 25, (*Duitsche*) en de breedte op 3 of 4, en elders op 8 of 9 mijlen. Zie deszelfs *Reis rondom de Wereld*, I. D. bl. 52. te *Haarlem* bij F. BORN en te *Amst.* bij J. VAN DER MEIJ. *Ned. Vers.*

eene treffende meerderheid boven die, welke wij laatst gezien hadden. De huizen zijn wel gebouwd, hebben twee of drie verdiepingen, houten vloeren, en nette tuinen, wel voorzien met uitstekende groenten en bloemen. De stad heeft verscheidene straten, en tusfchen de 5 en 6000 inwoners. Het is eene vrije haven. De opbrengst van het eiland bestaat in rijst, *maïs*, *maniok*, uitstekende koffij, oranjeappelen, misfchien de beste in de wereld, en eene menigte andere vruchten. Suiker en indigo komen er ook voort, doch in geringe hoeveelheid. Een overvloed der fchoonfte bloemen getuigt van het heerlijke luchtgeftel; de roos en jasmijn bloeijen het gansche jaar door.

De oppervlakte des eilands wordt afgewisseld met bergen, vlakten, en hier en daar met moerassen; er is eene bedding van uitstekenden rooden klei, die tot kruiken, keukengereedschap, groote watervaten enz. gebruikt wordt, die in aanzienlijken getale naar de *Plata* en *Rio de Janeiro* worden uitgevoerd. De landen, die voor bebouwing vatbaar zijn, worden ook fterk bebouwd; velen derzelve waren voorheen met groote
boos-

boomen bedekt, doch vermits een groot gedeelte daarvan onlangs neêrgehakt en tot den scheepsbouw gebruikt is, kan men goed timmerhout thans als schaars aanmerken. Men bouwt hier zeer goed vlas, waarvan de visschers hunne lijnen, netten, en touwen maken. De zee levert hieromtrent eene groote menigte uitstekenden visch van alle soorten op, en ook eenige schoone krabben; de overvloed op den markt is zoo groot, dat men voor een' *Engelschen* schelling genoeg visch voor twaalf personen kan bekomen. Het vleesch gelijkt veel naar dat te *Monte-Video*, en is dus meestal taai en mager: de gewone prijs is anderhalve *Pence* (stuivers) het pond. Varkens, kalkoenen, eenden, hoenderen, en eijeren, schoone groenten en overheerlijke aardappelen, zijn er rijkelijk en goedkoop.

De handel dezer plaats is van weinig belang, daar de opbrengst de vertering der inwoners, die doorgaans verre van rijk zijn, niet zeer te boven gaat. Zij levert eene aangename schuilplaats op voor kooplieden die zich van hunne zaken ontdaan hebben, voor zeevarenden, die rust genieten willen, kortom voor elk, die zijne overwinst in ge-

G

noe-

noegelijke rust wil genieten. Weinige plaatsen zijn hiertoe geschikt dan deze: zij wordt verlevendigd door de talrijke kustvaarders van *Bahia*, *Phernambucco*, en andere havens, bestemd naar de *Plata*-Rivier, die hier gedurig aanleggen, en bezit dus ook eene menigte handwerkers van allerlei soort, zoo als kleermakers, schoenmakers, tinnegieters, schrijnwerkers en smeden. De inwoners zijn over 't algemeen beleefd en voorkomend jegens vreemdelingen; de Dames zijn schoon en zeer levendig; hare voornaamste bezigheid bestaat in het kantwerken, waarin zij veel vernuft en smaak doen zien. De bergen, zoo wel binnens lands, als op de kust, zijn van oorspronkelijken *graniet*. Digt bij de vesting, linkerhand bij de invaart der haven, is eene ader van *grünstein* in onderscheiden' staat van ontbinding, die eindelijk overgaat in klei van eene betere soort dan men gewoonlijk in de dalen aantreft. De grond is in de binnendeelen vochtig, en dus verbazend vruchtbaar; bestaande meestal uit eene rijke ontbinding van gewassen, waarop heesters en planten in grooten overvloed groeijen. Overal schieten mirten op; en eene allerfraaiste verscheidenheid der passie-

liebloem prijkt daar in ruimen overvloed; ook is het veld bedekt met rozen, anjelieren, rozemarijn enz.

De dieren zijn voornamelijk: *opossum*, of *buideldieren*, apen, en *armadillen* of schild-dieren; (*) ook verscheidene slangen, waaronder de fraaije koraalslang (†). Onder de vogelen heeft men kraanvogelen, havikken, papegaaijen van onderscheidene foorten, *colibris* en *toucans*; van de laatste eene groote menigte van alle verscheidenheden der soort.

Het klimaat is helder en gezond; de herte wordt gedurig door aangename koeltjes uit het Z. W. en N. O. (de gewone winden alhier) bekoeld; de laatste heerscht van September tot Maart, en de eerste van April tot Augustus (§), zoo dat eene reis naar het

(*) *Dasyus* L.

(†) *Coluber corallinus* L. Volgens LA CÉPÈDE *le Corallin*. BECHSTEINS *Amphibien* III. Th. T. 6. fig. 2. Aidaar wordt slechts in 't algemeen Indië als hun Vaderland genoemd. Daar ook LA PEROUSE dezelve als zeer vergiftig beschrijft, zoo moet zij van *Col. triscelis* verscheiden zijn.

Hoogd. Vert.

(§) Dus eene soort van *Mousfons*, even als in de Indische Zee, ten westen van de straat Sonda, en ook in dezelfde rigting.

Ned. Vers.

het Noorden, een half jaar lang, vervelend en langzaam is.

Het eiland wordt in drie kerspelen verdeeld: 1.) *Nossa Senhora de Dereito* (*), 2.) *St. Antonio*, 3.) *Laguno*, en 4.) *Riberon*. De onderdeelen der tegenoverliggende kust van het vaste land zijn mede onder het Regtsgebied van den Gouverneur van *St. Catharina*, die in zekere gevallen aan het Kapiteinschap van *St. Paul*, en in anderen aan het *Gouvernement* van *Rio de Janeiro* onderworpen is. Deze onderdeelen zijn: 1.) *St. José*, 2.) *St. Miguel*, en 3.) *Nossa Senhora de*

(*) LA PÉROUSE schrijft: *Nostra Senora del Destero*, de naam der hoofdstad. Hij zegt, dat het gansche *Gouvernement*, met insluiting van het vaste, daartoe behorende land, slechts 20,000 menschen telt. Hier worden er 10,000 meer opgegeven, hetgeen bij de vruchtbaarheid van het eiland zeer wel mogelijk is, daar LA PÉROUSE in 1785, doch onze Schrijver in 1807 hier was (*).

Hoogd. Vert.

(*) LANGSDORFF, die hier met KREUZENSTEIN in 1803 was, en *St. Catharina* uitvoerig beschreven heeft, spelt de stad *Nossa Senhora de Deserra*, en schat haar op 4 à 500 huizen: het getal der inwoners van het eiland op 10,000, en die van het geheele *Gouvernement* (met de strook van het vaste land) op 25 à 30,000 zielen. Ook hij spreekt met verrukking van de uitstekende schoonheid en vruchtbaarheid dezer oorden. Zie zijne *Reis rondom de Wereld* 1e deel blz. 53 en 54. Ned. Vert.

de Rosario. De geheele bevolking van het eiland en het daartoe behoorende vaste land bedraagt omtrent 30,000 zielen.

Van de vestingen, die het eiland verdedigen is de aanzienlijkste het boven reeds gemelde *Sta. Cruz*, voorts nog vier andere, *Porto Groed*, *Ratones*, *Estreito*, en *Concepcão*. Op de hoogte van eerstgemelde is er eene veilige ankerplaats voor eene vloot van oorlogschepen, en de haven, welke die beschermt, kan wel door schepen van 300 tonnen worden binnengezeild. Schepen, die dit kanaal doorzeilen, moeten te *Sta. Cruz* eene boot aan wal zenden, eer zij varder gaan.

Ten westen van het eiland, op de vaste kust, is eene bijna ontoegankelijke borstwering van hooge bergen, rijkelijk met boomen en struiken begroeid. Bij eene kleine naburige haven, *Piripi* genaamd, met eene zeer aangename rivier, vangt men eene verbazende menigte visch, die gedroogd en verzonden wordt, doch door den overvloed van vet zeer spoedig garstig wordt.

Op het vaste land, tegen over de stad *St. Catharina*, staat het aangename dorp *St. José*, waarvan de inwoners zich meest met plankenzagen, steenbakken, en rijstbouwen

genéren. De zuivere winst van een armoe- dig huisgezin is alhier onbegrijpelijk gering, maar de levensbehoefte zijn ook goedkoop, en men heeft weinig aansporing om zich het tegenwoordig genot voor het vermeerderen van zijne bezittingen in de toekomst te ontzeggen. Bij dit dorp is een aangenaam dal, genoemd *Picada*, bezaaid met witgeverwde hutten, die zich in oranjeboschjes en koffij- plantaadjen verschuilen. De zachtelijk afhel- lende heuvelen, die deze plek gronds om- ringen, steken schilderachtig af bij het ruw- verhevene landschap op den achtergrond. De- ze, en eenige naburige valleijen, maken de uiterste grenzen uit van het bewoonbare land, door de *Portugeezen* bezet; want in het westen, schoon op een' aanzienlijken af- stand, wonen de menscheneters, hier *Boe- gres* genaamd. Deze wilden houden hun verblijf in de boschen, in ellendige hutten van ineengevlochtene palm- en banaantakken. Hunne hoofdbezigheid is de jagt met pijl en boog, die zij echter ook dikwijls tot vijan- delijke aanvallen tegen hunne naburen ge- bruiken. Eene partij derzelve zal dikwerf eenen *Portugees*, die verre af alléén woont, uit eene hinderlaag overvallen; zij hebben

zelfs

zelfs wel eens geheele huisgezinnen aangestast en vernield. In dezen strijd schijnt inderdaad aan beide zijden de menschelijkheid onbekend, en een vernielingskrijg van beide zijden de leus te zijn.

Over den lagen moerasfigen grond in het eiland heeft men dammen, of straatwegen door pilaren ondersteund, tot eene aanmerkelijke uitgebreidheid. De vochtigheid doet aldaar de rijst zeer wel tieren. De palmboomen, die men van afstand tot afstand in alle rigtingen ziet, doen eene zeer schoone werking.

Ons verblijf te *St. Catharina* werd door eenige onvoorziene omstandigheden gerekt, en wij hadden dus tijd, om op onderscheidene togtjes het binnenste van het eiland, en de naburige kust te bezichtigen. Bij eene van die toertjes was ik niet tegenwoordig, doch zal de avonturen, daar op voorgevallen, en die nog al onderhoudend zijn, met de woorden van een' mijner vrienden, die zich daarbij bevond, beschrijven. — „Nadat wij paarden en negers gehuurd hadden, gingen wij des morgens vroeg naar de rivier *Tavarinha* op weg. Deze weg liep drie uren verre door dik geboomte, waar wij niets bijzonders ontmoetten, en wij kwamen omtrent ten twee

uren in den namiddag aan de plaats onzer bestemming. Ons middagmaal hielden wij bij Kapitein LEONES, die ons zeer gastvrij onthaalde, en uitnoodigde om te blijven, doch wij besloten dien avond over 't gebergte terugtekeeren. Een uur lang trokken wij een vlak, welbebouwd, en tamelijk wel bevolkt land door, bezet met oranjeboschjes en koffijplantaadjen. Des avonds kwamen wij aan den voet van 't gebergte, en begonnen een steil en gevaarlijk pad opteklimmen, in welks kronkelingen wij spoedig verward geraakten, en met groote moeite het meest begane pad, hetwelk ons naar huis geleidde, bereikten. Nu overviel ons de nacht, en wij hadden nog drie uren over de bergen te reizen, zonder gids of gezelschap, langs een' weg volkomen als in de *Alpen*, die zich om den rand van vreesfelijke afgronden windt. Terwijl op dezen weg twee der onzen een weinig vooruit waren, werden de overigen verschrikt door een vreesfelijk geschreeuw, 't welk hen deed vreezen dat een der onzen in den afgrond gevallen was: doch wij werden aangenaam verrast, toen kort daarna de geheele partij zich bij ons voegde. Wij hoorden een geluid als van hamers, voortkomende van

He-

hieden die katoen klopten, en kwamen wel-
dra aan een huis, waar wij vernamen, dat
de stad nog tien mijlen verre af was. Van
hier voortgaande, hoorden wij eene stem, die
ons in 't *Engelsch* toeriep: „Legt gij dan
„niet eens aan, om wat rum en water te
„drinken?” Men kan zich verbeelden, dat
zulk eene begroeting met eene der gemeen-
zaamste spreekwijzen van onze moedertaal,
vooral des nachts in een vreemd land, als
een *elektrische* schok op ons werkte: wij stap-
ten dadelijk af aan het huis van waar de stem
scheen te komen, en vonden daar eenen Heer
NUNNEY, den *Engelschen* tolk, die ons van
een' gids voorzag: thans zetteden wij onzen
weg met meer vertrouwen voort, en bereik-
ten de stad tegen middernacht. Deze Heer
NUNNEY ontvangt, gelijk wij naderhand ver-
namen, een' *dollar* daags, zoo lang er zich
in deze haven een *Engelsch* of *Americaansch*
schip onthoudt, en wel of men zijne dien-
sten noodig heeft of niet. Hierdoor, en met
de voordeelen van den verkoop der levens-
middelen aan zulke schepen, heeft hij een
klein vermogen en een aardig buitengoedje
overgewonnen. Zijne winsten zijn inderdaad
bovenmatig; want hij rekent de Artikelen

100 pCt. duurder, dan men ze bij elken koopman in 't klein daar ter plaatse bekomen kan."

Te *St. Catharina* zijnde, bezochten wij eenige der tuinen in de nabijheid van die stad. Dezelve zijn met veel smaak aangelegd, vooral een, behoorende aan den Priester, een ander in het landgoed van wijlen den uitmuntenden en bekwamen Generaal SOARES DE COÏMBRA, en een derde, die het eigendom is van Kolonel GAMA. Te *Barra-gros*, nabij het dorp *José*, gaven wij een bezoek aan zekeren Heer CALDWIN, die Infekten verzamelt en bewaart. Hij toonde ons zijne landerijen, beslaande eene ruimte van 85 vademmen langs den oever, en zich eene mijl landwaarts in uitstreckende, behelzende koffijplantaadjen, oranjeboomgaarden, rijst- en maniokvelden, allen in zeer goeden staat. Deze welbesproeide plantaadjen, met een net huis en een' tuin, bood hij voor duizend *crusados* (omtrent 125 P. Sterl.) te koop.

Dit was het eenige voorbeeld niet van den lagen prijs der landerijen. Omtrent twee mijlen van de stad *St. Catharina* werd een net huisje, een kleine oranjeboomgaard, en een

een grond die van kreupelhout gezuiverd, en geschikt was voor eene vrij goede plantaadje, tegen 100 *dollars* (omtrent 250 gulden) te koop aangeboden. Een uitmuntend huis, in een' der beste standen omtrent de stad, met een' tuin van omtrent twee *acres* (morgen), wel en met smaak aangelegd, werd voor 400 P. St. aangeboden. Het bouwen van het huis moet alleen 500 P. St. gekost hebben, en het schein volmaakt in orde. In één woord, het geld schein zoo duur, dat een groot buitengoed voor eene beuzeling kon worden aangekocht.

Onze uitstapjes op het vaste land bepaalde zich niet tot de streken, onmiddelijk onder het regtsgebied van *St. Catharina*. Noordwaarts van *St. José* kwamen wij aan eenige schoone baaien, aan wier oevers de huizen bekoorlijk tuschen plantaadjen van banaan-en oranjeboomen, rijst, koffij en maniok gelegen waren. Na verscheidene welbevolkte kerspelen te zijn doorgetrokken, kwamen wij te *Armasao*, een dorp aan de uiterste punt eener baai, omtrent negen uren van *San-José*, en vier ten Noorden van *Santa-Cruz*. Dit dorp is een post voor den walvischvangst, welke voormaals op deze kust,

en

en de daarin dringende baaien zeer rijkelijk was. Deze visfcherij word door de Regéring verpacht aan eene Maatschappij, onder het oppertoezigt van eenen *Kapitein-Mor* of Major, en een aantal mindere Officieren. Tot deze visfcherij gebruikt men omtrent 150 Negers, maar het aantal der gevangene walvisfchen is niet zoo groot als voorheen, toen men ze door elkander op 3 of 400 'sjaars begrootte. De gemakken, om den visch optefnijden, zijn groot en weluitgedacht. Verfcheideene fraaije pijlaren fteken van het ftrand van 18 tot 20 voet diepte in zee uit, en zijn met kaapftanders, kranen, en dergelijke werktuigen voorzien: men brengt al den visch, die op de kust gevangen is, herwaarts. Het kookhuis voor den traan, de vijvers enz. zijn veel beter dan iets van dien aard aan het *Groenlands*-dok, en zelfs dan alle dergelijke inrigtingen in *Europa*. Om een denkbeeld van derzelver grootte te geven, zal het genoeg zijn, te zeggen, dat in ééne rei zeven en twintig zeer groote ketels ftaan, en plaats voor drie anderen. De vijvers zijn ruime gewelven, in fommigen van welken eene boor gemakkelijk heen en weder kan roeijen. Kapr. JACINTH ST. GEORGE, de plaatselijke bevelheb-

hebber, vertoonde ons met veel beleefdheid deze groote werken: hij leeft hier als een Vorst, en bezit een aanzienlijk vermogen, 't welk hij met veel mildheid en zucht voor het Algemeen besteedt. Allen, die *Armasão* bezocht hebben, kunnen van zijne vriendelijkheid omtrent vreemdelingen getuigen.

Wij staken dit schiereiland over een' bergachtigen weg van vier mijlen over, naar de Baai van *Dos Ganchos*, gemeenlijk bekend onder den naam van *Tejucos*. Het land heeft hier geringe of geene waarde; elk mag daarvan nemen zoo veel men wil, (in zooverre het namelijk geen eigenaar heeft) mits behoorlijke aanvraag aan de Regéring doende. Wij trokken twee suikerplantaadjen, met den noodigen toefstel om rum te maken, voorbij, en zagen vele hutten, in de nabuurschap verspreid. De andere zijde van dit schiereiland maakt de voorheen genoemde baai uit. De armoedige hutten van het volk alhier zijn zonderling verspreid; sommigen op de punt van kegelvormige bergen, waarheen de toegang dikwerf door wolken belemmerd wordt: anderen op de glooiende helling van zachtelijk afdalende heuvelen; maar de meesten bijna gelijkbodems met de zee, die dikwijls de deuren bespoelt.

De

De baai is tusfchen twee en drie uren breed, en omtrent even zoo lang landwaarts in. Zij is wel tegen de winden befchermd, heeft goede ankerplaatfen, en fraaije liggingen om timmerhout te laden, waarmede het bergachtige land in het ronde rijkelyk voorzien is, zoo dat men er veel van kapt, en naar *Rio de Janeiro* en de *Plata*-rivier infcheept. De kano's worden hier goedkooper en talrijker gemaakt, dan ergens elders in *Brazilië*. De inwoners telen rijst in aanzienlijke hoeveelheid, als mede eenige koffij en fuiker; doch hunne traagheid en armoede is zoo groot, dat zij tot het laatstgenoemde artikel flechts handmolens; in twee *horizontale* rollen bestaande, kunnen gebruiken. In deze baai vallen verfcheidene vlooden door de bergftroomen en bronwellen ontftaandé, en twee tamelyke rivieren, waarvan de kleinste *Inferninho*, en de grootere *Tigreno* heet. Beiden vloeijen door laag moerasfig land, hetwelk aan overftrooming blootftaat, en met *mango*-boomen en verbazend veel ander geboomte bezet is. De ongezonderheid dezer ftreek zou kunnen verholpen worden door de ftruiken wegteruimen en den bodem optedroogen; maar de moeijelykheid van zulk eene onderneming zou zelfs een werkzaam

mer

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 111

mer en bekwamer volk dan dit kunnen afschrikken (*). In den regentijd wordt het land met vreesfelijke zwermen moskieten en *burachale*-vliegen bezocht, die het bijna onbewoonbaar maken.

Langs het strand dezer baai vond ik de zeeschelp (*murex*) welke die schoone purperkleur voortbrengt, zoo geacht bij de Ouden (†). Zij wordt de *purpere* genaamd, en

(*) Dit is het geval in bijna geheel oostelijk *Zuid-America*, alwaar de ontzettende stroomen, uit den wolkenontfichenden rug der *Cordilleras* ontspringende, eene masfa waters naar de zee voeren, welks oprijzende dampen, vereenigd met die, welke de bestendige Ooster-Pasfaatwind uit de *Atlantische* zee aanbrengt, zoo veel regen doen nedervallen, dat het land daardoor een half jaar bijna een moeras wordt. Dit, met de ligging onder of nabij de keerkringen, en de daardoor veroorzaakte hette, maakt het land wel bij uitstek vruchtbaar, doch ook tevens door de dampen, welke in de digte bosschen hangen blijven, ten uitersten ongezonder. Slechts eene aanzienlijke bevolking, gelijk de thans over *Zuid-America* aanbreekende vrijheid eenmaal belooft, zal hier, even als in *Noord-America*, dit kunnen opruimen, en der lucht eenen doortogt verschaffen. *Ned. Vert.*

(†) Wij gelooven den Lezer geen' ondiens te zullen doen, met hem uit het beroemde werk van den grooten Geschiedonderzoeker HEEREN: *Ideën über die Politik, den Verkehr und den Handel der Völker der alten Welt*, iets naders wegens de purperflak, die men tot

en tot mijne groote verwondering vond ik haar gebruik bij de inboorlingen eenigermate bekend, van welken een mij eenige katoene franje toonde, met het (hoewel kwalijk bereide) vocht van dit dier bewerkt. De schelp is omtrent zoo groot als van de gewone zee-flak, en bevat een dier, op welks ligchaam zich een blaasje vertoont, vol van eene bleek-gele, kleverige, eterende zelfstandigheid, die de verwstof oplevert. De wijze om die er uittetrekken is als volgt: men breekt de schelp
voor-

tot hiertoe voor de wereld verloren achtte, medetedeelen. Het *Tyrische* purper was niet van ééne kleur: maar eene hoofdsoort van verwerf, waartoe men zich van slakken bediende, zoowel om wit en zwart, als rood, ja in *negen* hoofdkleuren te verwen. De beide soorten dezer slakken, waren *Buccinus*, aan klippen, en *Purpurea* of *Pelagia* (de eigenlijke purperflak) te midden der zee. Deze dieren vond men in de geheele *Middellandsche* zee, vooral bij den *Peloponnesus* en *Sicilië*, en in de *Atlantische* zee, op de *Britsche* kusten, (laatstgemelde meer zwart, eerstgenoemde *violet*, en die aan de *Phenicische* kusten hoogrood.) Deze kleur bevond zich in eene witte blaas aan den hals van het dier. Wollen stoffen werden voornamelijk daartoe gebruikt, en men verwe *in de wol*, ja soms *tweemaal* (*purpura dibapha*). Het is dus eene dwaling, dat de purperflak alléén aan de *Phenicische* kusten zou zijn te vinden geweest.

Ned. Vert.

voorzigtig met een' hamer open, zoo dat men het dier niet verplettert, en als dan tapt men het vocht in de blaas met een lancet of eenig ander scherp werktuig af. Voor meerder gemak maakte ik gebruik van eene pen, en schreef onmiddellijk de voorletter van mijn naam enz. daarmede op een' doek; deze waren een half uur daarna van eene vuil groene kleur, en veranderden, na nog eenige welnige uren langer aan de lucht blootgesteld geweest te zijn, in een overschoon karmozijn. Voor zulk eene proef is de hoeveelheid purperstof, door ieder schelpdier opgeleverd, hoe gering ook, nogtans voldoende. De beste tijd daartoe is, wanneer het dier begint te vergaan. Ik ben verzekerd, dat wanneer men daarvan een genoegzaam aantal ving, en de uitgetrokkene verwtstof tot op zekeren graad in gomwater ontbond, men daaruit een goed artikel van koophandel zou bekomen. Het is ten minste der moeite waardig, de proef te nemen. Dit vocht is eene zeer stevige verw en weêrstaat dus de werking der *alkalis*.

Op de rotten, en nog meer op oude boomstammen, bespeurde ik onderscheidene *lichens*, (boomleverkruid), waarvan sommigen ook verwen van onderscheidene tinten

H

ga-

gaven. De gedurige ontbinding der planten vermeerdert zeer den rijkdom des bodems: het is niet ongewoon, boomen op den grond te zien, wier inwendige zelfstandigheid geheel vergaan is, terwijl op de schors eene menigte planten van allerlei soorten zeer welig opschieten. Onder de vele vogelsoorten, welke dit oord bezoeken, geven de watervogelen en de parkieten eene goede spijsze. De boschen krielen van apen, en op de oevers der rivieren zijn vele *capivara's* (*).

Wanneer men deze kust langs gaat, is het de gewoonte, dat Vreemdelingen den Opperbevelhebber aan iedere post, hoedanig ook zijn graad of rang moge zijn, een bezoek geven: hij levert alsdan, daarom verzocht zijnde, giften, en alle mogelijke hulp. Ik heb van deze Heeren altijd de meeste oplettendheid en beleefdheid ondervonden, en heb grond om te denken, dat zulks met iederen, die verlof heeft het land te bezigtigen, hetzelfde geval is.

Tien

(*) *Hydrochærus* (van BRISSON, met regt een eigen geslacht, zekerlijk den *cavia's* niet ongelijkvormig, en dus ook *cavia capybara* genaamd) volgens sommigen voorheen ook in het *Duitsch waterzwijn* (dit is ook de *Grieksche* naam.)

Hoogd. Vert.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 113

Tien uren ten Noorden van deze plaats is de ruime haven van *Grupus* (*), met eene nette stad; de ankergrond is hier zoo goed als te *Dos Garças*. De inwoners volgen dezelfde levenswijze als hunne naburen te *Tejaco*. Zij hebben een schoon klimaat, en een' grond die het gezaaide of geplante honderdvoudig opgeeft, en om zijne uitstekende vruchten beroemd is. Het katoen, waarvan hunne gewone kleeding gemaakt wordt, groeit daar te lande; en zij spinnen en weven het zelve; ook bouwen zij hunne eigene kano's, die zij behendig weten te besturen, en boven booten verkiezen. Men kan dus zeggen, dat iedereen hier meer of min een handwerker is; maar ik moet met leedwezen opmerken, dat zij gemak boven vlijt beminnen, en op verre na zulke goede landbouwers niet zijn, als die van *Tejaco*. Zoo ver ik gedurende mijn kort verblijf in deze baai kon nagaan, ziet men daarin meer verscheidenheid van heuvelen, dalen en vlakten, dan in de zoo even gemelde. Beiden worden voor eene fraaije gelegenheid voor de walvischvangst gehouden.

(*) Hoogstwaarschijnlijk dezelve, die op ARROW-SMITH's kaart *Guarapat* genaemd wordt. *Hoogd. Kert.*

houden, die hier van December tot Junij duurt.

Ten Noorden van hier is de schoone haven *St. Francisco* (*), in de baai van denzelfden naam. Dezelve heeft drie ingangen, door schansen verdedigd; die ten Zuiden wordt het meest bezocht. Het land is hier verscheidene mijlen verre zeer vlak, en de rivieren in hetzelfde zijn bevaarbaar tot den voet der groote bergketen, alwaar een gemeene weg, met ongelooflijk veel moeite en kosten aangelegd, over die bijna ontoegankelijke borstwering voert. Deze weg zal weldra een werk van algemeen belang voor *Brazilië* zijn, daar dezelve de schoonste streek in dit land, en zekerlijk, wat het klimaat betreft, eene der fraaiste der wereld, de rijke vlakte van *Corritiva*, met den Oceaan zal verbinden. Deze bergrug, welke haar daarvan afscheidde, is meer dan 4000 voet boven de oppervlakte der Zee, en men klimt van derzelver voet aan de landzijde tot *Corritiva* regelmatig 20 uren naar de hoogte. Op deze vruchtbare uitgestrektheid grond houdt men talrijke kud-

(*) Bij LINDLEY (*Reize naar Brazilië*) wordt die op 26 Gr. 6 Min. Z. B. en 47 Gr. 42 Min. W. L. (van *Greenwich*), bij ARROWSMITH op 26 Gr. 15 Min. Z. B. en 48 Gr. 50 Min. W. L. geplaatst. H. V.

kudden, om *Rio de Janeiro*, *St. Paul*, en andere plaatsen te voorzien; ook muilezels fokt men er rijkelijk. De grond en de lucht zijn voor den groei der planten zoo gunstig, dat olijven, druiven, appelen, perziken en andere vruchten hier bijna in 't wild zoo rijp en zacht worden, als die men in *Europa* aankweekt. De landstreek wordt in verscheidene kerspelen verdeeld: doch de bevolking is naar evenredigheid der uitgebreidheid gering: iets 't geen verwondering moet baren, daar alles hier overvloedig en zoo goedkoop is. De afstand van de kust en de voornamen steden, en de weg, die tot hiertoe slecht was, kunnen de volkplanters afschrikt hebben; het land wordt genoegzaam enkel beschouwd als geschikt voor de veefokkerij, en bezit dus niet meer inwoners, dan die volstrekt noodzakelijk zijn, om het vee te weiden en optepassen, 't welk hoofdzakelijk door bijzondere ondernemers, doch ook somtijds door gelastigden van lands wege, die nu en dan met dat oogmerk hier komen, wordt opgekocht. De weg van hier naar de stad *St. Paul*, omtrent 80 uren verder, is vrij wel bebouwd, vooral in de nabijheid van *Sorricaba*, iets meer dan half weg, waar

een groote markt voor muilezels en paarden is. Nabij deze plaats is een houtrijk gewest, *Gorosuava* genaamd, vol fraaije kalksteen, en met eene menigte rijk ijzeroer. Hoe zeer is het te beklagen, dat het volk zulke uitmuntende bronnen van bestaan nog moet leeren kennen!

De nabuurschap van *Corritiva* wordt besproeid door schoone rivieren, die in de *Parana* vallen. Velen dier wateren kruijen goud, vooral de *Rio Verde* (Groene Rivier); een derzelve, met name *Tibigi*, is rijk in diamanten, zoo als de weinige gegoede huisgezinnen in deszelfs nabijheid wel met dankbaarheid zullen erkennen. Maar westwaarts is het gevaarlijk reizen; want daar leven de menscheneters, die voor eenige jaren van daar verdreven werden. Ten Noorden is het land zeer rijk in hout.

Het vee te *Corritiva* is verschillend in prijs; de osen, die er veel vetter zijn en schooner uitzien dan te *Rio de la Plata* of *Rio Grande de St. Pedro*, kan men voor omtrent 12 of 15 *Engelsche* schellingen het stuk (zevendehalf tot acht gulden) bekomen. De paarden zijn er over 't algemeen fraaijer dan in *Spaansch-America*; muildie-
ren

ren voor den pakzadel gelden omtrent 40 schellingen (24 Gulden) en die om te rijden drie tot zes P. St. (33 tot 66 Gulden). De prijzen veranderen echter zeer, omdat het geld er nu eens zeer schaars, dan weder overvloedig is.

Doch om tot *San-Francisco* wedertekeren. De voornaamste bezigheid der inwoners is houthakken, en andere werkzaamheden, die met den scheepsbouw in verband staan. Er zijn hier door kooplieden van *Rio de Janeiro*, *Bahia*, en *Phernambucco* schepen van ongemeene grootte, en een aantal kleinere voor de kustvaart gebouwd, en als deze levendig is, heeft men veel vraag naar de onderscheidens soorten van handwerken, die hij vereischt, en men gebruikt daartoe vele Negers. Het scheepstimmerhout is zoo sterk, en houdt het ijzer zoo wel, dat de vaartuigen, met hetzelfde gebouwd, jaren kunnen duren, en bij de *Portugeezen* en *Spanjaarden* hooger geschat worden dan *Europische* schepen. De haven van *San Francisco* zal nu dien hoofde voor *Braziliën* aanzienlijke waarde bekomen: en daar dezelve nu met *Corritiva* in verband staat, waarvan het veel nog beter is dan te *Rio Granda*, zoo is het

alle waarschijnlijkheid , dat de *Portugeefche* zeemagt zich hier binnen kort met pekervleesch zal voorzien. Dit moet echter afhangen van de voltooiing van den grooten weg over 't gebergte, tot welke het tegenwoordige bestuur indedaad op eene loffelijke wijze zijnen aandacht bepaald heeft, en wel met eenen ijver, die aan het hooge belang van dit werk voor de Natie geëvenredigd is.

Ik moet nog van een ander voortbrengfel in dit distrikt gewagen, hetwelk met de toenemende belangrijkheid der haven van *San-Francisco* ook in waarde zal rijzen. Tegen het Noorden heeft men boschen van schoone, groote, zeer harde, en taaije pijnboomen, die zeer veel harst bezitten. Zij maken eene zonderlinge verscheidenheid uit van het *Pinus* - geslacht : de takken zijn slechts aan den top des booms, en hebben aan de uiterste einden bladerkroonen. B. v. een boom, die 80 voet hoog is, is omtrent 55 voeten boven den grond nog geheel zonder takken; de takken breiden zich als dan naar elke rigting waterpas uit, met bladen aan hunne uiteinden, de laagsten en grootsten op veertien of vijftien voet van den stam, en de hooger en telkens in grootte vermindere-

ren-

rende tot de kruin, die in de bladerkroon uitloopt (*). Deze boomen zijn schilderachtig schoon: zij groeijen hoog genoeg, om tot masten voor schepen van 2 of 300 ton te dienen; men zeide mij, dat er nog veel grooteren gevonden werden.

Wij vervolgden nu onze reis, verlieten *San-Francisco*, voeren de haven van *Canaña* (†) voorbij, en aan de invaart der haven van *Santos*. De kust, die wij langs zeilden, is laag en plat, en vlak aan het strand zijn eenige armoedige vischershutten, die het sombere aanzien des oords althans niet verbeteren. De achtergrond, uit hooge bergen bestaande, wordt door kloek geboomte van den voorground afgescheiden, die daarmede ook gestoffeerd is. Er vloeijen hier eenige kleine riviertjes, voor de Aardrijkskunde van weinig belang, maar
hoogst

(*) De *Hoogduitsche* Vertaler merkt te regt aan, dat de dus beschrevene pijnboom meer eene onderscheidene *soort*, dan eene verscheidenheid van het geslacht der *pinus* uitmaakt. Hij zweemt, volgens de beschrijving, meer dan gewoonlijk naar den vorm der palmen,

Ned. Vert.

(†) Volgens LINDLEY op 24 Gr. 58 Min. volgens ARROWSMITH 25 Gr. 8 Min. zuiderbreedte. *H. Vert.*

hoogst voordeelig voor de planters, daar zij vlak voorbij derzelver woningen loopen, en voor het *transport* uit de binnenlanden dus veel gemak opleveren. Bij het naderen van *Santos* trekken wij verscheidene trotsche klippen voorbij, *Alcatrazes* genoemd, en eene andere klippenrei, waartegen de zee geweldig breekt. Het binnenland is zeer hoog en bergachtig, zoodat de lage gronden, die zich van den voet tot het strand uitbreiden, van de naaste hoogten zelfs voor het oog genoegzaam verdwijnen.

De haven van *Santos* heeft een' ingang, die zeer veilig is, gelijk de haven zelve, namelijk eene zeeëngte, waaraan ter linkshand het eiland *St. Vincent* ligt: doch slechts voor eene halve mijl; als dan neemt de baai eene andere rigting, en vormt de eigenlijke haven, die een' goeden ankergrond heeft, met regelmatige helling naar den oever, die zich allengs verheft. Echter veroorzaken de stroomen en vloed en eenig ongemak, en het hooge land maakt de winden zeer veranderlijk, hetwelk de zeelieden bij hunne invaart in de engte verlegen maakt: daar echter het water niet diep, en de stroom gansch niet sterk is, zoo is een schip veilig, zoo dat het

het slechts een anker heeft laten vallen, en kan door eene boot en het opwinden met de kabel juist zoo geplaatst worden, als de stuurman verkiest. De engte wordt door twee sterkten verdedigd, welke men voorbijvaart, en als dan eene soort van ondiep meer (*laguna*) aantreft, drie of vier uren lang, bijna geheel vol *mangos* - boomen, en aan wier einde de stad *Santos* ligt, eene der oudste *Europische* plaatsen in *Brazilië*, die, met *St. Paul*, haar bestaan aan de eerste schipbreuk bij het eiland *St. Vincent* te danken heeft. De breede rivier of *laguna* (*) heeft drie of vier vademmen water, en eenen slijkgigen bodem. *Santos* is eene stad, die aanzienlijken handel drijft, als het pakhuis van het groote Kapiteinschap *St. Paul*, en de verzamelplaats van vele schepen, die op *Rio de la Plata* handel drijven. De stad is vrij wel gebouwd, en met 6 of 7000 zielen bevolkt, meest kooplieden, winkeliers en handwerkers. Het oord is geenszins gezond, door de lage ligging, en den velen regen, welken de

(*) Hier wordt de *laguna*, (blijkbaar van *lago*, meer, afstammende) *rivier* genaamd. Doch de meeste groote *Americaansche* Rivieren zijn meren bij hunnen uitloop in zee.

Ned. Vert.

de hooge bergen veroorzaken, die de wolken tot zich trekken; daardoor ontstaan dan vele beken, die het land doorkruisen, en zich iets boven *Santos* in eene groote rivier vereenigen. De rijst, die hier sterk gebouwd wordt, geldt voor den besten in *Brazilië*, en ook de *banana's* zijn beroemd.

Uit deze haven ontvangt het *Spaansche* grondgebied, zoowel als *Rio Grande*, veel suiker, koffij, rum, rijst, maniok, indigo enz. tegen huiden en talk, die doorgaans van hier naar *Europa* worden uitgevoerd. De *Portugezen* zenden vele hunner voortbrengselen naar de *Spaansche* volkplantingen, en worden doorgaans slecht betaald; maar de korte overtocht, en het gebrek van andere markten, bewegen nogtans vele jongelieden tot handelsondernemingen, in weêrwil der zware Regten, en der tallooze kleine hinderpalen, waarmede de *Spaansche* naburen dezen handel belemmeren en moeilijk maken. Een *Spanjaard* zal in zijn eigen land eenen *Portugees* naauwelijks een' zweem van Regt laten wedervaren: hij bezigt duizende kunstgrepen, om de beslissing eener hangende zaak tusschen hen beide te verschuiven, tot dat de *Portugees*, na al zijn geduld te hebben uitgeput, eindelijk vindt, dat

dat hij waarschijnlijk niets van den twist zal meêdragen dan geheele stapels van akten, veelal over de kleinste punten in geschil volgeschreven, en geweldig duur betaald. Maar houdt hij, na alle deze teleurstellingen, vol, zoo gebeurt het dikwerf, dat een ander *alsalde* of Regter wordt aangesteld, en alsdan de zaak geheel ter zijde geschoven. Den beleedigden *Portugees* bedreigt men daarop, na zoo veel tijd- en geldverlies, met nog ergere gevolgen, en hij moet dikwerf met weêrzin, en verlies van zijn vermogen, uit het land gaan (*).

Daar *Santos* de landingsplaats van *St. Paul* is, zoo heeft er een aanzienlijk vertier met die stad plaats. Op éénen dag komen er dikwijls honderd muilezels aan, met 'slands voortbrengselen beladen, en keeren dan terug met zout, ijzer, koper, aardewerk, en

Eu-

(*) Zou dit misbruik niet weêrkeurig plaats hebben? De Schrijver toch, destijds onder *Portugeezen*, Vrienden en Bondgenooten van zijn Vaderland, verkeerende, en ingenomen tegen de *Spanjaarden*, als Vijanden van *Engeland*, moest de zaak eenzijdig hooren. Wat voor 't overige de handelwijze van *THEMIS* kroost betreft, daaromtrent weet ook menig ander land te spreken, en misschien zou men de laatste woorden van het *Horatiaan-sche*: *Cantabit vacuus coram* enz. wel met anderen kunnen vervangen, zoo ... de maat het vergunde. *Ned. Vert.*

Europische fabriekgoederen. Voor den handel met de omstreken dient de rivier, die omtrent 20 mijlen opwaards bevaarbaar is tot *Cuberton*, waar een Officier met eene wacht van soldaten staat, om 's Konings Regten voor het herstellen der wegen en andere openbare werken te innen.

Daar de Gouverneur van *Santos* in alles aan dien van *St. Paul* onderworpen is, verzochten wij hem verlof om daarheen te gaan, hetwelk ons terstond werd verleend. Het was nu acht uren 's avonds, en wij konden niet onder dak komen. Onze brieven van aanbeveling hielpen ons niets ter wereld, en wij vonden de inwoners verre van beleefd omtrent vreemdelingen. Dit schreven wij echter gaarne toe aan mangel der noodige gemakken, hoewel men moet opmerken, dat deze schuwheid langs de geheele kust heerscht, terwijl in de binnenlanden de inwoners in herbergzaamheid wedijveren. Mischien wordt deze pligt in alle landen dáár het meest uitgeoefend, waar het zeldzaamst daartoe gelegenheid is.

Daar wij dus te *Santos* geene huisvesting voor éénen nacht konden bekomen, moesten wij eene kano huren, om ons de rivier op-
te-

seuren tot *Cuberton*, waar wij des morgens om twee uren aankwamen, en eene slaappleats vonden in het wachthuis. De korporaal, opgeroepen zijnde, verschaftte ons zoo vele gemakken als hij slechts kon: wij gingen op de zachtste planken, die wij vinden konden, nederliggen, en maakten kussens van onze mantelzakken; maar, hoezeer ook vermoeid, was *dat* leger toch te hard om te slapen. Toen wij met de zon opstonden, deed zich een tooneel van buitengemeene drukte op: vóór het wachthuis was een ruime grond, door het pakhuis en andere gebouwen bezet: hier werden meer dan honderd mullezels naar buiten geleid, om opgetuigd en beladen te worden; de zachtheid en handelbaarheid dezer schoone groote dieren behaagde ons zeer, en de bekwaamheid hunner meesters, maar vooral van de Negers, in het opladen en verschikken der lasten, was inderdaad bewonderenswaardig.

De goede korporaal, die hier bevel voerde, bewees ons alle mogelijke beleefdheid, veel meer zelfs dan wij hadden durven verwachten, na het onvriendelijk onthaal der bewoners van *Santos*, die toch in veel betere omstandigheden waren dan hij. Deze krijgs-
man

man bezorgde ons een goed ontbijt, en gezadelde muildieren voor onze reis, tegen tien schellingen (vijf guldens tien stuivers) het stuk, voor eenen afstand van acht uren. Ook een' gids bekwamen wij, beklommen toen onze dieren, en bereikten na eene halve mijl den voet der verbazende bergen, die wij over moesten. De weg is goed en wel bestraat, maar naauw, en heeft uit hoofde der steilten, de rigting van een *zig-zag*, met herhaalde, afgebrokene draaijngen in het opklimmen. De treinen van geladene muilezels, naar *Santos* bestemd, die wij ontmoetten, maakten den weg onaangenaam en somtijds gevaarlijk. Op vele plaatsen is deze weg verscheidene voeten lang door de harde rots gehouwen, op anderen langs de loodregte zijden, en dikwijls geleidt hij over de toppen van kegelvormige bergen, langs den rand van afgronden, in welke de reiziger gevaar loopt meer dan 100 voet (volle 30 *Yards*) diep, in ondoordringbaar kreupelbosch neêrteftorten. Deze gevaarlijke plaatsen zijn door borstwéringén beschut. Na anderhalf uur klimmens, en ontelbaar veel draaijens, kwamen wij aan eene rustplaats, nabij welke wij, op eene plek iets lager dan de weg, water vonden. Deze plaats was vol-

volgens onzen gids nog slechts half weg naar den top: dit verbaasde ons zeer te vernemen, want de wolken waren reeds zoo verre beneden ons, dat zij ons uitzigt belemmerden. Wij merkten bij dezen togt, dat de muilezels even snel loopen bij het opklimmen als op gelijken grond. Zij overtreffen het paard verre op oneffene wegen met scherpe draaijingen, en nog meer op slechte wegen.

De aardkunde dezer bergen, zoo sterk met planten begroeid, te vermelden, zou geene ligte taak zijn. De bestanddeelen dier bergen, welke wij over- en voorbijtrokken, was *graniet*, en dikwijls zachte, brokkelige, ijzerachtige zandsteen. Eenige schilderachtige stroomen, van hunne hooge bronnen afstromende, maken fraaije watervallen, en terwijl zij den weg oversteken, banen zij zich een pad door vele losse, ronde, granietmasa's. De boschen zijn overal zoo digt, uitgezonderd daar, waar de muilezels op treden, dat men geenen grond kan zien: de vereenigde boomtakken welven zich op sommige plaatsen in een prieel over den weg heen, 't welk den Reiziger schaduw voor de zon en beveiliging voor den regen verschaft.

Na omtrent 20 minuten gerust te hebben,

I

her-

hervatteden wij onzen togt. De weg bood ons somtijds vier of vijf zig-zags of scherpe draaijingen te gelijk aan, en deed ons versteld staan over een zoo moeilijk werk. De milioenen die besteed zijn, om voor denzelven de bosschen en het kreupelhout opteruimen, en tot op een' aanzienlijken afstand vaste rotsen te kloven, ook om dien weg, den geheelen bergrug over, te bestraten, geeft geen klein denkbeeld van den ondernemenden geest der *Brazilianen*. Weinige openbare werken, zelfs in *Europa*, staan boven dezen weg, en wanneer wij nagaan dat het arbeidsloon, daaraan besteed, uit hoofde van de slechte bevolking der landstreek zeer duur heeft moeten wezen, zoo kan men wel weinige wegen in eenig land toonen, onder zulke nadeelige omstandigheden zoo goed tot stand gebragt.

Binnen drie uren bereikten wij den top, eene zeer uitgebreide vlakte, waarvan de hoogte op zijn allerminst zes duizend voet is. De oppervlakte bestaat voornamelijk in *quartz* met zand bedekt. De zee, hoezeer op twintig mijlen afflands van ons, schein onmiddelijk den voet des bergs te bespoelen; de vlakke kust en de haven van *Santos* be-

beneden ons kregen wij niet in het oog. Terwijl wij dit verheven schouwſpel genooten, verfrischte een koeltje onze vermoeide leden, en gaf ons kracht, om met lust onze reis voortzetten. Anderhalve mijl verder was een gedeelte van den weg weder verscheidene voeten diep door de rots gegraven, en wij zagen vele riviertjes, die, hoegdigt ook bij de zee, toch allen naar het Z. W. vloeijen tot op een zeer verren afstand, en te zamen de groote Rivier *Corrientes* vormen, die zich in den *Plata*-stroom werpt. Dit zal een genoegzaam bewijs voor de hoofdstrekking dezer gebergten opleveren, dat namelijk de hoogste en steilste zijde naar den zeekant gericht is, terwijl de andere trapsgewijs en glooiende naar de binnenlanden afhelst. Dit gedeelte van den weg wordt aan weerszijden door hoog geboomte en kreupelhout gezoomd. De hevige regens van het jaargetijde (December) hadden denzelven op meer dan ééne plaats bedorven; de gemakkelijkste manier om deze breuken te heelen, is: verscheidene boomen omtrent zeven duim middellijns aftehakken, die kruisfelings te leggen, en met haken en krammen te bevestigen. De muilezels, die deze

1 a

steil

steilten over moeten, hoe zeer veel geharder dan paarden, bezwijken toch veelal onder de vermoeljenissen; wij bespeurden er eenigen dood aan den weg. Op onzen togt zagen wij onderscheidene *Negers* en *Indianen*, die den grooten weg verbeterden, of met nieuwe zijtakken vermeerderden. Men zag eenige lieden hier met kropgezwollen, hoe wel zeer verscheiden van die ik in *Derbyshire* en andere berglanden heb waargenomen. In het geval dezer *Indianen* ziet men niet alleen het kliergezwel, *krop* genaamd, maar ook klompen neerhangen van eene halve tot drie duim middellijs, en schier als eene druif van gedaante.

Na het oversteken van eenige riviertjes, en het voorbijgaan van verscheidene huizen, kwamen wij in eene tamelijke herberg, behoorende aan een' Officier der Militie, en waar wij spoedig met overvloed van melk, koffij en gevogelte werden voorzien. Zij ligt omtrent zestien of twintig mijlen van *St. Paul*, en mag als halfweg tusschen die stad en *Santos* worden beschouwd. De eigenaar, zeer verwonderd een' *Engelschman* hier te zien, behandelde ons nogtans bij uitstek beleefd, en gaf ons versche gezadelde muilezels.

ězels. Terwijl deze werden gereed gemaakt, toonde hij ons een stuk lands, vlak tegenover zijn huis, en redelijk goed bebouwd, waar wij ons een uur lang met de jagd vermaakten. Hierop volgde een veel vlakker land, hetwelk sporen van vroegere bebouwing toonde, en thans eerst binnen kort zeer verwaarloosd scheen. Hoe nader wij bij *St. Paul* kwamen, des te beter werd de weg, en door eene menigte woningen verlevendigd. Wij gingen voorbij twee Kloosters, die er uitzagen als gemakkelijke huizen, en zich door groote kruisen vóór dezelve onderscheidden. Het land werd door verscheidene fraaije stroomen verlevendigd, waar wij een blok van met ijzer bezwangerden zandsteen ontdekten, doch tot aardkundige onderzoekingen hadden wij te weinig tijd.

St. Paul, hoewel hoog gelegen, is van deze zijde niet verre te zien. In deszelfs onmiddellijke nabuurschap loopt de rivier gelijk met den weg, dien hij somtijds overstroomt, en met zand bedekt. Links zagen wij eene groote *astallage* of herberg, waar de muildieren veelal ontladen worden, en de Reizigers den nacht doorbrengen, bestaande uit eene zeer groote loots, geschraagd met

overeindstaande balken, en afgescheidene hokken voor de lasten der muilezels, waarvan elk Reiziger zoo veel plaats inneemt, als zijne goederen vereischen; nog is er een stuk gronds, omtrent honderd roeden in den omtrek, waar, aan kleine overeindstaande palen, tien of vijftien voet van elkander, de toornen der muilezels worden vastgemaakt, terwijl zij gevoederd, gezadeld, en beladen worden. Deze *astallages* zijn in geheel *Brazilië* zeer gemeen (*).

Schoon wij groote verwachting koesterden van de stad *St. Paul*, als zijnde de distrikts-hoofdplaats, en het verblijf van den Gouverneur, trof ons nogtans het nette voorkomen der huizen, veelkleurig gestukadoord, en in de voornaamste straten twee of drie verdiepingen hoog. Daar wij een paar uren vóór zonnenondergang aankwamen, zoo wandelden wij naar het huis van een' Heer, aan wien wij een' aanbevelings-brief hadden; maar hij was afwezig, en wij moesten dus den nacht in de *astallage* bij onze dieren doorbrengen. Het was een ellendig verblijf. Den
vol

(*) Zij schijnen wel iets van de Oostersche *Karavansera's* te hebben.
Ned. Vert.

volgenden morgen ontbeten wij bij onzen Vriend, en werden door hem aan den Gouverneur, Brigadier Generaal ORTE, voorgesteld, die ons in zijn paleis welkom heette, met vele vriendelijkheid ten eten verzocht, en eene aan bederf onderhevige lading, aan mijn' Vriend toebehoorende, en te *Santos* liggende, vergunde te lossen. Wij hadden het geluk te vinden, dat twee der *aides de camp* van zijne Excellentie, mannen van een uitstekend karakter, in *Engeland* opgevoed waren. Zij hielpen ons in het bekomen van huisvesting, bewezen ons alle noodige diensten, en toonden een ernstig verlangen, om ons verblijf zoo aangenaam te maken als mogelijk.

 VIJFDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van St. Paul. Stelsel van landbouw in deszelfs omstreken in zwang. Uitslap naar de goudmijnen van Jaragua. Manier van derzelver bewerking. Terugkeering naar Santos.

St. Paul ligt op eene aangename hoogte van omtrent twee mijlen groot, aan drie zijden door laag weiland omringd, en wier voet door riviertjes bespoeld wordt, welke dezelve bij regenachtig weêr bijna tot een eiland maken. Zij is door eenen smallen rug met het hooge land verbonden; de riviertjes vloeijen in een' vrij grooten stroom, genaamd *Tiêti*, te zamen, die in eene Z. W. rigting, eene mijl van de stad, loopt. Over denzelven heeft men verscheidene bruggen, sommigen van steen en anderen van hout, door den voormaligen Gouverneur gebouwd. De straten van *St. Paul* zijn uit hoofde der verhevene ligging (omtrent vijftig voet boven de vlakte) en het water, 't welk de stad omringt, doorgaans bij uitstek zindelijk. Men pla-

plaveit dezelve met bladerigen zandsteen, aaneengehecht door *oxydum ferri*, en behelzende groote ronde keijen van *quartz*, nabij komende aan den *geconglomererden*. Deze steensoort is door aanspoeling gevormd, en bevat goud, waarvan vele deeltjes na hevige regenvlagen in de scheuren en holten der straten gevonden worden, en als dan door arme lieden zorgvuldig worden opgezocht.

Deze stad werd gesticht door de *Jesuiten*, die waarschijnlijk door de naburige goudmijnen werden aangelokt, nog meer dan door de gezonde lucht, die echter op het vaste land van *Zuid-America* met de beste gelijk staat. De gemiddelde warmte is tusfchen de 50 en 80 graden; eens des morgens zag ik den *Thermometer* tot 48, en zelfs lager, dalen, schoon ik er in de wintermaanden niet was. De regens zijn geenszins zwaar of langdurig, en de onweëren zijn gansch niet hevig. Des avonds was de koude dikwerf zoo gevoelig, dat ik mijne deuren en vensters moest digt sluiten, mij dikker kleeden, en eene pan met glimmende kolen in 't vertrek zetten, want fchoorsteen en zijn er niet.

Er zijn hier verscheidene vierkante pleinen,

vijf kloosters, en acht andere kerken, meest, gelijk de stad zelve, van aarde gebouwd. De manier van den muur optetrekken is als volgt: Men maakt eene stellādje van zes beweegbare planken, met de kanten tegen elkander gezet, en aldus bevestigd door dwarsstukken, met beweegbare penne. Als dan stort men aarde in kleine hoeveelheid daarin; deze wordt door de arbeiders vast gerammeid, en van tijd tot tijd, om het werk nog steviger te maken, bevochtigd. Wanneer zij nu de vorm geheel volgemaakt hebben, wordt die weggenomen; en die zelfde bewerking zoo lang voortgezet, tot het geraamte van het huis voltooid is; men zorgt echter, om openingen te laten, en, naar mate men voortgaat, vensters, deuren en balken in te zetten. Met verloop van tijd wordt deze *masa* hard, de muren van binnen volkomen glad gemaakt, en naar goedvinden des eigenaars geverwd; men vertijkt die ook met zinnrijk beeldwerk. Deze soort van bouwwerke is duurzaam; ik heb zulke huizen gezien, die 200 jaren geduurd hebben, en de meeste hebben meer dan ééne verdieping. De daken steken twee of drie voet boven den muur uit, om den regen aftehouden: gooten zou-

zouden nog beter zijn, maar die kent men hier weinig of niet. Zij dekken de huizen met gewone of uitgeholde dakpannen, doch bakken weinig tiggelsteenen, hoezeer het land uitnemende klei en overvloed van hout bezit.

De bevolking dezer plaats bedraagt niet minder dan 15,000 zielen, en komt mischien zelfs nader bij de 20,000; de Geestelijkheid van alle rangen en soorten mag op 500 personen gerekend worden. Deze lieden zijn meestal goede leden der Maatschappij, vrij van die bekrompene dweepzucht en onverdraagzaamheid, welke men hunne broederen in de nabijgeleegene Volkplantingen te last legt. Ook doet hun voorbeeld eene zoo goede werking op de overige ingezetenen, dat ik zeggen durf, dat geen vreemdeling, die zich fatsoenlijk gedraagt, en den vastgestelden Godsdienst niet bespot, eenigen last zal lijden. Z. Exc. de Bisschop is een alerwaardigst Kerkvoogd, en volgde de lagere Geestelijkheid in dit kerfspel zijn voorbeeld, van de wetenschappen te beoefenen, en nuttige kunde te verspreiden, zij zouden als dan ook sterker op hunne kudden werken, en daardoor den Godsdienst zelve meer ingang

gang verschaffen : want onkundige Priesters moeten bijna wel minachting wekken.

Er heerschen hier thans geene landsziekten. 'T is waar, de kinderpokjes hebben, nog niet lang geleden, verwoestingen onder de inwoners aangerigt, maar de koepokken hebben haren voortgang gestuit. Er zaten Hoogleeraars in de geneeskunde in eene groote zaal, aan den Gouverneur toebehoorende, en waar men het Publiek had uitgenoodigd; de kunstbewerking werd om niet verrigt. Het is te hopen, dat het vertrouwen op dit behoedmiddel onder dit volk algemeen zal worden.

De fabrieken dezer stad hebben niet veel te beduiden; men spint met de hand een weinig ruw katoen, en weeft het tot kleederen, lakens, enz. Ook vervaardigt men eene schoone soort van netwerk voor hangmatten, die met kant omzet worden: men laat ze zeer laag hangen, om ook tot sofa's te kunnen dienen. De Dames zijn voornamelijk op derzelver gebruik gesteld, vooral wanneer de hette haar tot gemakkelijke aanzet. Hare voornaamste bezigheid is het kant maken, waarin sommigen uitmunten. De winkeliers maken hier eene talrijke klasfe
uit,

uit, die, gelijk in de meeste steden der Volkplantingen, van alles verkoopen; en somtijds een groot fortuin maken. Geneesheeren zijn er niet veel, doch veel Apothekers; eenige zilversmeden, die zeer middelmatig werken, en ook geen best zilver gebruiken; kleeder- en schoenmakers zijn in overvloed; ook schrijnwerkers, die zeer schoon hout bewerken, maar duurder zijn, dan de overige handwerkers. In de voorsteden wonen vele Indiaansche *Creolen*, die aard- en keukenge-reedschap, groote waterkruiken, en andere dingen, nog al met smaak, vervaardigen. De meeste ingezetenen zijn echter landbouwers, hetzij pachters; hetzij kleine boeren, die op geringe stukjes land eene groote menigte varkens en hoenders aankweeken, voor de markt, die dus wel voorzien, en in het seizoen der vruchten ook bezet is met ananassen, druiven, perziken, *goijaven*, bananen, eenige appelen, en verbazend vele kweëen.

Eetbare planten zijn hier overvloedig en in groote verscheidenheid. Eene gewilde bolplant, *cara* genaamd, evenaart de beste aardappelen, en is zelfs nog meeliger; zij groeit tot omtrent vijf duim middellijns, en geeft eene heerlijke spijs, hetzij gekookt

of

of gebraden. Kool, bloemkool, salade, rapen, artichokken en aardappelen zijn ook zeer goed: de laatste echter, hoe voortreffelijk, worden weinig gebruikt, men houdt meer van zoete aardappelen. *Mais* (*Indiaansch* koren) boonen, groene (of dop) erwten, en alle soorten van groenten tieren hier in verbazenden overvloed. Gevogelte is goedkoop: wij kochten er van tegen drie en zes stuivers het stuk: kalkoenen, ganzen en eenden vindt men in overvloed, en redelijk in prijs: de laatste zijn van de *Russische* soort, verbazend groot, zoo dat sommigen van 10 tot 14 pond wegen. Er is hier eene zonderlinge tuk van hanen: zij gelijken naar de gewone *Engelsche*, in gedaante en veeren, doch kraaijen zeer luid, en houden hunnen laatste toon wel een paar minuten lang uit. Wanneer hunne stem goed is, worden zij zeer geacht, en uit geheel *Braziliën* als eene zeldzaamheid ontboden. Het vee is in 't algemeen goed, zoo men in 't oog houdt, dat de woeding zoo geheel verwaarloosd wordt: wanneer de weilanden vol gras staan, wordt het vee tamelijk vet, doch blijft anders mager. Geheele kudden kan men tegen 24 of 30 schellingen

gen (12 tot 16 gulden) het stuk koopen; het rundvleesch kost een of anderhalve stuiver het pond. De looijers hebben eene zonderlinge manier om koe- en kalfshuiden zwart te maken. Wanneer zij die tot dat einde hebben gereed gemaakt, zoeken zij naar een of anderen slijkput op den bodem eener ijzerachtige aardlaag, b. v. eene sloot: met dit slijk bedekken zij die zijde der huid welke gezwart moet worden, en hieraan geven zij de voorkeur boven eene oplossing door vitriool of kopergroen, waarschijnlijk met reden, daar het *sulfaat* van ijzer, door de ontbondene *pyriten* (of zwavelkeijen) gevormd, in dezen staat zachter werkt, dan op de gewone wijze.

De paarden zijn zeer schoon, en over 't algemeen leerzaam; wel afgerigt, dragen zij uitmuntend. De grootte is $12\frac{1}{2}$ tot $14\frac{1}{2}$ *handen* (4 voet 2 duim à 5 voet) en zij verschillen in prijs van 3 tot 12 P. St. Muilezels, gelijk boven is opgemerkt, worden als lastdieren meer geacht. De schapenteelt wordt geheel veronachtzaamd, gelijk men ook zelden of nooit schapenvleesch eet. Er is hier eene zeer schoone en groote tuk van geiten, wier

wier melk doorgaans voor huisfelijk gebruik dient. De honden zijn zeer middelmatig, en van geene bijzondere foort.

In mijne wandelingen rondom de stad, had ik te meermalen gelegenheid, de zonderlinge opeenvolging van *horizontale* lagen optemerkken, waaruit de hoogte, waarop zij gebouwd is, bestaat. Deze liggen in de volgende orde: eerst roode pootaarde van verschillende diepte, met *oxydum ferri* bezwangerde lagen, zand, en eene aangevoerde stof van onderscheidene tinten, als: okerrood, bruin, en donker geel, ook eene menigte ronde keijen, die bewijzen dat zij van eene vrij late vorming is: deze stof verschilt in diepte van drie tot zes, of mischien zeven voet, en het lagere gedeelte is eenparig geel. Hieronder ligt eene bedding van uitstekend schoonen klei van allerlei kleuren, doch meest purper: de witte en gele is de zuiverste, en met dunne zandäderen of lagen gemengd. Hierop volgt eene laag aangespoelde stoffen, met veel ijzerdeelen, rustende op eene half ontbondene zelfstandigheid, naar 't schijnt afkomstig van *graniet*, waarin meer naar evenredigheid *feldspath* dan *quartz* en *mica* ge-

gevonden wordt (*). Het geheel rust op besten graniet. De zijden des bergs zijn steil, en op sommige plaatsen bijna loodrecht (†).

De vruchtbaarheid van den grond van *St. Paul* kan men opmaken uit de menigte voortbrengfelen, waarmede, zoo als ik zeide, de markt voorzien wordt. Omtrent eene Eeuw geleden, was deze streek rijk aan goud; en eerst nadat men hetzelfde door waschen had uitgeput, dacht men aan de schatten, die de landbouw kon aanbieden. Daar dit meer uit noodzakelijkheid dan uit verkiezing geschiedde, waren de volkplanters traag in het opvolgen dier verbeteringen, welke door andere Natiën in deze edele wetenschap gemaakt zijn, en, terwijl zij jammerden over de verdwijning van het kostbaar metaal, beschouwden

(*) Waarschijnlijk ontstaat de kleurende stof uit eene ontbinding der *mica*; ik heb dikwijls een stuk *graniet* gezien, waarvan de oppervlakte in roode klei was opgelost, waarin de *mica*-deeltjes nauwelijks merkbaar waren, terwijl de vaste rots beneden eene vrij groote hoeveelheid van die stof bevatte.

(†) In een gedeelte der stad vindt men eene fraaije soort opgeloste *graniet*, bestaande uit sneeuw witte *feldspath*, *quartz*, en zeer weinig *mica*.

K

den zij hunne nieuwe bezigheid als verachtelijk en vernederend. Inderdaad heeft men door geheel *Brazilië* heen de landlieden altijd verre beneden de mijnwerkers gesteld, en dit vooroordeel zal naar alle waarschijnlijkheid voortduren, tot het land van zijn goud en zijne diamanten is uitgeput, en de inwoners als dan wel genoodzaakt zullen zijn, in den landbouw eene blijvende, onuitputtelijke bron van welvaart te zoeken.

Ik zal trachten, den Lezer een denkbeeld te geven van de landhuishoudkunde, thans in de omstreken van *St. Paul* in zwang. Men heeft elders opgemerkt, dat in dit uitgestrekte Rijk het land, op behoorlijk aanzoek daartoe, in groote perceelen wordt uitgegeven, en wij mogen natuurlijk onderstellen, dat de waarde dier perceelen naar mate van de ligging verschilt. Het is dus de eerste zorg voor een landbouwer, uittezien naar onbezet land, zoo na mogelijk bij eene groote stad; dan moet men denken om goede wegen, en bevaarbare rivieren. Zoodra hij nu eene ligging heeft uitgekozen, gaat hij naar den bevelhebber van het Distrikt, die ambtenaren aanstelt om de gevraagde uitgestrektheid gronds afteperken, doorgaans
eene

eene, of anderhalf uur in 't vierkant, som-
 tijds meer. Als dan koopt de landman zoo
 vele Negerflaven als hij bekomen kan, en
 begint zijnen arbeid met het bouwen van
 woningen voor de zwarten en hem-zelve;
 woningen zeg ik, of veeleer ellendige loof-
 sen, op vier palen steunende, en gemeenlijk
ranchos genoemd. Zijne Negers moeten als
 dan de boomen en het kreupelhout afhakken,
 die op het land groeijen, zoo verre als hij
 denkt, dat men het kan bebouwen. Hierop
 wordt al het gekapte hout in brand gesto-
 ken, zoo als het op den grond ligt. Veel
 van ijne hoop op een' goeden oogst hangt
 van dezen houtbrand af: wordt alles tot as-
 sche verteerd, zoo verwacht hij een goed
 jaar: blijven daarentegen door het vochtige
 weêr de gekapte boomen slechts ten halve
 verbrand, zoo voorspelt hij een' slechten
 oogst. Zoodra de grond vrij is, keeren de
 Negers dien met houweelen om, en zaaijen
maïs, boonen of andere groenten: onder
 dien arbeid hakken zij weg, wat hen be-
 lemmert; maar aan eene eigenlijke bewerking
 van den grond wordt niet gedacht. Na zoo
 veel zaad, als men noodig oordeelt, te heb-
 ben uitgestrooid, wordt een andere grond

voor *cassava* of *maniok* gereed gemaakt, waarvan de wortel algemeen door alle rangen in *Brazilië* gegeten wordt. De grond wordt hiertoe beter bereid, dan tot koren, namelijk in ronde heuveltjes, als molshoopen, omtrent vier voet van elkander, opgehardt; hierin steekt men afzetfels van de takken der plant, omtrent een duim dik, en zes of acht duim lang; deze vatten spoedig wortel, en schieten bladeren, spruiten, en knoppen. Wanneer ook hiervan voor de geheele huishouding genoeg geplant is, maakt de eigenaar (wanneer hij rijk genoeg is) aanstalten tot het telen en bereiden van suiker. Eerst gebruikt hij een' timmerman om hout te hakken, en eene molen met houten rollen te maken, om het suikerriet te verpletteren, door middel van water indien er een stroom bij de hand is; zoo niet, door middel van muilëzels. Terwijl eenige Negeren den timmerman bijstaan, bereiden anderen den grond, gelijk voor den *maniok* (*). Stukken suikerriet, drie of vier knobbels hebbende, en omtrent zes duim lang, van den
 groei-

(*) *Maniok* vereischt een' droogen, heeten, zandigen grond.

groeijenden stam afgesneden, worden genoegzaam waterpas in den grond gelegd, en terdiepte van omtrent vier duim met aarde bedekt. Zij schieten spoedig op, en vertoonen zich in drie maanden reeds als 't ware met vlaggetjes: twaalf of vijftien maanden daarna zijn zij tot affnijden rijp. In zulk een nieuwelings ontgonnen grond is het geene zeldzaamheid, suikerrieten van twaalf voet hoog, en verbazend dik te zien.

Het *Indiaansche* koren en de groenten zijn gemeenlijk in vier maanden of achttien weken rijp. De gewone opbrengst is tweehonderd korrels voor een; wanneer die minder is dan 150, wordt de oogst voor slechte gehouden.

De *maniok* vereischt meestal achttien of twintig maanden om rijp te worden; indien het land goed is, levert hij alsdan van zes tot twaalf pond gewigt van iedere plant op (*).

In-

(*) Deze edele plant heeft slechts weinig toebereiding noodig, om voor brood te kunnen gebruikt worden. Wanneer men haar uit den grond neemt, wordt zij nat geschrapt en gewaschen, en dan geraspt op eene grove ijzeren of koperen rasp: men perst er het sap uit, en plaatst het meel op eene heete oppervlakte, b. v. eene ondiepe koperen pan van vier of vijf

Indigo teelt men hier weinig, en middelmatig. De pompoenen zijn verbazend groot; men zet ze somtijds op tafel, doch geeft ze meest aan de paarden. Meloenen zijn hier niet smakelijk.

In geen vak der Landhuishoûkunde zijn de boeren zoo gebrekkig als in de veeteelt. Men kweekt geen kunstgras, maakt geene omtuining, of legt voeder op tegen de duurte. De koeijen worden nooit geregeld gemolken: en schijnen meer als een lastig, dan als een voordeelig Artikel in de bezittingen gerekend te worden. Gedurig behoeven zij zout, hetwelk men hun eens om de vijftien of twintig dagen in kleine hoeveelheden geeft. Het melkhuis (wanneer men het nog zoo noemen wil) wordt zoo nalatig bestuurd, dat

voet middellijs, of eene van klei, met een frisch vuurtje van onderen; terwijl men het meel dus droogt wordt het tevens gedurig omgeroerd, en wanneer de vochtigheid geheel is uitgewasemd, kan het terstond gebruikt worden. Wanneer men het voor vocht bewaart, kan het lang duren. In de soep wordt het geleichchtig, en is zeer voedzaam; vooral met kaas smaakt het goed. De wilde of basterd-maniok, *Ipa* genoemd, is weinig minder dan goede kastanjes, wanneer zij geroost wordt. De *Pottageezen* gebruiken denzelven gekookt of gebraden.

dat de weinige boter, die men maakt, binnen eenige dagen sterk is, en de kaas deugt niets. In dit gewigtig gedeelte zijn zij dus deerlijk ten achter, ook ziet men zelden eene boerewoning met eenige gemakken daarin. Uit gebrek aan behoorlijke plaatsen voor hunne voortbrengfels moeten zij die in verstrooide hoopen opeenstapelen; en het is niet ongewoon, koffij, katoen, *maïs* en boonen, in den hoek van eene vochtige loots te zien werpen, en eene versche huid daarover heen te spreiden. De helft wordt gedurig door schimmel en bederf verteerd, en het overige zeer bedorven, alléén door traagheid en domme nalatigheid.

De varkens worden met ruwe *maïs* gemest; zoodra zij acht of tien maanden oud zijn, vertéren zij elk acht of tien (*winschester-*) schepels ieder. Wanneer het beest geslacht is, wordt het magere zoo schoon als mogelijk van de zijden gesneden, het vette met een weinig zout ingepekelde, en is in eenige dagen gereed voor de markt. De ribben, de ruggegraad, en de magere gedeelten worden gedroogd om t'huis te gebruiken.

De boerenwoningen zijn ellendige stulpen

van ééne verdieping; de vloer is noch met steenen noch met planken belegd, en de muren en beschotten bestaan uit teenen met modder bestreken, en nooit schoon gemaakt. Om zich maar van de keuken, die toch wel het zindelijkste en best ingerigte gedeelte van het huis moest zijn, eenig denkbeeld te maken, stelle zich de Lezer een morfig vertrek voor, met eene ongelijke vloer van slijk, doorsneden met meren van gestort water, en op meer dan ééne plaats van haarden voorzien, bestaande uit drie ronde steenen voor de aardenpotten, waarin men vleesch kookt: daar de meeste brandstof groen hout is, vervult de rook bijna altijd het vertrek; want bij gebrek van een' schoorsteen moet hij door de deuren en andere openingen een' uitweg zoeken, en laat alles daar binnen zoo zwart als roet. Met leedwezen moet ik zeggen, dat zelfs bij vele voorname lieden de keukens in geenen beteren staat zijn.

Men kan wel denken, dat in zulk een land het meeste genot en genoegen buiten 's huis gesmaakt wordt. De tuinen in en om *St. Paul*, en de nabuurschap zijn met veel smaak aangelegd, velen zelfs met uitnemende bevalligheid. Overal is de jasmijn een lievelings-

lingsboom, en draagt in dit schoone klimaat het gansche jaar door bloemen even als de roos. Anjelieren, passiebloemen, hanenkammen enz. groeijen in menigte; een der hier meest geachte heesters is de *Palma Christi*, of wonderboom, die in het eerste jaar reeds vruchten geeft, en overvloed van olie, welken dus alle huisgezinnen zoo rijkelijk bezitten, dat men geene andere olie gebruikt.

De bijen zijn hier gansch niet ongemeen. Zij worden ligt mak, en zijn, geloof ik, volkomen onschadelijk. Hun honig is aangenaam; het was, vooral 't geen zij uit hunne nêsten in oude boomen vervaardigen, is zeer slecht, doch zou gemakkelijk te zuiveren zijn. In de boschen vindt men eene groote menigte dieren van het geslacht der meerkatten (*), en ook roofdieren, van welken sommigen vrij goed pelswerk hebben;

(*) *Monkeys*. Ik weet wel, dat deze naam thans veel met dien van *ape* in het *Engelsch* verward, en beide voor *aap* gebruikt worden: doch oorspronkelijk waren zij toch wel onderscheiden; de *monkey* zal wel de *meerkat* hebben aangeduid, die volgens BUFFON waarschijnlijk in de nieuwe, gelijk de aap in de oude wereld te huis is. *Ned. Vert.*

ben; onder anderen eene bijzondere soort van den otter (*). Infekten zijn talrijk, maar de *moskieten* niet zoo lastig als in de *Rio de la Plata*.

Het beestje, *niagua* of *jigger* genaamd (†), is zeer lastig: het kruipt onder de nagels der reenen, en somtijds der vingers in, doch kan gemakkelijk verdreven worden, door hetzelfde en den eijerzak met eene naald er uit te halen, en de holte met *gesublimeerde kwik* of *snuif* aan te vullen, zoo men vreest dat er nog iets is achtergebleven. Men zeide mij, dat kruipende gedierten hier zeer talrijk waren, doch ik zag er geene, behalve padden, die des avonds op de paden buiten, en zelfs op de straten binnen de stad rondkruipen. De *Sorokoeko* of *Jararraca* (soorten van slangen) houdt men voor zeer gevaarlijk (§).

De bosschen brengen groot en duurzaam tim-

(*) Waarschijnlijk *de Savicovirus Lutra brasiliensis atricoloris, macula sub gutture flava*, BRISSON. *Jiya van MARCGRAVE*.
Hoogd. Vert.

(†) *Pulex penetrans L.* De *zandvloo* is genoegzaam bekend.
Hoogd. Vert.

(§) Volgens LA CÉPÈDE en BECHSTEIN zou dit eene soort van *Boa constrictor* zijn. Intusschen schijnt hier toch eene andere, eene *vergiftige* soort van slangen of adders verstaan te worden.
Hoogd. Vert.

timmerhout voort. Van hunne boomen (die alle hunne *Indiaansche* namen behouden) geven sommigen zeer goede gom. De *Jaracanda*, in *Engeland* rozenhout genoemd, is hier zeer gemeen (*). Vele hunner heesters dragen schoone bloemen, en verspreiden liefelijke geuren. Onder de tallooze kruipende planten der wouden onderscheiden zich eenigen, als onmisbare tegengiften tegen beten van venijnige dieren; een vooral, de

CO-

(*) *Rozenhout*, *Bois de Rose* ook *Bois de Rhodes*, dus: *Rhodus - hout*, omdat het voorheen van het eiland *Rhodus* kwam; doch thans voornamelijk van de *Antillen*. Het schijnt geen' bekenden kruidkundigen naam te hebben. Dit hout komt van een' schoonen, hoogen, regten en sterken boom met eene graauwachtige schors. ROCHEFORT noemt hem het sieraad der bosschen in dat oord: de bladeren zweemen naar die van den kastanjeboom, en zijn op de eene zijde wolkig. In den regentijd draagt hij een' witten geurigen bloesem in bossen. De vrucht bestaat uit zwarte gladde korrels.

Het hout is ligtbruin, schoon geäderd, en heeft een' uitmuntenden gloed. Het is vooral tot bouwen zeer goed, en de *Indianen* maken groote kano's daaruit. De naam komt van den aangename geur, dien het onder 't schaven verspreidt. Men trekt daaruit door distillëren eene zeer welriekende olie, alsmede eene zwarte met een' onaangename reuk, die tegen huidziekten goed is. Het hout wordt veel bij ons gebruikt voor ingelegd werk. *Hoogd. Vert.*

corazao de Jezu, (hart van JESUS) (*), wordt algemeen geacht.

Aan gene zijde der vlakke, die *St. Paul* bijna omringt, wordt het land heuvel- of liever bergachtig. Zoo ik langer tijd had gehad, zou ik daarvan zekerlijk iets voor eene *geologische* reis door deze streken hebben afgenomen, maar ik werd door dringende redenen naar *Rio de Janeiro* geroepen, en kon dus slechts eenen uitstap van dien aard doen. De Gouverneur verzocht mij namelijk, om de oude goudmijnen van *Jaragua*, de eerste die in *Braziliën* ontdekt zijn, te bezigtigen, als zijnde thans, met een naburig landgoed omtrent 24 mijlen van de stad, zijn eigendom. Wij reisden dus langs een' tamelijken, hier en daar zelfs fraaijen weg, twaalf mijlen verre in eene zuidelijke richting, en staken de Rivier *Tiete* over, die hier veel breeder en dieper is, dan bij *St. Paul*; er is eene uitmuntende tolvrije houten brug over dezelve. Op de oevers van dezen stroom zijn sommige waarlijk benijdenswaardige strecken; schoone nog niet ontgonnen lan-

(*) Haar blad heeft de gedaante van een hart, en wordt dus mischien enkel uit bijgeloof gebruikt. *H. V.*

landen met timmerhout bedekt, en in staat om niet alleen het noodzakelijke, maar ook de gemakken en aangenaamheden des levens honderdvoudig voorttebrengen, zoo men den grond slechts behoorlijk bebouwde. Treurig was het, zulk een land, dat, en om den weligen grond en om het heerlijk klimaat, den naam verdient van een aardsch Paradijs, verwaarloosd en eenzaam te zien, gelijk *Eden* na den val: terwijl deszelfs verdwaasde bezitters, even als het nakroost van *Kaïn*, uit dorst naar rijke metalen, het rijke feest onopgemerkt voorbijgaan, hetwelk de Natuur hier voor hen ten toon spreidt.

Na eenen togt van vier uren kwamen wij aan de oude goudmijnen van *Jaragua*, beroemd wegens de verbazende schatten, die zij vóór omtrent twee Eeuwen bezaten, toen dit distrikt in de havens van *Santos* en *St. Vincent*, waar het goud naar *Europa* werd ingescheept, voor het *Peru* van *Brazilië* doorging. Voor het uiterlijke is het land hobbelig, en zelfs bergachtig. Waar de rots uitsteekt, schijnt hij oorspronkelijk graniet te zijn, tot *gneisf* overhellende, met een gedeelte *hornblende*, en veel *mica*. De grond is rood, en zeer ijzerachtig: op verscheide-

ne

ne plaatsen waarschijnlijk zeer diep. Het goud ligt meest in eene bedding van ronde keisteenen en keigruis, *cascalhao* genoemd, vlak boven de vaste rots. In de valleijen, waar men water vindt, zijn vele holten, tot eene aanmerkelijke uitgebreidheid (sommigen wel 50 of 100 voet wijd, en 18 of 20 diep) door de goudwaschers uitgedolven. Op vele heuvelen, waar water is om te waschen, worden stukjes goud in den grond gevonden, weinig dieper dan de wortelen van het gras.

Zie hier de manier, hoe men deze mijnen, of liever goudwaschingen, bewerkt: — Verbeeld u eene losse als 't ware vergruisde laag van ronde *quartzige* keisteentjes, en aangevoerde stoffen, rustende op de graniet, en met aarde van verschillende dikte bedekt. Waar men water van een genbegzaam hoog vlak afstroomende kan vinden, wordt de grond trapsgewijze in banken nitgehouden, elk 20 of 30 voet lang, twee of drie breed, en een' voet hoog. Nabij den grond wordt eene gracht, twee of drie voet diep, gedolven. Op elke dier trappen of banken staan zes of acht Negers, die, naar mate het water zachtelijk van boven afvloeit, de aarde ge-

Dr. G. C. W. W. W. W. W.

Geudbrayfching to Jaragua by St. Paul.

I. D. 61. 58.

Muse. del. 13. 18.

gedurig met schoppen omroeren, tot dat zij geheel in een' vloeibaren modder veranderd is, en beneden wordt uitgewaschen. De gouddeeltjes zakken dan mede tot in de gracht, waar zij, uit hoofde hunner foortelijke zwaarte, dadelijk naar den grond zinken. Er zijn gedurig werklieden aan de gracht bezig, om de steenen wegteruimen, en de oppervlakte schoon te houden, hetwelk door den waterstroom, die daarin valt, zeer wordt begunstigd. Na vijf dagen waschens wordt de bezinking in de gracht naar eene of andere beek gevoerd, om andermaal gezuiverd te worden. Tot dat einde voorziet men zich van houten bakken in den vorm van trechters, aan den mond omtrent twee voet wijd, en vijf of zes duim diep, *gamellas* genaamd. Ieder werkman, die in het water staat, neemt in zijn' bak vijf of zes pond gewigt van de bezinking op, die doorgaans uit zware stoffen, zoo als *oxydum ferri*, *pyrite*, ijzer-quartz enz. zwart van kleur, bestaat. Zij laten vervolgens eenig water in de bakken, en schudden die zoo handig, dat het kostbare metaal, van de onderste en lichtere zelfstandigheden afgescheiden, zich aan den bodem en de zijden der bakken aanzet, die zij

dan

dan in een grooter vat vol klaar water uitspoelen, het goud daarin latende, en als dan van nieuws beginnen. Het waschen van elken bak neemt van vijf tot acht of negen minuten weg; het goud, daaruit gewonnen, is ongemeen verschillend in hoeveelheid en grootte der deeltjes, waarvan sommigen klein genoeg zijn om boven te zwemmen, terwijl anderen de grootte van erwten hebben, en dikwijls nog veel grooter zijn. Er zijn opzieners over dit werk, 't welk van zeer veel belang is. Wanneer alles is afgeloopen, wordt het goud naar huis gebragt om te droogen, en ten behoorlijken tijde naar zeker landskantoor (*permutation-office*) gebragt, waar het gewogen, en een vijfde voor den Prins-Regent wordt op zijde gelegd. Het overige wordt met *urias mercurii* (zoutzure kwik) gesmolten, in staven gegoten, beproefd, en naar de innerlijke waarde gestempeld, waarvan een getuigfschrift wordt afgegeven; nadat eene kopij van hetzelfde aan de munt is nedergelegd, worden de goudstaven als baargeld in omloop gebragt.

Mijne aandacht bepaalde zich bijzonder tot de verbazende hoopen uitschot van oude waschingen, die hier zeer talrijk waren, en on-

Onderscheidene zelfstandigheden bevatteden, die mij groote hoop gaven om eenige belangrijke en gewigtige monsters van *tourmalinen*, *sopazen*, en andere kristallisatiën te vinden, alsmede eene reeks van rotsen, die tot de aardkunde des lands veel konden bijdragen. Deze hoop sleepte mij zoo verre weg, dat ik mij inderdaad reeds bezitter waande van eenige der schoonste delfstoffen van *Brazilië*. Vroeg op een' morgen dus, eer de zon te heet was om te werken, ging ik uit, verzeld van twee of drie mannen, met ijzeren haken en hamers, die ik tot mijnen dienst had aangenomen. Wij braken eene verbazende menigte *quartz*- en *graniet*-stof op, in verschillende trappen van ontbinding, en sommigen van eenen ijzerachtigen aard; maar na drie geheele dagen deze werkzaamheid te hebben voortgezet, tot dat mijne handen den hamer niet meer konden voeren, moest ik het zoeken als nutteloos opgeven; ik vond geen greintje goud, noch zelfs iets dat naar eene kristallisatie geleek, behalve wat ellendige *quartz*, eenige weinige vier- en achthoekige *pyriten*, en zeer armhartigen bruinsteen (*manganesen*). In 't kort, deze zelfstandigheden waren zoo gewoon en bekend,

L

dat

dat ik in beraad stond, of ik ze mede naar *St. Paul* zou nemen. Deze teleurstelling, bij de eerste goudmijnen die ik immer gezien had, maakte mij niet weinig verdrietig.

In gezelschap met den Gouverneur en zijne Echtgenooten beschouwde ik nu het landgoed; wij wandelden en reden door uitgestrekte plantaadjen, waarvan de voortbrengfelen, even als de manier van bebouwing, met de reeds boven beschrevene overeenkwamen. Ook genoten wij het jagdvermaak: doch de lezer verbeelde zich niet, dat ik hem mijlen verre met een' koppel honden en in een vrolijk gezelschap van jagers te paard het land door zal voeren; de jagd in *Brazilië* verschaft zulk eene uitspanning niet. Hier gaan eenvoudig drie of vier mannen met geweren, en twee of drie honden uit: de manschappen verspreiden zich, en wachten op eene opene plaats; intusschen snuffelen de honden in de plantaadjen en struiken: vinden zij het wild, zoo drijven zij het buiten, en de jagers, die op de loer staan, vellen het met één schot. De herten zijn klein, en hun vleesch wordt niet geacht.

De wilde dieren van dit distrikt zijn voornamelijk apen of meerkatten, luijaards, eene soort

foort van stekelvarkens, en *oposums* of buidelratten. Deze, en andere roofdieren, maken groote verwoestingen onder de hoenderen. Van gevogelte heeft men niet vele foorten; ik schoot onderscheidene watersnippen en fraaije kieuwitten (*) met roode horens aan iedere slagpen, van omtrent eene halve duim lengte. Er zijn hier ook vele papegaaijen en parkieten.

De vledermuis, *vampier* genoemd, zoo dikwerf door de Reizigers beschreven, is een allergevaarlijkste vijand van paarden en muilezels; kan hij des nachts bij dezelve komen, zoo vestigt hij zich in de halsader, boven de schouder, en zuigt die zoo fel uit, dat het dier bijna met bloed bedekt wordt. Het is merkwaardig, dat zij, al den tijd waarin zij het dier vasthoudt, met de wieken klapt, even als wilde zij de pijn, door de beet veroorzaakt, met frische lucht verzachten.

De

(*) In het *Spaansche* grondgebied heeten deze *disperteros* (wekkers) uit hoofde van hun sterk geluid in den nacht. Eene schaar dier vogelen dient in elke plantaadje als eene alarmklok tegen dieven (*).

(*) Misschien eene nieuwe soort van *Tringa* Linn. H. V.

De tuin heeft een bed goede aardappelen, die vóór drie of vier jaren door den Heer QUARTEN, van *Gibraltar*, geplant zijn. Men laat dezelve van het eene jaar tot het andere groeijen en voorttelen, daar er geene opgenomen worden dan wanneer men ze tot voedsel noodig heeft. Kool en andere groenten zijn overvloedig.

Deze landhoeve heeft het voordeel van zeer goed timmerhout in de nabuurschap, en wanneer de verbeteringen, door den Gouverneur begonnen, voltooid zijn, zal dezelve ook zeer wel van water voorzien zijn, van zes mijlen afstands gebragt, in genoegzame hoeveelheid om de heuvelen te besproeijen, en eene fuikermolen aan den gang te houden. Op dit goed waren omtrent vijftig *Negers*, en half zoo vele vrije *Indianen* aan 't werk; de laatsten aten op kosten van hunn meester, en wonnen omtrent zes stuivers daags, maar zij schenen veel minder werkzaam en handig dan de *Negers*. Zij maakten den grond schoon, en leiden wandelingen aan in een bosch, die, eenmaal voltooid zijnde, de plaats tot een zeer aangenaam zomerverblijf zullen maken.

Onder de veelvuldige blijkt van vriendschap,

fchap , waarmede mij de Gouverneur overlaadde, moet ik niet vergeten, dat hij mij herhaalde malen verzekerde, van mij, ingevalle eens oorlogs tusfchen onze beide landen, waarvan men toen fprak, geenszins te zullen in hechtenis nemen. Na hier vijf dagen geweest te zijn, die de echte beleefdheid van mijn' Gastheer zoo aangenaam maakte als mogelijk, keerden wij naar *St. Paul* terug in dezelfde orde, als waarin wij gekomen waren: de Gouverneur en zijne vrouw in een rijtuig door vier muilēzels getrokken; zijn *Aide de Camp* en ik te paard, en zes dragonders voorop, zijnde de wacht die altijd aan een' officier van zijnen rang wordt toegestaan.

St. Paul wordt zelden door vreemdelingen bezocht. De bergpassen, die van de kust daarheen geleiden, zijn zoo zonderling gelegen, dat het bijna onmogelijk is, de dáár geplaatfte wachten te ontgaan, die het oog op alle reizigers en goederen naar de binnenlanden moeten houden. Soldaten van den laagften rang op deze posten hebben een Regt, alle vreemdelingen die zich voordoen te onderzoeken, en met hun eigendom aan te houden, wanneer zij geene paspoorten kun-

nen vertoonen. Ik moest met mijne Vrienden, op onze reis herwaarts, driemaal onzen vrijbrief van den Gouverneur van *Santos* te voorschijn halen; onze verschijning te *St. Paul* verwekte groote nieuwsgierigheid onder allerlei klassen van menschen alhier, die nimmer een' *Engelschman* schenen te hebben gezien. De kinderen zelve toonden hunne verwondering, sommigen door wegtéloopen, anderen door onze vingers te tellen, en uitteroepen: „dat wij er even zoo veel hadden als zij!” Vele goede burgers noodigden ons ten hument, en ontboden hunne Vrienden, om ons ook te komen zien. Daar de woning die wij in hadden, zeer groot was, kwamen er gansche troepen jonge lieden van beide sek-
sen aan de deur, om ons te zien eten en drinken. Het was ons echter aangenaam te bespeuren, dat deze algemeene verwondering in eene meer gezellige stemming overging; overal ontving men ons zeer vriendelijk, en verzocht ons dikwijls ten eten. In de openbare partijen en bals van den Gouverneur vonden wij een gansch ander onthaal, een veel meer beschaafd en wellevend gezelschap, dan in de *Spaansche* volkplantingen.

De kleeding der Dames buiten 's huis, en

VOOR-

vooral in de kerk, bestaat in een zwart zijden kleeid, met een' langen sluier van dezelfde stof, met breede kant gezoomd: in het koudere jaargetij zwart kazimier. Onder dienzelfden sluier verschijnen zij meest altijd op straat, hoewel dezelve ten deele door een' langen rok van grove wol, geboord met fluweel, gouden galonnen, bombazijn of trijp, naar mate van den rang der draagster, vervangen wordt. Dezen rok gebruikt men als eene soort van *négligé* te huis, op de avondwandelingen, en op reis; en wanneer de Dames dien dragen, hebben zij ronde hoesden op. De naam van *Paulista* wordt hier door alle de vrouwen als eené groote eer aangemerkt, want de *Paulistas* (of bewoonsters van de stad *St. Paul*) zijn om hare bekoorlijkheden zoowel, als om haar edel karakter vermaard. Aan tafel zijn zij bij uitstek matig; hare geliefkoosde uitspanning is het dansen, waarin zij veel levendigheid en bevalligheid ten toon spreiden. Op bals en andere openbare feesten verschijnen zij meestal in eene bevallige witte kleeding, met een' overvloed van gouden ketenen om den hals, het haar met smaak opgemaakt en met kammen vastgestoken. Haar altijd bevallige om-

gang schijnt van de muziek een nieuw leven te ontvangen. 'T is echter ook waar, dat hare geheele opvoeding zich tot oppervlakkige talenten bepaalt: zij bemoeijen zich zeer weinig met huisfelijke zaken; en laten alles, wat de bijzonderheden van het huishouden betreft, aan eenen zwarten kok of keukenmeid, of aan bedienden over. Door deze onverschilligheid is haar die orde, netheid, en zindelijkheid, welke in een *Engelsch* huisgezin heerschen, geheel en al vreemd: zij houden zich te huis meestal met naaijen, borduren, en kantmaken bezig. Iets anders, tegen onze denkbeelden van kiescheid strijdende, is, dat zij geene wollennaai-sters of modemaaksters kennen; alle hare klederen worden door mannelijke kleedermakers vervaardigd. Er heerscht onder haar eene bijna algemeene zwakheid, ten deele het gevolg harer verbazende onthouding, ten deele van gebrek van beweging, en de overmaat harer warme baden. Zij houden zich met overdrevene zorg, en mischien ten nadeele harer gezondheid, met alles bezig, wat haar ligchaam teêr kan houden.

De mannen in 't algemeen, vooral die uit de hoogere klasse, officieren en anderen, kleden

den zich prachtig: in gezelschap zijn zij uitnemend beleefd, oplettend, en verpligtend, groote praters en vrolijke gasten. De lagere standen zijn zeer beschaafd, met andere volkplanters vergeleken. Het ware te wenschen, dat in hun stelsel van opvoeding eenige verandering kwam. De kinderen van slaven worden in hunne vroegsten leeftijd met die hunner Meesters opgevoed, zijn derzelver speelkameraden, en dus ontstaat er eene gemeenzaamheid en gelijkheid, die naderhand met geweld moet worden afgeschaft op die jaren, wanneer de een moet gebieden en op zijn gemak leven, de ander werken en gehoorzamen. Men zegt wel, dat deze verkleefdheid van den slaaf aan zijn' meester, in de vroegste jeugd, deszelfs trouwe verzekert: maar deze gewoonte schijnt toch aan vele nadeelen onderhevig, en behoorde ten minste dus gewijzigd te worden, dat zij het juk der slavernij niet nog meer verzwaarde, door de bittere herinnering der vorige vrijheid.

De godsdienstige optogten of *Procesfien* zijn hier zeer statig, grootsch, en kostbaar: ook doen zij eene treffende uitwerking, door den diepen eerbied en geestdrijvenden ijver, welken de menigte daarbij aan den dag legt.

Bij bijzondere gelegenheden van dezen aard zijn alle de bewoners der stad tegenwoordig, en het gedrang wordt vaak door geheele scharen der naburige landlieden, verscheidene uren in 't rond, nog vermeerderd. De bordessen der huizen, die het beste gezigt op de plegigheid hebben, zijn dan geheel vervuld met dames in haar volle staatsgewaad, welke dezen dag als eene soort van feestdag vieren. De avond wordt meestal door thee- of speel- of danspartijen besloten.

Wij vonden er zeer weinig zwaarigheid in, ons aan de algemeene levenswijze te *St. Paul* te gewennen. Het brood is vrij goed, en de boter tamelijk; doch deze wordt weinig gebruikt, dan bij koffij aan 't ontbijt, of thee in den avond. Een meer algemeen ontbijt levert eene zeer smakelijke soort van boonen op, genaamd *feyones*, gekookt of met *maniok* gemengd. Het middagmaal, doorgaans des middags of nog vroeger opgedragen, bestaat meestal uit gekookte groente met een weinig vet zwijnen- of ossenvleesch, eene wortel van de aardappelsoort, en gestoofd gevogelte met overheerlijke salade, waarop eene groote menigte uitstekende ingelegde vruchten en suikergebak volgt.

volgt. Over tafel drinkt men zeer weinig wijn; water is de gewone drank. Bij openbare gelegenheden, of een groot feest, spreidt men zeer veel luister ten toon: dertig of vijftig geregten worden in eens opgedragen, om het herhaalde aanregten te mijden. Alsdan gaat ook frisch de beker rond, en men drinkt gezondheden gedurende den maaltijd, die doorgaans twee of drie uren duurt, en met suikergoed, den roem hunner tafelen, eindigt. Na de koffij brengt het gezelschap den avond met danfen, muziek, of kaatspeelen door.

Ik moet hier opmerken, dat mij noch te *St. Paul*, noch in eenige andere plaats welke ik bezocht, die ligtzinnigheid der *Brazilische* vrouwen is voorgekomen, welke eenige schrijvers als eenen hoofdtrek in haar karakter vermelden. Ik bedoel de gewoonte, welke sommigen aan haar hebben toegekend, om bloemen van de balkons op de voorbijgangers te werpen, of om eene bloem of een' ruiker, als blijk van onderscheiding, aan hare gunstelingen aan te bieden. De omstandigheid, welke tot zulk een ongegrond vermoeden schijnt te hebben oorzaak gegeven, is deze: bloemen worden hier als een onmisbaar gedeel-

deelte van het vrouwelijk kapsel beschouwd; en wanneer een Vreemdeling bij eene Dame wordt ingeleid, is het voor haar niet meer dan burgerlijke beleefdheid, om er eene uit het haar te nemen, en die den Vreemdeling aantebieden. Dit bevallig compliment moet hij staande het bezoek beantwoorden, door ook eene bloem te kiezen uit den rijken overvloed, welke den tuin of het balkon versiert, en die aan de Dame te bieden.

Ééne zeldzame gewoonte kan ik niet voorbij hier aantestippen: die, om kunstig van was gemaakte en met welriekend water gevulde vruchten elkander toerekaatsen, zoo als citroenen en oranjeappelen. Op de twee eerste dagen der vasten, die hier zeer statig gevierd worden, (*) vermaken zich personen van beide kunnen met het toekaatsen van deze ballen. De Dame begint doorgaans het spel; en de Heer beantwoordt het zoo levendig, dat men zelden uitscheidt, vóór dat er eenige dozijnen weggeworpen, en beide partijen zoo dóórnat zijn, als of zij uit het water gehaald waren. Soms laat eene Dame be-

(*) Waarschijnlijk Maandag en Dingsdag vóór de vasten, onze, zoogenoemde vasten - avond. *Ned. Vert.*

behendiglijk zulk eene vrucht in de borst van een' Heer glijden, die zich als dan terstond verschoonen moet, want elk dezer bedriegelijke wasfenpoppen bevat drie of vier oncen koud water. Op deze karnavals-dagen trekken de inwoners in staatse gemaskerd over straat, en jong en oud vermaakt zich dan met het vruchten-kaatsen. Het wordt echter voor onvoegzaam geacht, dat mannen zulks elkander doen. Het vervaardigen van zulk eene vreemde soort van werpschicht of handgranaat verschaft aan zekere klasfen van ingezetenen geen onaanzienlijk bestaan; men heeft mij verzekerd, dat vele honderde menschen in de Hoofdstad van *Brazilië* op dien tijd daarvan leven. Dit kan ik verzekeren, dat deze gewoonte voor vreemdelingen zeer lastig is, en niet zelden twisten verwekt, die ernstig afloopen (*).

Ge-

(*) Het verdient opmerking, dat eene dergelijke gewoonte bij de *Birmans* in het *Indische* Schiereiland aan gene zijde van den *Ganges* plaats heeft. Bij het groote feest van den *gouden tempel* werden de *Engelschen* van het gezantschap naar *Ava* insgelijks op het einde daarvan (in April) met water besproeid; wel is waar slechts met gemeen water. Dáár te lande dient die plegtigheid als een zinnebeeld der

al-

Gedurende ons verblijf alhier verspreidde zich het zeer onaangename gerucht, dat de haven van *Lisbon* tegen de *Engelschen* gesloten was, en de verklaring van den oorlog tusschen de beide Volken dagelijks verwacht werd. Zoo de Gouverneur ons niet vriendelijk had aangeboden, ons vertrek toetestaan, eer hij bevelen ten tegendeele zou ontvangen, hadden wij ons zekerlijk in een' zeer onaangenen toestand bevonden. Maar weldra kwam er tijding, dat Z. K. H. de Prins-Regent van *Portugal* dat land met het geheele Hof verlaten, en zich naar *Brazilië* had ingescheept, onder het geleide van een *Britsch* smaldeel, afgevaardigd door Sir SIDNEY SMITH. Deze tijding werd door de *Braziliërs* met groote vreugde ontvangen; zij beschouwden de bezetting van *Portugal* door de *Franschen* wel als een onheil voor dat land,

algemeene zuivering. De vrouwen, zelfs de Prinsessen niet uitgezonderd, laten zich derhalve water in eigene kruiken aangeven, om de manspersonen te begieten: waarvoor men haar slechts met gelijke munt mag betalen, hoewel deze feestelijkheid met eene algemeene doorwekking voor beide partijen onaangenaam eindigt.

Hoogd. Vert.

land, doch troostten zich met de hoop van een' Vorst, in wiens lof iedere mond uitweidde, voor wien ieder hart klopte, in hun midden te zien. Nu achtte men het *Braziliſche Rijk* gegrondvest te zijn: en de waardige Bifſchop heiligde dit veelbeloovend tijdstip, door het voorschrijven van dagelijſche gebeden in de hoofdkerk, ten einde van de Goddelijke Voorzienigheid de gelukkige overkomst der Koninklijke Familie aftefmeeken. Binnen omtrent tien dagen kwam de tijding hunner aankomst te *Bahia*, (*de todos los Santos*) en werd door alle mogelijke betuigingen der openbare vreugde, door godsdienſtige optogten, door vuurwerken enz. gevierd. Daar men dagelijks hunne aankomst te *Rio de Janeiro* hoopte te vernemen, maakte ik alles tot mijn vertrek gereed, en beſteedde de weinige dagen die mij nog overig waren, aan een' tweeden uitſtap naar de goudmijnen, en eenige afſcheid-bezoeken aan mijne Vrienden in de nabuurfchap van *St. Paul*. De Gouverneur en vele der voornaamſte ingezetenen noodigden ons voor de laaſtemaal ten hunnen huize, en maakten door hunne uitſtekende vriendelijkheid onze laaſte oogen-

oogenblikken in deze plaats tevens aangenaam en treurig. Eenige inwoners verzelden ons twee uren verre, en betuigden bij 't afscheid hunne vurigste wenschen voor ons behoud.

Nimmer breng ik mij de hier genotene blijken van goedheid voor den geest, zonder het warmste gevoel van dankbaarheid, waarin zij best zullen instemmen, die weten wat het is: eene afgelegene stad in een vreemd land te bezoeken, en wel eene stad, waarin, volgens het verhaal van vroegere Reizigers, niets dan barbaarschheid en onherbergzaamheid heerscht, en die dan op het aangenaams met het tegendeel worden verrast. Men kan zich gemakkelijk verbeelden, dat ik het karakter der *Paulisten*, zoo als ik het bij ondervinding leerde kennen, moeilijk zag ooreentebrengen met de vreemde berigten van hunne onwettige afkomst, door hedendaagsche Aardrijkskundigen geboekt, die alleen op het onzekere getuigenis der *Jesuiten* van *Paraguay* afgingen, met de beste *Portugeesche* Geschiedschrijvers verschilden, en onlangs met veel bekwaamheid weêrlegd zijn door een verlicht medelid van de Academie der

der Wetenschappen te *Lisbon* (*). Hij legt de onbestaanbaarheid des verhaals van VAISSETTE en CHARLEVOIX ten allerklaarfte open, wanneer zij den oorsprong van *St. Paul* toeschrijven aan eene bende vlugtelingen, uit *Spanjaarden*, *Portugeezen*, *Mestizen*, *Mulatten*, en anderen, bestaande, die, (dus zegt men) uit onderscheidene streken van *Brazilië* hier naar toe stroomden, en een Gemeenebest van vrijbuiters stichtten; hij bewijst volkomen, dat de eerste inwoners *Indianen* van *Piratininga* en *Jesuiten* waren, en dat de stad, van haren oorsprong af, nimmer een ander oppergezag heeft erkend, dan dat van den Prins-Regent van *Portugal*. De waarheid van zijn bericht blijkt ook uit het doorgaande karakter der *Paulisten*, die, wel verre van den kwaden naam te bezitten, die hun als een kroost van roovers en landloopers ongetwijfeld zou aankleven, voorlang door geheel *Brazilië* beroemd zijn om hunne eerlijkheid, nijverheid, en zachte zeden (†).

(*) Fr. GASPAR DA MADRE DE DEOS.

(†) Ik mag hierbij ook wel den uitmuntenden geest des volks rekenen, dat zich de zaak der onderdrukten, en de beleedigingen aan bijzondere bur-

gers gedaan, algemeen aantrekt. Zie hier een bewijs daarvan, 't welk men mij te meermaal verhaalde. Voor ruim zeventig jaren had een hunner Gouverneurs, een edelman, een' minnehandel met eene koopmans-dochter; de geheele stad trok de partij van het verleide meisje, en *dwong* den Gouverneur, om, zoo hij zijn leven lief had, de verongelijkte te trouwen (*).

(*) Uitmuntend! hier was de *stem des Volks* toch wel de *Summe Gods!* Zulk eene daad verdiende waarlijk in *Europa*, en vooral in onze Hoofdsteden, wel navolging, vooral bij de beklagelijke wetgeving op dat stuk. *Ned. Vers.*

*

ZES-

ZESDE HOOFDSTUK.

Reis langs de kust van Santos naar Zaptiva, en van daar over land naar Rio de Janeiro.

Wij verlieten *St. Paul* des morgens tien uren, en floegen denzelfden weg naar *Santos* in, dien wij gekomen waren, want er is geen ander, geschikt voor reizigers. Den volgenden dag, voor den middag, kwamen wij te *Cuberton*, waar wij tot vier uren in den namiddag door den regen werden opgehouden. Tegen zeven uren waren wij te *Santos*, en daar men ons met een' brief van aanbeveling aan een' Regter, en een' ander aan een' koopman voorzien had, zoo maakten wij staat op eene meer vriendschappelijke verwelkoming dan bij ons eerste bezoek, te meer daar wij van *St. Paul* kwamen. Dan wij werden zeer teleurgesteld. De Regter ontving ons koel, en toen ik hem vroeg waar de man woonde, aan wien onze andere brief gerigt was, scheen hij regt blijde van eene gelegenheid te vinden om ons te kun-

M 2

nen

nen loozen. De koopman was zoo koel als de Schepen, en maakte ons eene zeer blaauwe verontschuldiging. Wij gingen toen naar eenen Apotheker, die ons voorheen eenige beleefdheden betoond, en een' onzer Vrienden had opgepast, welke *St. Paul* in een' slechten staat van gezondheid verlaten, en te *Santos* drie weken lang zijne overtocht naar *Rio de Janeiro* had afgewacht. Toen wij hem onzen toestand gemeld, en aangetoond hadden dat het vochtige weder ons belette, in onze kano te slapen, bood hij ons zeer vriendelijk — de planken vloer van zijn' winkel tot ons nachtverblijf aan, als zijnde de eenige plaats onder dak, die hij misfen kon. Wij verzochten hen, een' of ander' van zijne naburen vier *dollars* (tien Gulden) voor eene slaapplaats aantebidden, maar hij antwoordde dat dit vruchteloos zijn zou, daar het volk van *Santos*, zelfs bij een spreekwoord, wegens gebrek aan gastvrijheid berucht is. De groote zamenloop van vreemdelingen en overloopers van alle Natiën in deze en andere steden der kust heeft de harten des volks tegen alle aanspraken op goedwilligheid volkomen verstaald; de bewoners van het binnenland daarentegen, minder aan bedriegerijen

en

en blootgesteld, zijn altijd gereed tot hulpvaardigheid.

Dus onze hoop verijldeld ziende, besloten wij te *Santos* naar geen schip te wachten, maar de kust langs in eene kano naar *Rio de Janeiro* te varen. Nadat wij er eene gehuurd hadden, gingen wij scheep, roeiden den geheelen nacht in eene straat tusschen het vaste land en het eiland *St. Omar*, 't welk eene der wegen ter zee naar *Santos* uitmaakt, en kwamen met zonnenopgang te *Bertioga* aan het noordeinde van dat eiland. Het is een dorp, waar eenige tamelijke huizen voor den Kapitein-*Mor* en deszelfs manschappen staan, die hier het opzigt voeren over eene vischerij, in den smaak van die bij *St. Catharina*, en behoorende aan dezelfde Maatschappij, maar veel kleiner. In beide plaatsen worden de bekwaamste Negers aan het maken van baleinen gezet, die een' gewigtigen handeltak uitmaken, doch kleiner en van mindere waarde zijn dan de *Groenlandsche*. Langs de kust die wij voorbijvoeren, zijn eenige schoone baaien, waar men, tijdens den bloei der vischerij, jaarlijks vele walvischen ving. De traankokerijen en traanpakhuizen waren wel gelegen.

De fraaije haven van *Bertioga* is welbeschut voor alle winden, en de stad zelve, aan den voet van een' heuvel gelegen, heeft van geene koude iets te vreezen, en is dus bij tijden ontzettend heet. De *basis* van den heuvel is oorspronkelijke graniet, zamengesteld uit *hornbende*, *feldspath*, *quartz* en *mica*. Fraaije waterbronnen, van verscheidene kanten opborrelende, verlevendigen het landschap, en verfrischen de lucht. Schoon de plaats het voorkomen droeg van armoede, zagen wij er toch geene teekenen van eigenlijke behoefte: de zee levert veel eetbare visch van alle soorten op; de grond brengt allerlei peulvruchten en rijst voort, waarvan wij eene groote menigte schuiten naar *Santos* zagen laden. De menschen behandelden ons met beleefdheid, en schenen onze verzoeken op alle wijze niet alleen te willen vervullen, maar zelfs te voorkomen. Daar de Kapitein-*Mor* niet wel was, kon hij ons geene hulp betoonen in het bezorgen van eenen overtocht naar *St. Sebastiaan*; wij moesten dus de kano nog verder huren.

Een sterke stroom, die ons naar de kust dreef, hield ons tot middernacht op; wij maakten toen gebruik van eene invallende kalm-

kalmte, om naar een voorland, oostwaarts van ons, opteroeijen, en kwamen er met groote moeite tegen zonnenopgang aan. Het land was geheel eenzaam, uitgezonderd twee elendige hutten, waar wij geen beter ontbijt konden bekomen dan mosfelen. Het land is laag en zandig, bedekt met kreupelhout en boomgroepen, en besproeid met beekjes van eenen bergrug, waarschijnlijk twee uren landwaarts in gelegen.

Daar tegen den middag weder een koeltje opstak, gingen wij andermaal scheep; maar na vier uren lang met beide hoofdstoffen geworsteld te hebben, moesten wij weder de roevlugt tot onze riemen nemen, ten einde vóór zonnenondergang *Porto Unya* te bereiken, hetwelk ons door sterke pogingen gelukte. Op deze plaats bespeurden wij eene groote beplanting, het eigendom eener Godsdienstige Broederschap te *Santos*, welke daarvan grootendeels bestaat. Tot twee uren in den morgen wachtten wij vergeefs naar verandering van wind of stroom, en verlieten dus de haven, om verder naar *Rio de Janeiro* optevaren. Wij roeiden tot den dag tegen den wind op, en vonden ons toen bij eene hooge kaap met steile rotfen omgeven,

zijnde eene goede haven voor kleine vaartuigen, met name *Toque Toque*, waar wij omstreeks negen uren aankwamen, na verscheidene kegelvormige eilanden, die men op geene door mij nog geziene kaart aantreft, te zijn voorbijgevaren. Op de hoogte van *Toque Toque* tegen over de kaap ligt het schoone eiland *St. Sebastiaan*; de zeeëngte tusschen beide levert een' uitstekend goeden doortogt en eene welgelegene haven voor Oorlogschepen op.

Daar de wind ons nog steeds te gemoet waaide, bleven wij een' tijd lang stil liggen, en vermaakten ons met eenige vischERS hunne netten op te zien halen, vol groote vischen, elk van 15 tot 20 pond, *Cavelhos* genoemd, die langs deze kust zeer talrijk gevangen worden (*).

Des namiddags de punt van *Toque Toque* omzeilende, kwamen wij in de straat van *St. Sebastiaan*, die omtrent drie uren breed is, aan weërszijden hoog en steil land heeft, en door goeden aanbouw eene zeer grootsche en rij-

(*) Ook aan de kust van *Peru* vindt men den visch, *Cavelho* of *Cavelly* genoemd; doch aldaar gelijken zij naar makrelen, en zijn lang en smal; dus merkellĳk kleiner dan hier, *Hoogd. Vera.*

rijke vertooning maakt. Het groen van verschillende tinten, zoowel der boomen als velden, de romaneske ligging der tuschen dezelve verspreide huizen, leverde een gezigt op, het bekwaamste penseel niet onwaardig. Wij hadden volkomen tijd, om hetzelfde op ons gemak te beschouwen: want daar de wind nog steeds tegen bleef, hing onze voortgang af van den arbeid onzer afgematte roeijers. Verscheidene schepen, die ons met volle zeilen tegenkwamen, vermeerderden onze spijt, door ons al lagchend „goede reis” toeteroepen. Eindelijk kwamen wij des namiddags ten vier uren aan de stad *St. Sebastiaan*, op eene lage streek gronds, omtrent 300 roeden van het strand gelegen. De inwoners, 2 of 3000 in getal, zijn een arm en niet zeer nijver volk: zij leven voornamelijk van visch, het eenige voedsel, dat wij in de drie dagen van ons verblijf in hun midden konden bekomen. Er zijn hieromtrent eenige onbeduidende plantaadjes van een weinig indigo en middelmatige tabak. Deze stad is bekend (en was het voorheen nog veel meer) wegens de zeer groote kano's, uit eenen harden boom uitgehold: ik heb daarvan sommigen gezien, wier grootte bijna ongeloo-

felijk is (*). De burgerlijke Regéring staat onder eenen Kapitein - *Mor*, wiens gezag door eene bezetting van 10 of 15 soldaten, met eenen vaandrig aan het hoofd, ondersteund wordt. Bij dezen vaandrig kozen wij ons verblijf, tot wij gelegenheid zouden vinden eene groote kano te huren, die ons naar *Zapitiva*, bij *Rio de Janeiro*, kon brengen. Het volk, waarmede wij te handelen hadden, bezigde allerlei kleine middelen om ons te dwarsdrijven en te bedriegen, en onze gastheer stelde in 't geheel zijn gezag niet te werk om zulks te beletten, zoo dat wij ons voornemen niet, dan onder veel kwelling en vertraging, konden volvoeren.

Deze plaats is geenzins een wenschelijk, zelfs geen dragelijk verblijf voor een' vreemdeling: zij is aan alle de ongemakken van lage en zandige oorden blootgesteld; het heete, ongezonde weêr, zelden door een koeltje verfrist, broeit ontelbare zwermen moskietten

(*) De waardige. Bischof van *Phernambuco*, *ACERDO CORINHO*, verzekert, dat aldaar boomen van zulk eene grootte zijn, dat men uit eenen derzelven eene boot voor 40 roeijers kan maken. *Z. über Brasiliens und Portugals Handel, übers. von K. MURHARD. Hamburg 1809. Haag. Vers.*

ten uit, die bekende landplaag van den heeten Aardgordel. Het naburige eiland daarentegen, 't welk hooger ligt, geniet eene vrijere lucht, en wordt dus minder door deze lastige infekten bezocht. Het heeft den naam van de beste suiker, rum en peulvruchten, en tevens het schoonste vee van *Brazilië* voorttebrengen, en deze voordeelen, bij deszelfs gunstige ligging gevoegd, moeten eener plantaadje op hetzelfde eene hooge waarde bijzetten. Het schijnt, even als de tegenoverliggende kust, en de rotsen die men in verschillende plaatsen der zeeëngte bespeurt, uit de bovengemelde oorspronkelijke graniet te bestaan. Nabij de stad *St. Sebastiaan* vond ik eenige groote stukken *basalt*, die, aangeslagen zijnde, een zeer helder geluid gaven, ook eenige stukken kalksteen, maar deze kwamen waarschijnlijk als ballast uit een schip, en waren in de baai overboord geworpen en aan strand gespoeld.

Eindelijk eene kano gehuurd hebbende, zetteden wij den koers naar een eiland omtrent vijf mijlen van daar, genaamd *Bayro*, waar wij des nachts in het huis van een' visfcher doorbragten, die aannam, ons te *Zapitiya* te brengen. *Bayro* is een fraai, maar arm dorp nabij

bij de kust, en voornamelijk bekend, omdat het meeste aardewerk, 't welk men te *Rio-de-Janeiro* gebruikt, aldaar vervaardigd wordt. De klei, daartoe gebruikt, schijnt eene ontbinding van *feldspath* te zijn. Hier is een groot, welgebouwd en schoon gelegen klooster.

Tegen negen uren in den morgen gingen wij scheep in onze kano, die 40 voet lang was, bedekt met eene tent, en geroeid werd door zes man. Des namiddags kwamen wij te *Porcos*, een hoog en kegelvormig eiland, met een' goeden ankergrond, doch geene haven. Op de kusten is zeer veel uitstekende visch. Hier lag eene wacht om op den sluikhandel te passen; de Officier, een vaandrig, verwelkomde ons met alles, wat hij had, en behandelde ons gedurende ons korte verblijf met uitstekende vriendelijkheid. Des morgens te twee ure verlieten wij deze plaats, en begaven ons, door eenen *Archipel* van kleine eilanden, naar *Porto Negro*, vier uren van *Isle Grande*, in welk eiland wij den volgenden morgen eene baai aandeden. Het land is over 't algemeen zeer hoog en onregelmatig; in de binnenlanden is veel houtgewas, en eenig uitstekend ijzererts, 't welk echter weinig bekend is. De kusten zijn slechts gedeeltelijk be-

bewoond. De straat tusſchen hetzelve en het vaste land is in hare geheele lengte eene voortreffelijke haven, en was de ſchuilplaats van eenige *Engelſche* kapers, in onzen vorigen Oorlog met *Spanje*. Het naburige land is wel bezet met timmerhout, en ſchijnt zeer vruchtbaar, doch wordt door eenige weinige lieden bewoond, wier zeden en levenswijzen als een uitſhot der Maatſchappij kenſchetſen. Des avonds voeren wij eene fraaije bogt in, en voorzagen ons van eenige ververſchingen in een huis op den oever, waar wij den nacht meenden doortebrengen, doch er was een ontwerp gemaakt om ons te berooven, en wij moesten, terſtond na de ontdekking van hetzelve, vóór dag en dauw vertrekken, vol vreugde over ons geluk, dat wij dus aan het dreigendſte gevaar voor ons leven en onze goederen ontsnapt waren.

Terwijl wij onze reis voortzetterden te midden der talrijke eilanden, met welke dit gedeelte der kust als bezaaid is, voeren wij het ſchoone en vruchtbare eiland *Madera* voorbij, en op den middag twee ruime baaijen over. Nu ſtak voor het eerst een gunſtig koeltje op, en bragt ons naar *Zapitiya*, waar onze *romaneſke* kano-reis eindigde.

Ik

Ik durf ten sterkste aan elken reiziger, die een' dergelijken togt onderneemt, aanraden, zich te voorzien van een' soldaat, die hem overal verzelt, en zijn leven en bezittingen beschermt tegen kwalijkgezinde personen, die om buit de kust rondzwerven, en gretig elke gelegenheid gebruiken, om zich door list of geweld van het eigendom der weerlooze reizigers meester te maken. Wij hadden meer dan eenmaal voor het verwaarloozen dier voorzorg te boeten.

Te *Zapitiva* vonden wij uitstekende gemakken. De eigenaar van het huis, 't welk wij betrokken, voorzag ons met een rijkelijk maal van visch, gevogelte, koffij, en smakelijk suikergebak, alles des te aangenamer voor ons, daar wij acht dagen lang alleen van visch geleeft hadden. Onze woning was vrij wel ingerigt, te meer, daar elk in huis wedijverde, om ons genoegen te doen. Den volgenden morgen met zonnenopgang vermaakte ik mij eerst een weinig met het schieten van eenige gehorende plevieren, op strand, en daarna met eene bezigtiging van de *romaneske* landstreek, rondom mij. Hier zijn eenige weinige armoedige huizen, en eenige plantaadjen van indigo, suiker, en peulvruchten.

BINNENDEELEN VAN BRAZILIE. 191

ten. De kust wordt gezoomd met fraaije *aloë's*, en vertoont het belangrijke schouwspel van verscheidene eilandjes tegen over de baai, waarvan het bovengenoemde *Madera* wel het voornaamste is. *Isle Grande* ligt een' anderen koers uit. Vier uren van *Zapitiva* ligt *Santa-Cruz*, voorheen het eigendom der *Jesuiten*, thans de koninklijke landhoeve van den Prins-Regent van *Portugal*, waarvan ik in 't vervolg nader zal spreken. Nu huurden wij muildieren, om ons naar *Rio de Janeiro*, veertig mijlen verre, te brengen. Door de zwaarte onzer bagaadje konden wij slechts langzaam reizen; dit was ons echter niet onangenaam, maar verkwikte ons na de moeilijkheden der kustvaart. Door een laag, zandig gewest met hout begroeid, kwamen wij aan de grenzen van 's Prinses landhoeve, die wij voorbijtrokken. Deze hoeve levert eene der schoonste en vruchtbaarste vlakten in geheel *Zuidamerica*, en geeft arbeid aan meer dan 1500 Negers. Kort daarna bereikten wij den grooten weg, die over 't geheel zeer goed is, maar de landen aan weërszijden zijn nog digt met boschen begroeid, en schijnen gebrek aan landbouwers te hebben. In *twintig* mijlen
za-

zagen wij slechts één huis, dat den naam van plantaadje mogt voeren; de eenige woningen langs den grooten weg waren ellendige hutten en kroegen, vol treurige sporen van luiheid en armoede. Vóór zonnenondergang bevonden wij ons aan eene foort van herberg, waar onze muilëzels het gras opzochten, en wij voor ons eenen avondmaaltijd van gevogelte, melk en koffij bestelden. Het huis, hoe aangenaam ook op eene hoogte tusschen oranje- en koffijboomen gelegen, was toch verbazend slecht van alles voorzien, 't geen het uitwendig voorkomen scheen te belooven. Onze eekamer werd door een armzalig lampje verlicht (kaarsen zijn hier niet) en de vloer was zoo ongelijk, dat onze tafel slechts op twee van de vier pooten rustte. Daar deze treurige duisternis ons verveelde, lieten wij onze bedden ontpakken, en gingen ter ruste. — Het gebrek aan kaarslicht is een groot ongemak voor reizigers in geheel *Brazilië*; niemand behoort eenen togt te ondernemen, zonder een' ruimen voorraad van kaarsen, en wat daartoe behoort, medetenemen; snuiters zijn hier artikelen van weelde, die men zeer zeldzaam vindt, dan als merkwaardigheden. Ik be-

behoef niet te melden, dat bedden den Reiziger even onmisbaar zijn.

Wij hervatteden den volgenden dag vroeg onze reis, langs een' uitmuntenden weg in het midden van een dal, door hooge bergen ingesloten. Na drie mijlen kwamen wij aan een huis, *Panadera* (bakhuis) genoemd, naar men rekent ten halven wege tusschen *Zapitiva* en de hoofdstad. Van hier wordt de weg allengs meer levendig door plantaadjen en woningen; (dezen nogtans zijn grootendeels armoedige hutten, waarin men spek, koren, sterken drank enz. verkoopt) en door landlieden, die uit alle streken van het zuidwesten, ja uit de afgelegene distrikten van *Goyaze*, *Coritiva*, *Cuyaba*, *St. Paul*, en *Mato Grosso* hunne levensmiddelen ter markt brengen. Het is niet ongewoon, 800 of 1000 beladene muilezels op éénen dag te zien voorbij trekken, behalve nog talrijke troepen schoon vee voor het gebruik der stad. Onze zwaarbeladene, en vermoeide dieren gingen zoo langzaam, dat wij eerst ten drie uren na den middag *Rio de Janeiro* in het gezigt kregen. Doch toen wij de hoogte bereikten, van waar deze schoone stad het eerst in het oog valt, verdreef onze

N

vreug-

vreugde alle gevoel van vermoeidheid. Een der onzen, die eenige schreden vooruit was, rende, zoo snel als zijn muilēzel loopen kon, terug, en riep ons toe: „de *Engelsche* vlag!” Wij schoten toe, en zagen een der aange-naamste vertooningen, die immer het oog van een’ reiziger door herinneringen aan zijn vaderland kunnen streelen, — een smaldeel onzer oorlogschepen voor anker in de baai, welke onlangs het hof van *Portugal* herwaarts verzeld hadden, om er, buiten bereik zijner vijanden, eene schuilplaats in zijne eigene staten te vinden. Nu lag ons het denkbeeld niet meer zwaar op het hart, dat wij eene groote stad, door vreemdelingen bewoond, zouden binnentreden: de naam van *Engelschman*, dit wisten wij, zou thans een veiligheidsbrief onder hen zijn, en wij genoten reeds een voorgevoel der blijde terugkomst in ’t vaderland. Ik, die 18 maanden lang in ballingschap had verkwijnd, en met elke ondergaande zon éenen nieuwen dag van schier hopelooze gevangenschap zag in de kimmen dalen, ik werd door dit avondgezicht onbeschrijfelijk getroffen. Hier had ik, voor het eerst sedert mijne landing in *Zuidamerica*, de gegronde hoop om mij eene nachtrust in

in vrijheid, veiligheid, en vrede te belooven.

Weldra bereikten wij de voorsteden, die zeer groot en aangenaam zijn, afgebroken door tuinen en buitenplaatsen. Tegen vijf uren hielden wij stil in de nabijheid van *Campo St. Anna*, eene zeer gemeene herberg, meest voor het vee; wij lieten hier onze bagaadje in den stal, dien men ons aanwees, en spoedden ons voort om de vrienden, die ons te *St. Catharina* verlaten hadden, weder op te zoeken. Sedert lang aan ruwe en eenzame tooneelen gewoon, trof ons de rijkdom dezer stad, die zich in hare prachtige gebouwen en regelmatige straten ten toon spreidt, niet weinig. Terwijl wij met bekommering onze Vrienden opzochten, ontmoetten wij er een', die ons met onuitsprekelijke vreugde naar de overigen verzelde. De avond vloog alleraangenaamst met het verhaal onzer wederzijdsche ontmoetingen, en onder het doen en beantwoorden van duizende vragen voorbij. Te middernacht keerden wij naar onze herberg terug, en bragten 's anderen daags onze bagaadje naar het huis onzer Vrienden, in de straat *Piscadore*s over.

Op onze reis van *Zapitiva* naar *Rio de*

N 2

Ja-

Janeiro, hadden wij weinig tijd tot aardkundige opmerkingen. De bedding op dezen weg is, even als de voorheen beschrevene, oorspronkelijke *graniet*. Hier en daar bespeurden wij groote steenen, die naar *basalt* zweemden, en elders fraaijen klei. Nader bij de hoofdstad, en vooral omstreeks *St. Cristoval*, het landhuis van den Prins, heeft de aardlaag het voorkomen van *gneisf*, en brengt eenige fraaije stukken *feldspath* voort. In het Regtsgebied der stad is eene groote vlakke en lage streek, met *mango*-boomen bedekt, en die bij den vloed onderloopt. Aan den voet der bergen, welke deze laagte omgeven, zijn graniet-groeven, waaruit men groote blokken haalt, zoo wel tot bouwen, als tot bestrating der stad.

ZE

ZEVENDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van Rio de Janeiro. Handel. Staat der Maatschappij. Bezoek op de landhoeve van den Prins Regent te Santa Cruz.

Rio de Janeiro is door vroegere Reizigers zoo dikwerf beschreven, dat, wanneer ik mij slechts tot de aanvulling van het gene zij over 't hoofd gezien hebben, of tot verbetering hunner mislagen wilde bepalen, mijne taak spoedig zou afgedaan wezen: maar ik heb eens vooral besloten, volgens mijne eigene opmerkingen te schrijven, en niet het spoor van anderen te drukken; en dus zal ik den Lezer een omstandiger verslag geven dan hij misschien verlangt. Doch men herinnere zich dat het tijdstip, waarop ik deze hoofdstad bezocht, een staatkundig tijdperk voor de Geschiedenis van *Braziliën* opent, en dit zal genoeg zijn om mij, zoo al niet te regtvaardigen, dan toch te verontschuldigen, zoo ik soms in de herhaling van vroegere beschrijvingen mogt vallen.

Het schoonste gezicht op de stad is van de

haven, van waar hare hoogten, met klooters bezet, en hare omringende heuvelen met ruinen en buitenplaatsen bezaaid, eene rijke en prachtige vertooning maken. 's Konings paleis staat vlak aan het strand, en vertoont zich zeer voordeelig van de voornaamste landingsplaats, die ruim 200 voet van daar is. Dit paleis, hoezeer ook klein, is thans de woonplaats van den Prins Regent (*) en het koninklijke geslacht; de munt en de hofkapel zijn daarin begrepen. Gelijk met het strand loopt de hoofdstraat, bestaande uit schoone gebouwen, *Rua de Dereito* genaamd, op welke de kleinere straten in rechte hoeken uitloopen, en door anderen op ge-regelde afstanden doorsneden worden.

Men kan zich eenig denkbeeld van de uitgebreidheid der stad maken uit de bevolking, die (met insluiting der talrijkste menschen-klasse, de *Negers*) op 100,000 inwoners begroot wordt: de huizen zijn meest alle slechts van ééne verdieping.

De talrijke Kloosters en Kerken zijn welgebouwd, en zelfs fraai; de Domkerk, thans vol-

(*) Thans, sedert den dood zijner Moeder, Koning van *Portugal*. VERT,

voltooid, is in een' verhevenen smaak gebouwd. De straten werden voorheen door getraliede bordessen belemmerd, die er zeer doodsch uitzagen, en de vrije lucht hinderden; thans zijn die echter op last der Regéring weggeruimd. De grootste zwarigheid bestaat thans in de gewoonten, dat lieden van allen rang en jaren te paard op het voetpad rijden, en dat de deuren der winkels en huizen, tot groot ongemak der voetgangers, naar buiten opengaan; nog mag ik er de vele poelen stilstaand water wel bij rekenen, die uit hoofde der lage ligging slechts met veel moeite kunnen worden weggespoeld, en dus door het warme weêr de vergiftigste uitwasemingen verspreiden. Water ten behoeve der stad vloeit door waterleidingen van de heuvelen, en wordt door een aantal fonteynen in onderscheidene pleinen verdeeld. Het is jammer, dat er niet meer zijn ten behoeve der inwoners; immers velen wonen er wel eene *Engelsche* mijl van daan, en moeten gedurig lieden bezigen om water te halen; waarvan dus velen uit de behoeftege klasse leven. — De fonteynen worden bij droog weêr somtijds zoo druk bezocht, dat men uren moet wachten eer men eene beurt kan be-

komen. Het water is goed, en, in grooten kruiken geschept, koel en aangenaam. De herbergen en logementen hebben genoegzaam geene gemakken, en zijn zoo slecht, dat een reiziger daarin zekerlijk niet vertoeven zal, zoo hij bij een' Vriend huisvesting kan bekomen. De huishuur is zoo hoog als te *Londen*, mischien om de duurte der bouwstoffen, en den hoogen prijs van het metselwerk. Immers het timmerhout is onbegrijpelijk schaars, en zulks bij de menigte die schier overal in *Brazilië* groeit; zelfs brandhout is duur. Levensmiddelen zijn er in overvloed, doch niet te best van hoedanigheid; het rundvleesch is minder dan middelmatig, ja slecht: varkensvleesch is iets beter, en zou, wanneer men beter op de mesting lette, inderdaad goed zijn: schapenvleesch is bijna onbekend, de inboorlingen willen het niet gebruiken: (*) gevogelte van allerlei aard is uitstekend, doch zeer duur. Peulvruchten en groenten van alle soorten zijn overvloedig, en

(*) Ik nam eens de proef, eenige hamels te slachten; alle die er van proefden vonden het vleesch uitmuntend, doch een of ander vreemd vooroordeel weert het van de tafels der ingezetenen.

en de vischmarkt is niet flecht voorzien. Men vangt ook vele schildpadden, en zeer schoone groote zeekeefsten. Oesters en mosfelen zijn redelijk, schoon minder dan de onze.

Wij hebben reeds aangemerkt, dat *Rio de Janeiro* uit hoofde der lagere ligging, en morsigheid der straten, niet gezond kan genoemd worden. Men maakt thans verbeteringen, welke die gebreken ten deele zullen wegnemen: maar door andere oorzaken wordt de ongezondheid der lucht ook weder vermeerderd, en besmettelijke ziekten verspreid; vooral door den grooten invoer van Negers uit *Africa*, die gewoonlijk in een' ziekelijken staat aankomen, ten gevolge der opëenpakking en opsluiting gedurende zulk een' overtocht in het heetste des heeten Aardgordels. Het is zeer jammer, dat *Rio de Janeiro* niet in den beginne volgens het Plan der *Nederlandsche* steden is aangelegd, met grachten voor brikken en kleinere schepen, die dan aan de deuren der pakhuizen zouden kunnen losfen; iets, 't welk ook ongemeen tot de zindelijkheid en gezondheid der stad zou hebben bijgedragen.

De politie is geenszins flecht geregeld; en volgens de oplettendheid, die daaraan se-

N 5

dert

dert de komst van het Hof is toegewijd, is er alle hoop, dat deze stad weldra op een' gelijken voet zal staan met andere *Europische* hoofdsteden. De gevangenissen zijn walgelijk, en roepen luid om den weldadigen geest van een' HOWARD ter grondige hervorming. Één groote stap ten behoeve der menschelijkheid is intusschen gedaan! *de Inquisitie is afgeschaft*, en daarmede de geest van vervolging, zoo dat nu niemand meer om zijn geloof gemoeid wordt, ten zij hij den vastgestelden Godsdienst openlijk beledigt.

Deze stad is de groote markt van *Braziliën*, en vooral van de Provinciën *Minas Geraes*, *St. Paul*, *Goyazes*, *Cuyaba* en *Corritiva*. De mijndistrikten, als de volkrijkste zijnde, vereischen ook den meesten voorraad van eetbare waren, en zenden daartegen de kostbaarste goederen; van dáár de ontelbare troepen van muildieren, die tusschen de hoofdstad en deze Provinciën altijd heen- en weder reizen; hunne gewone lading is 300 pond, die zij tot den bijna ongeloofelijken afstand van 1500 of 2000 mijlen vervoeren. Hunne wedervracht naar huis bestaat voornamelijk in zout voor het vee, en ijzer voor het bewerken der mijnen.

Gee-

Geene haven in eenige volkplanting ter wereld is zoo wel geschikt voor den algemeenen wereldhandel, als *Rio de Janeiro*. Het is boven anderen even goed gelegen tot de gemeenschap met *Europa*, *America*, *Africa*, *Oostindiën* en de Zuidzeeëilanden, en schijnt door de natuur als ter aaneenschakeling van deze groote werelddeelen gevormd. Nog meer: daar het, als hoofdstad van een uitgebreid en schattrijk grondgebied over onmetelijke hulpbronnen gebiedt, schein het slechts de tegenwoordigheid eener werkzame Regèring te vereischen, om daaraan staatkundig gewigt bij te zetten, en dit voordeel heeft het thans, door de keuze van het Hof van *Portugal*, om aldaar zijnen troon opterigten, gewonnen. De voordeelen dezer groote gebeurtenis waren pas begonnen zich te ontwikkelen op het tijdstip, waarvan wij thans spreken, en nog waren de handelsbetrekkingen van *Rio de Janeiro*, hoezeer aanzienlijk vermeerderd, slechts in de kiem. Ik zal dezelve nu trachten te schetsen, volgens de beste berigten die ik heb kunnen bekomen.

De invoer herwaarts, uit de *Plata-Rivier* en van *Rio Grande de San Pedro*, bestaat in een' onmetelijken voorraad gerookt rundvleesch,

vleesch, talk, huiden en granen. Uit de Vereenigde Staten voert men vooral pekelyleesch, bloemmeel, huisraad, pik en teer aan, welke de *Noordamericanen* meestal slechts op *speculatie* zenden, en daar de markt zeer onzeker is, dikwijls weder medenemen naar andere havens: b. v. de levensmiddelen naar de *Kaap de Goede Hoop*. Ook brengen zij *Europische* goederen aan, en bekomen daarvoor baar geld, waarmede zij op *China* handelen, of ook benoodigdheden voor hunne reis naar de Zuidzee.

Van de westkust van *Africa* voert *Rio de Janeiro* was, olij, zwavel en eenig hout in. De Negerhandel is door den Prins Regent bepaald tot het Koningrijk *Angola*. Z. K. H. heeft zijn voornemen te kennen gegeven, om dien zoo spoedig mogelijk geheel afte schaffen.

De handel op *Mozambique* is van weinig belang; maar sedert de bezitneming van *Iste de France (Mauritius)*, door de *Engelschen*, die kust van *Fransche* kapers heeft schoon-geveegd, is er kans tot herleving. Dezelve levert verscheidene kostbare goederen op, zoo als goudstof uit de binnenlanden van *Africa*, ivoor, van 't welk de Vorst den alleenhandel in de grootste soort bezit, ebberhout

hout en andere fraaije houtsoorten, droog-
rijen, olien, uitstekende *colombo*-wortels, en
overvloed aan allerlei gommen, vooral gom
meni. De walvischvangst op de kust heeft
menigen ondernemer eene goudmijn geopend.

De handel naar *Indië* heeft, even als die
naar *Mozambique*, zeer veel door de kapers
van *Isle de France* geleden, en zal dus waar-
schijnlijk even zeer weder aanwakkeren, na-
dat die vrijbuiters geweerd zijn. Eene reis
over en weder geschiedt met grooten spoed;
een groot schip van 800 tonnen deed dezel-
ve, het losen te *Surate* medegerekend, in
zeven maanden. Zelden duurt eene reis naar
China langer. Ook daarheen zal de handel
ongetwijfeld een nieuw leven ontvangen, en
het is niet onwaarschijnlijk, dat deze haven
binnen korten tijd de groote stapelplaats van
Oostindische goederen voor *Europa* wordt.

Rio de Janeiro ligt voordeelig ter leve-
ring van eene groote menigte levensbehoef-
ten naar de *Kaap de Goede Hoop* en *Nieuw-
Zuid-Wales*: in der daad zijn *Engelsche* Ma-
nufactuurgoederen hier in de laatste jaren zoo
goedkoop verkocht, dat men voordeeliger ge-
vonden heeft, dezelve van hier, dan van huis,
naar die Volkplantingen intescheppen. Hier
leg-

leggen ook schepen aan, die ter walvischvangst naar de Zuidzee varen, en doen een grooten voorraad wijn, sterken drank, suiker, koffij, zeep en levend vee op.

De invoer uit het Moederland bestaat vooral in wijn en olij: uit *Zweden* brengt men nu en dan eenig ijzer, aan hetwelk men, wegens de meerdere smijdigheid, voor muilezels- en hoefijzers boven het *Engelsche* ijzer den voorrang geeft.

De uitvoer bestaat voornamelijk in katoen, suiker, rum, scheepstimmerhout, verscheidene fraaije kabinetwerken, huiden, talk, indigo, en ruwe katoene goederen in ontzettende hoeveelheid, om de *Peons* in de Provinciën der *Plata*-Rivier kleederen te verschaffen. Onder de meer kostbare goederen ten voordeele van de handelbalans, mag men goud en edelgesteente rekenen, als diamanten, *topazen* van allerlei kleuren, *amethysten*, *turmalinen* (dikwerf voor smaragden verkocht) *chrysoberillen*, *aquamarines*, (edele *beryllen*) en gewerkte juweelen.

De markt is overladen geworden met *Engelsche* goederen, ten gevolge der verbazend groote uitzigten, waartoe de landverhuizing van het Hof de *Engelsche* kooplieden aanleiding

ding gaf. Men zond tienmaal meer dan er vraag was, en deze overmaat deed verkooppingen ontstaan, waarin de goederen tot ongehoord lage prijzen werden afgezet. Naarmate de *Engelsche* goederen daalden, rezen die van *Brazilië*, en waren zoo gewild, uit hoofde der talrijke schepen die op lading wachtten, dat, een jaar na 'sPrinses aankomst, alle 'slands voortbrengselen in prijs verdubbeld waren. Maar het goud verdween welras: want de *Portugeezen*, ziende, met welk eene onstaatkundige drift en gretigheid naar geld de *Engelschen* hunne goederen opdroegen, hielden voorzigtiglijk hunne klinkende munt t'huis, en maakten zich liever door ruilhandel hunne eigene goederen tot zeer hoge prijzen kwijt, terwijl zij van de onze bijna zelve den prijs bepaalden. De verliezende partij in dezen ongelijken handel, hoewel die meestal aan hare eigene onvoorzigtigheid te wijten was, klaagde luid en sterk over de *Portugeesche* kooplieden. Er werd dus een verdrag van koophandel gesloten, waarbij de regten op *Engelsche*, en in 't geheel op alle vreemde waren van 25 op 15 pCt. van de waarde verminderd werden. Er werd een Regter aangesteld, die alléén voor de belangen

gen der *Engelschen* moest waken, en toezien; dat hun Regt gedaan wierd: hij werd „*Conservador der Engelsche Natie*” betiteld. Hij, die thans dezen gewigtigen post bekleedt, is een der verlichtste en opregtste mannen; zijn gedrag in dit ambt, waarvan ik vele proeven gezien heb, heeft hem de achting van alle partijen verworven, en der keuze van den Prins Regent, bevestigd door de goedkeuring van onzen Afgezant, Lord STRANGFORD, eere aangedaan. Om verder de belangen des handels aantekweeken en uittebreiden, heeft Z. K. H. een’ Raad van Koophandel opgericht, waarin zich eenige bedrevene en kundige lieden bevinden, aan wier beoordeeling ieder bijzonder geval, en nieuwe regeling wordt overgelaten. Een van deszelfs leden, Dr. LISBOA, heeft zich grootelijks onderscheiden door zijnen ijver ten behoeve der *Engelsche Natie*, blijkens onderscheidene geschriften over den koophandel, vooral één, gedagteekend Mei 1810, waarin een schat van bondige bewijzen voor de grondstellingen voorkomt, die onze meest beroemde Staatslieden en staatkundige Schrijvers omhelzen. Het is te hopen, dat de verspreiding van zulke wereldburgerlijke inzigten, en dat wel onder

der de bescherming der Ministers, die bektomane ijverzucht verbannen zal, welke nog eenige rijke inwoners der hoofdstad van *Brazilië* tegen de *Engelschen* bezielt, die zij als indringers beschouwen; en dat de algemeene (*) belangen van koophandel in deze ontluikende Volkplanting door eene eerlijke mededinging zullen herwinnen, hetgeen zij te voren door overkropte markten verloren hebben. De zaken van het tolkantoor, hoewel nog met vele lastige en moeilijke reglementen belemmerd (vooral ten aanzien van kleine artikelen) zijn toch reeds veel gemakkelijker geworden, en in alle gevallen, waarin een vreemdeling zich niet weet te helpen, is hij zeker van opheldering en wegruiming zijner zwarigheid, zoodra hij zich bij den Regter over dat Departement vervoegt, een' man, wiens edele geest en onbaatzuchtigheid te meer algemeen gevoeld en erkend worden, hoe ligter het hem vallen zou den handel te stremmen, wanneer hij de wetten gestrenger wilde doen uitvoeren.

Doch

(*) Dit woord *algemeene* zal (blijkens het onmiddellijk volgende) hier wel eene drukfout zijn voor *Engelsche*. Of zou de Schrijver die twee woorden voor *Synonyma* houden???

Ned. Vert.

Doch terwijl ik gewag maak van de voordeelen, die de *Engelsche* kooplieden door de edelmoedige denkwijze der ambtenaren genieten, moet ik den *Britschen* Minister niet vergeten, door wiens bemiddelend en gematigd gedrag, hetwelk hem de achting van den Prins-Regent verwierf, de belangen zijner Natie steeds met kracht gehandhaafd werden, terwijl hij in alle raadplegingen, hen betreffende, de beslissing aan zich hield. Wat bijzondere personen betreft, wilde hij zich wel niet elk oogenblik door beuzellingen laten storen, en weerde met naauwgezetheid elke geheime poging tot alleenhandel of sluikerij, van welken kant ook: maar in zaken van belang handelde hij snel en beslissend: ook weigerde hij geenszins zijne hulp aan eenig' onbeambt' persoon, wanneer men hem de zaak rondborstig en eerlijk voordroeg. Kortom, wanneer men de bijzondere omstandigheden van dezen Gezantschapspost, en de strijdige belangen, die hij te vereffenen had, in overweging neemt, heeft Lord STRANGFORD zich altijd op eene wijze gedragen, die zijn ambt en zijne talenten eere aandoet, en terwijl hij het vertrouwen van zijn Hof verdiende, won hij tevens voor altijd

tijd dat van den Prins-Regent van *Portugal*, en van alle deszelfs Ministers. Het onlangs gesloten verdrag van koophandel is een bewijs van de overeenstemming, die tusschen beiden bestaat, en kan van onze zijde als het voordeeligste worden aangemerkt, hetwelk men in den tegenwoordigen staat van zaken immer *kon* sluiten.

De in- en uitvaart der haven is doorgaans altijd gemakkelijk, uit hoofde der dagelijkse afwisseling van land- en zeewinden, waarvan de eerste omtrent tot den middag, en de laatste van dat uur tot zonnesondergang waait. De schepen vinden hier alle gemakken om te kalfateren; op zijde te halen, enz. maar het is te hopen dat er spoedig een dok zal zijn, hetwelk de laatstgemelde moeilijke en lastige werkzaamheid zal overtollig maken. Men betaakt regten voor het ankeren, dat in de rekening der haven-gelden een' post uitmaakt.

Omtrent den staat der Maatschappij te *Rio de Janeiro* heb ik niet veel te voegen bij het bovengemelde wegens de inwoners van *St. Paul*. Dezelfde zeden en gewoonten regeren in beide plaatsen, eenig klein verschil uitgezonderd; door den meerderen toe-

vloed van vreemdelingen naar de hoofdstad ontsaande. De *Portugeezen* zijn over 't geheel zeer keurig en behoedzaam in het toelaten van vreemdelingen tot hunne familiepartijen; maar wanneer zij er eenmaal een' hebben ontvangen, dan staat hun hart te gelijk met hun huis voor hem open. De Dames zijn spraakzaam en beleefd omtrent Vreemdelingen, verbazend op fraaije kleeding gesteld, maar toch minder trotsch dan bij andere Volken. In hare gemengde gezelschappen heerscht de levendigste vrolijkheid, en wordt door die kiesche beleefdheid gekruid, door welke de *Portugeezen* zich in 't algemeen onderscheiden. Doch het onderhoud, zelfs der best opgevoede mannen is meer aangenaam dan nuttig: want geletterde opvoeding moet men hier niet zoeken: de kring der kundigheden is ongemeen beperkt. Evenwel moet ik hierbij aanmerken, dat sedert de aankomst van het Hof middelen beraamd zijn, om eene geheele hervorming in de kweekscholen en andere instellingen van openbaar onderwijs te bewerken, en dat de Prins-Regent, bezorgd voor het welzijn zijner onderdanen, alle pogingen om smaak voor nuttige kundigheden onder hen te verspreiden, met ijver ondersteunt.

On-

Onder deze magtige bescherming is het *Collegie* van ST. JOAQUIN reeds aanmerkelijk verbeterd; en een leerstoel voor de scheikunde opgericht, waartoe onze landsman, Dr. GARDNER, door Z. K. H. geroepen is; het is te hopen dat men van deze aanstelling het onderwijs in de proefondervindelijke Natuurkunde bij die stichting zal dagteekenen.

Doch laat ik mijn verhaal hervatten. Ik ben in gemoede verplicht te erkennen, dat het onthaal, alhier genoten, mijne vurigste hoop, laat staan mijne verdienste, overtroffen heeft. Dit heb ik zekerlijk aan den aanbevelingsbrief aan den Onderkoning te danken, met welken de *Portugeesche* Afgezant te Londen mij tijdens zijn vertrek van daar ver eerde, en dien ik aan deszelfs edelen bloedverwant, den Graaf (*Condé*) DE LINHARES, Minister van buitenlandsche zaken, ter hand stelde. Deze voortreffelijke Staatsman toonde mij alle beleefdheid, en stond mij alle voorregten toe, die ik slechts verlangen kon, zoodat door 's Graven vriendelijke tusschenkomst, alle mijne wenschen vervuld werden. Ik mag dit zeggen zonder verwaandheid; het is slechts een staaltje zijner bij alle gelegenheden getoonde zucht, om de *Engel-*

ſchen zoo veel hij kon, van dienst te zijn.

Eenige weken na mijne komst verzocht ik van Z. Exc. den Graaf DE LINHARES de vrijheid, om te *Guaraceaba* eene ijzermijn te bewerken; *tevens* de onnoemelijke voordeelen *aantoonende*, die de Staat uit zulk eene proef zou kunnen rapen, door het trekken van zulk een nuttig metaal uit zijnen eigenen boezem. Gedeeltelijk erkende de Graaf de waarheid hiervan, maar verzocht mij, vooraf eenige dagen de landhoeve van den Prins Regent te *Santa-Cruz* te bezien, en bij mijne wederkomst verflag te doen van den ſtaat, waarin ik die vond. Terwijl ik mij tot deze reis gereed maakte, gaf men mij als een bijzonder verlangen van Z. K. H. te kennen, dat ik eene melkerij en karnhuis op de *Engelsche* wijze mogt aanleggen, en het volk in de handeling daarvan onderrigten, hetwelk ik gaarn op mij nam. Met paarden, en eenen ſoldaat die mij verzellen moest, voorzien zijnde, ging ik op weg, met eenen Heer PAROSSEN, wiens vriendelijke geaardheid en kundigheden hem tot een' zeer nuttigen reisgezel maakten. Na vijftig mijlen hard doorgereden te hebben, kwamen wij des avonds omtrent zes uren zeer vermoeid

aan

aan de hoeve. Wij vonden er de zaken reeds dadelijk zoo gesteld, dat de beweegreden van den Minister, om dat *domein* te doen onderzoeken, mij volstrekt geen raadsel meer waren. Nadat ik mijne volmagt had overgegeven, moest ik nog tot tien ure wachten, eer ik de minste verversching kon bekomen; er was zelfs geen kop koffij voorhanden, en wij bekwamen niet, dan eenig mager half gekookt rundvleesch, zekerlijk het slechtste, dat ik ooit in *Brazilië* geproefd heb. De mulat, die ons oppaste, beloofde met het ontbijt den volgenden morgen ten zeven ure gereed te zijn: wij zaten op dien tijd te wachten; men zeide, dat het oogenblikkelijk zou gebragt worden, en in drie uren kwam er niets; toen wij nu, om niet van honger te sterven, onze paarden tot de terugreis naar *Rio* lieten zadelen, verscheen eindelijk het langverwachte ontbijt, met de verontschuldiging, dat men geene melk had kunnen bekomen.

Daarop liet ik mijn oog eens over de inrigting gaan, en beschouwde de landerijen. Het huis, zeide men, was voordezen een Klooster der *Jesuiten* geweest, die ook de uitgebreide, daartoe behorende landstreek

hadden in bezit gehad; welke zij veel beter bestuurden dan hunne opvolgers, wanneer wij naar de overblijfselen hunner ondernemingen mogen oordeelen. Het gebouw is noch groot noch aanzienlijk; het is vierkant, met een open plein in 't midden, en galerijen van binnen voor de twee eerste verdiepingen. Er zijn zes en dertig zeer kleine vertrekken, voorheen cellen der Geestelijken, en sedert derzelver verwijdering slechts eenigermate veranderd en versfraaid voor het zomerverblijf der Koninklijke Familie. Vóór het Huis, naar de zuidzijde, strekt zich eene der schoonste vlakten in de wereld uit, twee uren in 't vierkant, besproeid door twee rivieren, voor kleine schuiten bevaarbaar, en beperkt door een schilderachtig verheven rotsachtig landschap, hier en daar met trotsch geboomte gestoffeerd. De vlakte zelve is met het rijkste groen bekleed, en voedt 7 of 8000 stuks runderen. Een aanzienlijk gedeelte daarvan ligt, wel is waar, laag, en heeft veel moerasig veen, hetwelk men echter door behoorlijke droogmakerij zeer vruchtbaar zou kunnen maken. Het park is niet kleiner dan ruim honderd vierkante *Engelsche* mijlen, eene uitgebreidheid, die met vele der voor-
ma

malige kleine vorstendommen in *Italië* gelijk staat, en kon, door deszelfs nabijheid zoo te land als te water bij de Hoofdstad, eene der vruchtbaarste en meest bevolkte streken in *Brazilië* worden. Onder het tegenwoordige beheer gaat het hoe langs zoo meer achteruit; reeds zijn twee hoeken, de beste van het land, het eene meer dan een uur, en het andere omtrent een half uur in 't vierkant, door onedele kunstgrepen daaruit verkocht, en het overige zal weldra opgeofferd worden aan menschen, wier hebzucht hen zal aandrijven, om de waarde daarvan te verminderen, ten zij men hunne verfoeilijke listen te keer ga. De negers van dit goed, alles bijeen gerekend, zullen omtrent 1500 bedragen. Zij zijn over 't algemeen een uitmuntend slach menschen, zeer handelbaar en zachtaardig, en geenszins van begrip ontbloot. Men heeft groote moeite gedaan, om hun eenige verlichting te bezorgen. Zij worden regelmatig in de beginselen des Christendoms onderwezen; men leest hen des morgens en 'savonds, bij het begin en het einde van hun dagwerk, in 't openbaar gebeden voor. Elk bekamt een eigen stuk gronds, naar zijne verkiezing, en twee

dagen in de week (behalve de invallende heilige dagen) om daarop zijn onderhoud te verdienen; hun overige tijd en werkzaamheid behoort aan den Prins-Regent, als eigenaar van het stuk land. Met dat alles is het bestuur hiervan zoo slecht, dat zij bijna van honger vergaan, half naakt, en allerëllendigst gehuisvest zijn: door elkander winnen zij niet meer dan éenen stuiver daags. Bij de komst van den Prins-Regent kon hun lot zekerlijk verbeterd zijn, maar dit zal thans veel moeite kosten, daar de misbruiken stilzwijgend gewettigd zijn door de onverschilligheid van hen, wier pligt en belang het was, dezelve te keer te gaan. In dezen zoo ruimen en schoonen grond ziet men naauwelijks ééne omtuining (*): de bouwlanden zijn vol onkruid, en de koffijplantaadjen weinig beter dan een kreupelbosch, waarop de wilde heesters hooger groeijen dan de koffijboomen zelve. Het vee wordt allerjammerlijkst verwaarloosd, en op de gansche hoeve is niet een enkel paard, waarop de geringste bedelaar zou kunnen rijden. Zoodanig was de

(*) Men weet, dat in *Engeland* de landen bijna overal met omtuiningen of heggen voorzien zijn. *H. Vert.*

de toestand, waarin ik dit rijke en vruchtbare distrikt aantrof, 't welk de natuur voor verbeteringen bestemd scheen te hebben, die, door den invloed van een goed voorbeeld, den geheelen staat van landbouw in *Brazilië* zouden kunnen verbeteren.

Kort na dat ik mijn verblijf te *Santa-Cruz* genomen had, kwam de Prins Regent daarheen, en vereerde mij reeds den volgenden dag met een bezoek, waarna ik veelmaals met Z. K. H. uitreed. Eens deed hij mij den vereerenden voorslag om het bestuur over de landhoeve op mij te nemen; doch ik verschoonde mij daarvan, op grond der onmogelijkheid, om zulk eenen post met mijne overige belangen te vereenigen; tevens aandringerende op den grooteren dienst, dien ik hem door het bewerken der ijzermijn zou kunnen betoonen. In weêrwil hiervan stelde de Prins mij den volgenden dag een papier ter hand, behelzende een aanbod van het geheele beheer des landgoeds, met bepaling der voorwaarden. Dit herhaalde voorstel maakte mij niet weinig verlegen; eene weigering kon mij mischien van het uitzigt op alle toekomstige gunsten verfteken; doch aan den anderen kant gevoelde ik de zwaarigheden der

on-

onderneming te wel, om haar niet in alle gevallen te weigeren. Ten einde van de zaak af te komen, wendde ik mij aan Sir SIDNEY SMITH, die toen op een bezoek te *Sta Cruz* was, hem verzoekende, aan Z. K. H. de omstandigheden uiteen te zetten, waardoor ik mij niet in *Brazilië* kon vestigen, en tevens mijnen dienst gedurende mijn verblijf aantebieden. Na eenig nadenken echter besloot ik de aanstelling, doch slechts ter proeve, voor eenige maanden aantenemen, onder de uitdrukkelijke voorwaarde, dat ik *zonder iemands toezigt* mogt handelen. Bij de intrede van mijnen nieuwen post begon ik zulke schikkingen te maken, die het oogmerk mijner aanstelling schenen te zullen bevorderen; maar ik merkte weldra, dat ik, in plaats van Opper-Intendant te zijn, nog iemand boven mij had, die mij aan hem verantwoordelijk achtte voor mijne verrigtingen; en een vast besluit aan den dag leide, om die te dwarsboomen, als nieuwigheden in de eenmaal bestaande orde van zaken. Doch dit was niet de eenige onaangenaamheid. Men scheen te verwachten, dat ik alles, wat mij ontbrak, voor mijn eigen krediet zou aankopen; ik ontdekte ook weldra, dat men mij

mij geenszins volgens afspraak betaalde, maar veeleer om den tuin leidde, en ten laatste gedeeltelijk bedroog. De persoon, dien ik bedoel, was een van 's Prinzen huisbezorgers, die een' ingekankerden haat tegen de *Engelschen* had opgevat, en niet verdragen kon, dat iemand dezer Natie zou tusschen beiden komen in een beheer, over hetwelk hij zich gezag aanmatigde, en eenen post bekleeden, waar wezenlijke diensten wel eens tegen zijnen schijndienst konden worden in den schaal gelegd. Ik zal de kleine kunstgrepen, de lage, zijdelingsche beleedigingen niet in het breede verhalen, die deze man bezigde, om mij den post verdrietig te maken, toen hij zag, dat ik mij niet tot zijnen slaaffchen handlanger wilde laten gebruiken. Genoeg, toen ik geene kans zag, om die onbekrompene magt te bekomen, die mij alleen kon in staat stellen, om nuttig te zijn, weigerde ik volstrekt, langer in dienst te blijven. Ont-hutst door dit besluit, trachtte hij mij eerst door ontzag, daarna door toegefelijkheid terugtehouden: maar zijn gedrag lag mij nog te versch in 't geheugen, om mij door deze kunstgrepen te laten vangen, of om aan de mogelijkheid eener opregte onderlinge ver-

zoef-

zoening te gelooven. Daar hij zich met eene koninklijke magt bekleed waande, durfde hij nu den tiran spelen, maar hij werd op eene wijze ontvangen, die hem weldra zijn natuurlijk karakter, dat van een' kruipenden vleijer, deed hernemen. Zonder beding nam ik nu mijn ontslag, en hij ondervond tot zijn verdriet, dat juist de middelen, door hem gebezigd, om mij tot zijn' afhangeling te vernederen, dienen moesten, om mij in vrijheid te stellen. In den brief, over dit onderwerp aan Z. Ex. *Don RODRIGO DE LINARÈS* geschreven, keurde ik het echter best, de beweegredenen niet te vermelden, die mij tot dezen stap noopten; want ik ben overtuigd, dat die edelman alsdan zijn uiterste best zou gedaan hebben, de bestaande hinderpalen uit den weg te ruimen. Doch ik hield het beneden mij, te klagen; immers, dit wist ik zeker, zoo lang deze man in dienst bleef, zou ik als de dienaar van 's Prinses dienstknecht, niet van den Prins zelve, beschouwd worden; een vernederende toestand, die elken *Engelschman* moet terughouden van de uitmuntende en verlichte ontwerpen der dienaren van Z. K. H., ter verbetering van den landbouw te *Sta-Cruz*, want wie zal zich
aan

aan de bevelen eens ondergeschikten dienaars onderwerpen, die altijd dergelijke plans zal weten te dwarsboomen?

Bij mijne terugkomst ontbood mij de Prins, en trachtte andermaal mijn besluit te doen wankelen: ik behielp mij met eene bloote verontschuldiging, want tot ophelderingen was het hier noch de tijd, noch de plaats. Men weet, dat Z. K. H. door een stelsel van kuiperij omringd wordt, hetwelk dikwijls voorstellen of bezigheden van het grootste belang verhindert.

ACHT.

ACHTSTE HOOFDSTUK.

Reis naar Canto Gallo.

Eenigen tijd na mijne terugkomst van *Santa-Cruz*, gebeurde er eene zonderlinge omstandigheid, die mij eene reis deed ondernemen naar eene streek met name *Canto Gallo*, omtrent 40 uren van de Hoofdstad gelegen, en eene der laatst ontdekten in dit gedeelte van *Brazilië*. Twee mannen hadden aldaar, volgens hun berigt, eene zilvermijn gevonden, en eene hoeveelheid poeder van eene aardachtige stoffe naar de munt gebragt, uit welke men een staafje van dat metaal had gesmolten. Na dat dit berigt *officieel* aan Z. E. Don RODRIGO was voorgelegd, verzocht men mij de zaak ter plaatse zelf op te nemen, waar de twee mannen mij ontmoeten zouden. Eer ik den uitslag van mijn onderzoek den Lezer mededeel, zal ik eerst kortelijk het merkwaardige op den reistogt derwaarts beschrijven.

Nadat ik met een paspoort, en eene schets van den weg, genomen van eene geschrevene kaart

kaart uit de *Archiven* voorzien was, vertrok ik van *Rio Janeiro* den 10 April 1809, verzeld door Dr. GARDNER, den reeds gemelden leeraar der scheikunde op het *Collegie* van *St. Joaquin*. In het diepste der haven naar het Noorden zeilden wij binnen vijf uren den mond der fraaije rivier *Maccacu* in. Hier ging de wind liggen; wij roeiden den stroom op, en bereikten een huis met name *Villa Nova*, waar vele marktschuiten naar *Rio* den land-wind en de ebbe afwachten. Hier ververschten wij ons, en gingen voort; doch de rivier werd weldra zoo naauw, dat het schip vaak aan weërszijden den oever raakte, en de lieden tot den boomstok de toevlugt moesten nemen. Bij het krieken van den dag bereikten wij *Porto dos Caxhes*, eene groote binnenlandsche stapel-plaats, waar de muilzels hunne vracht van de vele naburige plantaadjen ontladen. Dus bestaat deze stad, behalve eenige slechte huizen, slechts uit Magazijnen, waar de goederen ter inscheping worden neêrgelegd. De aardlaag hieromstreeks is oorspronkelijke *graniet*, bedekt met schoone zware klei. Wij ontdekten daarna een groot moeras, 't welk wij zonder veel moeite in eene kano overvoeren,

P

ren,

ren, en kort daarna het dorp *Maccacu* bereikten, op eene kleine hoogte in het midden eener fraaije vlakte liggende, en door een' aanzienlijken stroom bevochtigd, waarover twee goede bruggen liggen. De ommestrekten, hoewel bijna aan den voet der bergketen liggende, die eene grenscheiding langs de kust maakt, leveren eenige vruchtbare oorden op. Zwarte klei is hier de voornaamste bedding, doch zeer uitgeput, zoo het schijnt. De Bevelhebber, Colonel José, bij wien ik mij vervoegde, ontving mij beleefdelijk, even als de Kloosterbroeders. Den nacht bragt ik door ten huize van den *escribano* (*), een' eerwaardig man, wiens herbergzaamheid ik mij steeds met bijzondere dankbaarheid herinner, omdat dezelve niet uit een koud pligtbefef, maar uit een warm en edel hart scheen optewellen.

Des anderen daags ging ik, door den Oversten met een paard en een' gids voorzien zijnde, langs de kronkelende oevers der rivier,

(*) *Secretaris?* Ik heb dit woord, uit onkunde der *Portugeesche* taal, onvertaald moeten laten, even als in het *Engelsch* oorspronkelijk, en in de *Fransche* en *Hoogdutsche* overzettingen. *Ned. Vert.*

vier, die op vele plaatsen schoone uitzigten bieden. Hier was meer bouwland dan ik verwachtte te zien: maar de suikerplantaadjen, en over het algemeen de lage weilanden zijn geheel en al verwaarloosd. Wij trokken verscheidene landerijen over, behoorende aan kloosters, die, volgens het aanzien niet veel opbrengen, dan het onderhoud der Negers en Oppassers. Men zag zeldzaam ééne melk-
 koe, en even weinig varkens en gevogelte. De bevolking dezer schoone dalen is ten uitersten dun gezaaid en arm: de vrouwen en kinderen, die wij ontmoetten, zagen er in te gemeen ziekelijk uit, hetwelk men aan hongellendig voedsel en werkeloosheid mag toeschrijven. Doch hunne zeden waren zacht en vriendelijk: men behandelde ons overal met beleefdheid, en beantwoordde alle onze vragen met oplettendheid en eerbied.

Naarmate wij de bergen naderden, werd de lucht al kouder. In eene pachthoeve, aan een Nonnenklooster in *Rio de Janeiro* behoorende, vonden wij een vriendelijk nachtverblijf. Deze plaats ligt allerangenaamst, en kan, onder een ijverig en verstandig bestuur, tot een paradijs gemaakt worden. De kleigrond is voortreffelijk: men heeft er schoon

timmerhout, een' goeden waterval, die een fraai beekje uitmaakt, en 300 voet van het huis in eene bevaarbare rivier valt; eene schoone streek bouwland, en eene nog schoonnere weiland, uitnemend geschikt voor melkbeesten: het ligt ééne dagreis van *Porto dos Caxhes*, van waar men te scheep naar de hoofdstad kan komen. Welke bouwstoffen voor eenen ondernemenden landman! - Thans wordt alles verwaarloosd: het huis, de werkhuizen, en andere inrigtingen vervallen geheel en al, en de landhieden schijnen, even als het daarop grazende vee, half uitgehongerd te zijn.

Den volgenden morgen gingen wij verder oostwaarts op, de rivier over, die wel 200 voet breed was en volkomen drie voet diep, en reden langs haren anderen, hoogen oever, tuschen welke en den voet der bergen eenige schoone vlakten zich uitstrekken. In deze rigting bereikten wij de schoone plantmadje van Kapitein FERRERA, die ons zeer beleefd ontving, en alle oplettendheid beetoonde. Deze plaats, door de hooge *Alpen* achter dezelve beschut, is de uiterste punt, tot aan welke de rivier *Maccacu* bevaarbaar is, en zes of zeven uren van het dorp van dien

dien naam verwijderd. Hier bevinden zich omtrent honderd Negers, die voornamelijk suiker, katoen en koffij kweeken; doch de ligging schein mij vrij wat beter voor de koren- en veeteelt geschikt, daar het weêr bij tijden koud is, het des avonds dikwerf sterk dauwt, en wegens de nabijheid der bergen de regen- en onweders-vlagen gansch niet zeldzaam zijn. Een aantal fraaije bronwellen borrelen op menige plaats uit de heuvelen op, en vormen watervallen en beken, waar- bij men, uit hoofde van het vele schoone timmerhout, ligtelijk allerlei trafieken kon aanleggen. De eigenaar is rijk, maar toch zoo menschelijk en mild voor zijne onder- hoorigen, dat zij hem als eenen Vader eer- biedigen. Het voorkomen van huisfelijk ge- luk en tevredene nijverheid, dat wij des avonds in een bezoek bij deze goede lieden aantrof- fen, gaf ons uitstekend genoegen. Eenige Negerkinderen waren aan 't spelen: anderen, iets ouder, hielpen de vrouwen katoen pluk- ken; de mannen schrapten maniok, en maak- ten die verder gereed. Hunne vrolijkheid schein door onze aankomst geheel niet te worden gestoord, ook toonden zij zich niet gedwongen in de tegenwoordigheid hunner

meerderen. In plaats van kaarsen, die men hier te lande zelden ontmoet dan in de Hoofdstad, branden zij olie, die zij uit de palmamandel, of uit eene kleine soort van aardnoot, hier *meni* genaamd, weten te trekken.

Tegen den middag van den volgenden dag waren er paarden, en een soldaat tot ons geleide gereed; toen verlieten wij het landgoed *Fazenda*, verzeld door deszelfs achtenswaardigen eigenaar, kapitein FERRERA, die ons een half uur verre uitgeleide deed. De rivier, langs welke wij in eene oostelijke rigting heentrokken, breekt met geweld door groote rotsmas's heen, en maakt op sommige plaatsen aanzienlijke watervallen. De Kapitein bragt mij, eer wij heengingen, naar eene stroombedding, waar men stukken graniet met *manganes* of bruinsteen in de gedaante van druiven vond. Na tweemaal de rivier te zijn overgetrokken, kwamen wij aan het zoogenoemde *eerste Register* of tolhuis, omtrent twee mijlen van de *fazenda*. Hier ligt een korporaal met een' gemeen' soldaat, die de tollën moet innen, en de reizigers onderzoeken, om het sluiken van goudstof te beletten. Na mijn paspoort vertoond te hebben, nam ik afscheid van Kapitein FERRERA, die

die mij belooven deed, hem op de terugreis een langer bezoek te geven.

Men had ons gewaarschuwd voor de slechte wegen, en wij werden geheel niet aangenaam door het tegendeel verrast, want met zes mijlen wegs bragten wij bijna vier uren door. Bij het vallen van den avond meldde onze gids, nadat wij een' moeilijken en gevaarlijken doortogt door steile rivierbeddingen heen, en langs de zijden van loodregte heuvelen ten einde waren, dat wij thans het tweede Register in 't gezigt hadden, waar wij den nacht konden doorbrengen. Dit bleek een allerellendigst plaatsje te zijn, door vijf of zes soldaten onder eenen serjant bezet. Deze goede man heette mij hartelijk welkom, en kookte voor ons, door zijne kameraden geholpen, een avondeten van gevogelte, gelijk hij ons ook verder op alles onthaalde, wat zijn armoedige voorraad opleverde. Wij waren ook niet zonder tafelmuzijk, want het huis staat op den rand van een' schuimenden stroom, die, door eene bedding heenbrekende, alles heeft weggespoeld, behalve eenige groote stukken rots. Een plek gronds van omtrent dertig voet in het vierkant is de ge-

heele tuin van deze arme lieden, en zelfs deze wordt zeer verwaarloosd, want de wachten worden zoo dikwerf verwisfeld, dat niemand er aan denkt, om de gemakken en genoegens eener plaats te vermeerderen, die toch anderen zullen genieten.

Bij het aanbreken van den dag vonden wij, dat onze muilēzels aan 't dwalen waren in een naburig bosch; maar daar de weg gestopt was vreesden wij niet dezelve te verliezen, want de struiken aan weērszijden waren ondoordringbaar. Dit toeval gaf mij gelegenheid, om meer van deze afgelegene oorden te zien, en zekerlijk heeft zelfs de verbeelding van SALVATOR ROSA nimmer zulk eene ruwe eenzaamheid geschilderd. Op éēne zijde verrees de groote bergrug, dien wij nog hadden overtetrekken, tot den top met boomen en kreupelhout bedekt, doch zonder het minste spoor van bebouwing: aan de andere was het landschap, tusschen dezen bergrug en de vlakte, heuvelachtig, en vertoonde dezelfde tooneelen van boschland. De ellendige hut, waarin wij gehuisvest waren, deelde in het woeste aanzien der landstreek, en scheen gebouwd tot een verblijf voor klui-

ze-

zenaars. Bij onze terugkomst bekwamen wij een ontbijt van koffij en eijeren; melk kon men met geene mogelijkheid bekomen: eene koe zou men als een' last beschouwd hebben, en geen der zes werkelooze foldaten zou de moeite genomen hebben die te melken, al hadden zij alle van honger moeten sterven.

Toen wij de reis hervatteden, kwamen wij op eenen nog steileren weg. Soms tijds moesten wij afklimmen, en onze muildieren door bijna loodlijnige engten, en langs vreesfelijke steilten geleiden. Op sommige plaatsen beschutte ons het digte loof der boomen, en dat der struiken, 't welk boven onze hoofden uitstak, voor de zon, en liet inderdaad naauwelijks eenig licht door. Men zag geen' vogel, geen spoor zelfs van een' levend' wezen, eenige wilde zwijnen uitgezonderd. Wij trokken verscheidene barre granietrotsen over, van de vorm, die men *gneisf* noemt.

Op den verderen weg zagen wij niets merkwaardigs dan eene kleine zaagmolen, in beweging gebragt door een zeer lomp wiel. Het werk, dat ééne enkele zaag van zeer

dik ijzer bevat, gaat in eene loodlijnige rigting; bij elke snede brengt een jonge het hout, dat gezaagd moet worden, vóór het werktuig, door aan een touw te trekken, waardoor eene rol wordt in beweging gebracht. Hoe ligtelijk, dacht ik, zou de minste *Russische* boer dit werktuig verbeteren!

Nu werd het opklimmen zoo steil, dat wij meer moesten wandelen dan rijden: na twee uren zwoegens langs de zijden van eenen granietberg, waarin wij eenige beddingen schoonen klei opmerkten, bereikten wij den top, en zagen van daar de baai van *Rio-de-Janeiro*, deze stad, en den suikerbroodberg, naar allen schijn niet meer dan vier of vijf uren van ons af, doch wezenlijk meer dan twintig. Op deze hoogte, die wij op 4 of 5000 voet boven de oppervlakte der zee mogen schatten, was de lucht scherp en fijn: de thermometer stond op 58. Al weder in eene noordoostelijke rigting opgaande, gingen wij twee eenzame hutten voorbij, en ontmoetten nu een schrikkelijk verheven tooneel, omringd van naakte kegelvormige bergen, waarin geduchte watervallen naar alle zijden zich uitsortten. Tegen

gen den avond kwamen wij aan eene landhoeve, *Fazenda di Moro Quemado* genaamd; de opziener ontving ons herbergzaam, en huisvestte ons dien nacht. Het weêr was zoo koud, dat dubbele dekens ons naauwelijks konden verwarmen: ook stond des morgens de Thermometer op 48 Graden van FAHRENHEIT. Nadat de sterke dauw was opgeklaard, bezagen wij de gronden met den opziener: zij schenen voor een weiland niet ongeschikt, maar voor de gewone vruchten des lands, vooral katoen, koffij en bananen, is het hier te guur; dezelve worden dikwijls door de koude bevangen. Men zeide mij, dat hier eenige tarwe geteeld werd, schoon de inwoners de *Europische* wijze van landbouw geheel niet kennen; *Mais* of *Indiaansch* koren, om zwijnen te voederen, is het meest gewilde artikel van graanteelt; doch wordt door *oncen* (kleine luipaarden) bezocht, die somtijds op het jonge vee loeren; de opziener, die een groot jager is, houdt honden, hoewel van eene slechte soort, opzettelijk om die wilde dieren te vernielen, 't welk hij op de volgende wijze verrigt: wanneer men het gedooode ligchaam van eenig dier gevonden, of de once daatomstreeks heeft zien

zwer-

zwerven, zoo wordt dit nieuws terstond onder de naburen verspreid: twee of drie derzelve nemen geweren met zware staafkogelen geladen, en gaan met de honden er op uit om het dier te zoeken, dat gemeenlijk in een' of anderen struik nabij zijne prooi op den loer ligt, en zulk een' sterken reuk verspreidt, dat de honden het spoedig weten te vinden. Dus gestoord, keert het dier naar zijn leger, wanneer het er een heeft, en bereikt het altijd, daar de honden nooit eenige poging doen, om het aldaar te vatten, of zelfs onder de oogen te zien, maar het integendeel uit den weg gaan, 't welk niet moeilijk is, wegens de loome en trage beweging der *once*. Is deze in haar hol, zoo is de jagd ten einde, en de jagers verstoppen den ingang: doch gewoonlijk neemt zij de toevlugt tot een' hoogen boom, dien zij met veel gemak beklimt. Hier is haar noodlot doorgaans beflist, want de jagers komen digt genoeg om goed te mikken, en het mist zelden, dat zij haar in eens naar beneden doen tuimelen: één jager echter bewaart zijn schot, om het dier, wanneer het gevallen is, afte maken. Meestal kost het een of twee honden het leven, die te nabij komen; want één

één slag van den poot der *once* is doodelijk, zelfs wanneer zij met den dood worstelt. Als dan wordt de huid als een zegereeken naar huis gebragt, en de naburen wenschen elkan- der daarmede geluk.

De landhoeve zou, in de handen van een bekwaam en ervaren landbouwer, ongetneen veel opbrengen kunnen. De bodem is vocht- tig, en geschikt voor den groei niet alléén van *Indiaansch* koren, maar ook van tarwe, gerst, aardappelen, enz. en wordt door tal- rijke bergstroomen zoo rijkelijk besproeid, dat de weiden altijd welig in groei staan. Er zijn fraaije watervallen, en overvloed van uitstekend werkhout, zoo dat het oprigten van korenmolens weinig meer zou kosten dan den aankoop van molensteen. Aldus met het nonnen-veld, meer om laag gelegen, vereenigd, zou dit landgoed een der uitge- strektste en voordeeligste in *Brazilië* kun- nen worden.

Des middags verlieten wij *Moro-quemado*, en daalden aan de andere zijde het gebergte af, door eene hobbelige landstreek, uit heu- velruggen en diepten bestaande. Verder op- scheen het land fraaijer, en het timmerhout groeide er uitstekend; nogtans was er wei- nig

nig bouwgrond en huizen. De eerste uitgestrekte *fazenda* die wij bereikten, was die van MANUEL JOSÉ PEREIRA, een' inboorling der *Azoren*, die van het land veel beter partij trok, dan de andere huislieden die wij bezocht hadden. Men toonde ons een groot veld met *Indiaansch* koren, gereed om te maaijen; er was omtrent elf *fanegas* of schepels gezaaid, en de opbrengst werd op 1500 schepels, dus bijna 150 korrels voor één, gerekend. Dit was slechts een gewone oogst: in goede jaren draagt het land tweehonderdvoudig. Het koren wordt, zoo als reeds opgemerkt is, meest gebruikt om varkens te mesten; de daartoe verëischte hoeveelheid is zes of zeven schepels, en de tijd tien of twaalf weken. Het spek wordt dus gezouten, dat men al het magere van de zijden affnijdt, en deze met een weinig zout besprenkelt, waardoor het vet, hetgeen op zich zelve reeds niet zeer aan bederf onderhevig is, grootere vastheid erlangt.

Schoon de eigenaar dezer hoeve die niet meer dan vijf jaren bezeten, en geene andere hulp heeft dan zijne twee Zonen, en zes Negers, zoo heeft hij dezelve toch reeds in een' zeer goeden staat gebragt. In zijne kof-

koffijplantaadje zagen wij 5000 volkomen vruchtdragende boomen, en zijne overige landerijen stonden even voordeelig. Het is waar: zijne uitgaven waren gering, en hij had geene zwaarigheden te ontmoeten dan de slechte wegen, die thans veel verbeterd zijn. Het is te hopen, dat het voorbeeld van dezen man zijne naburen tot gelijke pogingen zal aanzetten; want hier blijkt in volle kracht de onbepaalde mildheid der natuur voor den vlijtigen landman.

Op onzen weg van hier naar de plaats onzer bestemming trokken wij door eenige boschen van schoone weluitgewassene hoogstammen. Het lustte mij, een' dier boomen, die neêrgevallen was, te meten, en vond dien volkomen zes en zeventig duim middel lijns aan het dikke einde, en meer dan vijf en zeventig voet lang. Zulk een stuk timmerhout had ik nog nooit gezien. Omtrent drie mijlen van *Canto - Gallo* kwamen wij aan eene voortreffelijke hoeve, behoorende aan den *Senhor-tenente*, of Rentmeester van dit distrikt, die ons zeer herbergzaam ontving, en ook op de terugkomst weder te zijnent noodigde. Ons onthaal te *Canto-Gallo* was zeer voldoende; de Gouverneur, en alle
de

de voornaamste inwoners, ten hoogste verblijd, *Engelschen* in deze afgelegene streken te zien, behandelden ons regt hartelijk en vriendschappelijk: men gaf ons een middagmaal, waarop zij de hoogste achting voor onze Natie, als Bondgenooten van hunn' aangebedenen Vorst, betuigden.

*

NE-

NEGENDE HOOFDSTUK.

Beschrijving van Santa Gallo, en van de goudwasfching van Santa Rita. Berigt van de gewaande Zilvermijn.

Canta Gallo, hoewel zoo nabij den Zetel der Regering, was voor omtrent twintig jaren nog onbekend. Het ligt te midden van een schoon boschrijk land, vol bronwellen, en door naauwe dalen en holle wegen doorsneden. De grond van sommige dezer laatste bevatte voormaals goud, hetwelk toevallig ontdekt werd door eenige *grimperos* (*) van *Minas Geraes*, toen zij omtrent de groote rivier *Paraíba*, en den *Rio Pumba* aan het goudzoeken waren. De rijkheid dier goudbeddingen, en de vruchtbaarheid van het omliggende land, lokten eene menigte gelukzoe-

(*) Dit is de naam dier lieden, welke het land afloopen om goudwasfchingen te zoeken, en geene kennis geven noch verlof verzoeken, wanneer zij er eenigen vinden. Men beschouwt en behandelt hen als smokkelaars.

Q

zoekers, die zich onder een bekwaam Opperhoofd vereenigden, MAO DE LUVA genaamd, wegens het verlies van eene hand, waarvoor hij een' gevulden handschoen had in de plaats gesteld. De bende vermeederde zich weldra tot 2 of 300 personen, die al het goud in de nabuurschap wegwieschen, eer men hen ontdekte. Allen moedige mannen zijnde, leefden zij geheel ongedwongen, en durfden de wetten trotseren. Eerst drie jaren na hunne eerste neêrsetting vernam de Regering hun bestaan; men had hun aantal zekerlijk vergroot, want in de ongerustheid over de menigte dier gelukzoekers zond men eerst bespieders uit, om hunnen schuilhoek te ontdekken. Dit gelukte eindelijk na veel tijd en moeite; de bespieders, door de eenzame wouden en poelen in de nabuurschap zwervende, werden door het kraaijen van een' haan naar deze plaats gelokt, van waar zij naderhand den naam van *Canta Gallo* ontving. Zij gaven zich terstond als medesmokkelaars aan, die in de broederschap wenschten opgenomen te worden; en na er eenigen tijd vertoefd te hebben, vonden zij middelen, om berigt aan de Regering te *Rio-de-Janeiro* te zenden, die *Proclamatien* uit-
vaar-

vaardigde, en vergiffenis beloofde, indien de geheele bende zich wilde overgeven. Dan dit bleef vruchteloos: de *grimperos* waren goed met geweren, kruid en lood voorzien, en hadden besloten zich te verdedigen, zoo lang er goud te vinden was. Maar een paar jaren daarna verarmden de waschingen, en daarmede werd de groote, éénige band, die hen vereenigd had, belang, in die zelfde evenredigheid slapper: eenigen liepen weg, en de overigen werden minder behoedzaam in het nemen van middelen ter verdediging. De Regering maakte van deze gunstige gelegenheid gebruik, om hen te onder te brengen: eene aanzienlijke magt werd in de nabijheid bijeengetrokken, met bevel, om op zekeren bepaalden dag, dien de *grimperos* als een feest ter eere van een' of anderen Heilig vierden, den aanval te doen. Deze dag breekt aan; terwijl de *grimperos* geheel aan 't bankettéren zijn, en meer aan den wijn dan aan de wapenen denken, die men ter zijde gelegd had (de vuursteen en waren er reeds heimelijk uit genomen) zoo springen onverhoeds een honderd soldaten te voorschijn: de genen, die nog eenigzins nuchter waren, vlogen te wapen, onder het geschreeuw

Q 2

van:

van: *Wij zijn verkocht! wij zijn verraden! Verrraad! verraad!* Het gevecht was kort: de soldaten maakten zich meester van de belhamels, die of naar *Africa* gezonden, of voor al hun leven vastgezet werden: van de overigen werden sommigen gevangen genomen, anderen vlugten, doch werden nog jaren daarna vervolgd; slechts weinigen sneuvelden in den aanval.

De Regering, dus meester der landstreek geworden, en meenende dat die nog zoo rijk in goud was, als toen de *grimperos* zich hier eerst nederzetterden, maakte verscheidene verkeerde inrigtingen, onderdrukte de ingezetenen voorbeeldeloos, bouwde op verscheidene plaatsen *Registers*, om den sluikhandel te weren, en vervulde de geheele nabuurschap met wachten. De talrijke aankomelingen, die de rijkdom der plaats naderhand herwaarts lokte, vonden weldra dat de room door deze smokkelaars afgeschuimd was, en leiden zich allengs op den landbouw toe, een minder onzeker bestaan dan het mijnwerk. Er wordt thans zoo weinig goud gevonden, dat het vijfde gedeelte voor den Prins-Regent nauwelijks strekt, om de officieren en soldaten te beralen, die het moeten ontvangen. Er
zijn

zijn fommige streken, even geschikt voor den
 mijnarbeid en den akkerbouw; met een klein
 kapitaal kan iemand hier beiden vereenigen,
 zoo hij zich naar de gewoonten der plaats
 kan schikken. Het land is vast en goed; in
 deszelfs veelvuldige onëffenheden vindt men
 plaatsen, die voor den groei van bijna alle
 foorten van planten geschikt zijn. In de da-
 len, en op de zijden der bergen, bestond
 de grond op sommige plaatsen in zware klei,
 maar meer algemeen in eene fraaije, vrucht-
 bare pootarde. De rots, of vaste grond,
 die op verschillende diepte daar beneden ligt;
 is *graniet*, bestaande uit *feldspath*, *hornblen-*
da, *quartz*, *mica*, en dikwerf granaatsteen.
 In een' ontbonden' staat wordt dezelve *pizar-*
ra genoemd. Men ontmoet geene metalen,
 behalve goud en *oxydum ferri*; het eerste,
 hetwelk men in de tusschen beide liggende
 bedding der *Cascalhao* vindt, bestaat alleen
 in korrels: ik onderzocht daarvan eene aan-
 merkelijke hoeveelheid, maar kon geen enkel
 stukje vinden, dat gekristalliseerd was.

Het land schijnt slecht voorzien van vee;
 men houdt geene melkkoeijen, en draagt niet
 de minste zorg voor de melk, een zoo ge-
 wigtig deel van het vóedfel eens behoefti-

gen huisgezins: men gebruikt alleen de melk van eenige weinige geiten. De gewone kost der inwoners is het volgende: voor het ontbijt eene soort van witte boonen, met name *feijones*, gekookt, en daarna met de bloem van *Indiaansch* koren gemengd: voor het middageten weder *feijones*, gekookt met een klein stuk vet varkensvleesch, eenige koolbladen, en eene soort van podding, waartoe het water van het varkensvleesch op eene schotel vol meel geschud wordt; dit eet men alsdan met veel smaak uit de hand: — voor het avondeten dienen eenige slechte moeskruiden, ook al met vet spek gekookt. Gevogelte wordt hier veel gehouden; voor de tafel wordt het doorgaans in stukjes gehakt en gestoofd. Wijn gebruikt men weinig, zelfs onder de hoogere klasfe: maar vruchten zijn er in overvloed, vooral bananen en oranjeëppelen, die een aanzienlijk gedeelte der tafel beslaan. Suiker groeit er zeer weinig. De uitvoer naar de Hoofdstad bestaat voornamelijk in koren, spek, gevogelte, *jacanda*, of rozenhout, en *ipecacuanha*. In vele naburige streken wordt een boom gevonden, wiens bast met vrucht in plaats der *kina* gebruikt is.

In

In een mijner veelvuldige uitstapjes in de nabuurschap van *Canta-Galla*, eer ik de be- roemde zilvermijn ging bezoeken, bekwam ik eenige berigten wegens de halfbeschaafde oorspronkelijke inwoners van dit distrikt, door iemand die zich bezig houdt met de inzame- ling van *ippecacuanha*, en eene soort van Op- perhoofd onder hen is. Zij leven in eenen allertreurigsten toestand in de boschen; hun- ne woningen, waarvan ik er eenigen zag, zijn van boomtakken gemaakt, zoodanig gebogen, dat zij een dak van palmbladen ondersteunen; hunne bedden zijn van droog gras. Daar zij weinig denkbeeld van pooten of akkerbouw hebben, leven zij bijna alleen op hunn' boog en pijlen, en van de wortelen en wilde vruch- ten, die zij toevallig in het bosch vinden. Het gemelde Opperhoofd bragt omtrent vijf- tig dezer *Indianen* mede, om mij een be- zoek te geven; iets, hetwelk mij geenszins onaangenaam was, daar ik op die wijze hun- ne uitwendige gedaante kon beschouwen, en met de weinigen onder hun, die *Portugeesch* spraken, een gesprek voeren. De mannen kleeden zich in een vest en een' linnen pan- talon, de vrouwen in een hemd en onder- rok, en binden, op de *Portugeesche* wijze,

eenen dock om haar hoofd. Voorts heerschten in hun uiterlijk de kenmerken van het *Americaansche* ras: de koperkleur, het korte en ronde gelaat, de breede neus, het fluwe zwarte hair, en de regelmatige, meer of min korte en gezette gestalte. Daar ik een bewijs van hunne behendigheid in 't schieten wenschte te zien, waarvan ik veel gehoord had, zoo plaatste ik een' oranjeappel op 90 voet afftands; elk, die er op mikte, doorboorde hem met zijn' pijl. Daarop stelde ik eenen banaanboom, acht duim in den omtrek, tot een wit op 140 voet verre: niet een enkele pijl miste zijn doel, hoewel zij alle zeer hoog stonden om te schieten. Door deze bewijzen hunner behendigheid uitgelokt, wilde ik meer zien, en verzelde sommigen in een bosch, om hen vogels te zien schieten. Schoon er niet velen waren, ontdekten zij deze toch veel spoediger dan ik: en kropen voorzigtiglijk tot zij die onder 't boogschot hadden: als dan misten zij nooit hunne prooi. De stilte en behendigheid, waarmede zij door het dichtste kreupelhout en struikwerk drongen, waren inderdaad verbazend: en niets kon mij een gunstiger denkbeeld van hunne levenswijze gegeven hebben. Hunne boogen
zijn

zijn van het taaije vezelachtige *iri*-hout gemaakt, zes of zeven voet lang, en zeer sterk: hunne pijlen niet minder dan zes voet lang en bijna een duim middellijs; de punt is een stuk riet, zoo spits uitgesneden als de punt eener pen, of een beentje: doch onlangs hebben zij begonnen, zich meer algemeen van ijzer te bedienen. Dit volk is walgelijk op hun ligchaam, en staat in levenswijze slechts éénen trap boven de menscheneters: want zij verslinden elk dier op de ruwste wijze, b. v. een' vogel ongeplukt, half gebraden, en zonder de ingewanden er uit te nemen (*).

Zij zijn echter niet schuw of norsch: alleenlijk hebben zij een' grooten afkeer van wer-

(*) Vóór hun vertrek zag ik nog een bewijs van de gevaarlijke uitersten; waartoe de hartstogten, eenmaal opgewekt, de Wilden kunnen verleiden. Ik bood hun eenige fleschen sterken drank aan: hieruit ontstond een algemeene twist, en de man of vrouw, die het eerst de flesch in handen kreeg, zou die geheel uitgedronken hebben, zoo men ze hem of haar niet met geweld had afgenomen. Het is zeer onveilig hun sterken drank te geven: want als zij dronken zijn moet men hen opsluiten. Geef men de voorkeur aan den een', zoo zijn de overigen onverschot en niet te weêrhouden, voor dat men hun diezelfde gunst betoont.

werken, en kunnen tot geen' geregelden arbeid worden aangehouden. Zelden toch vindt men een' *Indiaan* als dienstbode of daglooner zijn brood verdienen: en hieraan is zekerlijk de gebrekkige staat van den landbouw in deze streck te wijten; want daar de landlieden, die eene boerderij ontginnen, zelden kapitaal genoeg hebben, om Negers te *Rio* te koopen, zoo moeten hunne werkzaamheden langen tijd zeer bekrompen zijn, en dikwijls kwijnen bij gebrek aan handen. Welke voordeelen zou er de staat, ja de menschheid in het geheel niet bij winnen, zoo deze *Indianen* beschaafd, en tot een huilselijk leven werden aangezet! Een stam van werkelooze, zwervende *Indianen* zou in nuttige, winstäänbrengende akkerlieden veranderd, en het geheele voorkomen der landstreek zou verbeterd worden: de wegen, die tegenwoordig dezelve met de Hoofdstad verbinden, zouden bevrijd worden van de duizende onāāgenaaamheden, waarmede ze thans zijn belemmerd: en men zou nieuwe wegen openen, om de voortbrengfelen min kostbaar te vervoeren. Zoo ben ik wel onderrigt, dat eenige honderd *p. \$.*, wel besteed, de kosten van een' goeden weg tusschen *Canta - Gallo* en *Por-*

Porto dos Cachos, in twee dagen door beladene muildieren afteleggen, zouden bestrijden.

Gedurende mijn verblijf te *Canta Gallo* deed ik een togtje naar de goudwasfching van *Santa Rita*, omtrent vijf uren in eene Noord-oostelijke rigting van daar verwijderd. Na het onëffene land vlak bij het dorp te zijn overgetrokken, bereikten wij den *Rio Negro*, een' aanzienlijken stroom, door de zamenvloeiing van vele beken gevormd, en die in de *Paraíba* uitloopt: wij zetteden daarover, en ontmoetten nu eene schoone vlakte, wier vruchtbaarheid genoegzaam uit den weelderigen groei van tabak en andere gewassen bleek; maar het land was bijna geheel verwaarloosd, en de weinige huisgezinnen, daarop verspreid, vertoonden het treurigste beeld van traagheid en armoede. Nu was de streek een uur verre geheel van menschen ontbloot, en het was eerst des namiddags ten twee ure, dat wij te *Santa Rita* weder inwoners vonden. De eigenaar der werken ontving ons zeer vriendelijk, en liet ons die zien, terwijl het eten werd gereed gemaakt. De goudwasfching is in een' hollen weg, aan de eene zijde door een' steilen heuvel beperkt, en die zich aan de andere in de vlakte opent. De
poot-

pootaarde schein ongemeen vruchtbaar, was ten minsten met een' weligen plantengroei; gelijk de heuvelen aan weërszijde met boomen van allerlei grootte bedekt. De bedding *Cascalhao* of mijnnaarde is vier of vijf voet onder de bovenste aardlaag, dun en zeer ongelijk: immers op de dikste plaatsen bedraagt zij twee voet, doch op andere niet meer dan zeven of acht duim. De grond daarboven wordt met veel moeite uitgegraven en in kommen weggebragt, en de *Cascalhao* zelve door de bekwaamste arbeiders, omtrent gelijk te *Jaragua*, bewerkt. Naar evenredigheid wordt niet veel goud daaruit gehaald. Ieder Neger kan echter, naar ik vernam, dagelijks 14 tot 22 stuivers winnen, een aanzienlijk voordeel, daar hij zijnen Heer daags nog geen' stuiver aan onderhoud kost.

De zijden der kloof naar den bergtop heen waren naakt en van allerlei kleuren, door het water, 't welk van de planten daarboven afvloeit; in den grond, op de nog onbewerkte zijde, lagen groote, halfronde, ongevormde masfa's. In de bewerkte gedeelten merkte ik twee of drie zelfstandigheden van dezelfde soort op, die te groot waren om bewerkt te worden; zoo dat men de aarde in de rondte

te

te daarvan had afgeslagen; thans geleken zij naar losse steenen.

Terwijl ik een stuk daarvan met mijn' hamer affloeg, vond ik tot mijne groote verwondering eene kalkachtige zelfstandigheid, of eene hechte stof uit zeshoekige kristallen tezamen gesteld, met eenige schitterende kristallen van glimmend ijzeroer (*ferrum speculare*). Ik bood dit stuk den eigenaar aan, en zeide hem, dat het kalksteen was, waarover hij ten hoogste verwonderd was, als hebbende nooit iets van steenkalk gehoord (*): hij wilde mij ook niet gelooven, vóór het door verkalking bewezen was. Ik vond naderhand, dat de bergen van dezelfde stof zijn. Terwijl ik de moeilijke werkzaamheid van het afhakken der oppervlakte, om den *Cascalhao* te bereiken, bijwoonde, viel het mij in, dat er mischien veel tijd en moeite zou kunnen gespaard worden, door een gewelf van baksteenen; maar toen ik dit denkbeeld opperde, gaf men mij te kennen, dat de grond geheel ontbonden was, en aan het water bloot stond.

Men

(*) De weinige kalk, die men hier gebruikt, is van schelpen, en wordt van *Porto dos Caxhes* gebragt.

Men heeft grond om te denken, dat de laag kalksteen onder de aarde in den bodem der vallei van eene zeer late vorming is, en dat, wanneer die niet te dik mogt zijn om doortehakken, men tusfchen dezelve en de onderfte granietlaag eene vroeger gevormde bedding *Cascalhao* zou vinden, veel rijker aan goud dan de bovenfte.

Na het bezoeken dezer werken deden wij een uitftapje van zeven of acht mijlen, vooral over eene rijke vlakte, waarin men het heerlijkfte timmerhout vond. Aan de boorden der riviertjes die wij overftaken zag ik het mos met eene korst overtoegen, omtrent gelijk de tuffteen te *Mattock*; en, bij voortzetting van dit onderzoek, befpeurde ik eene laag tuffteen in alle valleijen, eenige duimen beneden den grond, waarvan ik den oorsprong in eene bezinking van kalkftof na zwaren regen en overftrooming meen te vinden. Zelfs tot op dezen afstand waren de heuvelen met dezelfde *spath*-achtigen kalksteen, als bij de goudwasfching, zamengefteld. — Het ware zeer te wenfchen, dat de waarde dezer ftoffe behoorlijk in de Hoofdstad bekend werd, waar de kosten van het vereifchte hout tot kalkbranden uit fchelpen hooger komt dan die, waar-

waarvoor men *St. Rita*-kalk zou kunnen leveren, zelfs met de vracht, indien er behoorlijke wegen van daar naar *Porto dos Caxhos* bestonden; iets, 't welk de aandacht der Ministers ten hoogste verdient, want de voordeelen daarvan zijn onberekenbaar, en de onkosten zouden eene kleinigheid bedragen; want nergens in de wereld is het maken van wegen zoo goedkoop, of worden openbare werken zoo redelijk aanbesteed, als in *Brazilië*.

Dit schoone maar bijna onbewoonde oord brengt van zelve vele belangrijke handelsartikelen voort, die echter door gebrek aan handen ter bebouwing en inzameling te loor gaan. Hier vindt men die beroemde verscheidenheid des palmbooms, wier lange, getande, lancetvormige bladen uit ontelbare vezelen bestaan, die in fijnheid en sterkte de zijde evenaren. Ik kocht eenige vischlijnen, daaruit vervaardigd, voor eene kleinigheid; en ik twijfel niet, of, wanneer men de behoorlijke middelen aanwendde, om den groei dezer boomen te bevorderen, die gewigtige stof even overvloedig en goedkoop zou zijn als vlas in *Engeland*. Ik leide aan de Ministers een ontwerp voor, om in de vervaar-
 di-

diging van dun touw de bovengenoemde vezelen in plaats van hennip te gebruiken, en ik toonde door proeven, dat zij daartoe geschikt waren.

Wij bleven twee dagen te *St. Rita* en in de nabuurschap, en keerden op den derden terug, langs denzelfden weg waarop wij gekomen waren. Hier en daar zagen wij ontelbare vogelscharen, vooral papegaaijen, en eenige weinige wilde woudhoenderen; dit waren de eenige voorwerpen, die onze aandacht bezig hielden; zoo dat wij *Canta Gallo* bereikten, zonder eenige gedrochtelijke slangen of andere vreemde verschijnselen te hebben gezien, die de Reizigers doorgaans in een vreemd land ontdekken, of — willen ontdekken.

Na eenige dagen rust ging ik nu met eenen gids naar de vermeende zilvermijn op weg, waar alles reeds van mijne komst verwittigd was. Twee mijlen verre reisden wij door eene diepe vallei, en kwamen aan een' snellen stroom, *Macaca* genoemd, vloeiende tusfchen twee bijna loodregte bergen van zeer geringe hoogte, langs een' van welken de weg omtrent anderhalve mijl voortloopt. Na deze fombere en gevaarlijke kloof te zijn door-

doorgetrokken, hielden wij een half uur verder stil bij de nette pachthoeve *Machada*, met een stuk goed en weltoebereid land daarom heen, 't welk uitzag als een tuin in de wildernis. De eigenaar, geboortig van de *Açorische* eilanden, ontving ons zeer beleefd, en stelde ons voor aan zijne vrouw, die, met hare bloeiende dochteren, bezig was aan het naaijen van stoffen, door haar zelve gesponnen. De netheid harer kleeding, en de algemeene houding van zindelijkheid en gemak in de kamers waar zij zaten, herinnerden mij levendig mijn Vaderland; en toen zij ons nu onthaalden op eenen drank, van hare eigene vaderlandsche vruchten gemaakt, toen was het beeld van onze huisfelijke en landelijke tooneelen volkomen, en ik meende bijna uit de ruwe wildernissen van *Brazilië* naar de lagchende dalen van *Engeland* verplaatst te zijn.

Wij verlieten dit vreedzaam verblijf, trokken zes mijlen verre door woud, kreupelbosch, en eenig vlak land, en bereikten toen eene pachthoeve, met name *St. Antonio*, behoorende aan eene weduwe, *Dona ANNA* gehete, die door het gansche land wegens de voortreffelijke boter en kaas, die zij maakt,

R

be-

beroemd is. De woning is van twee verdiepingen, en net, maar zeer ongemakkelijk. De goede Vrouw onthaalde mij op melkspijs, en wij kwamen in gesprek over hare bereiding van zuivel, waarbij ik dan vernam, dat zij geene andere wijze van botermaken kende, dan den room in eene kruik of in fleschen te schudden. Hare begrippen van kaasbereiding waren even gebrekkig. Terwijl ik in het uur, dat onze muilēzels wachtten, de gronden eens rondzag, bespeurde ik eene voortreffelijke heining, gemaakt door het planten van een' sterken dorenstruik, die zeer snel en welig scheen optegroeijen. De weinige koeijen, die in deze omtuining graasden, schenen van een uitnemend ras te zijn, doch werden met geene behoorlijke voorzorg behandeld. Het hoofdvoortbrengfel der hoeve is *Indiaansch* koren, en een weinig kaast, doch de laatste wordt enkel nu en dan gemaakt, wanneer er melk genoeg voorhanden is. Men toonde ons hier allerlei monsters van aardachtige stof, zeer zorgvuldig in papiertjes gewikkeld, en met verbazende geheimhouding bewaard, onder den naam van *platina*, zilver, enz. Het bleken enkel kleine kristallen van glimmend ijzerōer, en *pyriten* te zijn.

Na

Na nog een' uur door een schoon landschap getogen te zijn, bereikten wij den *Rio Grande*, eene rivier zoo breed als de *Derwent* te *Derby*, welke wij in eene kano overzetteden, terwijl onze muilëzels naar gewoon- te achter ons zwommen. Wij trokken verscheidene troepen van inboorlingen voorbij, en zagen hier en daar vele hunner hutten en verblijfplaatsen. De weg geleide nu langs den voet van eenige trotsche granietbergen, van wier toppen fraaije watervallen nederstorten. De lage grond was bezaaid met stukken derzelfde rots, die naar alle rigtingen in hoopen ter neder lagen. Op vele plaatsen was het gras zoo hoog, dat het boven den rand van mijn' zadel uitstak, het geen mij door het vochtige weder zeer lastig viel. Na zeer moeilijk en langzaam te zijn voortgetrokken, kwamen wij bij zonnenondergang ten huize van P. THOMAS DE NOSSA SENHORA DA CONCEPÇÃO, die ons vriendelijk een nachtverblijf schonk.

Dit huis was nieuw en netjes gebouwd, bestaande in niet meer dan vier vertrekken, met houten vloeren, een gemak hetwelk men hier zeer zelden ontmoet. Het is geheel omringd met fraaije stroomen, die vele water-

R 2

val.

vallen hebben, waardoor de wegen derwaarts altijd zeer middelmatig, en bij nat weder schier niet doortekomen zijn. De Geestelijke, een verstandig en nijver man, zeide mij, dat hij dit land sedert omtrent vier jaren had ontgonnen, niet meer bezat dan éénen Neger, en geen geld om zijne onderneming doortezetten, behalve zeven of acht *p. fl.* 'sjaars, (80 à 90 Gulden) die hij van zijne geestelijke bediening trok, en aan de huur van arbeiders moest te koste leggen. Hij toonde mij zijnen tuin, die vol schoone koffijboomen, en in de beste orde was. Zijne velden waren bedekt met *Indiaansch* koren; zijn vee bestond in eene goede melkkoe, een aantal varkens, en éénen muilëzel. Op de vraag hoe hij van zijne voortbrengfelen afkwam, zeide hij, dat er koopers aan zijn goedje verschenen. Het geheel dezer *Sezmaria* of plantaadje schatte hij, met het geen er op was, op vierhonderd *p. fl.*, een' prijs, dien hij, volgens zijn zeggen, daarvan ongetwijfeld kon maken. Zie daar sprekende daadzaken ter berekening van de voordeelen eener landhoeve, wanneer zij met beleid en nijverheid wordt bestuurd. Hier is een man, die met weinig of niet begonnen is, en zich nog-

tans

tans, ten einde van vier jaren, in het zuivere bezit van 400 p. *fl.* bevindt, hier te lande een aanzienlijke stuiver gelds, maar niet meer dan zijn vlijt en zijne volharding verdienden. P. THOMAS leefde beter dan iemand, dien ik nog in deze streek gezien had; hij was spaarzaam, doch niet hoogzuinig; onbekrompen in zijne gevoelens, rond en mededeelzaam in den omgang, en beschaafd in zijne manieren.

Hier ontmoetten mij de ontdekkers der zoo-genoemde zilvermijn, en geleidden mij derwaarts. Wij gingen te voet uit, wandelden omtrent zes mijlen over bergen, ontoegankelijk voor muildieren, staken beken over, en worstelden door struiken heen, waar naauwelijks een stuk mijner kleeding ongescheurd bleef; tot wij de akelige hut dier arme lieden bereikten, een volmaakt tegenbeeld tot het nette huis van P. THOMAS. Nooit in mijn leven was ik zoo uitgeput van vermoeidheid; ik viel neêr, onbekwaam om verder te gaan, en moest omtrent een uur rusten, toen ik, eenigszins hersteld zijnde, de manschap langs een' schoonen stroom naar den voet des bergs geleidde, waar zij mij een gat van twee voet diep vertoonden, door hun gegraven, en

waarvan, naar hun zeggen, het zand op den grond overvloed van zilverkorrels bevatte. Ik deed er eene zekere hoeveelheid van uitnemen, en ging aan 't onderzoeken van den voet des bergs, dien ik uit granietachtigen *gneiss*, met granaten, en kleine kristallen van zwavelkeijen vond te bestaan. Nabij deze plaats bevatte de oever der beek ronde steenen en zand; maar eene metaalachtige zelfstandigheid, behalven de bovengemelde, was nergens te zien. Inderdaad kan zelfs het denkbeeld geene steek houden, van hier zilver in stof of korrels te vinden, zoo als goud, en het zou strijden met alle beginselen der Natuur; daar het in zulk éenen staat waarschijnlijk door het zwavel in de *pyriten* zou aangetast zijn, en de vorm van een *sulphuraat* (verzwaveling) zou hebben aangenomen.

Ik keerde geheel afgemat naar P. THOMAS terug, en begon, na eene noodzakelijke verpoozing, het onderzoek van het zand en de steenen, door mij aan de genoemde zilvermijn verzameld: maar er was geen stukje metaal in te vinden. Daarop liet ik de mannen hunne monsters te voorschijn brengen, die ik dan beiden door de blaaspijp en zuren on-

onderzocht: maar er kwam geen zilver te voorschijn. Na vele dubbelzinnige antwoorden erkenden zij dan toch eindelijk, dat zij zekere zelfstandigheden tot poeder gewreven hadden, en bij het vinden van glimmend ijzererts hetzelfde voor zilver hadden aangezien. In een der monsters was zekerlijk zilver; maar het scheen van een' ouden gesp of lepel afgevijsd, of op een' steen gewreven, en met eene poederachtige zelfstandigheid gemengd. Dit spel kon niet langer duren: ik beschuldigde hen met ronde woorden en zeer ernstig van bedrog, het geen zij, na eenig aarzelen, bekenden. Een Officier, die bij mij was, wilde hen vatten, maar ik belette zulks: want na hunne bekentenis wenschte ik hen niet gaarne ter straffe te leiden, of nog ongelukkiger te maken, dan zij reeds waren, door hen naar 't leger te doen zenden. Mischien zou dit echter voor hen zelve eene grootere weldaad geweest zijn dan hunne vrijheid, want zij waren te traag om te werken, en stonden nu, zonder twijfel, hunne oude kostwinning van landloopen, en valsche berigten wegens mijnen, edele gesteenten enz. uitteestrooijen, te hernemen. Zulke bedriegerijen zijn in *Zuid-america* niet ongewoon: ik heb voorbeelden

gezien, dat kopervijzel, met aarde gemengd, en naderhand afgewasfchen, als monsters ver- toond is, ten einde de waarde van land te verhoogen, of om eenig ander flecht oogmerk te bereiken. Ongelukkig heerscht onder sommigen uit de lagere klassen des volks eene harts- rogt voor mijnweiken, die hen met het uit- zigt van spoedige verrijking vleit, daardoor van den arbeid afkeerig maakt, en gebrek en ellende in hun midden doet heerschen. Zelfs onder de weinige huisgezinnen dezer streek bespeurde ik hiervan eenige voorbeelden: zij, die zich geheel aan den mijnarbeid overga- ven, waren in het algemeen slecht gekleed, en hadden nog slechter voedsel, terwijl men alleen bij die genen, welke zich op den land- bouw toeleiden, alle noodwendigheden des levens aantrof.

Na deze zaak dus te hebben afgehandeld, nam ik afscheid van P. THOMAS, en keerde naar *Canto Gallo* terug, waar ik mij terstond, volgens het verzoek van den Graaf DE LIN- HARES, met een berigt over deze zaak bezig hield. Gedurende het overige van mijn ver- blijf zamelde ik staaltjes op van de onderschei- dene houtsoorten in de nabuurschap. Zie hier eene lijst daarvan:

Ve-

Venatico. Uitstekend timmerhout.

Cederhout. Goed en duurzaam.

Pereiba. Hard en goed.

Olio. Zeer hard, en bijzonder geurig.

Cabiuna.

Jaracanda. Zwart en geel gespikkeld kabinetwerkershout: in *Engeland* rozenhout genoemd; maar de beste soorten zijn, naar het mij voorkomt, nog niet ingevoerd.

Jaracatang.

Ubatang.

Palomboomen. Onderscheidene soorten, onder anderen de *iri*, hier boven reeds beschreven. Dit hout kent zijne weêrgade niet in sterkte en veêrkracht.

Garfuana. De bast hiervan geeft, naar ik vernomen heb, eene gele verfstof.

Embey. Eene kruipende plant. De steele worden tot touwen gebruikt, en somtijds tot toomen bewerkt.

Voorts verscheidene soorten doornächtige boomen.

De meeste dezer houtsoorten groeijen hoog, en zijn geschikt voor den scheepsbouw. Het is merkwaardig, dat deze streek het verwout, *Braziliehout* genaamd, niet voortbrengt.

Er zijn hier ontelbare vruchtboomen en

heesters, die ik niet heb opgenoemd. Tabak wordt in sommige streken geteeld, en altijd in rollen bewerkt, door de bladeren zamen te verbinden, en tusſchen eene foort van ſchroef te winden, waardoor de ſap wordt uitgeperst, en de kleur van den tabak, nadat die eenigen tijd aan de lucht heeft blootgeſtaan, van groen in zwart verandert.

Van wilde dieren zijn oncen meest algemeen: men ontmoet ze met allerlei kleuren, sommigen zwart, en anderen bruinrood. *Tapirs* of *antas* vindt men niet zelden, doch ik ontmoette slechts het ſpoor van ſommigen. Wilde zwijnen, en apen met lange baarden, telen hier in overvloed voort: de laaſte ſnorken in hunn' ſlaap zoo hard, dat de Reiziger wel eens ontſtelt. De vreesfelijkſte ſlangen zijn de koraalſlang, de *ſurrocuco*, de *ſurrocuco-tinga*, en de *jararaca*, allen, naar men zegt, doodelijk vergiftig. Geenen van die allen echter zag ik op mijne reis, dan een klein dier van de eerstgemelde ſoort.

De manier van het land ſchoon te maken en te bouwen, is hier juist als te *St. Paul*. Nadat het hakhout en kreupelbosch gekapt, en verbrand zijn (ſomtijds zeer gebrekkig) zerten de Negerinnen het zaad in den grond.

Zes

Zes weken daarna wordt er een weinig gewied, en alsdan raakt men den grond niet aan tot den oogst. De zaaitijd begint in October, en duurt tot November: het *Indiaansch* koren is in vier of vijf maanden rijp. Het volgende jaar zaait men doorgaans boonen op het korenland, laat dit vervolgens liggen, en ontgint een' nieuwen akker. Het is geene gewoonte, het land, waarvan men tweemaal achtereen geëogst heeft, binnen acht of tien jaren weder tot iets te gebruiken.

Het suikerriet en de *maniok* vereischen 14 of 18 maanden. Koffij, bij stekken geplant, brengt in twee jaren vrucht, en is in vijf of zes jaren volwasfen. Katoen en *palma christi*, (wonderboom) die men uit zaad trekt, dragen terftond het eerste jaar. — Er heeft geene verplanting plaats dan met den tabak; enten is weinig bekend en zelden beproefd.

Het *Indiaansche* koren of de *mâis* wordt met een *horizontaal* rad gemalen, waaraan een waterval groote snelheid bijzet. Aan het boveneinde is de molensteen vast, die van 50 tot 60 maal in eene minuut omkeert. Men heeft ook eene wijze van koren tot meel te stampen, door een werktuig, dat de naam

naam van *huijaard* draagt. Nabij een loopend water wordt een groote houten mortier geplaatst, waarvan de stamper past in het einde van eenen hefboom van 25 of 30 voet lang, die op eenen steun van $\frac{1}{2}$ zijner lengte rust. Het einde des korteren arms van dezen balk is uitgehold, en gevuld met eene genoegzame zwaarte van water, om het andere einde, waaraan de stamper hangt, omhoog te ligten, en zich ook weder te ontlasten, wanneer het tot op zekere hoogte gevallen is. Het beurtelingsche vullen en ledigen dezer holte veroorzaakt de verheffing en den val des stampers, die omtrent viermaal in eene minuut plaats heeft. Dit werktuig overtreft alle anderen in eenvoudigheid, en beantwoordt op eene plaats, waar men water genoeg heeft, volkomen aan zijne bedoeling.

Na dus mijne zaken in *Canta-Gallo* te hebben afgedaan, ging ik weder op reis naar de Hoofdstad, omtrent een uur ver door den waardigen Gouverneur, den Kapitein, den Rentmeester, en bijna alle inwoners vergezeld (*). Gedurende een verblijf van omtrent

veer

(*) Op dezen weg kwamen wij een nest van insecten voorbij, (*mirabunda* genoemd) die voor het vee een uit-

veertien dagen bij deze uitstekende menschen was mijne tafel altijd kosteloos voorzien geweest, en ik was met eene achting behandeld, die verre mijne verwachtingen of verdiensten te boven ging. Met weêrzin nam ik afscheid van hen, met de hartelijke wensch, dat het in mijn vermogen mogt staan, hun ten Hove door eenige voorstellingen ten hunnen behoefte nuttig te zijn.

Des nachts kwam ik te *Moro Quemado*, na eene reis van 34 mijlen, en daags daaraan bereikten wij bijtijds de woning van mijnen waardigen Vriend, Kapitein FERRERA. Daar ik nu minderen haast had, beschouwde ik deszelfs inrigtingen meer op mijn gemak, vooral zijne suikerbereiding en distilleerderij, die beide zeer slecht bestuurd worden. Toen ik in de laatste de ovens zag, om de ketels

te

uiterste lastig zijn, en de muilezels koppig en ontembaar maken. Zij vallen zeer hardnekkig aan, en vervolgen tot op een' aanzienlijken afstand; wij namen een' omweg, om van hen ontslagen te worden, en toch volgden mij sommigen, die mij zoo pijnlijk staken als een getergde wesp immer had kunnen doen. Er is eene zonderlinge verscheidenheid dezer insekten met hoornige puntige snuiten, waarmede zij geweldig steken, en ondragelijke pijn veroorzaken.

te stoken, zeide ik rondit tot den Kapitein, dat zij onmogelijk naar een slechter plan konden gemaakt zijn. Men antwoordde mij slechts, dat er geen beter bekend was. Het zou inderdaad verbazend moeilijk geweest zijn, in dit of eenig ander vak van dezen arbeid verbetering in te voeren, want alles is aan de behandeling van Negers overgelaten. Toen ik iets vroeg wegens de manier van bewerking, bekende de eigenaar zijne onkunde, en zond eenen der *Africaansche* meesterknechts, om mij antwoord te geven. Met dezen man redeneerde ik wegens de ontzettende menigte brandstof, die hier nutteloos verspild werd, en stelde een middel voor, om dezelve te sparen, en om tevens den onaangename brandmaak van den rum te verbeteren, door denzelfden met even zoo veel water op nieuws te distillëren, mits vooraf zorg dragende, den distilleerketel schoon te maken; doch de kerel lachte mij uit, en zeide, dat zijne manier ongetwijfeld de beste moest wezen; want hij had die van een' ouden suikermaker geleerd. Dus blijven de dingen, door de onverschilligheid der eigenaars voor hunne belangen, in denzelfden sleur voortgaan, en overgelaten aan het beheer van lieden, die tegen eene kort-

kortstondige vermeerdering van arbeid opzien, zelfs wanneer het hun een duurzaam voordeel belooft. Deze afkeer voor verbetering heb ik meermalen bij de *Brazilianen* opgemerkt; wanneer ik b. v. een' steenbakker, een' suikerbereider, een' zeepzieder, of zelfs een' mijneigenaar om de reden vroeg, waarom hij zijne belangen zoo gebrekkig behartigde, werd ik meest altijd om antwoord aan eenen Neger verwezen.

Sommige gedeelten van dit landgoed behelzen goud, naar men zegt, en tijdens mijn bezoek onderhandelde Kapitein FERRERA om verlof bij de Regéring, ten einde die te laten bewerken. Ik toonde hem de teekening van een plan, om de *cascalhao* te waschen, beter dan de gewone manier, en leide hem het nut bloot om die vaste stukken, welke men er dikwijls in vindt, en die doorgaans gouddeeltjes bevatten, te stampen, daar zij nu wegens hunne hardheid onder het afval worden weggeworpen.

In deze *fazenda*, gelijk in de meeste andere, zijn de inrigtingen ter bewaring der voortbrengfelen zoo ellendig, dat de granen weldra door den korenworm worden aange-tast, en de katoen, koffij enz. aan duizend scha-

schaden blootstaan. Ook de stalling is slecht, en het vee jammerlijk verwaarloosd; alleen voor varkens draagt men tamelijk zorg. In het woonhuis ontbrak het geheel aan gemakken, en deszelfs voorkomen bevestigde mij de waarheid van 't geen ik dikwijls gehoord had, dat de eigenaars van vaste goederen hier niet gaarn op dezelve wonen, en, hun verblijf slechts voor een' korten tijd beschouwende, zich armhartig behelpen.

Het land aan de hoeve behoorende is volle twee mijlen in 't vierkant, en schoon het nog voor groote verbeteringen vatbaar is, hebben toch de reeds opgeruimde gedeelten vele goede oogsten geschonken, en het overige zal buiten twiifel in eenige jaren niet minder opleveren.

Na twee dagen bij Kapitein FERRERA te hebben vertoefd, ging ik des morgens van den derden weder naar *Porto dos Caxhes*, nog dertig mijlen verre, waar ik echter ten twee uren aankwam, en eenigen tijd door een menigte schepen met timmerhout, die de rivier vervulden, werd opgehouden. Deze hinderpaal was niet zoodra weggenomen, of ik ging scheep in eene groote boot van omtrent tien ton last, roeide den geheelen nacht tot den

den mond der rivier, en kwam toen, met een' landwind zeilende, des middags te *Rio de Janeiro* aan. Mijne eerste zorg was, den Minister van mijne terugkomst kennis te geven, waarop ik nog twee dagen doorbragt, om mijn dagboek voor Z. Exc. in orde te brengen. Hij ontving zulks op de verplichtendste wijze, en leide het den Prins Regent voor, die mijne beschrijving van het land, door mij bereisd, wel geliefde goed te keuren.

TIENDE HOOFDSTUK.

*Vergunning tot een bezoek der Diamant-
mijnen. Verslag van een' voorgewenden dia-
mant, aan den Prins-Regent aangeboden.
Reis naar Villa Rica.*

Nadat ik van de vermoedissen der reize weder eenigzins bijgekomen was, verzocht ik Z. K. H. om verlof, de diamantmijnen van *Serra do Frio* te gaan onderzoeken. Deze gunst was tot nu toe nimmer aan een' vreemdeling toegestaan, en zelfs *Portugeezen* waren niet toegelaten de streken waar deze mijnen liggen, te bezoeken, uitgezonderd om zaken daartoe betrekkelijk, en dan nog onder bepalingen, die het onmogelijk maakten daarvan aan het Publick eene behoorlijke beschrijving te geven. Door de vriendelijke bemiddeling van den Graaf DE LINHARES werd de verzochte bewilliging verleend, en mijne paspoorten en aanbevelingsbrieven spoedig uitgevaardigd. Lord STRANGFORD maakte van zijnen invloed gebruik, om mijne onderneming te bevorderen, en het was door zijne vriende-

delijke aanbeveling, dat ik toegang tot de Archiven bekwam, ten einde alle de geschrevene kaarten te onderzoeken, en uit dezelve alles aftefchrijven, wat mij op mijnen weg van dienst kon wezen. Men merke hier op, dat de verkiesfelijkste wijze van reizen in het binnenste van *Brazilië*, vooral op eenen togt, zoo als dien ik stond te ondernemen, deze is: dat men zich van bevelen der Regéring en een geleide van soldaten voorziet, die alsdan regt hebben, om van alle personen, die op of nabij den weg wonen, versche muil-dieren te eischen. De Graaf bood mij twee soldaten te mijner keuze aan, en terwijl ik daarover met mijzelve raadpleegde, gebeurde er een vreemd geval, 't welk mij met twee mannen uit het corps der *mineurs* of mijnwerkers voortzag, die door Z. Exc. aan mij werden toegevoegd, en hun tevens op het hart gedrukt, dat hunne bevordering geheel zou afhangen van het verslag, 't welk ik na mijne terugkomst van hun gedrag stond te geven. Het is mij een wezenlijk genoegen, te kunnen zeggen, dat hunne diensten werkelijk aanbeveling verdienden.

Het bedoelde geval was het volgende: Een wijze Neger van *Villa do Principe*, omtrent

negenhonderd mijlen (390 uren) van de Hoofdstad afgelegen , had de stoutheid den Prins-Regent een' brief te schrijven , waarin hij zich aankondigde als bezitter van eenen verbazend grooten diamant , dien hij voor eenige jaren van een' vriend had ontvangen , en thans verzocht de eere te hebben , aan Z. K. H. in persoon te mogen aanbieden. Daar de grootte , welke deze knaap den diamant toeschreef , de verwachting en verbeelding ten top voerde , zoo werd er onmiddellijk last gegeven aan den bevelhebber van *Villa do Principe* , om hem terstond naar *Rio de Janeiro* te zenden ; hij werd met een rijtuig voorzien , en geleid door twee soldaten. Op zijnen weg werd hij door elk men gelukwenschingen begroet , als of hij reeds met het *St. Bento's*-ordenskruis versierd , en met Generaals- soldij begiftigd ware. De soldaten maakten reeds staat op eene groote bevordering , en elk benijdde den gelukkigen Neger. Eindelijk kwam hij na eene reis van omtrent 28 dagen aan de Hoofdstad , en werd regelregt naar het Paleis gevoerd. Nu stond zijn geluk ten toppunt te rijzen ; de hoop , door hem zoo vele jaren gekoesterd , zou worden bekroond , en hij was op het punt ,

uit

uit eenen lagen, gemeenen stand tot overvloed en onderscheiding opteklimmen: dus althans speelde gewis zijne verbeelding in de oogenblikken der verwachting. Daar gaar de deur van de gehoorzaal open: de Neger treedt binnen, werpt zich neder voor de voeten des Prins, en geeft denzelfden zijn wonderbaar edelgesteente in handen. Z. K. H. was verbaasd over de ongemeene grootte; er volgde een oogenblik stilte; de omstanders wachtten luisterend naar het gevoelen van den Prins, en beëindigden hetzelfde oogenblikkelijk, en in zijn geheel. Een ronde diamant van bijna een pond zwaarte vervulde hen allen met verbazing: eenige vlugge berekenaars cijferden reeds aan de millioenen, die de steen waardig was; anderen vonden hem genoegzaam onberekenbaar: doch het algemeen gevoelen van zijner Hoogheids dienaren was, dat de schatkist eenige millioenen kroonen door deze ontdekking gewonnen had. Men kan gemakkelijk nagaan, welk eene opschudding dit onder de hoogere klasse baarde; het aanbod des Neger was het algemeene voorwerp van bewondering, en het gesprek van den dag. Men vertoonde het juweel ook aan de Ministers, van welken

sommigen vreesden, en zelfs twijfelden, of eene zoo groote en ronde masfa wel een echte diamant was; echter zonden zij dien onder toezigt naar de schatkist, en plaatsten hem in de juweelkamer.

Daags daaraan ontbood mij de Graaf de LINHARES, gaf mij alle de omstandigheden op, die wegens den beroemden steen ter zijner kennisfe gekomen waren, en voegde er (doch zachtens) bij, dat hij aan de echtheid twijfelde. Zijne Exc. bestelde mij eenige uren daarna weder te zijnent, waar ik verlofbrieven van hem en de andere Ministers aan de schatkist zou ontvangen (*), om dezen kostbaren steen te zien, en deszelfs wezenlijke waarde te bepalen. Ik nam een zoo gewigtig aanbod gereedelijk aan, en liet niet na, mij op het bepaalde uur te laten vinden; toen ik de brieven ontving, en in de schatkist aan den wachthebbenden Officier overgaf. Men geleidde mij door verscheidene vertrekken, waarin men drukke bezigheden scheen te hebben, naar de groote kamer, waar de

Schat-

(*) Niemand mag de diamanten in de schatkist zien, zonder een bevel der gezamenlijke Ministers tot dat einde.

Schatmeester met zijne Secretarissen zat. Terwijl hij mijne brieven in de hand hield, begon hij op het bewuste onderwerp een gesprek met mij: daarop geleidde men mij door andere groote vertrekken, met goud en scharlaken behangen, en versierd met levensgroote beelden, verbeeldende de Regtvaardigheid, die de weegschaal houdt. In het binnenvertrek, waarheen men ons thans geleidde, waren verscheidene ijzeren kisten, elk met drie sloten, waarvan drie onderscheidene beambten de sleutels hadden, die ook allen bij de opening moesten tegenwoordig zijn. Eene dezer kisten werd nu geopend, en een net kastje daaruit genomen, waarin het bewuste juweel lag, hetwelk de Schatmeester nu daaruit nam, en mij met veel plegtigheid aanbood.

Reeds op het eerste gezigt daalde de waarde van dezen steen in mijn oog; eer ik hem in de hand nam, was ik overtuigd, dat het een rond stuk kristal was. Het bedroeg omtrent anderhalven duim middellijns. Tot een nader onderzoek overgaande, kon ik den Bewindhebber stellig verzekeren, dat het bewuste stuk *geen* diamant was: en om hem allen twijfel te benemen, kerfde ik met een diamant van vijf of zes karaat eene zeer die-

pe snede in den steen. Dit was een allesafdoend bewijs: men maakte dus een getuigschrift op, dat dezelve eene mindere zelfstandigheid was van weinig of geene waarde, hetwelk ik ondertoeekende.

Nu opende men nog andere doozen, uit een van welke men mij twee groote diamantplaten toonde, elk van een' vollen duim oppervlakte, en omtrent een achtfte duim dik, van eene zeer slechte bruine kleur. Toen men ze vond, maakten zij een geheel stuk uit, hetwelk, van eene onregelmatige gedaante zijnde, voor geen en diamant erkend werd, tot dat de bestuurder of opziener der arbeiders, na dien verscheidene dagen aan huis gehad te hebben, tot de oude proef de toevlugt nam, van denzelven op een' harten steen te leggen, en daarop met een' hamer te slaan; als wanneer de onderzochte zelfstandigheid, zoo die wezenlijk een diamant is, den slag moet weerstaan, of zich in platen verdeelen. Dit laatste was hier het geval, en de man, die dus twee diamanten uit één gemaakt had, gaf die aan den Intendant over.

De rivier *Abaisé*, van waar deze stukken kwamen, had er nog een' van eene achthoekige gedaante voortgebracht, zijnde zevenachtste

ste once, Trooisch gewigt, zwaar, en misschien de grootste diamant in de wereld. Men vond dien voor omtrent twaalf jaren bij drie lieden, die wegens hoog verraad gebannen waren: doch, op vertoon van dit kostbare gesteente aan den toenmaligen Onderkoning, bekwamen zij' vergiffenis en belooning. Het behoort thans tot den bijzonderen schat van den Prins-Regent.

Vervolgens had men de vriendelijkheid, mij de nog overige diamanten der schatkist te vertoonen, die te zamen omtrent vier of vijfduizend karaat bedroegen. De grootste waren niet meer dan acht karaat, uitgezonderd één van eene fraaije achthoekige gedaante, die volkomen zeventien karaat woog. Onder de weinige gekleurde diamanten was één der kleinste van eene fraaije rozen- of anjelierkleur, een ander fraai blaauw, en verscheidene met eene groene tint: de gelen waren de gemeensten, en minst geachten.

Thans mijn werk afgedaan hebbende, nam ik met dankzegging afscheid van den Schatmeester, en schreef bij mijne terugkomst onmiddelijk den uitslag van mijn onderzoek aan den Graaf DE LINHARES. Het was voor een vreemdeling geene aangename taak, te moe-

ten melden dat een gesteente, vrij algemeen voor eene onwaardeerbare bijdrage tot de schatten van den staat aangezien, bij al deszelfs zonderling voorkomen toch inderdaad van zeer weinig waarde was, en dit getuigenis te moeten afleggen in een' brief, die aan den Vorst zou vertoond worden. Doch Z. K. H. was reeds tot deze boodschap voorbereid, en te edeldenkend om over deze teleurstelling eenig misnoegen te laten blijken. Natuurlijk was de arme Neger, die den vermeenden schat gevonden had, het diepst getroffen over dit verdrietig berigt; in plaats van door een geleide in zegepraal naar huis verzeld te worden, liet men hem daarheen zoo goed terugkeeren als hij kon, en hij is buiten twijfel aan de bespottung en verachting dier lieden ten doele geweest, welke hem zoo onlangs over zijn goed geluk hadden toegejuicht.

Daar ik nu met mijne toebereidselen tot den togt bijna gereed was, gaf de Heer GOODALL, een zeer achtingswaardig koopman, zijn verlangen te kennen, om mij naar *Villa Rica* te verzellen. Dit kon mij niet anders dan wellevom zijn, daar hij een alleraangenaamst reisgenoot was. Door Lord STRANG-

FORD

FORD bekwam hij paspoorten van de Ministers, en kon zich dus onverwijld bij mij voegen. Den 17den Augustus 1809 gingen wij dus op eene reis, die geen *Engelschman* tevoren immer had ondernomen, noch zou hebben durven ondernemen: want de hooge *Alpen*, die zich langs de kust uitstrekken, waren de grenspalen voor de togten van vreemdelingen.

Na met ons gevolg, bestaande uit de twee bovengemelde soldaten en mijn' knecht, een' allergetrouwsten Negerjongen, in eene groote marktschuit aan boord te zijn gegaan, voeren wij des middags met een koeltje uit zee af, en omtrent zes uren de baai door, het eiland *Governador* en verscheidene andere, met name het schoone *Kokosnoot* - eiland voorbij. In eene zeeëngte tusschen dit en een ander eiland van dezelfde grootte, staken wij eene schoone opene baai over, en kwamen aan den mond van den *Moremim*, eene schilderachtige rivier, die in haren kronkelenden loop eene groote verscheidenheid van fraaije gezigten vertoont. De zon ging onder: het weder was helder en zacht, en wij hielden een oogenblik stil, om een der schoonste landelijke tooneelen te genieten, die wij nog in
Bra-

Brazilië hadden gezien: eenen schoonen romanesken voorgrond, gestoffeerd met dicht en bladerrijk geboomte, zich spiegelend in 't water van den stroom, en afstekende bij de trotsche bergen van den verren achtergrond, waaronder wij die zonderlinge keten van regtstandige rotfen opmerkten, de *Orgelpijp-bergen* genaamd, van hunne gelijkvormigheid met dat speeltuig, zoo wel in gedaante als ligging. Twee mijlen de rivier opwaarts, kwamen wij aan een dorpje door dezelve bespoeld, met name *Porto da Estrella*, eene zeer woelige plaats, waar uur op uur talrijke driften muil-dieren, met voortbrengfelen uit de binnenlanden, aankomen. Hier zijn eenige armoedige hutten, en een aantal groote pakhuizen voor de berging der goederen. De muilezeldrijvers, altijd met beddegoed en keukengereedschap voorzien, verlaten nimmer hunne beesten, zoo dat zij geene goede herbergen noodig hebben. Men wees ons de beste herberg in de plaats aan, die het denkbeeld van ongemak en onzindelijkheid verwezenlijkte. Ik zal den Lezer de verdrietelijkheden, door ons dien nacht geleden, besparen: genoeg, zij dreven ons met het kriecken van den dag uit het bed. Onze soldaten bezorgden ons muilezels,

ezels, doch wegens de groote drukte van laden en losfen konden wij niet vóór tien ure op reis gaan. Wij reisden nu omtrent drie uren de vlakke langs, met den bergrug aan onze linkerhand, aan wiens voet zich achter het dorp *Piadade* een schoon open landschap vertoonde. Hier hielden wij stil aan het huis, waarin de Prins-Regent drie nachten om de gezonde lucht had doorgebracht: doch aldaar geene verversching kunnende bekomen, gingen wij voort, en begonnen opteklimmen langs eenen uitmuntenden bestraten weg, die zich vijf mijlen zeer steil langs de zijden en de ruggen der bergen omhoog windt. Wij hadden bijna een uur werk, om een huis ten halven wege te bereiken, rustten daar een weinig uit, en hervatteden toen onzen moeilijken togt, waarvan wij ons bij tijden verpoosden door naar *Rio de Janeiro* en de baai omtezien, welke zich van deze hoogte zeer voordeelig opdeden. Dus bereikten wij, niet zonder moeite, den top van 't gebergte, zijnde naar mijne gissing 4000 voet boven de oppervlakte der zee: de dampkring was ten minste tien graden kouder dan in de vlakke.

Daarna vertoefden wij in het dorpje *Corga Seco*, in eene zeer hobbelige landstreek, waar

geen

geen halve morgen vlakke grond heinde en verre te zien is. Hier eenige verversching genomen hebbende, gingen wij voort naar *Belmonte*, een schoon plekje gronds, aan eenen snellen stroom, die den voet van eenen onmetelijken granietberg ter linkerhand bespoeld. Dezen bergstroom volgden wij tot aan de plaats genaamd *Padre Correo*, naar den eigenaar. Zij bestaat uit een huis en eene kapel, met eene schoone vlakke plaats van voren. Deze Pater onderhoudt een groot aantal Negeren, waarvan sommigen muilezels-hoefijzers van bekoeld *Zweedsch* ijzer, nadat dit reeds in de vorm gesmeed is, bewerken. Hiernaar is groote vraag, daar het ruwe ijzer aan deze zijde der rivier *Paraíba* geene Regten betaalt, doch aan gene zijde niet minder dan roo per Cent. Dit zelfde is het geval met zout. Het veelvuldige gebruik dezer noodzakelijke behoeften heeft zeker de Regering bewogen, deze schijnbaar voordeelige belasting op dezelve te leggen, die echter door alle beginselen van goede staatkunde gewraakt wordt. P. CORREO ontving ons zeer gastvrij, verleende ons een nachtverblijf, en hielp ons aan een paar rieten korven voor een der muilezels, hetwelk ons van grooten dienst was.

Voor

Vóór zonnenopgang werden wij reeds door het geklop der hamers in de smederijen gewekt. Het dauwde sterk, en was zoo koud, dat mijn *thermometer* op 46 Graden stond. De ruïne, dien wij even bezigtigden, was in redelijk goede orde, en bevatte eenige schoon bloeiende perzikkeboomen. Onze Gastheer meldde ons, dat hij eenige mijlen verder eene goede plantaadje had, doch zich meest met het verkoopen van koren en mulkzels-hoefijzers bezig hield.

Van hier vertrokken wij weder naar de *Piabunka*, eene rivier vol watervallen, die zich in de *Paraíba* stort. Onder de heuvelen en dalen die wij doortrokken, zagen wij nu en dan pachthoeven en beplantingen; doch de weg was daarna geheel door bosch gezoomd. Twintig mijlen verder kwamen wij te *Zabolla*, eene redelijke inrigting, bestaande in een huis van twee verdiepingen, eene kleine kapel, en eene nog onvoltooide suikermolen, in het diepst eener vallei. De eigenaar, kapt. JOSÉ ANTONIO BARBOSA, was een *Portugees* van den ouden stempel; het scheen hem zeer te hinderen, dat Z. K. H. aan vreemdelingen vergund had, door het land te reizen, en hij behandelde ons dus met

eene

eene gedwongene beleefdheid, die toonde, dat hij niet veel goeds van ons vertrouwde. Gedurig voer hij uit tegen den maatregel der regering, om belastingen op rum en andere goederen te leggen: en schoon hij ook al het zoet van een ambtje genoot, als zijnde mede-deelhebber in het voordeelige veer van de *Paraíba*, een' post dien hij door toedoen van een' zeer waardig' man te *Rio de Janeiro* bekomen had, liet hij zich nogtans met alle de bitterheid van een' teleurgestelden ambtsjager uit. Zijne bekrompene, baatzuchtige bedoeelingen strekten zich maar al te blijkbaar tot uitsluitenden alléénhandel uit. Zijn verdriet over de milde vergunning van den Prins-Regent, om vreemdelingen in *Brazilië* toelaten, stond op zijn gelaat te lezen; in één woord: hij toonde zich hier als zulk een' vinnigen nijdigäard, dat hij ons duidelijk den hond in de fabel, die de koe niet bij het hooi wil laten naderen, herinnerde (*).

Ech-

(*) Maar deze hond at zelf geen hooi: doch andere volken hebben ook gaarne eigene nijverheid en fabrieken. De *Engelschen*, die deze tot hunne eigene schade onderkruipen, waar zij maar kunnen, hebben die ook niet wel iets van den hond? De *Portugeesche* blafte: res-
minj

Echter moeten wij er bijvoegen, dat, terwijl hij zich dus gestreng omtrent vreemden uithield, hij de pligten der herbergzaamheid geenszins verzuimde; eer wij ons ter ruste begaven, noodigde hij ons op zijn dagelijksch avondeten, bestaande in eene gekookte eend in rijst, en een gestoofd hoen, waaraan acht menschen (met ons medegerekend) aanzaten. Na onzen Gastheer voor zijne vriendelijkheid bedankt te hebben, begaven wij ons naar onze vertrekken. Mijn bed was echter zoo ongemakkelijk, dat ik den meesten tijd des nachts moest opzitten; er was geene andere keus, want daar de vloer van klei noch met hout, noch zelfs met steenen belegd was, durfde ik het niet wagen, mijn bed daarop te spreiden. Nooit heeft eenig sterveling den dageraad met grootere vreugde begroet; maar deze aangename gewaarwordingen werden spoedig gestoord door eene dier kleine kwellingen, die in zekere gesteldheden van den geest moeilijker te verdragen zijn dan wezenlijke rampen. Ik had

minsten alleen op *zijne* werf; de anderen gunnen de eerlijke koeijen hunner naburen naauwelijks het hooi in hunne eigenen stal.

Ned. Vers.

T

had mijnen *thermometer* in eene *winddeur* of luchtgat geplaatst, want de opening was met geene glazen voorzien; een domme knecht, die den toom van een' muilēzel aan eene der traliestaven wilde vastmaken, wierp het werktuig ter aarde, en brak het. Gelukkig had ik nog een ander, dus was het verlies minder zwaar.

Nadat onze soldaten zich, met hunne gewone vlugheid, van muildieren hadden voorzien, gingen wij vroeger op reis, en wel op een' veel vlakkeren weg dan daags te voren. Wij gingen verscheidene vlakten voorbij, welke klei en ontbondene graniet, in sommige plaatsen meer dan op andere met ijzerdeelen bezwangerd, bevatteden. Er zijn op dezen geheelen weg talrijke schuilplaatsen voor reizigers en hun vee. Daar deze dagreis slechts zestien mijlen was, kwamen wij reeds tegen middernacht aan het veer der *Paraibuna*, eene rivier, die zoo breed als de *Theems* te *Westmunster*, en toch niet bevaarbaar is, door de vele rotsen die haren loop stremmen. Toen de schuit aankwam, die ons moest overbrengen, gingen wij met alle onze muildieren daarin, en werden met riemen en boomstokken naar de overzijde gevoerd, waar een

een Register is tot onderzoek der reizigers, hunner paspoorten en eigendommen. Deze plaats wordt bewaakt door eenige weinige oude Soldaten onder eenen Luitenant, die, hoewel ziek zijnde, ons nogtans alle beleefdheden bewees. Onze manschappen maakten ons eenen maaltijd gereed, gekookt aan een *vend*, hetwelk een jong mensch uit *Oporia* ophield (*); wij dronken thee, en gebruikten het avondeten met den Bevelhebber, die ons een vertrek in het *Register* aanwees. Hij was zeer beleefd, en scheen zeer verblijd ons te zien, dikwijls uitroepende: *Os Ingleses são grande gente* (de Engelschen zijn een groot Volk!) Men kan denken, dat deze, en andere pligtplegingen, aan onze Natie betuigd, ons niet weinig streelden, zoowel als de aching, door elkeen, die ons bezocht, aan ons

(*) Deze naam wordt gegeven aan eene soort van winkeltje, waar men allerlei, zoo als sterken drank, *Indiaansch* koren, en somtijds suiker, in het klein verkoopt. Hoewel de houders dit voor eene herberg willen doen doorgaan, missen zij daarvan nogtans alle de gemakken; en reizigers die hun bed en keukengereedschap bij zich hebben, nemen nog liever tot eene *rancho* of *astallage* de toevlugt. Men kent hier geene gemakken van herbergen, dan bescherming voor den regen en de nachtlucht.

T 2

ons land betuigd, als zijnde de bondgenoot van hunnen met geestdrift beminden Vorst.

Het *Register* is een sterk houten gesticht, op palen gebouwd tegen de overstromingen der rivier, die menigmaal de zandvlakte, waarop het staat, onder water zet. Het heeft eenige weinige kamers, die tot barakken voor de wachten dienen, en eene fraaije galerij tegen over het veer. De lage ligging is, naar men zegt, des zomers zeer heet en ongezond, hetwelk, gevoegd bij de traagheid en armoede der bewoners, genoegzaam reden kan geven van de algemeene blijken van zwakte, die men onder hen aantreft. Hunne geringe bezigheden hebben zij nog te danken aan de plaatselijke gelegenheid, als zijnde een sterkbezochte doortogt, en aan de talrijke muildieren, die uit de binnenlanden aankomen, en weder derwaarts vertrekken. De veerschuiten of ponten zijn zulke goede vaartuigen, als ik ooit van dien aard gezien heb, en dit behoort ook wel zoo, want de tol is aanzienlijk, en wordt van ieder persoon zoo wel als van ieder muil- of lastdier betaald; ook geeft dezelve jaarlijks buiten twijfel aan de deelhebbers eene goede winst, doch die nog aanmerkelijk vermeerderd kon worden, wan-

wanneer men een' geregelden weg naar *Canta-Gallo* opende, hetwelk slechts achttien uren van daar ligt.

Vernomen hebbende, dat onze volgende dagreis zeer bergachtig, en dus moeilijk zijn zou, gingen wij in tijds ter ruste, stonden vroeg weder op, en reisden, op versche muilezels, langs een' goeden weg door eene ruwe en weinig bevolkte streek; in vijf uren trokken wij zeven zeer hooge en acht kleinere granietbergen over, en bereikten eindelijk het veer der *Paraíba*, eene veel grootere rivier dan de *Paraíbuna*. Aan het daartoe behorende Register, hetwelk veel uitgebreider en beter bewaard is dan het vorige, worden alle goederen onderzocht en gewogen; men betaalt daarvan tol naar het gewigt, hoe ook de waarde, soort of hoedanigheid zij. Deze regeling drukt zeer ongelijk op onderscheidene artikelen: zout, b. v. betaalt bijna 100 per Cent, ijzer en lood omtrent eveneens, terwijl wol, katoen, en andere ligte goederen door elkander met acht of tien ten honderd vrijkomen.

De Bevelhebber van dit Register bood ons allen mogelijken onderstand, en wij waren gelukkig genoeg, een' verschen muilezel voor

onze bagaadje optedoen. De korte tijd, dien wij hier doorbragten, liet ons niet veel ruimte tot opmerking; doch zoo veel zagen wij, dat er niet veel optemerken was. De ligging is aangenaam, het land in 't ronde boschrijk en vruchtbaar, schoon bergachtig. In de rivier is bijna geen visch.

Anderhalf uur verder kwamen wij door dikke bosfchen naar de plaats genaamd *Rosina de Negra*, waar wij nachtverblijf hielden. De volgende dag wisselde even als de voorgaande met heuvelen en diepten af. Op eene plaats van den weg bespeurden wij eene soort van barakken, uit eene *astallage*, en eenige *ranchos* of hutten bestaande, waarin een Officier en omtrent twintig Ruiters hun verblijf houden. Zij moeten, even als strikruiters, op den grooten weg de ronde doen, mogen reizigers ophouden, en elk dien zij verdacht houden, van goudstof of diamanten verborgen te houden, ten strengsten doorzoeken. Twee mijlen verder was het Register van MATTHIAS BARBOSA, in een bijna ondoordringbaar woud gelegen, en voor omtrent zestig of zeventig jaren gebouwd door den Heer, wiens naam het draagt, en die een stamheer was van het adelijk huis van SOUSA.

Dit

Dit Register is een groot langwerpig gebouw, met twee groote deuren aan ieder einde, waardoor alle reizigers met hunne lastdieren heen moeten. Bij het inkomen houden zij stil, en geven hunne paspoorten aan eenen soldaat, om door den Bevelhebber onderzocht te worden, die, daarin een behoorlijk verslag der goederen vindende, de reizigers verder laat trekken: doch bij de minste verdenking de muildieren doet losfen, en de lading ten strengste onderzoeken. Het gebeurt hierbij niet zelden, dat men eenen Neger verdenkt, van eenen diamant te hebben ingezwolgen, in welk geval hij in een ledig vertrek zoo lang wordt opgesloten, tot men een bewijs der waarheid kan bekomen. Het bevel over dezen post staat bij eenen Majoor. Het inwendige van het gebouw bestaat in vertrekken voor de Officiëren, *ranchos* voor de Soldaten, celltjes ter opsluiting van verdachte personen, en stallen voor de muilezels. Op de plaats staan verscheidene posten, waar aan men het vee bindt, onder het op- of afleiden; als mede eene *venta* ten behoeve der reizigers.

Achter deze plaats moesten wij weder eene boschrijke plaats doortrekken, waarin eenige

weinige herten, maar geene vogelen, dan nu en dan groene papegaaijen, en een specht te zien waren. De weg was, zoo ver het oog kon zien, aan weêrszijden door dik geboomte bezet, en zelden door sporen van bevolking vervrolijk. Deze weinige lieden bestaan dan nog meest uit de heffe des volks, die zich hier nederzetten, om ververschingen aan reizigers, en koren voor de muil dieren te verkoopen. Zij zijn doorgaans lui en praatziek: de meer achtingswaardige klassen wonen niet zoo dicht bij den weg.

Tegen vier uren des avonds kwamen wij aan eene boerderij genaamd *Madeiras*, behoorende aan Kapitein JOSÉ PINTO DE SOUSA. De ligging is koel en gezond, de nabuurschap wel van water voorzien, en overvloedig wei- en bouwland bevattende, maar schandelijk verwaarloosd. De eigenaars schijnen aan traagheid met ongemak boven arbeid met gemak de voorkeur te geven, en, met de giften die de Natuur van zelve biedt voldaan, bekommeren zij zich weinig om die door nijverheid te vermeerderen. Het huis zelf was ellendig vervallen; de muren, van latwerk met klei bestreken, waren vol gaten en scheuren, en het dak zag er ten uiterste bouw-

bouwvallig uit. Onze kost was ook zeer armoedig, en de nachtrust niet te best; zoo dat wij dikwijls onaangenaam aan de lust- en werkeloosheid des volks herinnerd werden. Wie zou toch wel, dachten wij, in eene koude luchtfreek, in eene woning vol reeten en luchtgaten willen wonen, wanneer hij die met een weinig leem kan stoppen!

Van hier, honderd mijlen van *Porto de Estrella*, vervolgden wij des anderen daags onzen weg over eene keten bergen, waar de *Paraíba* nog andere watervallen had, digter bij haren oorsprong, en kwamen over eene streek digtbegroeid boschland aan de *Fazenda do Juez de Fuera*, waar wij van muilezels verwisfelden, en een groot eind weegs opklimmen, tot wij twee planters van *Minas Novas* ontmoetten; met 46 muilezels met katoen geladen, in ruwe huiden gepakt, waarvan elk beest twee pakken droeg. Zij waren bijna drie maanden onder weg geweest. Wij maakten van hunne vriendschappelijke aanbiedingen, om brieven en berigten aan onze vrienden in de Hoofdstad te bezorgen, met dankzegging gebruik. Verder zagen wij verscheidene zonderlinge pijnboomen, die overvloed van harst gaven; en ik schoot een' allerfraai-

sten vogel, wiens naam ik niet ontdekken kon, doch vernam, dat hij veel in den nacht vloog. Elders ontmoetten wij op den gemeenen weg een roofdier, dat op onze nadering de vlugt nam. Ik schoot eene kleine waterslang met twee vinnen nabij de kieuwen.

Tegen den avond kwamen wij aan de *Fazenda* van ANTONIO FERRERA, voorheen een goed huis, maar thans genoegzaam gesloopt. De eigenaar was niet te huis: maar zijne oude zwarte bedienden verschaften ons alles zoo goed als wij hadden kunnen wenschen, zoo hij daar tegenwoordig geweest was. Wij hadden een vrij goed avondeten van gestoofde vogels, met een' fraaijen wilden kalkoen, dien ik in de nabuurschap geschoten had. Een reiziger hier te lande moet geene gelegenheid verzuimen, om zich van zijn geweer te bedienen, daar hij nooit zeker is van aangename kost, ter plaatse waar hij afslapt.

De oppervlakte des lands is over 't algemeen goede, sterke klei; alle de rotsen zijn oorspronkelijke graniet, in wier samenstelling *hornblende* voornamelijk regeert. Wij kwamen heden de eerste goudwasfching voorbij, die echter sedert vele jaren verlaten is. De beken hebben veel ijzer-*oxyde* in kleine korrels,

rels, gemengd met zand. In sommige plaat-
 sen is de graniet in een' staat van ontbinding,
 en er is veel van 't geen de *Duitschers grün-*
stein noemen, die zeer naar *basalt* gelijkt.
 De lucht is op deze hoogte frisch en koel,
 behalve van twee tot vier uren in den na-
 middag, wanneer het zelfs heet is. Des
 avonds met de vogeljagt bezig zijnde, ont-
 moetten wij een' man in monnikengewaad,
 met eene doos, waarop de beeltenis der Maagd
 MARIA stond, door eenen gordel aan zijn
 midden bevestigd. Zijn gelaat was met hair
 begroeid, en zijn geheele voorkomen ontzet-
 tend wild en ongekeemd. Op onze vraag ver-
 namen wij dat dit vreemde figuur een klui-
 zenaar was, die, om eene of andere groote
 misdaad te boeten, deze gestrenge levenswijze
 had uitgekozen. — Met den avond naar ons
 verblijf teruggekeerd, genoten wij het eerste
 aangename maal sedert ons vertrek van *Rio*,
 en vergastten ons op eene flesch voortreffe-
 lijken *madera*, die mijn brave reisgenoot
 bij geluk had medegenomen.

Met zonnenopgang vervolgden wij onze
 reis, en trokken eenige mijlen verre over een'
 dragelijken weg. De valleijen werden bree-
 der naar mate wij vorderden, en ook meer
 vat-

vatbaar voor bebouwing; doch het gebergte was verbazend steil. Op den effen' grond vorderden wij drie of vier mijlen in het uur, maar in de hoogten ging het langzamer, daar wij elken stap onzer muildieren moesten nagaan, en ons diensvolgens in evenwigt houden. Deze beweging des ligchaams heeft in de eerste dagen geene gevolgen, maar naderhand veroorzaakt zij eene soort van lendenpijn.

Na eene reis van 28 mijlen, die ons negen uren bezig hield, waren wij des avonds ten zeven uren aan eene boerderij, met name *Fazenda de Donna Clara*, en *Donna Maria*. Deze twee goede Dames ontvingen ons vriendelijker, dan tot hiertoe op onze geheele reis. Daar het *St. Bartels*-dag was, een groote feestdag der *Brazilianen*, hadden zij beter dan gewoonlijk opgedischt, en noodigden ons vriendelijk bij zich aan tafel. Daar dit verzoek blijkbaar uit een goed hart voortkwam, was het ons te aangenamer, en ontving in ons oog, even als het penningske der weduwe, eene dubbele verdienste van de bekrompene omstandigheden der beide Vrouwen. Immers, hare landhoeve scheen alleen met het allernoodzakelijkste voorzien: haar huis

huis was flecht gebouwd, en armoedig met huisraad gestoffeerd. Wij moesten glimlagchen om den ernst, waarmede een dier brave meisjes over de slechte tijden klaagde. Zij moesten, merkte zij aan, alle *drie jaren éénen moidore* (omtrent 14 Gulden) aan belastingen betalen. Hoe gelukkig, dachten wij, zouden onze *Engelsche* arme vrijsters zich rekenen, die zóó ligt in de schatting waren aangeslagen!

Wij hadden dezen avond kaarsen van onzen eigen' voorraad; hier te lande toch worden de treurige vertrekken alleen door een flinkerend lampje verlicht, of liever verduisterd. —

Des morgens vernamen wij, dat de voor ons bestelde muilezels uit de stallen waren genomen. Dit bragt onzen soldaat zoo in woede, dat hij die onmiddelijk ging halen, terugbragt, en anderen voor onzen dienst preste. Wij zagen hier, hoe noodig het was, op bevel der Regering te reizen: buitendien zouden wij aan eene lastige vertraging zijn blootgesteld geworden. Deze gedwongene vorderingen van vee mag men zekerlijk als eenen lastpost voor de eigenaars beschouwen; doch deze stellen zich daarvoor wel schade-loos

loos door hooge eischen op andere reizigers, en bedrog in den handel.

Daar ik nu in de Provincie *Minas Geraes* was (een land te *Rio de Janeiro* wegens deszelfs uitmuntenden kaas zoo beroemd) verwachtte ik den toestand van het land ten minste eenigermate verbeterd, iets dat naar eene boerderij geleek, en eenig verblijf, niet enkel tot schutsweer, maar ook tot gemak gebouwd, te zullen ontdekken. Ik hoopte bij de inwoners die gezondheid en levendigheid te zullen ontwaren, welke het gevolg is der versterkende bezigheden en aangename verrijtingen van den landbouw: doch mijne hoop was vergeefs: men zag hier even weinig werkzaamheid als overal elders; het volk handelde even als of de pacht hunner landerijen opgezegd was: alles rondom hen duidde verwaarloozing aan: de oude huizen vervielen zonder hoop op herstel: overal waar een stukje tuingrond omheind was, stond het vol onkruid: waar nog oude koffijboomen bestonden, waren de bezitters te traag om de vruchten te plukken: men maakte geene omtuiningen voor weiland: eenige geiten verschaften de weinige melk, die men gebruikte, en koeijenmelk was schaars te bekomen. Terwijl ik deze

treu-

treurige gevolgen van de lusteloosheid des volks beschouwde, moest het denkbeeld mij wel treffen, hoe veel voordeels de invoering der *Engelsche* wijze van landbouw hun aanbrengen zou. Het voorbeeld van ééne landhoeve, op die wijze beheerd, zou veel kunnen doen om het volk uit zijne traagheid optewekken: en wanneer eenmaal hunne vermogens opgewekt waren, zouden zij zich schamen, geheele dagen in een' ouden overrok met niets te doen doortebrengen, als een last voor zich zelve, en veracht door vreemdelingen.

De volgende rustplaats was juist geschikt, om ons deze aanmerkingen te doen maken. Het was eene *fazenda* met name *Mantegera*, liggende in de grootste vlakte die wij nog waren doorgetrokken, namelijk een vruchtbaar land, door talrijke vloedbevochtigd. Deze stichting kon uitmuntend dienen, om de gemelde proeve te nemen: de woning viel in duigen, en de omliggende gronden waren met onkruid en kreupelhout begroeid. Welk eene *ligging*, riep ik uit, zou een *Engelsch* planter zich voordeeliger kunnen wenschen! Vee van alle soorten is hier goedkoop: tweejarige osen en koeijen kan men voor 30 of 40 *Engelsche* Schellingen het stuk bekomen: uitmun-

munten paarden van 60 Schellingen tot 8 P. St. en varkens, hoenderen en ander vee, voor eene kleinigheid. Het land kan in dit klimaat op sommige plaatsen tweehonderdvoud dragen; hout is er in den ruimsten overvloed tot allerlei gebruik, alsmede uitnemend leem voor baksteen: en water zoo veel men begeert. Doch alle deze voordeelen gaan voor de tegenwoordige bezitters verloren, die dezelve juist om den overvloed gering achten, en, door gedurig naar kostbare metalen te hunkeren, zich schijnen te verbeelden, dat de eenige maatstaf voor de waarde der natuurgiften de moeilijkheid is om die te bekomen.

Na het gehucht van *St. Sebastiaan* te zijn doorgetrokken, kwamen wij laat in den avond te *Bordo do Campo*, een dorpje van omtrent twintig huizen, waarvan het beste aan Kapitein RODRIGO DE LIMA behoort, die, onzen toestand vernemende, ons vriendelijk voor dien nacht herbergde. Terwijl men het avondeten gereed maakte, hadden wij te zamen een onderhoud over den landbouw en de voortbrengselen dezer streek; hij luisterde met aandacht naar onze bedenkingen, en beloofde ons den volgenden dag *zijne* manier van handelen te toonen. Bij den maaltijd, die spoedig werd aan-

sangeregt, vertoonde hij ons zijne vrouw en dochter, en eene Dame, die er op bezoek was. Dit was een onverwachte trek van beleefdheid, zoo als op de geheele reis ons nog niet was voorgekomen. De weinige vrouwen, die wij bij toeval hier of daar zien mogten, sloten zich doorgaans bij onze komst en gedurende ons gansche verblijf op: en wanneer zij ons ontmoetten, zoo liepen zij meestal vol schrik weg, als of de naam van *Engelschman* hen doorgaans schrik inboezemde. Maar hier verschenen de Dames in eene zeer nette *Engelsche* kleeding, met een' overvloed van gouden ketenen om den hals, die men altijd bij bezoeken draagt. Haar onderhoud was vrolijk en levendig. Zij deden vele vragen wegens de kleeding der *Engelsche* vrouwen, en schenen ten hoogste verwonderd op het hooren dat zij mutsen droegen, terwijl het onder de *Brazilische* Vrouwen nooit gebruikelijk is, het hoofd te bedekken, vóór dat zij vrij bejaard zijn. Daarentegen versieren zij het hoofd met kammen, dikwerf van goud, en zeer rijk bewerkt. Nu bragt men wijn, waarvan echter de Dames volstrekt geen gebruik wilden maken. Zij bragten onze gezondheid uit, door het glas

aan de lippen te zetten. Na den eten werd de tafel bezet met heerlijke *confituren*: om de vrouw van den huize eene beleefdheid te zeggen, prees ik die hemelhoog, denkende dat zij onder haar opzigt bereid waren: dan zij verzekerde mij van het tegendeel, en merkte aan, dat hare Negerin dat huiswerk verrigtte. Ik bespeurde, of verbeeldde mij althans, dat zij zich over mijne aanmerking meer of min beleedigd achtte, en maakte het dus weder goed door te zeggen: dat mijne dwaling uit de gewoonte der *Engelsche* vrouwen voortkwam, die zelve over de huishouding gingen. Deze voldoening scheen genoegzaam; de avond liep voorts genoegelijk ten einde.

Den volgenden morgen uit mijn venster ziende, was ik verwonderd twee kleine, zeer nette omtuiningen te bespeuren, in eene van welke vlas, en in de andere tarwe geteeld werd. De laatste, die waarschijnlijk voor zeven weken gezaaid was, zag er armharrig uit, en beloofde zeer weinig: de grond was te vochtig, en scheen binnen kort overstroomd. Onze huisheer onthaalde ons op een ontbijt van gestoofd gevogelte, uitmuntende koffij en melk, en eene schotel *feyones* (wit-

(witte boonen) met *maniok*, en geroosterd brood met boter: waarop hij ons naar zijne omheinde gronden bragt. Het vlas was zeer gezond en sterk (*), hij zeide ons, dat hij het drie- of viermaal in het jaar maaide, en dat het in zijn eigen huis bereid, gesponnen en geweeft werd. Doch hij teelde slechts weinig, daar het alleen voor zijn huishouden was. De tarwe, zeide hij, was door den meeldauw bedorven. Hij toonde ons een monster van den oogst des vorigen jaars, hetwelk zeer slecht, grof en armoedig was. De molens zijn in denzelfden smaak gebouwd als te *Canta-Gallo*, maar ik zag geene geschikte molensteen.

Thans wenschte ik zijne melkerij te zien: de goede Heer was terstond gereed. Doch in plaats van een vertrek, zoo als ik verwacht had, alleen tot dat einde geschikt, bragt men mij in eene soort van provisiekamer, waar de walgelijkste onzindelijkheid en stank

(*) Het vlasmaaijen gaat hier te lande zeer voorspoedig, en men geeft het de voorkeur boven het uittrekken, hetwelk elders in zwang is. De vezelen, hoe zeer afgesneden, acht men lang genoeg, om gesponnen en tot goed dagelijksch linnen te worden bewerkt. De oude wortels schieten ongemeen snel jonge spruiten.

stank het verblijf ondragelijk maakte. De tijd, zeide men mij, was thans niet goed om kaas te maken, daar de koeijen alleen in den regentijd melk gaven. Ik verzocht den noodigen toefstel te zien: en vond, tot mijne hoogste verwondering, dat noch de vaten, noch de wringdoeken, noch de emmers enz. sedert men ze laatst gebruikt had, gewaschen waren. Zie daar den stuitenden reuk genoegzaam verklaard! Toen ik vroeg, om het gereedschap tot botermaken te zien, verontschuldigde hij zich met te zeggen, dat het niet bij de hand was: men had namelijk mijnen afkeer van de andere gereedschappen opgemerkt, en wilde zich daaraan niet andermaal wagen. Ik deed al wat ik kon, om mijnen waardigen gastheer uite te leggen, op wat wijze de *Engelsche* melkerijen bestuurd werden, en gaf hem verscheidene onderrigtingen, die hij opschreef, doch, naar het scheen, geheel onverschillig was om die in te voeren. Bij nader onderzoek vond ik, dat men voor de koeijen geen' toefstel gemaakt, geene huizen voor het melken aangelegd had, en dat dit laatste dikwijls verzuimd, en altijd slecht gedaan werd.

Het erf droeg voorts blijken van de nijver-

verheid en den smaak der vorige bewoners: er was een leemen muur rondom dezelve, die omtrent een morgen (*acre*) lands insloot, en, voltooid zijnde, het geheel als eene zeer gemakkelijke eenzaamheid moest doen voorkomen; doch zij was nu ten deele doorgebroken, en in een' puinhoop veranderd. De trappen naar de voordeur der woning waren van *poststeen*, of *lapis ollaris*, van welken in de nabijheid eene groeve gevonden wordt.

Omtrent elf uren in den voormiddag gingen wij weder op reis, met dankzegging aan onzen vriendelijken waard voor zijne opletendheid, en aanbod van betaling; maar de goede man verlangde niets dan eene belofte, om bij onze terugkomst nog een paar dagen bij hem doortebrengen. De Dames, die niet aan het ontbijt geweest waren, kwamen op de galerij, en wenschten ons zeer beleefd goede reis.

Wij ontmoetten vervolgens onderscheidene kleine landgoederen, waar de honigdauw alle de banaan- en koffijboomen verwoest en verschroeid had. Mijn thermometer teekende op dien tijd niet lager dan 52 Graden; maar de schade was eenige dagen te voren door een' gu-

zen zuidewind veroorzaakt. Op sommige plaatsen van den weg waren zeer kleine omtuiningen van vlas en rogge. Het land scheen nu meer open, en het houtgewas meer afgelegen. Wij reden langs een' onvruchtbaren berg, ter uitgestrektheid van drie mijlen met *quartz* bedekt, en waarop genoegzaam niets groeide, dan eene soort van gras, zeer verschroeid door de zon. Wij moesten eene vreesfelijke hoogte, niet minder dan eene mijl lang, afklimmen, en trokken toen in het diepst der vallei over den *Rio das Mortes*, hier een beekje. Op deszelfs anderen oever is eene *astallage* of herberg, *Registro Velho* of Oud Register genaamd, en oorspronkelijk als een wacht- of onderzoekhuis gebouwd, om het sluiken van goud te beletten. Verder wordt het bepaalde boschgezicht afgewisseld door een groot *Amphitheater* van gebergten, die weder door anderen van verbazende hoogte, met boschen bedekt, vervangen worden. Ter zijde eens heuvels, dien wij voorbij streken, bespeurde ik verscheidene gekristallizeerde *masfa's*, die bij onderzoek bleken, dobbelsteenen van ijzerachtige, donkerbruine *quartz* te zijn. Een dorp, met name *Barbasinas*, lag op een' aanmerkelijken heuvel, in eene allervruchtbaar-

baarste streek, en behelsde, zoo het scheen, omtrent 200 woonhuizen. Terwijl wij hier eenige ververschingen gebruikten, kwamen geheele scharen inwoners uit, om het nooit geziene gelaat van een' *Engelschman* te aanschouwen, en om hunne brandende nieuwsgierigheid naar het oogmerk onzer komst te voldoen. Hier vereenigen zich twee groote wegen uit het land der mijnwerken, en maken den grooten weg uit naar *Rio de Janeiro*. Die ten westen komt van *St. Joao del Rey*, *Sabara*, en *Cujaba*, de ander van *Villa Rica*, *Mariana*, *Villa do Principe*, *Tejuco*, *Minas Novas*, enz. Daar hier dus eene rustplaats ten halven wege der Hoofdstad, en de laatste opene plaats op den weg is, zoo wordt zij veel door lieden uit allerlei gedeelten der binnenlanden bezocht, en drijft aanzienlijken handel in allerlei artikelen, vooral baaijen, katoene goederen, zout, en suiker. Vele winkels waren wel voorzien met *Engelsche* fabriekgoederen. De plaats wordt door eenen *Ouvidor*, of Vrederegter, en eenen Krijgsbevelhebber bestuurd. In de nabuurschap is eene steengroeve van witachtigen, zachten graniet, tot molensteen; doch voor zoo veel ik uit eenige staaltjes kon zien, is

deze stof daartoe zeer weinig geschikt. —

Wij kwamen des middags omtrent vier ure aan een armoedig plaatsje, met name *Resequinha*, waarvan de eigenaar ons alles verschafte, wat zijne geringe middelen vermogten. Hij zond eenen Neger af, om gras, hetwelk hier zeer schaars is, voor de muil-dieren te gaan halen: en schoot ons een of twee vogelen voor het middagmaal. De tijd vóór dat maal viel ons geweldig lang; er was geen gevogelte genoeg, om ons één uur tijdverdrijf met de jagt te bezorgen, en niet dan de onuitputtelijke luim en geestigheid van mijnen reisgenoot kon ons voor verve-ling behoeden. Eindelijk kwam het met smart verlangde eten ten zeven uren op tafel, namelijk gestoofd gevogelte met *maniok*, hetwelk volkomen de plaats van brood kan vervangen. Brood is namelijk in deze streken zoo duur, dat zelfs het volkrijke dorp *Barbasinas*, hoewel in de rijkste korenlanden van dit distrikt gelegen, ons niet meer dan één stuk hard gebakken brood of tweebak kon opleveren. Uitgeput door vermoeidheid, wenschten wij nu ter ruste te gaan. Één onzer bedden werd op de tafel, het andere op eene drooge huid gespreid, die op de vloer

vloer van klei lag. Armhartige rustplaatfen zeker! maar de slaap kent geen onderscheid tusſchen de hut en het paleis, en de gewoonte kan dien in het eerste zoo volöp genieten, als ſchaars in het andere plaats heeft. Dus was het met mijnen reisgenoot: vijf minuten nadat hij zich had nedergelegd, was hij in diepe rust: mij daarentegen was het leger te hard, en ik verkoos liever bijna den geheelen nacht optezitten. De Lezer oordeele; het bed bestond uit de bladen van *Indiaansch* koren, even als onze véren in eenen zak gestoken, en toegebonden; maar de onachtzame Neger, met dit werk belast, had verzuimd de harde ronde pit, waaraan de *mais*-korrels vast zijn, er uit te nemen, zoo dat ik onmogelijk eene gemaklijke ligging kon vinden. Daar zat ik dan te peinzen op het ellendig voorkomen van alles rondom mij; een droevig lampje over ons hoofd, dat eene akelige schemering door de kamer verspreidde: de vloer hobbelig, en vol gaten; de eettafel uit ééne groote plank bestaande, maar waarvan de kleur niet meer te onderscheiden was; immers zoo lang zij bestond was zij niet éénmaal gereinigd: geen stoel of iets van dien aard, dan eene aloude

bank met eene leuning, op zulk eenen afstand van de tafel, dat formige gasten staande hun maal moesten doen. Gewis! voor de dieren in de stallingen was beter gezorgd, dan voor den meester, ten minsten naar het gezonde uitzigt der gene, die wij zagen, te oordeelen: hunne Heeren daarentegen verkwijnen in eene trage werkeloosheid, weinig beter dan die hunner zwijnen.

Een uur vóór zonnenopgang verlieten wij *Resequinha*, en kwamen nu op eenen klei-grond, die onze onbeslagene muildieren dikwerf deed struikelen. Daar het zondag was konden wij moeijelijk versche muilezels vinden, vermits zij alle gebruikt werden, om hunne meesters ter Misse te brengen. Iets verder bereikten wij de *Fazenda de Gama*, uit een goed heerenhuis en eenige zijgebouwen bestaande. Dit huis, de woonplaats van eenen Majoor, stond op eene hoogte, in eene schoone opene landstreek, bekoorlijk met boomgroepen en kleine boschaadjen afgewisseld, maar geheel ongebouwd en niet omtuind. Het land scheen geheel uitgedroogd en slecht van water voorzien; maar de dalen, zeide men, waren overvloedig met stroomen en beekjes besproeid. Aan de deur hielden wij

wij stil: de stem eener nog fraaije Dame, die
 echter reeds op haar veertigste jaar scheen,
 noodigde ons bij haar afstappen. Dit deden
 wij volvaardig, daar er gelegenheid was,
 om hier van pak-muilezel te wisselen. Twee
 jonge meisjes, de dochter der vrouw die wij
 gezien hadden, kwamen ons aan de galerij
 welkom heeten. Daar de morgen koel was,
 hadden zij purperen baaijen mantels om, die
 slechts een gedeelte van het aangezicht bloot
 lieten, doch genoeg om te toonen, dat de
 Vrouwen dezer Provincie (hier *mineras* ge-
 noemd) meer dan middelmatige bekoorlijkhe-
 den bezitten. Dit gevoel werd nog ver-
 sterkt toen wij in huis kwamen, waar de
 meisjes zich bij uitstek tot haar voordeel op-
 deden: het waas der gezondheid lag op haar
 gelaat, hare gestalte was rijzig, en hare hou-
 ding en gebaarden uitstekend aanvallig. Wij
 hadden juist een gesprek begonnen, toen de
 soldaat binnen kwam, om te zeggen, dat de
 pakezel geladen, en de dag reeds zoo ver-
 heen was, dat wij nog maar even de vol-
 gende rustplaats zouden kunnen bereiken. —
 Voor het eerst op de gansche reis vond ik
 den braven kerel nu lastig, en verwenschte
 zijne boodschap. Wel! riep ik uit, waarom
 hebt

hebt gij ons den vorigen nacht niet hier gebragt, in plaats van in dat ellendige nest van *Resequinha*? — Och, Mijnheer! was het antwoord, de muilezels konden niet verder. — Had gij ons dan maar een woord van dit heerlijk verblijf gezegd, en wij zouden er heen gewandeld hebben, al ware het nog eens zoo ver geweest! Dus sprak ik, en sloeg tevens een weemoedig oog op twee schoone *guitarres*, die in een toevallig geopend zijvertrekje hingen, met de gedachte, hoe oneindig veel aangener wij hier den avond zouden gesleten hebben, dan dáár, in dat jammerlijk hok. Nu kwam de Moeder in, en verzocht ons te blijven, met bijvoeging, dat haar Man, die wegens ziekte het bed moest houden, ons niet in persoon kon komen zien. Wij betuigden levendig onze smart over de onmogelijkheid, om gebruik te maken van zulk een vriendelijk aanbod; en verhaalden bij die gelegenheid ons wedervaren te *Resequinha*. Ja! ja! ik merk het al, riep een der meisjes met een' schalkschen lach: mannen onder elkander kunnen zich niet vermaken: niet waar, Mijnheer! gij zoudt hier veel beter geweest zijn? — Maar daar kwam nu die verwenschte foldaat weder met de

de iobsboodschap, dat de pakezel reeds uit het gezigt was, en dat wij in gevaar zouden komen van den weg te missen. — Och! riep ik, mogt hij tot ons heil de beenen breken: of mogt eenig ander gelukkig toeval ons een voorwendfel geven, om nog wat te blijven! — Maar het hielp niets, wij moesten ons voegen naar de dringende voorstellingen van onzen leidsman, en namen afscheid van de goede Vrouw en hare twee Dochters, maar slechts tot onze terugkomst. Wij vervolgden onze reis met looden schoenen door eene treurige landstreek, slechts nu en dan door kleine boschen afgebroken, waar wij eenige spechten schoten, hier *carpinteros*, (timmerlieden) geheeten, een naam, die hunne levenswijze genoegzaam te kennen geeft. Het gedurig hakken met hunne bekken kan op een' aanzienlijken afstand gehoord worden. Des avonds kwamen wij te *Bandera de Coelho*. Morfiger', walgelijker' plaats, te midden der heerlijkste ligging, had ik nog nimmer gezien. Met de grootste moeite bezorgde mijn zwarte jongen ons eene soort van pot, om wat gevogelte met boonen voor ons avondeten gereed te maken. De keuken was niet meer dan een moddergat, boven en in het rond

rond koolzwart van rook en roet; en beneden met vuil en slijk bedekt; het keukengeredschap was een pot, op drie steepen geplaatst, en waaronder een vuurtje van groen hout lag te smeulen. De eigenaar nogtans was zeer dienstvaardig, en verzocht ons regh hartelijk, geene complimenten te maken. Hij ging door voor een man, die schatten gewonnen had met koren te verkoopen voor de troepen muilezels, die hier dikwijls doorkomen, en meestal beter onthaald worden dan zijne tweebeenige gasten. Wij kregen toch iets, dat naar een avondeten geleek, en bragten den nacht in dezelfde loots door als onze beesten, en op een leger, dat het hunne zeer weinig overtrof.

De ondervinding van dezen nacht voltooide de lange lijst van ongemakken, die wij sedert het begin onzer reis hadden geleden. Ik raad elken reiziger, die dezen weg inslaat, zich te voorzien van bed en dekens, een voorraad van thee, suiker, kaarsen, sterken drank, zeep en zout, twee ketels, en een hoornen beker, (want op slechts weinige plaatsen zal hij ook maar één dier artikelen vinden) en eindelijk van een' zonnescherm, hetwelk men volstrekt niet kan misfen. Ieder-

een,

een, die ten minste reist om opmerkingen te maken, moet hoofd voor hoofd zulk een toefstel hebben, hetwelk op zijn minst twee pakmuilezels vereischt, om te vervoeren.

Den volgenden morgen ten zes ure gingen wij zonder ontbijt op reis, daar men noch koffij, noch melk had kunnen bekomen, en bereikten zes mijlen verder, door eene schoone en aangename streek, het groote dorp *Louza*, niet minder dan tweeduizend inwoners tellende. Het is wel gebouwd, doch heeft, naar ik vernomen heb, veel van zijn vorig aanzien verloren, hetwelk het inzonderheid aan de rijke mijnen in de nabijheid verschuldigd was, die thans bijna uitgeput zijn. In eene *rend* (soort van herberg) vonden wij een dragelijk ontbijt van koffij en eijeren, en terwijl wij dit gebruikten, verdrongen zich de talrijke inwoners, om ons te zien, deden onophoudelijk staatkundige vragen, en verloren zich in gisfingen over het doel onzer reis.

Ten elf ure dit dorp verlatende, gingen wij eene reeks bergen van kleiachtigen leisteen (*schistus argillaceus*) langs, en eenen heuvel van ijzeroer met *mica* voorbij; in een gedeelte daarvan was eene breuk, die eene, naar het scheen loodregte, bedding van ijzerstof

stof deed zien; mischien eene sterke ader; die door den berg liep. Ik was niet weinig verwonderd te zien, dat de weg, meer dan eene halve mijl, met rijk ijzeroer bedekt was.

Wij gingen voorbij eene plaats genaamd *Alto de Virginia*, waar men, even als in de nabuurschap, tot op een' grooten afstand, goudwasfchingen vindt, met den algemeenen naam van *Labras de Virginia* bestempeld. Bij het onderzoek der hoopen afval was niets te vinden, dan geronde *quartz* en ijzerstof. Een half uur verder kwamen wij aan de goudwasfchingen van *St. Antonio de Oro Branco*, waar heuveltjes van dezelfde stof in overvloed waren: en bereikten spoedig het armoedige en bijna verlatene dorp van dien naam, met omtrent 500 zielen. Met den Bevelhebber hadden wij een gesprek, doch konden niets tot verversching bekomen; de arme lieden, die wij zagen, waren ook zoo deerlijk behoeftig, dat zij, in plaats van ons aan ien te kunnen helpen, met hunne oogen al wat zij zagen schenen te verslinden, en al wat wij hadden, tot vervulling van hunnen nood schenen te begeren. Vol blijdschap, dit armoedig hol te kunnen verlaten, trokken wij eene reeks van schoone valleijen door, en
kwa:

kwamen tegen vier uren aan den voet eens
 ijzingwekkenden bergs, met wolken bedekt.
 Hier scheen mij het rijden onmogelijk: ik
 klom dus af: en mijn soldaat, een ligter man
 dan ik, verwisselde van muilezel met mij.
 Zoo ging het een half uur in scherpe draai-
 jingen, tot wij in eene dikke wolk gedom-
 peld werden, die ons eenigen tijd belette,
 den weg te zien. Eindelijk konden wij voor-
 waarts komen, en moesten op verscheidene
 plaatsen regtstandige borstweringen van bijna
 twee voet over, waarbij wij niet eens af-
 klommen, daar onze zadels voor afglijden be-
 veiligd waren door een' sterken riem, rond-
 om den hals van het muildier bevestigd. Men
 oordeelt het afklimmen in deze bergen zeer
 onveilig, want de dieren gaan veel onvaster,
 wanneer men ze geleidt, dan wanneer men
 daarop blijft zitten. Ten zeven ure bereikten
 wij den top des bergs. Reeds viel de avond,
 maar toch *moesten* wij een half uur rusten,
 en gingen toen een uur in het donker voort,
 zonder onzen pakmuilezel, die geen pas met
 ons kon houden, en dus met twee van ons
 volk en den negerjongen was achtergebleven.
 Wij koesterden weinig vrees voor de veilig-
 heid onzer goederen, hoezeer, gelijk wij daar-

na verstonen, het arme dier meer dan twintigmaal onder dit steile klimmen gevallen was. Tegen acht ure bereikten wij *Alto do Moro*; de bagaadje volgde een uur later. Hier was eindelijk de herberg eens beter dan de meeste, die wij nog gezien hadden. De waardin diende ons een aangenaam avondeten voor, hetwelk ons geheel niet afschrikte: integendeel, orde en zindelijkheid heerschten hier allerwege, en bevestigden onze herhaalde ondervinding, dat alle huizen op den weg, die onder het opzigt van vrouwen stonden, met de meeste bekwaamheid bestuurd werden, en zekerlijk de beste gemakken opleverden: ik mag er bijvoegen, dat de blijkbare wenschen zucht om genoeg te geven, aan de sekse zoo eigen, zelfs het gebrekkige doet over het hoofd zien, en de inschikkelijkheid des vreemdelings inroept voor alles, wat men hem voorzet.

Op onze verdere reis ontmoetten wij een dorren, verschroeyden grond, met weinig boomen ter bescherming tegen de zon. In de bergen waren onderscheidene afgebrokene plaatsen, waar de voet uitgled, en het oog in alle rigtingen schijnbaar op verstrooide puinhoopen van oude gebouwen rustte, met aderen van

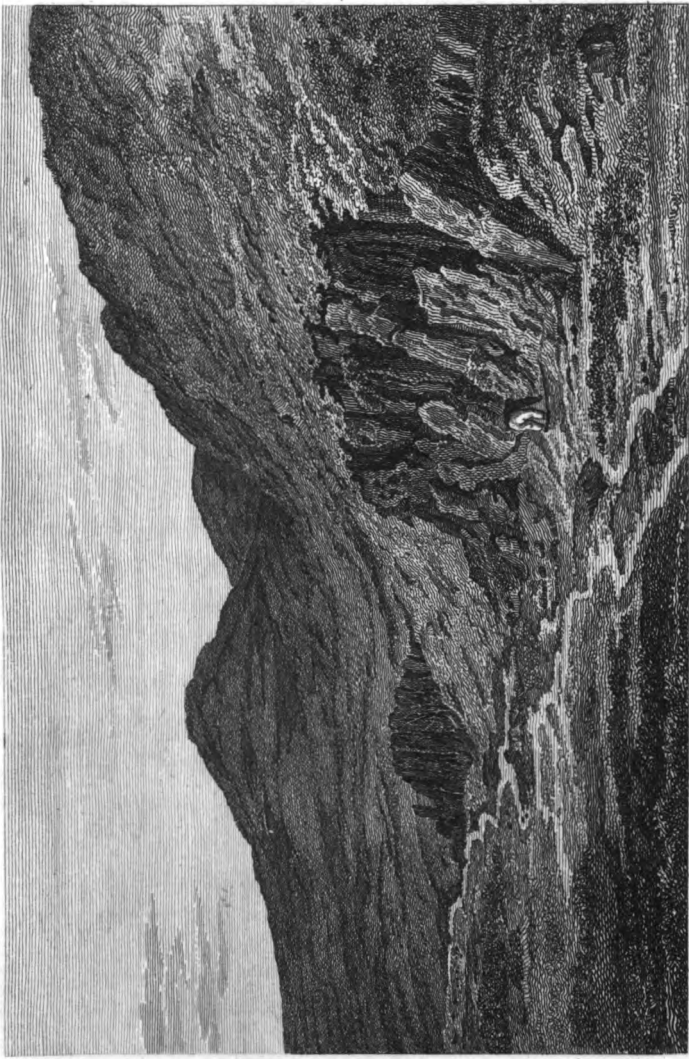
zach-

zachten kalksteen, en eenige *cascalhao*, doch arm aan goud. De bedding was kleiachtige leisteen, zeer ijzerachtig en brokkelig. In het diepst dezer breuken (waarschijnlijk het gevolg eener doorzijging van water, die den berg van één heeft doen barsten) liepen kleine vlooden, die in regenweder tot bergstroommen zwellen, en met groote snelheid uit hunne beddingen treden.

Den volgenden dag vertrokken wij, om vóór den nacht te *Villa Rica* te zijn, reeds vroeg, schoon de lucht koud en bewólk't was, en er een sterke dauw lag. De barre, hobbelige landstreek geleek veel naar de reeds beschrevene. Bij eene plaats, *Capon* genaamd, reed ik een heuvel over, zoo overvloedig met rijk ijzeroer voorzien, dat men tonnen vol van de oppervlakte zou hebben kunnen oplezen. Iets verder kwamen wij aan een huis, welks eigenaar, zoo als ik weldra vernam, eene topaasmijn in de nabuurschap bezat. Eene topaasmijn! Dit wekte mijne nieuwsgierigheid, en gaf mij het denkbeeld van eene onder den grond bewerkte metaalader, waarin die edelgesteenten oorspronkelijk gevormd worden. De bezitter bewilligde niet alleen terstond, ons die werken te laten

zien, maar verzelde ons zelf daarheen. De topaasmijnen waren eene halve mijl den berg op, in twee scheuren of breuken des bergs. Een derzelven, weinig kleiner dan twee morgen (*acres*) traden wij binnen; boven op ver-
toonde zich de *schistus argillaceus* in ver-
schillenden toestand: meerendeels in *schistus micaceus* overgaande. Onder deze opmerkin-
gen viel mijn oog op twee Negers, die met
een stuk verroest ijzer, waarschijnlijk van
eene hoepel, in de weinige zachte aderen
woelden, welke de scheuren voor het oog
blootelden. Op de vraag: wat dit beteeken-
de? was het antwoord: dat zij de *mijnwer-
kers* waren, die naar topazen zochten. Ik
nam een hunner werktuigen, bezigde dat op
hunne manier, en vond dat deze aderen eene
zeer dunne mica-achtige zelfstandigheid be-
vatteden, naar aardachtigen talksteen gelijkende,
voorts nog eenigen quartz, en groote kristal-
len van *ferrum specularis*, of spiegelijzer (*).
Ik had het geluk, twee of drie topazen te
vinden, doch elke slechts met ééne piramide,
en gebroken, naar het scheen: zoo dat ik
oor-

(*) Dit vindt men in schoone en talrijke kristal-
lisation op het eiland Elba. Hoogd. Fort.

H. Knebel del.

Gezicht van de Top van de Toren bij Villa Rica. I.D. bl. 33.

oordeelde, dat ze buiten hunnen natuurlijken stand moesten zijn. Tot hiertoe had ik gemeend, dat alle topazen, die ik, hetzij te *Rio de Janeiro*, hetzij elders gezien had, en die naar dezen geleken, door de mijnwerkers uit de moêr gebroken waren: dus verwachtte ik nu althans eenigen met dubbele piramiden te vinden: doch tot mijne groote teleurstelling waren allen, die ik vond, geheel los. Uit eene gansche menigte (ten minsten eene kar vol) geringere topazen, die mij naderhand ten huize van den eigenaar vertoond werden, (en waarvan ik zoo veel zou hebben kunnen wegnemen als ik gewild had) kon ik er niet één' enkelden met eene dubbelde piramide vinden. Men zeide mij, dat somtijds, hoewel zeer zelden, topazen in *quartz*-kristallen gevonden werden, doch zelfs dan scheen de *quartz* gebroken, en uit zijne oorspronkelijke plaats verwrikt te zijn (*). De topazen die men mij vertoonde, waren zeer gebrekkig, en vol vlekken. De Negers, met dit werk be-

(*) Men sprak mij ook van *groene topazen*, die somtijds gevonden zouden worden: waaraan ik nogtans zeer twijfelde. Zoo iets van die kleur, naar topazen gelijkende, gevonden is, was het waarschijnlijk *Euclase*, 't welk ligtelijk daarvoor kan gehouden worden.

bezig, stonden onder twee *Crooken*, die alles behouden mochten wat zij zelf vonden.

" Nadat ik eenige staaltjes had opgezameld, zetteden wij onze reis over koude, onvruchtbare bergen voort, langs wegen met stof bedekt, en kwamen tegen drie ure in het gezigt van *Villa Rica*. Hoewel de stad op eene vrij steile hoogte staat, is de toegang tot dezelve geenszins verheven of treffend; en niets in haren omtrek beantwoordt aan haren grootschen naam. De omstreken vertoonen niet, gelijk die van andere welvarende steden, blijken van bebouwing; er was geen morgen goed weiland, geen omtuining, hoegenaamd, heinde en verre te zien. Kort na vieren kwamen wij aan, en slapten aan eene der voornaamste herbergen af, (dus, althans, was zij ons afgescheerst) maar vonden daar, wat sindelijkheid en gemakken betreft, waarlijk niet meer te prijzen. De eigenaar, een Priester, had het geheele beheer aan eenen Mular overgelaten, die te werk ging, als of hij zelden onder het oog van zijn Meester was. Voor den eersten deden wij een wandeling door de stad: de straten waren zeer onregelmatig, en zoo slecht geplaveid, dat zij in der daad geen gunstig denkbeeld gaven van de welvaart der be-

bewoners van de *rijke stad*. In de herberg teruggekeerd (wij stelden het bezorgen onzer brieven tot 's anderen dags uit) werd het eten opgedragen, maar nooit, zelfs in de ellendigste kroeg op den weg, heb ik het zóó morsig gevonden. Het eten bestond uit gestoofd rundvleesch en gevogelte: het brood was tamelijk, maar duur. Maar onze slaapkamers, hoewel bijna van alle gemakken beroofd, waren toch beter dan die, waaraan wij ons onlangs hadden moeten gewennen.

Niettegenstaande de vermoeienis van dezen dag, die mij hijgend naar den slaap deed verlangen, kon ik mij toch niet weêrhouden van natedenken over de plaats, waar wij ons thans bevonden, en die zoo lang het voorwerp onzer bewondering en nieuwsgierigheid was geweest. *Villa Rica*, de rijke stad! de hoofdplaats der Provincie van *Minas Geraes*, de zetel van haar bestuur: eene Stad, jaren herwaarts beroemd als de rijkste van *Brazilië*, waarheen men al het goud bragt uit de omliggende streken! Vol ongeduld om eenige sporen van dien luister te zien, welke haar naam aanduidt, sliep ik niet veel, en stond vroegtijdig op. Met moeite bekwamen wij ons ontbijt, bestaande in koffij en eijeren, met brood en *Engelsche* boter, waarna wij

ons kleedden, en onze brieven gingen overhandigen.

Nadat men onze komst had aangekondigd, werden wij dadelijk naar de *Audientie*-kamer gewezen, behelzende een gedeelte van een groot gebouw, waarin ook het postkantoor en de overige takken van het algemeen bestuur gevestigd zijn. Men leidde ons tot den Generaal der landmagt, en den Regter van het Opperste Gerechtshof, Dr. LUCAS; de laatste had thans het oppergezag in handen, bij afwezigheid van den Onderkoning, die naar *Rio de Janeiro* vertrokken was, en voor wien eerstdaags een opvolger uit *Goyazes* verwacht werd. Men ontving ons uitstekend wel, en gaf ons de keuze uit onderscheidene huizen, met vriendelijke uitnoodiging, om gedurende ons verblijf daarvan naar believen gebruik te maken: doch wij verkozen liever ons verblijf in het midden der stad te nemen, drie minuten van het paleis, in *Rua do Direito*, de *Katverstraat* van *Villa Rica* (*).

Na

(*) *Bond-street* staat er in het Oorspronkelijke. Dit zou zonder omschrijving onverstaanbaar, en met dezelve te langwiliig geweest zijn. Ik meende dus liever den bekenden naam van eene der hoofdstraten uit onze wereldstad, die hetzelfde uitdrukt, te mogen gebruiken.

VERT.

Na ons gesprek met den Hertog besteedden wij eenige uren tot eene wandeling door de stad, en keerden zeer vermoeid terug, om in onze herberg te eten. Des avonds leidde ik een bezoek bij den Pastoor af, die mij hartelijk welkom heette, en mij in de gewone *Portugeesche* taal der wellevendheid zeide, dat zijn huis het mijne was. Had ik dit gezegde naar de letter opgevat, zoo ware ik eensklaps eigenaar geworden van eene der schoonste woningen in *Villa-Rica*. Bij de thee stelde de waardige Geestelijke mij aan verscheidene ambtenaren voor, onder anderen aan den voormaligen Bewindhebber van het land der diamanten, die mij deswege vele ophelderingen gaf, en mij eenen berilsteen (zeeagat, *aqua-marina*) toonde, die men in eene der waschmolen gevonden had. Het was een volmaakt zeshoekige *prisma*, volle zeven duim lang, en drie vierde duim middellijns, helder en zonder vlekken. Na eenige uren van een zeer aangenaam gesprek ging het gezelschap uiteen; daar het donker was, bragt een bediende van den Priester mij met eene lantaarn naar huis. Aan de hoeken der straten zag men groepen uit de lagere volksklasse voor een Mariabeeld, met brandende toortsen voor hetzelfde, geknield. Eene stem zong

in een' plegtigen bastoon, de vesper; de menigte gaf antwoord. Bij het voorbijgaan nam ik den hoed af, een blijk van eerbied, hergeen ik wist dat men altijd verwachtte.

De volgende dag werd hoofdzakelijk doorgebracht met het overbrengen onzer bagadje naar *Rua de Dereito*, waarbij zich onze soldaten voornamelijk met ijver kweten. Daags daaraan bezochten ons de Regter, de Generaal, de Pastoor, en vele der voornaamste ingezetenen, en betuigden ons in de wellevendste uitdrukkingen hunne achting; velen lieten het niet bij woorden, maar zonden mij geschenken van goede suiker, koffij, banket, kaas, en goed brood. Een Heer, die mij een bewijs van den vruchtbaren grond en het schoone klimaat wilde geven, zond mij een' kool van volle veertien duim middellijns, zonder de buitenste bladen; schooner gewas kon men niet zien.

Zoodra de tijd het vergunde, gingen wij uit om de stad en de omstreken te zien, het zij te paard of te voet. De stad ligt aan de zijde van een' grooten berg, die met anderen te samenhangt, en een der hoogsten van die verbazende bergketen is. De meeste straten loopen trapsgewijs, van den voet tot den top; de dwarsstraten geleiden den berg op. Deze lig-

ligging voorziet *Killa-Bica* met een' afsteken-
 den voomaad van water, hetwelk op de ge-
 makkelijkste en aangenaamste wijze bijna in
 ieder huis geleid wordt. In de straten zijn vele
 fonteynen, die wel met de *Italiànsche*, wat
 den smaak der bouwkunde betreft, niet te ver-
 gelijken zijn, maar toch niet kwalijk uitzien.
 Een regenbak vooral bevatte water met een'
 sterken smaak van zwavelzuur-ijzer; de inwo-
 ners houden het voor heilzaam in huidziekten,
 en baden zich dikwijls daarin. De stad wordt
 verdeeld in twee kerspelen, en bevat omtrent
 20,000 menschen, meer blanken dan zwarten.
 De luchtsiree is voortreffelijk, en evenaart
 mischien die van *Napels*; want, schoon de
 plaats op 20 Gr. Zuiderbreedte ligt, zoo is
 nogtans wegens de hooge ligging de luchts-
 gesteldheid hier meestal gematigd. De *ther-*
mometer rijst in den zomer nooit boven de
 82, in de schaduw, en is zelden beneden de
 48; gewoonlijk staat hij in den zomer tuschen
 de 64 en 80; en in den winter van 48 tot 70.
 In Januarij is de grootste hette. Het hoofde
 der groote hoogte verandert het weder dikwerf
 op denzelfden dag, en heeft men vele regen-
 buijen. Onweersstormen zijn gemeen, doch
 geenszins geweldig. De zon wordt somtijds door
 dauw en dikken mist zoodanig beneveld, dat
 zij

zij eerst diep in den voormiddag kan doorbreken;

De tuinen zijn hier met veel smaak beplant, en vertoonen door hunnen *zonderlingen* aanleg een vreemd gezigt. Daar er naauwelijks een enkel plekje gelijken grond, zelfs van tien voet in 't vierkant, langs de geheele helling van den berg is, zoo heeft men dit gebrek verholpen door op geregelde afstanden boven elkander hoeken tot vlakten uittehouwen, die men ondersteunt door lage muren, zoodat de top der eene gelijk staat met den grond der andere. Eene gemakkelijke trap geleidt van het eene vlak naar het andere. Op deze terrassen meende ik het ware Rijk van FLORA te vinden: want nooit zag ik nog zulk eenen overvloed van uitnemende bloemen. Ook waren hier voortreffelijke tuingewassen van alle soorten, zoo als artichokken, aspergies, spinagie, kool, witte boonen en aardappelen; ook vele inlandsche vruchten, die door een' beteren tuinbouw zeer konden verbeterd worden. De perzik schijnt het eenige buitenlandsehe ooft te zijn, hetwelk tot nu toe is ingevoerd. Zij tiert verbazend; ik heb dikwijls de takken der boomen zoo overladen gezien, dat zij gestut moesten worden.

De stad is zeer uitgestrekt, doch geenszins zoo wel bevolkt, als toen de mijnen nog rijk

wa-

waren. Weinige ingezetenen hebben iets te doen, behalve de zeer talrijke winkeliers. *Engelsche* wollen goederen waren geenszins duur; het allerfijnste laken kostte slechts 30 tot 35 Schellingen de *yard* (*Engelsche el*) dus 16 à 20 Gulden de *el*. *Coating*, enz. was zoo goedkoop als in *Engeland*. Gemeene gedrukte katoenen deden 1 Schelling 6 denier à 2 Schellingen (17 à 22 stuivers) de *el*: hoeden, doeken, *Casimiers* en *Manchester*-goederen (*piqués*) waren er in overvloed. Er scheen hier wezenlijk eene stapelplaats van allerlei *Engelsche* goederen en voortbrengselen te zijn, uitgezonderd aardewerk, hammen, *porter* en boter, die wegens het gevaar van het *transport* niet goedkoop waren. Gemeene *Figueras*-wijn gold 3 Schellingen 6 denier (2 Gulden) de flesch. De winkels voor inlandsche goederen waren weinig, en zeer middelmatig. Er waren zeer veel kleermakers, schoenmakers, tinnegieters, ijzerkoopers, smeden, en niet weinig zadelmakers. Het is ook natuurlijk te denken, dat deze handel in een land, waar ieder te paard rijdt, tot de voordeeligsten moet behooren. De zadels die men mij toonde, staken verre uit boven die, welke ik te *Rio de Janeiro* gezien had. Het verwonderde mij, geene goudarbeiders te zien in eene plaats, die voor dat kostbare metaal

zoo beroemd was, doch men baduide mij, dat de wet dezen handel verboden had, om te beletten, dat het goud verwerkt wierd, eer men het beproeft en gestempeld had.

In weerwil der vruchtbaarheid, van het oord, was nogtans de markt te *Villa Rica* slechts voorzien. Peulvruchten en groenten waren schaars; zelfs ruik gras was veel vraag, en melk was zoo duur als te *Londen*. Hoenders, Repen van 3 Schellingen 6 denier (2 Gulden) tot 4 Schellingen 6 denier (fl. 10) het paar, Rundvleesch, dat volstrekt niet meer dan middelmatig was, kostte 8 $\frac{1}{2}$ stuiver (*pence*). Varkensvleesch was zeer goed; Schapenvleesch geheel onbekend. Het smeer was bovenmatig duur; en kaarsen golden dubbeld zoo veel als bij ons.

Schoon onze aankomst alhier eenige verwondering wekte, daar wij de eersten onzer Natie waren; die men er inmer gezien had, beschouwde het volk ons toch niet geheel als vreemdelingen. Ismiers velen hadden, op hunne menigvuldige reizen naar *Rio de Janeiro*, wel eens *Engelsch* gezien. Mijn waardige reisgenoot had brieven aan eenige der voornaamste winkeliers; toen wij hun bij het overgeven derzelve van 'slands rijkdom en den overvloed van goud spraken, die men dacht dat het

het bevatte, namen zij met zichtbaar genoegen die gelegenheid waar, om ons te vertellen, dat zij geboorden, dat al het goud naar *Engeland* gezonden was, en dat hunne stad thans *Villa Pobre* (arme stad) in plaats van *Villa Rica*, behoefde genoemd te worden. Inderdaad waren wij over de betrekkelijke armoede dezer stad niet weinig getroffen. Van omtrent 2000 huizen, die zij bevatte, stond een aanzienlijk gedeelte ledig; en de huur der overigen verminderde van jaar tot jaar. Men kon huizen koopen voor de helft der wezenlijke waarde: b. v. een huis, dat voor eenige jaren voor 1000 P. St. gebouwd was, bracht nu niet meer dan 500 op.

De berg, waarop de stad staat, kwam mij acht of negen mijlen lang, aan alle kanten smal voor, en genoegzaam op zich zelve staande, daar hij door diepe kloven omringd is. In de verschillende rigtingen, waarin ik dien over reed, merkte ik, dat hij uit kleiachtigen leisteen (*schistus*) van schier alle trappen, van de vaste blaauwe lei tot *schistus micaceus* toe, was te zamen gesteld. Hier ligt dezelve in dunne geregelde lagen, daar in verwarde klompen dooréén. Soms, doch niet zeer algemeen, wordt de lei tot bestraten, leidekken, enz. gebruikt. Hier en daar zag ik eenige wei-

ni-

nige dunne, verwarde, en ongeregelde *quartz*-achtige aderen van weinig belang; ijzerachtige *masa's* en opeenstapelingen, ijzerachtige zwa-velkeijen, en eene menigte ronden *quartz* van allerlei grootte. De zijde, waarop de stad gebouwd is, heeft vele heuveltjes, waarvan veel bergwater in naauwe sleuven afdaalt. Er vloeijen ook talrijke beekjes van de bronwellen des bergs, en zwellen bij regenweder tot waterwellen op; aan zijnen voet maken zij den stroom *Rio del Carmen*, die zich in zijnen verderen loop met nog vele anderen vereenigt, en zijnen naam eerst in dien van *Rio San José*, en dan in *Rio Doce (Dolce)* verandert. Van laatstgemelden zal ik in het vervolg nader moeten spreken.

Einde des eersten Deels

PRINCETON UNIVERSITY LIBRARY

PAIR>

32101 020271100

